

John Carter Brown
Library
Brown University

E44
W124

LIBER DE MOR-BO GALLICO, IN QVO DI-uerſi celeberrimi in tali materia ſcri-bentes, medicine continētur auctores videlicet.

NICOLAVS LEONICE-nus Vicentinus.
VLRICHVS DE HVT-ten Germanus.
PETRVS ANDREAS Mattheolo Senenſis.
LAVRENTIVS Phriſius.
IOANNIS ALME-nar Hiſpanus.
ANGELVS BO-logninus.

LICET. NVN-

CHREMER VSQVE

QVAM DEFICIAM.

Venetijs. M D XXXV.

NICOLAI LEONI-CENI VICENTINI IN LIBRVM de Epidemia, quam Itali morbum Galli-cum vocãt, ad Illuſtrem virum Ioãnem Franciſcum Mirandulenſem Con-cordiæ comitem, præfatio.

HAbitam nuper Ferrariæ de morbo, quẽ Gallicum vocant, diſputationem, atq; a me poſtmodum mandatã literis, cui magis q̃ tibi Ioãnes Franciſce Mirandulenſis dedicauerim qui cum ſuperioribus diebus Ferrariæ adeſſes, atq; ante diẽ ad eandem diſputationem conſtitutum, tibi ex cauſis vrgentibus eſſet diſcedendum, non parum dolere mihi viſus es, q eidem diſputationi non poſſes intereſſe, neq; diſſimulanter tuliſti gratiſſimam rẽ me tibi facturum, ſi quæ non potuiſſes præſens accipere, haberes abſens ex meis literis vel potius volumine ad id dedicato legendi facultatem. Et quoniam non te latebat magnæ contentionis diſputationes, a medicis atq; philoſophis pertractatas, nõ veritatis inuentione, ſed iurgiis atq; clamoribus plerũq; terminari, illud inſuper a me expectare videbaris, vt non ſolum quænam inter diſputantes opinio tandem eſſet pro vera recepta tibi ſignificarem, ſed mei quoq; iudicii calculum inter ambigentes ſententias manifeſtarem. Quid plura? ego qui tibi propter tua eximia in me beneficia omnia debeo, pollicitus ſum facturum me quod optabas, arduum quidem opus ac pene temerarium, niſi ipſum excuſaret obſequium. Ecce igitur iam tibi fidẽ promiſſam exoluo, quãto tardius q̃ tu forte cupiebas, tãto maiore cũ fœnore, nõ ſolũ enim eã quę pcipue defendebat Ferrarię opinionẽ, ſed q̃ſcũq; alibi plu-

rimũ vigere intellexi, conatus ſum ꝓ mei ingenii im
becillitate cõfutare, meaq́ꝫ poſtremo loco exẽplis,
rõnibus, ac nobiliſſimorũ medicorũ auctoritatibus
cõfirmare. Multa ꝑterea Aui. dicta, q̃ ad ꝓpoſitã cõ
tẽplationẽ ꝑtinebãt duximus in cõtrouerſiã. Quare
qui hæc lecturi ſunt q̃ſo boni cõſulãt, neq́ꝫ me ꝓpea
impudẽtẽ aut inſolẽtẽ iudicent, q̃ auſim magni nõis
authores inceſſere. Facimus hoc multorũ veterũ ac
ꝑcipue Ariſt. ſũmi philoſophi exẽplo, q̃ tãti fecit ve
ritatẽ vt ꝓ ea aſſerẽda ſcripſerit ẽt cõtra ꝑceptorẽ,
neqꝫ vero hãc apud te ꝑcamur veniã, q̃ hoc meũ cir
ca antiquorũ ſcripta examinãda ſtudiũ adeo nõ im
probas, vt in ea quã nuꝑ Ferrariȩ habuimus de lr̃is
cõfabulatione, mirari te mihi dixeris, q̃d in illo quẽ
ſuꝑiorib⁹ annis edidi de medicorũ erroribus libro.
Pliniũ tã leuiter pſtrinxiſſem, ĩ cuius authoris libris
tu multo plures quã q̃ a me fuerẽ notati errores aĩad
uertiſſes. Dicim⁹ iſta malignis atqꝫ ĩpudẽtib⁹ quoꝝ
aliter ea ẽt q̃ tacite ꝓbãt, q̃a tñ ipſi nõ ſcripſerũt aut
inuenerũt, liuore ducti apte calũniãtur, aliter vero
more pecudũ alienis ſemꝑ veſtigiis ĩſiſtẽtium, nihil
ſuo, oĩa aliorũ iudicio tribuũt, & ſi cui ſe ſemel au
thori addixere, ei⁹ authoritatẽ ſine rõne, rõnẽ eẽ ar
bitrãt. Vtcũqꝫ tñ hi de nr̃is ſcriptis iudicauerit, q̃to
minorẽ apud ipſos gratiã ſum⁹ habituri, tãto maio
rẽ apud ꝓbos ac doctos ſꝑamus cõſeq̃, apud te ꝑſer
tiꝫ, q̃ Ioãnis Pici ꝑſui ꝓ oĩuꝫ grad⁹ virtutũ veſtigia
imitaris, qqꝫ eã, q̃ ĩ eius itẽpeſtiua morte facta ẽ, lr̃a
rũ atqꝫ oĩuꝫ bonarũ artiũ iacturã ita reſarcis, vt ad
te reſpiciẽtes Vergilianũ illud oẽs vno ore ꝓnũciẽt.
Vno auulſo non deficit alter.
Aureus & ſimili frondeſcit virga metallo.
Tibi itaqꝫ & paucis cecinim⁹, vobis placuiſſe ꝯtẽti
reliquoꝝ ãt vel ĩuidorũ vel ĩꝑitorũ iudicia ꝯtẽnẽtes.

DE EPIDEMIA QVAM ITALI MORBVM GALLICVM, GALLI VERO Neapolitânum vocant. Nicol. Leoniceni Vicentini Liber.

NOuos Italiæ aduenisſe morbos priori-bus ſeculis ignoratos antiqua ætas cre-didit, ſiquidē Plinius vir eruditiſſimus non modo Italię, ſed vniuerſæ fere Eu-ropæ lichenas ante Claudii principatū incognitos fuiſſe teſtatur vigeſimoſeſto de hiſtoria naturali libro. Ego vero de aliis Europæ partibus non plane habeo ſtatutum quid ſentiam. Illud pro certo affirmare auſim, multis antequam Claudius imperaret annis lichenas fuiſſe Græcis familiares, quādo Hippocrates author Græcus vetuſtiſſimus cum multis aliis in locis, tū præſertim in tertia par ticula Aphori. in morborum æſtiuorum mentione lichenum cōmeminit, vt mihi magis fiat veriſimile vexaſſę id malum etiam Italiam, quāuis forte lon-go temporum interuallo ante Claudiū, ſed nondū Romano imperio ad exteras nationes propagato atq; ideo minus a græcis medicis Roma frequen-tata defuiſſe eidem morbo nomenclatores, idcirco donec ſine nomine perſtitit, fuiſſe interim obſcurio rem, ſicuti poſtea Claudio imperante iam græcis artibus ac præcipue medicina vigente in ciuitate, lichenas atq; mentagrā vocitantes fecere illuſtrio-rem. Simile quoddam hoc noſtro æuo accidit, iam ęnim inſolitæ naturę morbus Italiā & multas alias

regiones inuaſit. Puſtulæ ſunt a partibus obſcœnis incipientes, mox totũ corpus, atq; ipſam præcipue faciem occupantes præter fœditatem magnũ inſuper cruciatũ plerũq; afferentes. Huic tamen morbo nondũ noſtri temporis medici verũ nomen impoſuere, ſed vulgato nomine malũ Gallicum vocãt, quaſi eius cõtagio a Gallis in Italiã importato, aut eodẽ tempore & morbo ipſo & gallorũ armis Italia infeſtata. Nõ defuere quidẽ, qui eundẽ cũ illo putarint, quẽ priſci elephantiaſin nominarũt, ſicuti alii morbũ gallicũ eſſe antiqs lichenas alii aſaphati, alii prunã ſiue carbonẽ, alii ignẽ perſicũ ſiue ſacrũ exiſtimarunt. Quę quidem ambiguitas nominũ & de re ipſa quoq; diſſenſio multos ſuſpicari fecit nouã hãc eſſe luẽ nunq̃ a veteribus viſam atq; ideo a nullo medico vel Græco vel Arabe inter alia morborũ genera tactã. Ego ſicuti neq; illis aſſentior qvarias huic morbo indidere appellationes haud quaq̃ eius naturæ congruentes, ita vbi deſidero eadem natura præditos hoĩes ſub eodẽ cœlo natus, ſub eiſdem ſyderibus educatos, eiſdem etiã ſemper fuiſſe morbis obnoxios cogor exiſtimare, neq; mihi poteſt in captũ mentis peruenire natã hanc repente labem noſtram, ita infeciſſe ætatem, vt nullam ſuperiorem. Quod ſi quis aliter q̃ ego ſentiat, quid tandem hoc eſſe dixerit, aut quam deorũ vindictã? nam ſi cauſę naturales inſpiciãtur millies poſt mũdi initia æedẽ extitere. Quare ſimilẽ morbum ex cauſis ſimilibus etiã ſuperioribus ætatibus contigiſſe parati ſumus oſtendere, vbi prius illorum opiniones, qui morbũ Gallicũ fuiſſe a priſcis elephantiaſin nominatũ ſiue quid aliud a noſtra opinione diuerſum credidere, cõfutauerimus. Sed anteq̃ diſputationẽ ipſam aggrediamur, illud in primis admonẽdũ eſt, aliud mor

bi genus ſignificari verbo elephãtiaſis in libris Arabum, aliud in libris Græcorũ. Raſis ſiquidem atq; Auicẽna elephantiaſin pro morbo accipiũt in quo pedes & crura ſupra modũ intumeſcũt. Galenus ac Paulus omneſq; Græci authores ĩ eodẽ verbo morbum intelligũt, quem Aui. & medici iuniores leprã appellãt. De primo verbi elephãtiaſis apud Arabes ſignificato neminem ambigere arbitror, de ſecũdo apud græcos vſitato lõgius eſt a nobis differendũ, nã ſi oſtenſum fuerit nihil aliud eſſe Græcis elephãtiaſin, quã morbũ illũ quem vulgato nomine leprã vocamus, tunc id quoq; probatũ erit morbũ gallicũ nõ eſſe elephãtiaſin, quãdo & qui cõtrariũ ſentiũt, morbũ gallicũ plurimũ a lepra diſtare cõcedunt. Vt igitur ad rem ipſam propius accedamus, elephãtiaſin apud Græcos eſſe apud Arabes & iuniores Medicos leprã ita demonſtratur, elephãtiaſis authore Paulo æginita eſt cãcer totũ occupãs corpus vnde idem Paulus inquit. Si cancer vnũ tãtum morbum infeſtãs, tamen ſecundũ ſententiã Hippocratis inſanabilis eſt, quãto maius elephas, qui cãcer quidem eſt vniuerſalis, omnem curationem ſupabit? Eãdẽ ſententiam ſcribit lib. iiii. Auic. his verbis. Et quum cãcer, qui eſt lepra mẽbri vnius, ſit de illis qbus non eſt ſanatio, quid dicemus de lepra q̃ eſt cãcer totius corporis? Idẽ dixerat Auic. circa initia eius capitis in quo agit de lepra ꝙ vz lepra eſt ſicuti cãcer cõis toti corpori. Sed & eorũdẽ humorũ vitio generari elephãtioſin Pau. cenſet & Auic. leprã, & quẽadmodũ Paulus minus malã elephãtiaſis ſpeciem ſtatuit quæ ex quadã veluti fece ſanguinis ſup aſſata ortũ habet, alterã quæ flaua bile æque retorrida fit, deteriorẽ, ſic & de duabus lepræ ſpeciebus, quarũ altera itidem ex fece ſanguinis, altera ex flaua bile in

atrā ꝓpter aſſationē ꝯuerſa generať, Aui. decernit. Neq; vero aliā Paulus elephātiaſi, aliā lepræ Aui. adhibet curationē. Neq; ēt Gal. ſcribēs de elephantiaſi. ii. li artis curatiuę ad Glauconē, minus q̄ Paulus cū Aui. ſcribēte de lepra cōcordat: imo vero oīa illa Auic. verba, qđ lepra multiplicať in Alexādria propter caliditatē aeris & malitiā cibi & eius eſſentiā ex geneř piſciū & carne ſalita & carne groſſa & carnib⁹ aſinorū & lētibus (liceat. n. mihi ipſius Aui. verba q̄uis barbare ſcripta, maioris tñ fidei gratia referre) oīa inquā hęc Aui. verba ſunt ex Ga. de elephātiaſi, eo quo nuꝑ diximꝰ libro loquēte, trāſlata. Quid qđ niſi Gal. ꝑ elephantiaſin, morbū quē diximus ītellexerit illud ſequeť abſurdū, Galenū medicorū facile principē, q tot de medicina volumia tā acurate tā copioſe cōſcripſit, nullā de eo morbo q reliquos oēs magnitudine ſupat, quē nos vulgo leprā appellamus, in ſuis libris feciſſe mētionē, Galeni aūt libros ītelligo, quos idē author in ꝓpria lingua ſcriptos reliq̄t, nā in his quos vel ex Græca vel arabica lingua trāſlatos habemus, plurima ē in hoc verbo lepra, ambiguitas, q̄m aliq̄n tranſlator, vbi elephātiaſin ī græco Galeni codice ſcriptū īuenit, leprā ē interpretatus, vbi vero leprā, nihil imutauit ſed eodē vſus ē verbo, quū tñ apud græcos authores alius morbus ſit lepra, alius elephātiaſis. Lepra enim (vt inq̄t Gale. in libro de tumoribus cōtra naturā). Paſſio ſolius cutis eſt, qđ de elephātiaſi dici nō pōt, quū ī eo morbo, q elephātiaſis a Græcis nominať, nō mō cutis, ſed carnes ēt atq; oſſa, vt Celſus quoq; teſtať plerūq; vitienť. Quod ſi qs ꝑtinaciter tueri velit eūdē eē morbū, quē græci leprā atq; arabes ītidē nominēt, videat q̄d ipſum cōcedere oporteat, hoc. ſ. eſum viperarū quo nullū eē ꝑſtātius re

mediũ aduerſus leprã medici o͞ẽs vno ore ꝯſentiũt, quodq; ĩter nobilia medicamenta cõtra leprã Aui. numerat, nõ mõ nõ ſanare id malũ, ſed inſup generare, Gale. n. li. xi. de ſimplici medicina, duorũ meminit elephãtiaſi morbo laborãtiũ, q ex vſu carniũ viperinarũ in leprã inciderũt, q̃re neceſſariũ eſt dicere aliũ eſſe morbũ q a Gale. & cæteris græcis lepra vocet, aliũ q ab Aui. ac medicis iunioribꝰ eodẽ no͞ie nũcupetur. Quid lepra nomen ſignificet apud Arabes & medicos iuniores q Arabũ doctrinã magna ex pte ſequũtur nemo niſi hebes, atq; oĩno obtuſus ignorat, quid vero apud græcos ſiue latinos veteres, græcos imitãtes, multi etiã neſciunt eruditi, vnde data eſt errori occaſio, vt diuerſarum linguarũ ſignificata diſtinguere neſcientes, vel elephãtiaſin nõ eſſe leprã de quo ſcribit Auic. vel non ſimpliciter lepram, ſed quandam lepræ ſpeciem exiſtimauerint. Nos vero elephantiaſin idem eſſe quod lepra, de qua agit Auic. atq; ab altero morbo diuerſam quem Gale. leprã nominat exiſtimamus, idq; videmur multis ratio͞ibus ex ipſius morbi ſumptis eſſentia demonſtraſſe. Age vero etiam ex vi nominum quibus idem morbus nuncupatur argumentemur, neq; enim tantum elephantiaſis, ſed prꝫterea ſatyriaſis apud græcos nominatur, licet verbũ ſatyriaſis pro priapiſmo quandoq; apud eoſdẽ græcos accipiatur. Nomen autem elephantiaſis tractum eſt a ſimilitudine elephantis, quoniam (vt inquit Galenus ſexto de cauſis accidentium) qui hoc morbo laborant carnem habent nigram & tuberibus plenam, qualis eſt cutis elephantum. Nonnulli elephantiaſin ob morbi magnitudinem qui nulli fere remedio ſuccumbit dictam exiſtimant. Quidam ob id quod ſicut Elephas præ cæteris

animalibus diutiſſime viuit, ita hic humor longiſſimus eſt, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo magis cōueniunt q̃ illi quē nos vulgo leprā nominamus. Sed & ſatyriaſis idē morbus a Græcis vocatur, quoniā eo affecti faciē ſimilē ſatyris habēt naſum ſimiū craſſa labra, aures leuigatas, vt ſcribit Galenus libro ſecūdo de cauſis morborū ac p̄terea alio libro qui de tumoribus cōtra naturā inſcribit, quo etiā in loco, aſpectu horribiles & male olētes, ſatyriaſin patientes oſtēdit, q̃ omnes notæ morbū illū quē lepram vulgo dicimus, minimo minus ante oculos ponūt. Quāquā vero efficacibus rationibꝰ, tū ex morbi eſſentia atq; appellatione, tum etiā ex ſenſu ſumptis ꝓbauerimus, nihil aliud eſſe elephantiaſin apud Græcos, q̃ morbū quē Arabes nomināt leprā, ſiue quid aliud qđ ipſis leprā ſignificet, idem tamen Arabes vt antea admonuimus, per elephantiaſin nō eūdem quē græci morbū, ſed crurū potius ac pedū tumorē imodicum intelligunt, quod facile eſt ipſis permittendū, quādoquidē vt ſæpe Gal. p̄cipit, nō eſt de nominibus a medicis litigādū, niſi idē authores, nō ſolū nomina, ſed res ipſas quoq; cōfunderēt, quū videatur Auic. libro. iii. vbi agit de Elephātiaſi ſumpta pro tumore pedū, nōnulla dicere, quę etiā Galenus de elephātiaſi, in eo accepta quo Græci capiūt ſignificatu, libro ſiquidē qui de nigra colera apud Latinos inſcribitur, Galenus inqt ex eodē fieri humore elephātiaſin atq; varices, qui q̄dē humor primū rudibus apparet, deinde nigreſcit. Idē de ſua elephātiaſi refert Auicēna, & ſicuti Galenus ac Paulus elephātiaſin ad rubidū colorē declinantē minus malā arbitrātur, ita Auicēna ſubrubrā elephantiaſin, nigra cenſet eſſe incolumiorem, & quia Dioſcorides ſcribit cedreā, hoc eſt gūmi illud

ex cedro arbore fluens, quod Arabes vocant alchitram, licet Simon Genuenſis id verbū arabicū picē liquidā latine interpretatur, quia inquā Dioſcorides author eſt cedreā iuuare elephātiacos, ſi ligat aut ſuſſugatur, poſtmodū Auicēna de eodē remedio contra elephātiaſin, hoc eſt tumorē (ſic enim ipſe id verbū accipit) crurū vel pedū, ita ſcribit, dicitur qđ alchitran confert inunſcatū & linitū. Raſis quoq;, q elephantiaſin, in eodē quo Auicēna accipit ſignificatu, nā & in Almāſore & in diuiſionibus, ſeorſum de lepra, & ſeparatim de elephātiaſi, tāquā de morbis differentibus tractat, idem tamen author libro duodecimo Cōtinentis, in quo agit de crurū vitiis quibus annumerat Elephātem, de vitio elephantis plurima ſcribit, quæ etiam Gale. variis in locis de elephātiaſi, imo vero Raſis ipſe Galenū allegat libro de colera nigra ita ſcribentem. Vitiū eliphantis & varices fiunt ex humore nigro, quod niſi fuerit cū eis caliditas, nō erunt intenſę malitiæ, ex vehementi quoq; declinatione ad coleram nigrā puram, fit vitiū elephātis. Similē fere ſententiā, vt añ ex parte notauimus, ſcripſit Auic. lib. iii. capite illo, quo vna de elephātiaſi ac de varicibus agit qui quidē Auic. partim Galenū partim Raſim in eodē capite videtur imitatus. Multa aūt remedia q̄ Grę ci tradunt contra elephantiaſin pro lepra ſumptā, ſcribit Raſis libro, quem diximus cōtra vitium elephantis, vbi de pedū aut crurū vitiis tantū dixerit, veluti ex Galeni authoritate plātaginem, quā etiā Celſus ad elephātiaſin præcipue cōmēdat. Ex Dioſcoridis itidem authoritate, ad vitium elephantis laudat Raſis fel hircinū atq; mentaſtrum. Longum eſſet, ſi multa alia vellem enarrare, quæ græci atq; arabes, quāuis de morbi eſſentia differentes, de ele-

phantiaſi tamen ſimiliter tradiderunt. Quod ſi qs forte tam Aui. q̃ etiam Raſim ea ratione tueatur, quod crurum pedũue tumore, quē elephãtiaſin no/minarunt, nō lepram ſed tãtum lepræ principium iudicauerint, atq; ideo diuerſis nominibus, alio. ſ. lepram, alio lepræ principium nũcupare voluerint, vt morbi tamen ſua tempora diuiſionem nō impro bamus, ita illos, duas eiuſdem morbi partes, nō de/buiſſe diuerſas facere ſpecies, vel etiam genera om/nino contendimus, quod maxime videtur feciſſe Auic. qui de elephãtiaſi lib. iii. de lepra vero egit in quarto, tãto ſcilicet interuallo, vt videať elephan/tiaſin, diſtinctũ oĩo genus a lepra putauiſſe, quum preſertim idē Auic. elephãtiaſin, nō vti Gale. inter figuræ morbos, ſed quãtitatis potius, libro primo collocauerit. Et hæc quidē de prima opinione lon/gius forte q̃ decuit, qa tñ ē in ipſa pcipue Ferrariæ diſputatũ nos hoc in loco abũdãtius diſſeruimus.

IAm ad alterã opinionem, quæ morbũ gallicũ eſſe lichenas aſſerit, confutandum veniamus. Hanc opinionem eſſe falſam ita colligitur. Li/chen eſt morbus ille, qui Latine dicitur impetigo, vulgo autem volatica. Morbus Gallicus nō eſt im/petigo ſiue volatica, Igitur morbus Gallicus nō eſt Lichen. Quod morbus gallicus non ſit impetigo, ſiue volatica, quæ fuit noſtri ſyllogiſmi minor pro/poſitio, tam imperiti q̃ etiam periti ipſo ſenſu mō/ſtrante nouerunt. Quare id ſolũ oſtendere oportet quod malũ Græci Lichena vocãt, nos latino voca bulo impetiginē nominare, & quod docti impetigi nem, vulgus volaticã nuncupare. Qui vero poſſu/mus melius iſta pbare q̃ Caſſii felicis auctoritate? cuius auctoris hæc ſunt, q̃ a Simone Genuenſi alle/gantur verba, Impetigo, Græci lichenas dicũt, La/

tini zemas, naſcuntur ex melāncholico humore, ro-tundo ſchemate, in ſuperficie cutis, cū ingenti pru-ritu, quis non videat his verbis morbum, quē vulga-to nomine volaticam vocitamus deſignari? Plures quoqꝫ medici iuniores, in quorū numero Nicolaus eſt, atqꝫ etiam Gentilis, ſiue quicūqꝫ is eſt, cuius ex-poſitiones in Fen. ſeptimam libri quarti Auicēnæ habentur impreſſe, ſentire videntur impetiginem eſſe volaticam, & allegant alios idem ſentientes, quāuis videatur Raſis, vigeſimoquinto Continen-tis, putauiſſe impetiginem eſſe tineā ſiccam, de qua opinione poſtea dicetur. Eundem vero morbū eſſe apud Latinos impetiginē, qui ſit lichen apud Græ-cos, præter Caſſii felicis authoritatē, etiā ratione probatur. Quæ enim remedia Galenus, & Paulus, omneſqꝫ Græci auctores contra lichenas notaue-re, eadem fere contra impetiginem a Quinto Sere-nio, Raſi, atqꝫ Auicenna ſcribūtur, neqꝫ hi Arabes auctores aliter generari impetiginem, quam Græ-ci lichenas, docuerūt. Sunt autem lichenes & lepra (ſi lepram eo modo quo ante a Græcis capi docui-mus intelligamus) ſolius cutis paſſiones. Peior ta-men eſt lepra, quam lichenes, nā (vt Paulus & Ga-lenus teſtantur) lichenes ſi diu perſeuerauerint, tan-dem in lepram conuertuntur, maior enim eſt cutis fœditas & deſquamatio in lepra, ꝙ in lichenibus. Tantam tamen habent lichenes & lepra naturæ cognationem, vt credere poſſim hos duos morbos apud diuerſos auctores, inuicem nomina mutuari, nā quæ de impetigine ſcribit Celſus, ea potius le-præ cōueniūt. Videtur enim idem Celſus, ſicuti le-pram impetiginem, ita lichenas papulas latine no-minaſſe, quod ex ꝙplurimis, quę alii de lichenibus ipſe de papulis retulit, colligere poſſumus, Quem-

admodum enim a Caſſio felice ſcribitur, lichenas naſci rotundo ſchemate, i. figura, in ſuperficie cu-tis, cũ ingenti pruritu & aſperitate, atq; vbi id ma-lum ſerpere cœperit, ſerpiginem dici, ita & Celſus ait, alterũ papularũ genus, per minimas puſtulas, cuti exaſperare, rodere, & eandem ſerpere, atq; vti id vitium rotundum incipit, ita in orbem procede-re, & quod Græci dicunt, ex lichenibus diuturnis fieri leprã, Celſus de quadã ſpecie papularum idem pronunciat, quod niſi cito auferatur, in impetiginẽ vertitur & ſicuti Græci, quoſdã lichenas, agrios, id eſt feros nominãt, eodem modo Celſus, alterã pa-pularũ ſpeciem, agriã, id eſt ferã, ab eiſdem Græcis appellari teſtatur. Deniq; quod leui papulę Celſus remediũ præcipit, vt ſcilicet ieiuna ſaliua quotidie defricetur, idem Græci adhibent lichenibus puero rum, qui quidem curationis modus argumento eſſe poteſt, lichenas eſſe morbũ, quem vulgo volaticam nominamus, aduerſus quam noſtro quoq; tempore mulierculæ circa puerorũ mala ſananda præcipue ſollicitæ nullã magis præſentaneã nouere medici-nã, quã ieiunã ſaliuã. Sed & eodem Celſo authore maior papula murali herba cõmodiſſime tollitur, quã quidem herbã Græci, vt Celſus quoq; lib.III. teſtatur, partheniceen & perditiũ nominant, Latini vero quia in parietibus naſcitur alio nomine parie tariã appellant, vulgus ob eũ quem in vaſis vitreis abſtergendis exhibet vſum vitriolũ, vt minus mirã dum ſit, hãc ipſam herbã lichenas ſuavi abſterſoria ſanare. Eſt tamen & altera herba, ipſa quoq; in mu ris, ſed maxime ſaxis humectis prouenie ns, a ſimili vi effectuq;, lichen a Græcis nominata, quã noſtri temporis medici, neſcio qua ducti ratione vel vſu, hepaticã vocitarunt, neq; enim vſquã apud cele-

brem authorem vel Græcũ vel Arabem legitur, li-
chenem herbã hepati vtilem eſſe, vnde prę cæteris
hepatica dici meruerit. Quod vero Pandectarius
ſcripſit ex Serapionis atq; Galeni (vt videtur) au-
thoritate, valere hãc herbã cõtra ſplenis atq; hepa
tis obſtructiones, & cõtra omnem hepatis ægritu-
dinem, hi quidem lichenis effectus, neq; a Galeno,
neq; a Serapione vſquã ſcripti leguntur, ſi vero Pã
dectarius illos ex ſua protulit opinione, minus illi
hac in parte credendũ, quoniã hãc ipſaz herbã, quã
Græci lichena vocãt, tãta nominũ cõfuſione obſcu
rauit, vt q̃ tãdem herba ſit, neq; alii ex verbis eius
ſcire liquido poſſint, neq; ipſe ſciuiſſe videat̃, cum
enim de lichena ſiue lichene egiſſet in litera, a, vbi
eã arabice ainec, Latine muſcũ vel vſne vocari do-
cet, poſtmodũ in ſequenti fere capite, agens de ea-
dem herba lichene, licet videat̃ nõ animaduertere,
eã Arabice azemalſaret inqt appellari, Latine ve-
ro hepaticã. Eãdem vero eſſe hãc ipſam hepaticã,
cũ ea quã Græci lichena nominãt, indicãt illæ, quę
Azemalſaret ſiue (vt Pãdectarius interpretatur)
hæpatice, a Serapione ex Galeni ac Dioſcoridis
auctoritate tribuunt̃, ſunt enim quas iidẽ auctores
in ſuis de ſimplici medicina libris licheni herbę ſub
ſcripſere. Neq; vero cõtentus Pandectarius ex vna
herba feciſſe duas, poſtmodũ in litera, l, eãdem her
bã ter geminauit. De lichene ſiqdem, ſub ꝓprio vo-
cabulo egit, & limũ terræ latine vocauit. Iudicent
ergo legentes, quãta ſit homini fides habenda, qui
herbã eãdem, modo muſcũ, modo hepaticã, modo
limũ terræ latine nominat, non ſolũ varia nomina,
ſed res quoq;, quæ tamen vna erat, diuerſas opina-
tus. Quod ſi qs lichenem herbam, ꝓdeſſe hepati ea
ratione ꝯtendat, quoniã de ipſa ſcribit Serapio ex

Dioſcoridis auctoritate, qđ ictericis ꝓfert, morbus aũt q̃ icterus noiaꝛ, plurimũ hepatis vitio oriaꝛ, is ẽt Dioſcoride docẽte diſcat nõ intra ſumptã ad vitiũ ipſum tollẽdũ, ſed extra adhibitã potius, ad colorẽ ſcilicet naturalẽ ictericis reſtituẽdũ, herbã lichenẽ a medicis pitioribus cõmẽdari, qđ verba ipſa Dioſcoridis apte demõſtrãt, neq; enim cũ melle cõfectã atq; comeſtã, vt verba Serapionis male Dioſcoridẽ iterpræt ãtis videnꝛ innuere, ſed cũ melle illitã potiꝰ lichenẽ iuuare ictericos idẽ Dioſcorides ſcribit. Nõ eſt aũt a rõne alienũ hanc ipſam herbã q̃ (vt inqt Gale.) plurimũ valet abſtergẽdo, ſicuti lichenas, ita alterã cutis in ictericis fœditatẽ delere. Sed poſtq̃ de vera hepatica hoc in loco diſputaꝛ, ſimilis error Gẽtilis medici nr̃a quoq; ætate celeberrimi, haud quaq̃ ẽ diſſimulãdus, q hãc iuuandi hepat ꝓrogatiuã cuidã herbæ i littoribꝰ maris naſcentis, quã alii ſoldanã alii p diminutionẽ ſoldanellã nominat, in quodã cõſilio tribuit, in quo ẽt herbam, a pluribꝰ ſoldanã vocatã, ſcribit cachilem ab Arabis noiari, de qua itidẽ cachile refert Serapio, ex Iſaac Ebenarã auctoritate, qđ debilitati hepatis cõfert. Sed qđ tãti viri pace dicere liceat, fallit ſua opinio nc Gẽtilis, neq;.n. herba, vulgo ſoldana ſeu ſoldanella, vocata eſt apud Arabes cachile, ſiqdem herba cachile folio naſturtii vel vſne deſcribiꝛ a Serapione. Neutra aũt ſimilitudo ſoldanæ cõuenit, quã ſcimus hr̃e folia hederæ foliis fere ſimilia, q̃ quãtũ a naſturtio atq; vſne diſcrepent, iudicent illi, q haſce herbas aliquãdo oculis ſunt cõtemplati. Naſturtium quidem, quũ ſit herba hortenſis, vulgo agriti nominata, puto omnibus notam. Vſne aũt (vt inqt Serapio) eſt herba cali. Simõ vero de cali ita ſcribit, Cali eſt plãta in littoribꝰ maris naſcens, ſimilis

vermiculari

vermiculari pinguis & ſalſa. Ego hāc puto à gręcis lephrion nominari licet Author Pandectarū, antiphyllon pro telephio corrupte ſcripſerit, quo etiā ductus errore, vſne facit anthyllidis ſpeciem, quū tamen anthyllis alia herba ſit à telephio vel vſne. Si qua vero herba ſit (vt ad propoſitum noſtrum reuertamur) quę ob excellentē iuuandi hepar proprietatem nomine hepatica debeat inſigniri, illa profecto eſt eupatoriū, quæ etiā inde apud gręcos videtur nominata quod bona ſit epati, quanq̄ Plinius ab Eupatore potius inuētore dictā exiſtimat. De hac enim ſcribit Galenus libro. vi. de ſimplici medicina, qđ hepatis obſtructiones expurgat atq̧ inſuper hepar ipſum corroborat. In libro enim qui de antidotis inſcribitur idē Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar ſępius herba eupatoriū efficaciter iuuit, ſicuti mirabolanus lienē. Saxifraga autem atq̧ Betoni carenes. Non tamen quod & alibi monuimus, ad hunc effectum ſumēda eſt herba illa vulgaris, paſſim in foſſatis naſcens, quę magno noſtræ ætatis errore, pro vera eupatorio recipitur, neq̧ enim illi hæ notæ conueniunt, quibus nobis veram eupatorium Dioſcorides deſignauit. Quod ſi quis forte a me exigat vt quęnam ſit vera eupatorium, aperiam, quod in priore libro de Plinii ac medicorū erroribus in ſcripto diſtuli manifeſtare, dicam tantūdem quid ſentiam, ſi prius illud, quod in eodem libello etiā antea oſtendi declarauero, ſemper fuiſſe aliquos in veris medicinarum nominibus, etiā prioris ſæculi errores, qui vſq̧ ad noſtra tēpora ſunt propagati, nā quia plures ſupiore quoq̧ ætate imperiti, colore decepti, metallum id qđ peritiores cinabarim nominarūt, eſſe draconis ſanguinē crediderūt atq̧ ideo nō cinabarū, ſed

potius draconis ſanguinē, idē metallū nūcuparunt, nos quoq; priſcā ſeruātes cōſuetudinē ita vocamus idē in herba eupatorio cōtingit hāc enim multi ve/teres, quos Dioſcorides notat, putarūt eſſe verā ar/gemoniū, quū tamē hæc ſit ab eupatorio diuerſa, qui error ad nos etiā ꝑmanauit, herba enim quę eſt vera eupatoriū, a pluribus creditur eē argemoniū, atq; iō corrupto vocabulo paſſim Agrimonia no/minatur. Quā quidē rē miror a multis nō fuiſſe ani/maduerſam, quū (vt alio ſcripſimus loco) herba eu/patoriū paſſim naſcatur, ſic vero a Dioſcoride, & Plinio Dioſcoridē imitāte, deſcribitur vt pene ſub aſpectū poni videat̃. Hæc eſt Dioſcoridis in eadē herba deſcriptio. Eupatoriū herba ē fructicoſa, vir gā vnā attollens rectā, lignoſam, tenuē, nigrā, hirſu tā, cubitalē, vel etiā maiorē, folia per interualla di/uiſa in quinq; maxime ꝑtes vel plures, ſimilia foliis pētaphilli vel cānabis potius, & ipſa quoq; ſub ni/gra ſerratim īciſa ꝑ ambitū. Semē vero medio cau/li adnaſcit̃ ſubhirſutū, vergēs ad īferiora, ita vt exic catū veſtibus adhereſcat, in qua quidē deſcriptiōe ea herba pingit̃, quā aliq ab illa adhereſcēdi natura quā fructui tribuit Dioſcorides, lappulā nomiarūt, nos vulgo agrimoniā vocitamus. Sed & alia quę in Eupatorio deſcribūtur, caulis. ſ. lignoſus, nigricās, hirſutus, cubitalis aliquādo altitudinis, folia ſimilia canabi vel pentaphyllo, ita herbæ vulgo vocatæ agrimōia quadrāt, vt hāc eē verā Eupatoriū nemo niſi ab ortu naturę cęcus nō agnoſcat, vnde etiā du plex ſęculi noſtri error deprehēditur. Alter qđ her/bā a veteribus eupatoriū nomiatā, ꝓ vera agrimo/nio recipimus. Alter qđ pro eupatorio, herbā vul/garem, de qua nulla fit a priſcis authoribus mētio, nulla niſi vel ratione vel authoritate, ad vſum me/

dicinæ frequẽter adhibemus. Sed hęc quidẽ quãuis forte a noſtro propoſito, qui morbum gallicum po tius q̃ herba intẽdimus explanare, longe aliena: iu uandæ tamẽ mortalitatis gratia, quæ hactenus in veris remediis dignoſcẽdis hallucinãtur, obiter ſint exarata. Iam ad propoſitum reuertamur, quo pro bare intẽdebamus, qđ malũ greci lichenas dicunt, a Celſo papulas nominari, ſicuti quod iidem græci lepra dicũt, a Celſo etiã impetiginem nuncupari, hoc enim poſſit vel ex ipſorũ morborum definitio nibus demõſtrari, nã lichen, in libro qui ori iatrici ideſt definitiões medicinales inſcribitur, definitur, ſiue liber ille Gale fuerit, vt titulus præ ie fert, ſiue alterius nõ multum a Galeni placitis diſſentientis. Lichen eſt aſperitas cutis cũ magno pruritu. Lepra vero hoc pacto. Lepra eſt tranſmutatio cutis ad contrariũ naturæ habitum cum aſperitate dolore atq; pruritu & ſquamarũ reſolutione, & quandoq; vnam quãdoq; plures corporis partes depaſcitur. Celſus quoq; tam in papulis q̃ etiam in impetigine cutim exaſperari innuit. Impetigini vero hoc pro prium tribuit q in ea ſquamulæ reſoluũtur, & hoc qdẽ fieri in qualibet impetigine ſicuti etiã omnem eius ſpeciẽ oriri in pedibus & manibus, atq; vngues quoq; infeſtare idẽ Celſus teſtificatur, quod poſtre mum dictũ vel ipſum probare queat, nihil aliud ſi gnificare impetiginẽ apud Celſum, quã leprã, quũ nõ ſolũ gręci authores: ſed Plini⁹ quoq; author Ro manus vngues leproſos ſępiſſime noiat Aui. & ipſe ĩpetiginẽ ita diuidẽt, qđ alia ſi nõ excorticata, alia excorticata p impetiginẽ nõ excorticatã, papulas apud Celſuʒ, lichenas vero apud gręcos videt ſigni ficare ſicuti p ĩpetiginẽ excorticatã, id qđ Celſus vocat ſimplr ĩpetiginẽ gręci vero leprã. Sũt aũt hęc

Auicēnæ de impetigine excorticata verba. Et de impetigine, eſt excorticata, propter vehementiam ſiccitatis, & multitudinē profunditatis & eſt ſicuti albaras nigra, & ſicuti cortices. Eſt autē hic dubitatione dignū cur Auic. hoc in loco impetiginē excorticatā dixerit eſſe ſicuti albaras nigrā: qui tamē in alio capite ſuperiore, albaras nigrā ita definierat. Albaras nigra impetigo excorticatiua, & ē ſcabioſitas accidēs aſpera, vehemēs & facit ſquamas ſicuti piſcium cum pruritu, & eſt propter humorē melancholicum inhibentē de eo qđ eſt iuxta ea inhibitione fortiore quā in colore imprimat tantum hęc quidē Aui. Eſt aūt (vt dixi) dubitandū, ſi albaras nigra eſt impetigo excorticatiua vt hoc in loco inqt Auic. quo pacto erit ſicuti albaras nigra quēadmodum ſcribit inferius, quod enim eſt ſicuti alterum, non idem videtur eſſe. Nos vero hāc dubitationem ita ſoluimus Gręcos a quibus arabes omnia iſta acceperunt, duo habere vocabula germanos morbos ſignificantia, leprā ſcilicet & pſoram atq; ideo hæ duæ paſſiones propter naturę proximitatē a Paulo eginita ſimul deſcribuntur in hāc ſententiā. Lepra & pſora ſunt in ſuperficie cutis aſperitates cū pruritu & reſolutiōe, ex melācholico humore ortū habentes: ſed lepra quidem cutem profundius depaſcitur in orbem procedens, atq; in ea quædam veluti ſquamulæ reſoluuntur. Pſora vero magis in ſummo cōſiſtit: variiſq; modis figuratur & furfuracea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulum, eſt impetigo excorticatiua apud Auicēnā: ſicuti impetigo non excorticata apud eundem Auic. eſt lichen apud gręcos, vt etiam ſupra monſtrauimus. Albaras autem nigra eſt Paulo æginetæ pſora: quā quidem albaras nigram Auicē. ab impetigine excorti-

catiue ſeparauit, cum loco quaſi differentiæ adiũxit eſt ſcabioſitas accidens, & reliqua: quod verbũ adiunctum indicio eſt tantum importare. Auicen. albaras nigram, quãtum græcis authoribus pſora, hoc enim verbũ arabes in ſua lingua baras iterpretantur: quod patet ex verbis Raſis quæ libro. xxv. continentis capite illo quo agit de paſſionibus vnguium in hunc modũ ſcripta leguntur. Dixit Galenũs, expertus ſum cãtharides, & inueni quod ſanãt vnguium baras, ſi de eis fiat illinatio cum ceroto. Huius vero remedii ſufficientẽ ſe habuiſſe experiẽtiam ad vngues pſorã patientes ſcribit Gal. lib. xi. de ſimplici medicina. Vt vero primum noſtri inſtituti propoſitũ tandẽ abſoluamus. Quum lepra ac pſora ſolius ſint cutis affectus, vt ex earum definitionibus conſtat, ac fere ſine dolore, in quibus ſquamulæ tãtum & cortices furfuri ſimiles emittuntur, non autem puſtulæ eminentiores quoddam veluti virus ſtillãtes, quãtę ac quales in morbo gallico apparent, excitentur, morbum gallicum nõ eſſe lichenas (ſi etiã lichenes cum lepra vt apud Auicẽ. atq; ipſum forte Plin. confundãtur) tam ratione q̃ ſenſu ipſo adſtipulante demonſtratur.

POſtquã ſatis (vt apparet) probauimus, morbũ gallicum nõ eſſe lichenas ſiue impetiginẽ, magnam etiã eius opinionis partem, quę eundem morbũ eſſe aſafati aſſerit, vna videmur deſtruxiſſe quãdo arabes aſafati atq; lichenas pro eodẽ morbo nõnunq̃ accipiunt, eſt enim (vt inquit Auicen.) impetigo non longinqua, aſafati niſi cum re occulta, & pertranſit vt ſit aſafati ſicca impetigo malignior. Raſis quoq;, quod & antea notauimus, ſcribit in vigeſimoquinto continentis putare ſe impetiginem eſſe tineã ſiccã, quaſi diceret ſafati ſiccam,

videtur enim hoc verbum ſafati apud Arabes duo tineæ genera ſignificare, alterā ſiccā, alterā humidā. Nō diſtinguūt aūt iidē Arabes tineā ſiccā ab impetigine, ea ratione fortaſſis, quod ſimiles ipetigini diſpoſitiones ſicuti faciē ac collū ita ſummā capitis partē frequēter infeſtāt. Idcirco Auicē. iiſdē remediis vtitur etiā ad ſafati, quibus Paulus ad lichenas ſiue impetiginē ſtercore ſcilicet lacerti, & ſtercore turdorū ꝓprie comedentiū oryzam, quāuis Paulus aues illas veſcētes oryza nō turdos ſed ſturnos potius nominet, de quo arabū ac ꝑcipue Auic. errore turdos pro ſturnis ſæpe ponētiū alibi diximus. Q ꝺ vero Auic. etiam ſaphati pro tinea nō modo ſicca, veluti aliqñ Raſis, ſed ēt humida accipiat, illę oſtēdunt medicinæ qbus vtitur Auic. ad ſaphati humidā, tucia. ſ. climia, & chimolea, & charta cōbuſta cū aceto, & gūmi pini cū balauſtiis & aceto & oleo roſaceo, hæc enim oīa fere Paulus egīnita ad faui. i. cuiuſdā ſpeciei tineæ humidæ ita nominatæ adhibet curationē. Meſue quoq; Galenū allegat ſcribētē multos ſe ſanaſſe, q ſaphati patiebātur, linimēto chartarū cōbuſtarū tritarū & cū aceto tēperatarū. Hoc autē medicamēto Galenus lib. i. decē tractatuū qui memiri inſcribitur apud Arabes ad Achoras. i. alterū humidæ tineæ ſpeciē vſum ſe fuiſſe teſtatur, quā etiā tineæ ſpeciē Raſis in libro diuiſionum ſafati nominat, ſcribēs enim de altera ſpecie, quā græci cerion, nos fauū appellamus, ait qꝺ eius foramē ē maius & latius foramine ſafati, quæ ſunt Gal. ac Pauli verba, Achoras & fauū ex foraminū magnitudine diſtinguētiū. Idē Raſis in libro de ęgritudinibus puerorū, alterā tineæ ſpeciē, quæ fauus ſiue (vt ipſe inquit) fauoſitas mellis vocatur, etiam ſafati nomine arabico nuncupauit, hæc enim ſunt

eius verba. Paſſio quæ dicitur fauoſitas, eſt ſpecies ſafati. In almãſore etiã habetur capitulum de ſaſai vel ſafati, quæ ſunt, vt ibi exponitur, vlcera capitis habentia cruſtas. Vſq; adeo aũt raſis ſafati capitis morbis addixit vt vigeſimoquinto cõtinẽtis (quod & teſtatur Nicolaus) ſafati capitis impetiginẽ nominauerit quã itidẽ Nicolaus de ſafati & tinea vna agit, & ſafati ideſt tineæ vt ipſe etiã exponit, plures modos enumerat ex Galeni in primo memiri, & libro de apoſtematibus, authoritate. Apud Auicẽnã ẽt oẽs ſafati ſpecies ſũt cutis capitis paſſiões. Nã ſafati incipiẽs q̃ eſt (vt Aui. inq̃t) bothor paruę fixę leues diuiſę in numeratiõe locorũ, deinde exulcerãtes, nihil aliud ſunt niſi exãtemata. i. puſtulæ, quas ſcribit Paulus rubidi eẽ coloris, & aſpas, ſũmã capitis partẽ exulcerãtes. Sirẽgi vero q̃ eſt ſpecies ſafati humidę apud Auic. ẽ cerio ideſt fauus apud grçcos ad quã (vt diximus antea) Auic. ſcribit eadẽ remedia, quæ Paulus, vt videaẽ verbũ græcũ cerion, in ſiregi apud Auic. eẽ deprauatũ, ſicuti forte pſydracia in balciati, ſiue vt alii ſcribũt, raciati alterã ſafati ſpeciẽ. Sũt aũt pydratia, vt Paul. atq; Alexãder exponunt, puſtulæ ſup cutẽ capitis eminentis. Verbũ aũt Balciati, puſtulas tales apud Auic. ſignificare indicãt ipſius Auic. verba ſequentia, quæ ita ſe habẽt. Et balciati qdẽ ẽ de genere ſafati malæ, & quãdoq; eſt cauſſa eius, morſus ſicuti ſcinifes maligni, eſt autẽ verbũ ſcinifes æque hoc in loco, a verbo græco conopes deformatũ, cuius quidem verbi quãtumlibet vitiati ſignificatũ Pãdectarius intellexit, nõ tamen ſcripturã emendauit, ſed corruptũ vocabulũ, ita vt inuenit, expoſuit hoc modo. Scinifes. i. quædã muſca parua, quaſi effugiens viſionem habens aculeum acutum, & alio nomine vocatur

culex culicis, & idiomate noſtro vocatur ſenzala vnde declinatur hoc ſcinifes, genitiuo huius ſcini-ſes indeclinabile. Hæc Pandectarius nõ magna cũ elegantia ſed fide tamen. Nam quod nomẽ ſcinifes ſit indeclinabile, oſtẽdit modus ipſe loquẽdi Auic. quum inquit morſus ſicuti ſcinifes maligni, ẽ enim ſcinifes caſus genitiui. Quod vero conopis ſeu cu-licis morſus, in cute verticis vel faciei tales puſtu-las excitet, quales diximus a Paulo atq; Alex. me-dicis, pſydracia nominari, loco habitãtes, in quibus plurimus eſt eius inſecti prouẽtus, magno ſui tedio plerũq; experiuntur. Tantã autem fieri græcorum nominum vel morbos vel animalia ſignificantium in libris Auic. trãſformationem, quãtã hoc in loco inſinuauimus, vnuſquiſq; mihi facile credet, qui in ſecundo eiuſdẽ authoris volumine æqualem, vel ẽt aliquãdo maiorem, in nominibus medicinarũ factã animaduertit. Quum ibidem cochiũ pro phoca. i. vitulo marino. Cheichem pro camcamo. i. gummi quodã odorato, Aſtratiſus ꝑ aſteraticus ideſt her-ba inguinaria. bacche probetio ideſt tuſſilagine, bi loniũ mel pro aphore pro pelio pepelio, beblisi pro peplo, herbis earũdẽ viriũ, altera tñ portulacę hor tẽſi, altera rutę ſilib⁹. Guegueris ꝑ cẽchro. i. milio, ſucutũ pro ſymphito. i. cõſolida herba. Tephiſie ꝑ thapſia, & & mille alię gręcorũ verborũ corruptio nes iueniãtur, q̃s vix puto poſſe ĩtelligi, ſine autho-rũ gręcorũ, q medicinã poſteris tradidere, cognitio ne, qñ & Auic. tãtus alioq medicinę magiſter in eis caligat aliqñ vt cum teſiſie. i. gummi rutę agreſtis, quod nuſq̃ inuenitur, exponit ſucutũ vero ſemper-uiuã vel ſpeciẽ ſeminis mãdragore ſecundum duas opiniones, vtrãq; tamẽ falſam interpretatur. Qua quidem nominũ obſcuritate neſcio quid poſſit eſſe

in medicinæ opere periculoſius quando ex ea non modo alterũ pro altero morbũ curari, ſed alia etiã pro aliis remedia exhiberi cõtingat. Quocirca nũ/quam ſatis laudari poſſet Al. Manucius Romanus Vir nõ minore ingenio quã doctrina qui ſua indu/ſtria atq; labore omnem græcorum ſapientiã grã/maticã, poeticã oratoriã, philoſophiã, & medicinã etiã innumeroſis voluminibus curat imprimi men/dari qui tot doctiſſimorum hominũ lucubrationes quæ nõ multis poſt annis erãt interituræ, ita refi/cit atq; reſtaurat, vt nulla vnquã poſſint temporũ vetuſtate aboleri, dignus profecto imortalitate, q tã multis viris preſtãtibus dat æternitatẽ. Allua/tim vero de quo poſt ſafati ſpecies, Auic. facit men tionem, quoniã crurum nõ capitis vlcera eſſe dicũ/tur, ideo neq; ſafati ab eodẽ Auic. cognominãtur, quare neq; ad præſentẽ diſputationẽ videtur per/tinere, quia tãtum probare intendimus, morbũ gal licum non eſſe ſafati. Illud tamen a nobis obi/ter dicetur, alluatim verbum eſſe arabicũ, corrupte hoc loco pro albotim ſcriptum, ſic enim legitur & non alluatim in codice arabico Auicẽnę. Significat autem albotim in Arabum lingua arborẽ terebin/thum, ex qua naſcitur reſina terebinthina, vnde & gluten albotim nomine partim latino, partim ara/bico, a medicis iunioribus eadẽ reſina notatur. Sed & iidem arabes albotim vocãt, quædã genera pu/ſtularum, ſimiliũ fructui arboris terebinthi, a qua pariter ſimilitudine græci quoq; antequã arabes eaſdẽ puſtulas terinthus vocauere. Sunt autẽ velu/ti vlcera parua lentis magnitudine, vel nou gran/diora faba, colore inter nigrum ac viridem, quãuis & qualis eſt etiã fructus a quo nomẽ, tã apud græ/cos, q̃ etiam apud arabes habuerunt. De his autem

vt arbitror, vna cum ſpeciebus ſafati egit Auicen. quoniã hæ quoq; ſicuti ſafati in ſũma corporis cu/ te naſcuntur, vt Paulus æginita qui de terminthis ſcripſit, ex Dioſcoridis alexãdrienſis authoritate, teſtatũ reliquit. Sed de eiſdem, etiã lib. iii. capite de bothor, nomĩatis botim, ipſe Auicẽna plenius erat executus his verbis. Hæc bothor apparẽt in crure nigræ quaſi ipſæ ſint fructus tamaricis aut grana virida magna, & materia earũ eſt materia varicũ, & cura earũ ex parte mũdificationis ẽ cura varicũ vlcerũ melãcholicorũ quæ quidẽ verba Auic. nihil aliud oſtẽdẽtia q̃ quod lib. iiii. capite de ſafati, circa finem de alluatim idẽ Auicenna ſpecialiter ſcribit, quod videlicet alluatim ſunt vlcera melãcholica q̃ apparent in crure ex eadẽ materia ex qua fiunt va/ rices & appropinquat cura eius curationi earũ, il/ lud etiã luce clarius manifeſtat verbũ alluatim lib. iiii. male pro albotim poſitũ, & has puſtulas botim nominatas, eaſdẽ eẽ cũ illis quas græci terminthus appellãt, a ſimilitudine, vt diximus, fructus arboris terebinthi, qui fructus apud Arabes granum viride nominatur, hoc enim eſt quod dicit Auicen. capite libri tertii nuper allegato, eſſe eas quaſi fructus ta/ maricis aut grana virida magna, ideo aũt Auic. ad/ didit magna, quia ſicuti duplex eſt arbor terebin/ thus fructifera feminina vtraq;, nã maſcula eſt ſine fructu, ita fructus diuerſificatur, alter enim eſt ma/ gnitudine lẽtis, alter vero grãdior faba, vt dixim⁹, hic aũt ẽ quẽ Auicẽ. magnũ vocat ad alterũ æqualẽ lenti cõparatũ. Hæc igit̃ ſi vera ſunt (vt certe vera eſſe exiſtimamus) nõ parũ illi decipiũtur, qui allua/ tim. quarta faciunt ſafati ſpeciẽ, quinq; ſafati non tã cutis caput integẽtis quãtũ faciei morbũ eẽ arbi/ trãtur, quo etiã errore ducti vidẽtur, qui morbum

gallicũ ſafati eſſe opinãtur, quoniã hic morbus cæ-
teris partibus ſub veſte latẽtibus vulnus hominum
euid tius oſtẽdit. Eiuſdẽ vero erroris authores aiũt
ex.i.libro Galeni de decẽ tractatibus ſuos ſe ſermo
nes ſumpſiſſe, neq; animaduertũt, ꝙ idẽ author de
morbis faciei, nõ primo libro, ſed qnto tatum illo-
rum tractatuũ ediſſerit. ſic enim rectus odor exige
bat, vt primũ a caluariæ morbis inchoaret, de qbus
ſolis in.i.lib. pertractat, deinde ad ea quæ in auri-
bus, in oculis, atq; in tota facie oriuntur mala, de-
ſcendens ſingula in propriis tractatibus declara-
ret, vt vel ex his quæ ipſi concedunt, illud probari
poſſit, ſafati eſſe ſolius verticis paſſionem, quãdo a
Galeno in.i.libro decem tractatuũ de ſafati agitur
Sed & achores, & faui, & pſydratia, & exãthemata
& quicũq; eodẽ libro capitis morbi a Galeno cõnu
merantur, vel tinea ſunt, vel tineæ ſimiles fœdita-
tes ſumpto tamẽ tineæ vocabulo, in eo quo medici
iuniores capiunt ſignificatu. Quod niſi Auic. hæc
omnia ſub ſafati nomine in ſuis libris cõpræhẽde-
rit, vane videbitur gloriatus, quicquid ſuo opi fue-
rit ſuperadditũ, eſſe incõpræhẽſibile, quũ nuſq̃ ali-
ter de tinea aut his tineæ affinibus affectibus ege-
rit. Quãquã vero ſaphati propriũ capitis morbum
ſtatuerimus, nõ tñ ignoramus, morbũ ẽt certę parti
corpis peculiarẽ, poſſe aliis aliqñ cõicari, qd ẽt in-
nuit Auicẽ. inquiẽs ſaphati plurimũ in capite fieri.
Nos quoq;, vt medici, de his q̃ magna ex pte, nõ aũt
raro, aut ſemp eueniũt, hoc in loco diſſerimus. Poſ-
ſumus ergo ita colligere. Cũ morbus gallicus nõ ſit
impetigo, vt ẽt antea probauimus, neq; vero tinea
quoniã hic, & ei cõpares morbi, vt in capite fiunt,
ita a capite incipiũt: morbus aũt Gallicus primum
ſui ortũ habet ab obſcœnis, tã morbum Gallicum

differre a ſaphati, quantum caput ab inguine, quacunq; alia corporis parte eſt exiſtimandum.

Contra vero illos qui dicunt morbũ Gallicum eſſe prunã, vel ignem Perſicũ ſiue ſacrum, non eodẽ modo, vt contra cæteras opiniones poſſumus argumentari, cum tãta ſit apud Arabes & medicos iuniores, de pruna & igne Perſico vel ſacro ambiguitas, quãta fere de hoc ipſo morbo de quo in præſentia diſputamus. Alii enim prunã atq; carbonem, non idem malum, ſed diuerſa potius opinãtur, quũ tamẽ ab Auicẽna pruna dicitur, a Galeno lib. xiiii. artis curatiuæ & multis aliis in locis, carbo latine, ſicuti anthrax græce nomineť. Alii q̃uis anthrax idem gręcis ſignificet, quod carbo latinis, differre tamẽ anthracem a carbone ea ratione arbitrãtur, quoniã anthrax fiat ex materia malignio re & magis aduſta, quã illa ex qua carbo generať, nec defuere qui ita deſiperent vt verbo græco latinam darent deriuationem, anthracem ab antro dictum exiſtimãtes, quoniã (vt inquiunt) intra cõcauitatem habet abſconſam. Non abſq; omni tamen ratione quidã moti videtur, vt inter anthracẽ atq; carbonem ſiue prunã differentiã ſtatuerent, quum viderent inde Auicẽnã de Altoim, quẽ ipſi anthracem interpręrãtur, vno capite agentẽ, poſtmodum altero capite de pruna tractãtem, tãquã de morbo ab altoim ſiue anthrace diuerſo, inde Raſim in libro diuiſionum de igne perſico primũ, mox de anthrace ſeorſum ſcripſiſſe. Ego tamẽ illos qui inter carbonem, ſiue prunã, atq; anthracẽ, faciunt differentiã, libenter interrogarem, nũquid Gale. de anthrace, in eo quẽ ipſi ſub hoc verbo intelligũt ſignificatu, vſquã fecerit mentionẽ? Tãtum enim morbum ac magis q̃ cęteros exitialem latuiſſe Galenũ,

atq; ideo neq; in lib.xiiii.artis curatiuæ,neq; in ſe/cundo ad Glauconē,neq; in libro de tumoribus cō/tra naturā, nuſquā deniq; ab ipſo fuiſſe nominatū, pene ridiculum ſuſpicari. Quod ſi Gale.& de pru/na,de qua agit Auicē. & de anthrace peſtifero,ſub eodē nomine anthrace videlicet lib.xiiii.artis cura tiuæ tractaſſe dicatur,quoniā anthracē fieri aliqñ in epidemia eodem loco Galenus teſtatur, nonne hoc idem de pruna & igne perſico refert Auic. his verbis.Et quādoq; accidunt iſta, cauſa peſtilentię. talis ergo pruna,atq; altoim,ſiue anthrax,minime different.Atq; hoc pacto Auicē.de eodem tumore peſtifero,ſub variis nominib⁹,pruna.ſ.atq; altoim fruſtra in duobus egiſſe locis iudicabitur, niſi forte dixerimus altoim quidem eſſe anthracem nō omni tēpore,ſed ſolum peſtilente,neq; in omni parte cor poris,ſed tātum in glādulosa ac præcipue inguini/bus ortum,quādo & ipſe Auic.hoc idē videtur inſi/nuare ita ſcribēs. Antiquiſſimi antiquorū nomina/uerūt nomine, quod trāſlatū eſt in arabico altoim, omne apoſtema eueniens in mēbris glādinoſæ car/nis aut alibi,hæc enim eſt verior lectio q̄ altera ali bi,ſiquidem alibium ſignificat apud Arabes inguē, vnde & herba inguinaria, quā græci buboniū no/minānt,apud Arabes alibium nuncupatur,licet Pā/dectarius ſecutus Serapionis errorem , heringium a bubonio ſiue herba inguinaria non diſtinguentis, alibium heringium interpretatur.Voluiſſe autem Auicen.lib.iii.vbi de altoim ſcribit,de hoc tumore agere qui præcipue in inguinibus naſcitur facile cō iecturabitur vnuſquiſq;,qui inuicē verba Auicē.de altoim & Pauli de bubone contulerit. Sūt enim q̄ſi eædē medicinæ,quibus Auic.curat altoim,& Pau/lus bubonem,niſi qđ Paulus multo rectius eandem

bubo, alter qui fit a cauſa primitiua (vt vtar verbo apud medicos iunioresvſitato) atq; ideo ex ſanguine non neceſſario maligno, alter qui fit ex materia venenata tẽpore pſertim peſtilẽtiæ, in primo qdẽ bubone inchoãte Paulus vtitur refrigerãtib⁹ atq; adſtringẽtibus medicamẽtis, veluti ſpongia ex poſca, & lana ex vino & oleo acerbo, vel roſaceo, vel melino.i.pomorũ, vel lentiſcinio vel myrtino, nullum ex his in tali bubone pi̇culũ iminet, vt quilibet medicæ artis peritus intelligit. Auic. vero nulla adhibita diſtinctiõe hæc eadẽ remedia q̃uis ex reprimẽtibus adhibet in principio altoim ideſt bubonũ peſtiferi, quibus nihil poſſit eẽ in hoc malo periculoſius. Neq; vero illud ſatiſfacit qđ nõnulli de hoc genere medicãdi dubitãtes dicunt in Auicennę excuſationem, quod videlicet Auicẽna voluerit, non ſuper ipſum altoim, ſed potius partes ipſi vicinas, ne corruptio perãbulet, eas quas diximus imponi medicinas reprimẽtes. Ego enĩ in hoc genere morbi præſtare ſemper opinor nõ ſolũ ad locũ affectũ, ſed etiã proxime tabem peſtiferã quãtum fieri poſſit euocare. Si enim a locis circũſtãtibus repcutiat̃ quãtum extrinſecis partibus hoc ẽ ignobilioribus mali depelletur, tãtũ ad intrinſeca & plerũq; lethalia detrudetur, quũ illud quoq; in peſtilẽtia ſit obſeruatũ, quãto plures cutis exterioris partes afficiũtur, tota vi noxia foras prodeunte, tãto minus ſubeſſe periculi, ſicuti vbi vnũ ſolũ locum carbunculus occupauerit ægri ſalus pene eſt deſperata, quãquã vero Auic. & ſi nõ in curãdi ratione ſaltẽ in eo cum Paulo cõueniat quod ſicuti hic bubonẽ ab anthrace, ita ipſe altoim a pruna ſeiũxit, nõ tamẽ æque cõſtat apud Auicẽnã ex qua materia pruna, vel ignis perſicus oriatur, quũ videatur quãdoq; Auicenna

non ſolum a Paulo, atq; Galeno, ſed a ſeipſo pariter de hiſce morbis ſcribens diſſentire. Galenus.n. quē Paulus etiā ſequitur ait anthracem ex ſanguine melācholico feruēte generari atq; ideo a puſtula aliquādo incipere, aliqñ ſine hac; deinde quādā attolli puſtulā, qua diſrupta, ſimiliter vlcus cruſtoſum fit. Eadē vero de pruna, vel igne perſico, quodā in loco ſcribit Auic. lib. ſ. quarto iter initia fen. tertiæ capite de apoſtematibus & puſtulis, in hūc modū. At vero ex ſanguine groſſo, malo, fiūt ſpēs exitu rarū malarū nā ſi eius malitia vehemēs fiat & ipſius ambuſtio ꝓueniet hereſipila, & eueniet cōbuſtio, & cruſta, & deterior ē ignis pſicus. Hoc.n. i loco Aui. de igne qdē pſico videť cū Galeno cōſentire, ſiqdē ignis pſicus idē genns, coit cū anthrace de quo Galenus agit lib. xiiii. artis curatiuæ, quēadmodum ex ipſo cōſtat Auic. qui libro quarto capite de vlceribus ait, vlcus corroſiū ignē perſicū a Galeno noiari vt etiā ex multis trāſlationibus cōſtat, quæ anthracem ignem ſacrū vel perſicū interp̄tātur. De heriſipila vero idē Auicēna aperte a Galeno diſcordat, qui vult heriſipilā non ex ſanguine craſſo, qualis ē melācholicus, ſed potius tenuiſſimo generari, vt cōſtat ex eius verbis. libro. ii. artis curatiuæ ad Glauconem de vero heriſipelate ſcriptis. Poſtmodū vero Auicenne in eo quarti libri capite quo de pruna atq; igne perſico tractat, licet eaſdem fere notas in pruna & igne perſico ſcribat, quas Galenus ac Paulus in anthrace ſiue carbone, puſtulas ſcilicet corroſiuas facientes accidere eſcaram, qualem facit accidere combuſtio & cauteriū, vult tamē tam prunam, quam ignem perſicum, ex cholera citrina generari, quæ ſi verba eius attendimus, ex ſanguine cholerieo originem traxit. Si autem mihi q̄d

etiã ab initio expoſtulaui, hoc in loco conceſſum ab iis, qui nihil niſi elegãter dictatum audire patiũtur, & verba potius q̃ ſententias conſectãtur, vbi de arabũ medicorũ opinionibus diſputatur, ſeruare eundem aliquãdo modum loquendi quo medici paſſim iuniores vtũtur, pro flaua bile cholerã, pro atra melãcholiã, pro heriſipilate heriſipilã, & plura alia nomina barbara vſurpare, ne ſi aliis q̃ ipſi vocabulis vti voluero, nõ tã videar latinitatẽ affectaſſe quãtum verborum ſtudeo bonos authores oppugnare tentaſſe. Materiã itaq; prunæ vel ignis perſici, apud Auicẽnã eſſe cholerã citrinã ex cholerico ſanguine genitã indicãt ipſius Auic. (vt nuper diximus) verba quæ ita ſe habent. Et vnuſquiſq; amborum tã ſcilicet pruna q̃ ignis perſicus eſt de cholera citrina adurente permiſta melãcholiæ. Et paulopoſt in curatione eorũdem morborum Auic. pręcipit fieri phlebotomiã aliquãdo vſq; ad ſyncopen, vt ſanguis cholericus euacuetur, qui quidem curationis modus neſcio quãtũ rationi vel etiã ipſi Auic. conueniat, qui ſanguinem eſſe frenũ choleræ vbiq; inſinuat: & primo libro cauendum eſſe admonet, ne ſuperflua ſanguinis miſſione ægrũ ad humorum cholericorum ebulitionẽ perducamus. Quare ſi eius aliis in locis doctrinã ſequimur, in morbo ex cholera ſuperãte ſeu ſanguine cholerico facto, phlebotomia non cõpetit vel non tãta vt ad ſyncopen vſq; perducat: nã & Galenus ipſe qui tã audaci remedio adſtipulatur, non niſi in tribus diſpoſitionibus vſq; ad animi defectum ſanguinẽ detrahit, vel ſcilicet in maximis phlegmonibus, vel febribus ardentiſſimis, vel doloribus vehementiſſimis. Quare nulla adeſt in eo de quo diſſerimus morbo: ſi enim ſanguis cholericus ſit ſuperabundãs quod eſſe in

igne

igne Perſico innuit Auic. nō phlegmones faciet, ſed potius heriſipilas etiā exquiſitas, vt inquit Galenus lib. ii. artis curatiuæ ad Glauconem, vbi inter phlegmonē atq; heriſpilas ponit differentiā. Veri autē heriſipilatis calor imodicus, vt idem Galenus ſentit li. ix. artis curatiuæ, nō aliter q̃ aqua frigida epota curatur. Sic & quæcūq; aliæ febres, ex cholerę, vel per ſe vel ſanguini miſtæ feruore generātur, nullum magis præſentaneū habēt remedium, q̃ frigidæ aquæ potionē. Vnde Auic. tā in curatiōe heriſipilæ, q̃ etiā cauſonis viſus eſt dubitare an in eis ſanguinē mittere oporteat, nedū iuſſerit ad ſyncopen vſq; profundi. Hoc enim remediū in his ſolū febribus cōuenit quæ ex multo ſanguine, vel ebulliente, vel putreſcente generātur, quales illæ ſunt quæ proprio nomine ſynochi nominātur, ſed neq; propter intolerabiles dolores (hi enim in hoc morbo nō adſunt) tāta ſanguinis detractio eſt faciēda, quod ſi etiā adeſſent diſtinguendū foret, vt inquit Galenus in expoſitione aphor. Quæ egeruntur nō multitudinem cōſiderare oportet an phlebotomia vel potius purgatione ſedari deberēt, nihil aliud ex his verbis inſinuās, niſi quod vbi humor alius a ſanguine, faceret ſua vel qualitate vel quātitate dolorem, purgationē eſſe præferēdā, quod videmus eūdem Galenum in omniū morborū præcipue cholericorum curatione vbiq; obſeruaſſe, adeo vt in cōmentariis lib. ii. de humoribus, etiā in pleuritide cū ſit ex humore cholerico dānet phlebotomiā, quam tamen plus in hoc q̃ in vllo altero morbo, alioquin videtur probare. Apparet enim & ipſum queadmodum etiā Auic. nimiā humorū cholericorū inflāmationem vbiq; euitare, quāuis hāc in ignis perſici curatione Auic. nō cauerit, docēs aliquādo in ea vſq;

ad ſyncopen ſanguinem euacuare. Quid quod etiã Auic. in pruna vel igne perſico prohibet ſcalpellatione profundã quãdo materia eſt decliuis ad cholerã. His enim & ipſe vtitur verbis, & tamẽ capite ſupiori vbi agit de formica, ſuaſerat ex Galeni cõſilio extirpare formicã cũ aliquo qđ ſit ſicuti embula & extremitas pẽnæ aut alterius rei, cuius extremitas ſit acuta, q̃ poſe ſit deglutiř formicã. Atq hæc extirpatio formicæ ſi diligẽter ĩſpicimus multo ẽ violẽtior quã ſcalpellatio, vt ſi hãc timet Aui. quãdo materia eſt decliuis ad cholerã multomagis tale qd facere debuerit formidare in morbo ex materia nõ decliui ad cholerã, ſed mera cholera vt ipſe opinatur ꝑcreato. Ego quidẽ puto Aui. modo ſalua tãti viri reuerẽtia dicere liceat, morbos & natura diſtãtes atq; eorũdẽ curationes plerũq; cõfundere, vel vt eiſdẽ vtar verbis, quæ ipſe ſolet aliqñ in aliorũ reprẽhẽſione vſurpare, capitulũ in cap. ponere, quã quidẽ cõfuſionẽ videtur in tribus capitibus de heriſipila, de formica, & de igne perſico ſe cõſequẽtibus præcipue feciſſe (nã vt nos etiã eundẽ ſeruemus ordinẽ) capite quo agit de heriſipila ĩter cæteras huius morbi notas hãc etiã ponit qđ cõburit & ſua virilẽtia veſicat. Hęc aũt (vt ita dixerim) veſicatio maius propria eſt alteri morbo de quo agit in ſequẽti capite, quẽ ipſe formicã miliarẽ, Galenus vero ac Paulus herpetẽ cenchriã ideſt miliarem, ea potiſſimũ nominãt ratiõe, quod ſerpit atq; in cute veſicas ſiue puſtulas milio ſimiles excitat ſed etiã medicinæ ipſæ quas adhibet Aui. ad heriſipilã ſuper cutẽ exiſtentẽ ſunt quæ a Paulo ſcribũtur ad formicã miliarẽ, ſiue (vt eius vtar verbis) ad herpetẽ veſſicoſum vel puſtuloſum. Hæc enim ſunt Pauli verba. Ad herpeten viſſicoſum ſcoria plũbi

ex vino auſtro cõtrita mox illinita cataplaſma ex foliis betæ in vino decoctis ſuperpone. Auicẽ. autẽ ad Pauli, vt videtur, imitationem ita ſcripſit. Et ſi fuerit heriſipila ſuper cutẽ curetur ex ſcoria plũbi cum vino pontico cum foliis ſiclæ bullitæ cũ vino. Modus autem loquendi Auic. non paruã poteſt di/ligenter inſpicientibus facere dubitationem, qnum enim inquit. Si fuerit heriſipila ſuper cutẽ videtur ex his verbis innuere poſſe etiã aliter q̃ ſuper cutẽ fieri heriſipilã. Atqui Auicẽna ſuperius inter phlegmonem atq; heriſipilam faciens differentiam, ita ſcripſerat. Et apoſtema heriſipilæ non fit niſi in eo quod apparet de cute. Quare niſi hęc dubitatio ſoluatur, nõ parua ſuſpitio relinquetur, quod medicinæ, quas hoc in loco ad heriſipilã ſcribit Auic. alteri potius morbo, hoc ẽ formicæ miliari cõueniunt. Sed & verba ſequentia Auicẽ. hoc ipſum apertiſſime monſtrant, nam ſtatim ſubinfert. Et curetur cũ eo in quo eſt reſolutio & exiccatio fortis cum infrigidatione. Nemo autem neſcit, niſi qui tritum illud in medicina principium etiam ignorat, cõtraria. ſ. contrariis curari, heriſipile morbo calido & ſicco fortiter exiccantia non competere. Quod ipſum Gentilis animaduertens inquit Auicennam hic dupliciter intendere. Primo ꝙ ponit abſolute medicinas, quæ competunt in ſtatu. Secundo ꝙ hic ponit medicinas, quæ competunt in heriſipila vlcerata, quæ ſunt nimis fortis exiccationis. Nos vero ex hac ipſa reſponſione illud confeſſum habemus, quod contra Auic. probare nitebamur, eas. ſ. quæ hic ponuntur ab ipſo medicinas, non heriſipile, de qua agit in hoc capite: ſed alteri potius morbo, de quo tractat i ſequẽti formicę. ſ. vt miliari, vel corroſiuæ cõuenire: nã heriſipila vlcerata nihil aliud eſt

niſi herpes excedēs apud Gale. vt idē Gale. li.xiiii. artis curatiuæ teſtatur: herpes autē comedēs ē formica corroſiua ſiue vlcerata apud Aui. Quod vero nō differat herpes comedēs de quo agit Gale. a formica corroſiua, de qua ſcribit Auic. videre licet ex his quæ Aui. quidē de formicæ corroſiuæ. Gal. vero de herpetis comedētis curatiōe eadem ambo præcipiunt, hæc enim ſunt Aui. verba. Via autem ſecundū quā curatur formica eſt, vt ea quæ ex ipſa eſt corroſiua alienetur ab humectatione quā iā adminiſtraſti in heriſipila: humectatio enim nō eſt cōueniens ī vlceribus. Gale. quoq; a quo ſumpſit Aui. in eādem fere ſententiā ſcribit lib.ii. artis curatiuæ ad Glauconē. Herpetes quidē quātū ad totius corporis curationē ſimili modo quo heriſipelata curare oportet: quātum vero ad locū ipſum affectum, non etiā ſimiliter: omnes enim qui exeſi ſunt refrigerari quidem deſiderāt, ſicuti & alii atq; heriſipelata, nō tamen ea medicamēta quæ pręter id quod refrigerāt etiā humectāt patiuntur, ſed ex ea ſola ex refrigerātibus quę ſimul exiccare poſſunt admitcūt. Hic Gal. ſicuti Aui. in cura formicæ corroſiuę, ita in curatiōe herpetis comedētis prohibet humectationem, quā tamen in heriſipelatis probat, atq; ideo idē Gal. ſubiūgit. Non igitur neq; lactucā neq; polygonium, neq; ex ſtagnis lenticulā, vel paluſtrē lotū, vel anthylium, vel pſylium, vel portulacā, vel intybum, vel ſemperuiuā vel tale aliquid quod poſſit humectare, q̄ heriſipilatis erunt oportuna oportet adhibere. Sed hic non paruus manet ſcrupulus, quia has ipſas herbas vel magnā earum partem in principio formicæ corroſiuę probat Auic. ita ſcribens. Et adminiſtra in principiis eius. ſ. formicę corroſiuæ (de ea enim ſtatim ſupra locutus erat) ſicuti

lactucã & nenufrarẽ & ſemperuiuã & volubilem & portulacã vt videatur Aui.ſibiipſi manifeſte repu/gnare, ſi enim vt ipſe paululũ ſupradixerat ea quæ debetur heriſipilæ humectatio fugienda eſt in curã da formica corroſiua, cur poſtmodũ lactucã ſem/peruiuã & portulacã, quas Gal.lib.xiiii.artis cura/tiuæ ad heriſipilæ quidã laudat curationem libro vero ſecundo ad Glauconem propter earũ humidi tatem in herpete exedente cenſet euitãdas, ſtatim Auicẽ.in formicæ corroſiuæ principio cõmendat, vel iubet adminiſtrari. Non ſolas inquit Gentilis, qui hãc in verbis Aui.repugnãtiã viſus eſt animad/uertere, ſed cum aliis exiccãtibus mixtas vtputa lẽ/ticulã quæ eſt frigida & humida cum ſemperuiua quæ eſt frigida & ſicca, quãquã idem Gentilis non de formica corroſiua, ſed ambulatiua, in qua ſicuti in qualibet alia formicæ ſpecie ſecũdum ipſam ali/qua eſt vlceratio atq; ideo humiditas quæ debet exiccari moueat dubitationẽ. Sed cur obſecro ad formicã ſiue corroſiuã ſiue vlceratã talis mixtio ſit neceſſaria, quaſi non inueniãtur herbæ ſimplices q̃ ſimul habeãt tum exiccãdi tum etiã refrigerãdi po/teſtatẽ, aut quaſi ea ſola quæ humectãt poſſint re/frigerare. Ipſe quoq; Auic.poſtmodũ ſicuti ẽt Gal. eas quæ vtrũq; præſtãt effectũ quę.ſ.æque exiccãt atq; refrigerãt memorat ſicuti arnogloſſam, rubũ, & lentem quibus mille alię poſſint ſimiles reperiri. Quod ſi etiã eædem, formicæ corroſiuæ ſiue vlce/ratæ competunt medicinæ, quæ etiã heriſipile fri/gide.ſ.modo non poſſint humectare ſicuti neq; ca/lefacere, cur Auicẽ. volubilem herbã ad caliditatẽ, vt ipſe ſcribit ſecundo ſui operis libro, aliis refrige/rãtibus adnumerauit? vt tamen hæc competat, qm̃ a quibuſdã cẽſetur frigida, non vdeo niſi (vt inquit

Gentilis)hæ quas ſcribit Auic. medicinæ non per ſe ſolæ ſed miſtæ cum aliis recipiantur, quomodo ex mixtura humectãtiũ ac refrigerãtiũ, fiat medicina quæ tãtũ frigefaciat & exiccet, qualẽ exigit formica corroſiua vel vlcerata quę vt morbus calidus frigida ſolũ ſine calidis quærit, vt vero vlceratus ſolũ ſicca ſine humidis, in quo quidẽ morbo Gal. ẽt ſtrychnũ.i.ſolanũ reſpuit qa nõ habeat ſufficiẽtem ſiccitatẽ, Auic. vero eãdẽ herbã nõ probat niſi ſiccã quaſi viridis poſſit humectare. Si ergo humida cauebat, cur lactucã & nenufar & lẽticulã aquæ, ſimileſq; herbas humidas ẽt aliis ſiccis admixtas approbauit? Neq; tamẽ puto, qđ Gentilis credit, eũ fuiſſe Aui. intellectũ, vt ſemperuiuã pro herba ſicca, quæ aliis humectãtibus debeat adiũgi, hoc in loco nominauerit, quoniã eãdẽ herbã Gal. lib. ii. artis curatiuæ ad Glauconẽ aliis adnumerat quæ herpetẽ comedẽtẽ nõ ſolũ poſſunt refrigerare, ſed etiã humectare, q̃uis enim idẽ Gal. vi. de ſimplici medicina li. ſemperuiuã frigidã ac ſiccã ſtatuerit, plurimũ tamẽ illi tribuit frigiditatis, minimũ vero ſiccitatis ĩmo in ea vigere aquoſam ſubſtãtiã plane aſſeuerat, cuius ratione vt arbitror in ſecundo lib. quẽ diximus artis curatiuæ ad Glauconẽ, quando herpes fuerit vlceratus, ſemperuiuã vnam cũ aliis humectãtibus improbat, ſicuti ipſam heriſipilatis cõuenire fateť: nã licet facta ad corpus tẽperatũ (ſicuti fit in cęteris medicinis collatione, libro quẽ diximus de ſimplici medicina ſexto, ſempuiua frigida & ſicca herba dicatur, eadẽ tamẽ ad heriſipilas morbũ calidũ ac ſiccũ cõparata, ſecũdo lib. ad Glauconẽ) frigida atq; humida reputatur, ſicuti oleũ roſaceũ & refrigeratos calefacere, & calefactos refrigerare ab eodem Gal. ſcribitur lib. iii. de ſimplici medicina, quę

quidem effectuū diuerſitas vt etiā ibi ſcribitur his præcipue datur medicinis quæ parū a temperamēto receſſerūt, qualem eſſe diximus ſemperuiuā herbam in ſiccitate, authore Gale. ſexto libri de ſimplici medicina volumine. Hāc vero ad diuerſa corpora comparationē nō animaduertēs Rabi Moyſes, auſus eſt notare Galenū quaſi lib. ii. artis curatiuæ ad Glauconē contraria de ſemperuiua ſcribentem, quę libro (quē diximus) ſexto de ſimplici medicina ſuper eadem herba aſſeuerat. Nos vero de hac repugnantia ſententiarum falſo obiecta Galeno plenius alibi diximus, vbi eundem Galenum defendimus contra Rabi Moyſen, principi medicorum & in plæriſq; aliis infeſtum. Aliud vero Gentilis ſuffugium dicentis, quod in principio principiante formicæ frigida & humida competunt, quia licet ibi ſit aliqua vlceratio, nō tamen corroſio adeſt, eiſdē quas ſupra poſuimus rationibus improbatur, atq; eo magis, qm̄ a Galeno in. ii. artis curatiuę libro ad Glauconem, quælibet vlcera etiam in ſumma cute exiſtentia egere exiccātibus Hippocratis auctoritate monſtratur. Sed vt etiam antea innuimus cū Auicenna his verbis vtatur, & adminiſtra in principiis eius, hoc verbum eius nihil aliud poteſt referre, niſi formicam corroſiuam de qua ſtatim ſupra fit ſermo. Neq; vero illa ratio conuincit, quam quidam adduxerunt probare volentes Auicen. intelligere de principiis formicæ ambulatiuæ, non autem corroſiuæ, quoniam poſtea ſubiungit, & cū timetur ſuper eam corroſio, cū in formica corroſiua (vt inquiunt) nō timeatur corroſio, quę iam adſit: ſed potius in ambulatiua, quaſi non potuerit Auicenna prius ſcribere curationem formicæ corroſiuæ, deinde docere, antequā formicæ corroſio

ſuperueniat, quibus remediis ſit occurrendũ. Mihi vero maiorem faciunt dubitationem remedia quędã, quibus vtitur Aui. ad prohibendã corroſionem ſicuti aqua quæ currit ex ligno vitis humido cum aduritur, & ſtercus ouium cũ aceto, & ſtercus vaccinum cum aceto, quæ Dinus ipſe extranea eſſe cõfitetur, neq; multum ad prohibendã corroſionem proficere. Ego vero multomagis extranea exiſtimo, quæ ſtatim poſt ab Auicẽna, ſuper corroſionẽ iã apparentem imponuntur, ſicuti ſuccum cucumeris aſinini, & ſal, & fel hirci, & rutã cum nitro & pipere, & nitrum cum vrina pueri, quę omnia tã priora, q̃ etiã ſequentia, non formicæ vel ambulatiuæ, vel iã corroſiuæ, ſed tollendis potius verrucis conueniunt, vt patet ex Paulo eiſdem vtente ad tollenda quædã genera verrucarum, quæ Græci myrmecias acrochordonas appellãt, vt etiã ex Auicenna conſtat qui de nõnullis eorum in curatione verrucarum meminit, & variis in locis vbi de earundem medicinarum proprietatibus agitur valere eas ad verrucas, non autem formicã ambulatiuã, vel corroſiuã inſinuat. Sed hoc quidem capitulum de verrucis in capitulo de formica male fuiſſe ab Aui. poſitum, & cauſam etiã huius erroris in ſequentibus plenius aperiemus. Illud nũc probaſſe ſufficiat Aui. heriſipilã pro formica, & formicã pro heriſipila, nõ ſine magna confuſione accepiſſe, quãdoquidẽ quæ erãt heriſipilæ remedia refrigerãtia. ſ. atq; humectãtia, eadẽ formicæ corroſiuæ accõmodauit, quæ vero formicæ competebãt vel corroſiuæ, vel miliari, multum. ſ. exiccãtia, hæc retulit ad heriſipilã. Sed quoniã ſupra monſtrauimus medicamenta fortiter exiccãtia ſcripta ab Auicẽna ad heriſipilã ſupra cutem exiſtentem a Paulo fuiſſe trãſumpta, an

etiam fideliter trãſlata fuerint: videamus, ſic enim nõ ſimplex, ſed multiplex potius error indicabitur. Vnum ex his remediis fortiter exiccãtibus, de quibus ſupra facta eſt mentio, ita habetur apud Paulum. Lanæ antiquæ illotæ circa tædã combuſtæ drachmas duodecim, cerę drach. vigintiquinq; ſcoriæ plumbi acetabulum medium ſępi caprini purgati, & loti in aqua. ʒ. xxv. olei myrtini. ℥. v. Altera huic correſpondens, apud Auicẽ. ſcribitur in hunc modum. Lanæ veteris aduſtæ non lotæ pondus. ʒ. xii. ʒ. carbonis de cortice arboris pini tãtundẽ cerę ʒ. xx. ſcoriæ plumbi. ʒ. v. ſępi caprini veteris abluti cum aqua. ʒ. xv. olei myrtini. ℥. v. ſi pondera quidẽ medicinarum notata in Auic. compoſitionibus nõ omnino quadrãt cum alteris quę in ſimilibus apud Paulum compoſitionibus inueniuntur non eſt, vt arbitror, magnipendendum. Illud multomagis eſt conſiderãdum ab his præſertim, qui quãdã veluti diuinitatem tribuunt Auic. in cuius libris de medicina præſertim nullum poſſe inueniri errorem arbitrãtur, quo pacto Auic. in nuper dicta compoſitione miſceat carbonem de cortice pini, quem tamen Paulus in ſua compari omnino prætermiſit. Eſt inquã, vt exiſtimo, diligẽtius examinãdum, an Auic. vel alius deliquerit noua atq; inaudita medicamẽta veterum compoſitionibus adiungendo: veluti carbonem de cortice pini, de quo quidem carbone nuſquã ſcriptum inuenitur, quod vllã habeat in medicinis ad heriſipilã, vel formicã efficaciam. Hunc autem non eſſe noſtræ tranſlationis errorem teſtẽ facio miro ingenio, ac ſingulari doctrina præditũ iuuenem Paridem Ceſareum Mantuanum, qui vt ſemper fuit omnium bonarum artiũ ſtudioſiſſimus, ita nunc medicinæ totus inſiſtit, ad quam fideliter

percipiendã nõ modo Latinos & Græcos, ſed etiã Hebræos, atq; Arabes adhibet præceptores qui a me eodẽ Paride præſente ſæpius requiſiti in his locis præſertim in quibus Aui. a Gale. ac Pau. nõ parum diſſentire videbatur: vt verba Aui. ſicuti in eorum iacẽt lingua mihi interpretarentur eundẽ fere ſenſum retulerunt, quẽ etiã nos in noſtro habemus Aui. Vnde in eã veni ſentẽtiã, vt multos qui nõ ſolũ in noſtris, ſed etiã Hebræorũ atq; Arabũ libris, nõ inueniũtur errores Aui. ex prima Græcorũ authorum (quorũ ſentẽtias idẽ Auic. vndequaq; collegit) facta in Arabicã linguã cõuerſione ſumpſiſſe occaſionẽ: nam & hunc ipſum de quo Paulo ante loquebamur errorem nõ aliunde q̃ ex verbis Pauli male intellectis traxiſſe originẽ facile poteſt vnuſquiſq; perpẽdere. Cum enim Paulus ita ſcribat: Lanæ veteris circa tędã cõbuſtæ. ȝ. xii. credidit Aui. vel potius ille qui male Paulũ in Arabicũ ſermonẽ trãſferendo dedit Auic. errãdi occaſionẽ, tędã quoq; ſiue carbones ex tæda exuſta derelictos in eãdẽ venire cõpoſitionẽ, atq; ideo ita notauit. Sumatur lanæ veteris aduſtæ non lotę pondus drachmarum. xii. & ſemis, carbonis de cortice pini tãtũdẽ errore ſane ſatis ridiculo atq; aliquãdo futuro periculoſo, ſi medicinæ etiã quæ deuorãtur, vel bibuntur, poſtq̃ fuerint ſuper ignẽ quãdoq; paratę, carbones qui ex eodẽ igne remãſerint, in ſuã quoq; ſocietatẽ receperint, tale enim quoddã fiet in cõpoſitione relata ab Auicẽ. ſi vt ipſe docet ad lanã exuſtã æqua portio carbonũ ex tæda circa quã fuerit exuſta adiiciat. Nemo autem admiretur eã præcipue lanam quæ circa tædam fuerit exuſta a Paulo in ea quã diximus compoſitiõe probari, fuit enim quoddã apud veteres in comburenda lana, quæ non niſi combu-

ſta ad vſum medicinæ veniebat, artificium: cuius etiam Galenus, ſed multo plenius Dioſcorides meminit, qui inter cæteros lanam comburēdi modos, hunc quoq; tradit. Alii diſponentes obeliſcos ſuper vas fictile latum os habens inuicem diſtantes & ſuperimponentes ſcandulas & lanas alternatim leuiter ex tædis paruis ſuccedunt, vbi vero lanæ fuerint combuſtæ tollunt, & ſi quid pingue vel pix ex tædis paruis defluxerit, ſimul tollunt atq; reponunt, & hoc eſt ꝙ Paulus vult, lanam, ſcilicet ita vt docet Dioſcorides vſtam, non autem carbones de cortice pini in ea quam ſcribit ad herpetem veſicoſum compoſitione commiſceri. Nunc ad reliqua explananda trāſeamus in quibus videtur Aui. aliquando maiorem vel etiam perículoſiorem feciſſe confuſionem mox ad ignem perſicum, de quo præcipue diſputabamus, in quo morbo pluſquam in cæteris fuit Auicē. perplexus, reuertemur. Scio tamen me nō credēda ſcripturū his præſertim poſt habitis rōnibus ſola noīa ac ſcribētiū authoritatē ſequūtur, q ſe alicui ita addicūt authori vt ꝓprios ſenſus deſtruētes malint alteri q̄ ſuis oculis credeř. Nos ſupra quū ex ſenſu ipſo tū ēt Dioſcoridis authoritate, cui ēt ex pte cōſentit Aui. ꝓbauimus eupatoriū habere folia cānabis vel pētaphyllo ſimilia, fructū paruū, q exiccatus veſtib⁹ adhereſcit, eē deniq; eupatoriū herbā illā q̄ nos vulgo agrimoniā noīamus Auic. vero idē eupatorium aliud quā agrimoniam eſſe ſignificat, quum ait eupatoriū eſſe herbā aromaticā habentē folia cānabis & florē ſicuti nenufar. Cōſtat enim herbā vulgo agrimoniā nuncupatam neq; eſſe odoratā neq; habere florem ſicuti nenufar, immo ita exiguū vt vel nenufari vel eius flori colatus nullam ipſius habeat ſimilitudinem.

Cui igitur plus hac in parte credemus, Dioſcoridĩ ne, An Auicēnæ? inquies cui noſtra ætas dedit me-dicinæ principatū. Atqui Gal. vnaq; ipſe Auic. in hac parte medicinæ, quæ de medicamentis ſimpli cibus agit, primum locum Dioſcoridi tribuūt. Sed fac authoritatem eſſe parem. Vbi tu mihi Auicēnę patrone herbā inuenies, aromaticam foliis canabis flore nenufaris quæ ſit verum eupatorium? ſicuti ego tibi alterā aſſignaui, ita Dioſcorides, Plinius, Serap. ſuper herba eupatorio deſcriptionibus cō-gruentē, vt niſi malis videri cecus, q̃ fateri Auic. in veris eupatorii notis deſignandis aberraſſe, nullo modo negare poſſis herbam, quā nos vulgato no-mine Agrimoniam vocamus, eſſe veteribus eupa-torium. Quod ſi forte mihi cōceſſeris, id quod mul ti etiam ex medicis iunioribus nō diffitentur, Aui. non multam habuiſſe ſimplicium medicamentorū notitiam, non aduertes fortaſſis te eadem conceſ-ſione, dimidiam ſcientiæ partem Auic. detrahere, quæ tota vt inquit Gale. lib. ii. de Criſi ex duabus conſtat noticiis altera ſubiecti circa quod medicus operatur, altera illorum quibus veluti inſtrumen-tis in ſuo opere vtitur. Cur vero ſi in his in quibus veritas ipſa ſeipſam cōtemplantibus offert, vbi vi-gent ſenſuum iudicia, Auic. erraſſe concedis non æque in rebus magnis abſtruſis atq; recōditis labi illū potuiſſe fatearis? Tu tamen crede quod lubet, nos paucis iſta ſcribimus & ſolis amatoribus veri-tatis. Si non apud malignos atq; imperitos, ſaltem apud probos ac doctos gratiam vt ſperamus con-ſecuturi, forte etiam apud ægrotos quos fortuitæ medicinæ periculo liberauimus, cum herba in foſ-ſatis naſcentem, quæ quid ſit a medicis ignoratur, hactenus tamen a pluribus credita eſt eſſe eupato-

rium, ne ſyrupo ex eupatorio atq; aliis compoſitio nibus adiungatur, modo ſint qui nobis fidem velint præſtare, prohibemus. Sed & altero multo ſane ma iore periculo, vel etiã tormento miſeros mortales liberemus, quod audio malo ſuo fato ſenſiſſe nõnul los, qui hac tempeſtate morbo gallico laborarunt. Neq; enim defuere medici, qui puſtulas quæ in eo dem morbo totum aliquãdo occupãt corpus qui buſdã ferreis inſtrumentis extirpare tentarint, nixi (vt arbitror) Auic. authoritate, formicæ ambula tiue & corroſiue puſtulas, embula & pennæ extre mitate, vt ſupra quoq; notauimus, euellentis, quod etiã miniſterium, ſi diis placet, neq; Dinus in tali curatione improbauit, & Frãciſc. de Pedemontiũ, pluresq; alii Auic. ſequentes, ſuis ſcriptis inſeruere, aiuntq; ipſi vna cum Auic. id eſſe cõueniens. ſ. Gal. opinionẽ. Sed vbi obſecro vnq̃ Gal. puſtulas ex hu more acuto cholerico factas talibus iſtrumẽtis iuſ ſit extirpari? Gal. inquã qui vbiq; medicos crudeli ter atq; imperite medicãtes, vocat humanæ natu ræ perniciẽ. Quod vero ſænius aut rudius medẽdi genus poſſit excogitari, q̃ morbũ nõ alio magis no mine q̃ quia exulcerat infeſtãtem, etiã vehemẽtius exulcerare? Falſo igitur inquit aliquis, Aui. Gal. al legauit, neq; vere neq; falſo, ſi tamẽ locum conſide remus vbi allegauit, dicere auſim falſo allegaſſe, Gal. enim id artificium ait eſſe conueniens, non ad tollendã formicam vel miliarem vel corroſiuã, ſed quoddã potius genus verrucarũ, quas græci myr mecias. i. formicas appellant. Natus eſt ergo error Auic. ex nominis ambiguitate, qa enim græci puſtu las quaſdã ex humore cholerico genitas, ſolã cutẽ occupãtes, atq; etiã ſerpentes ab hac ſerpendi na tura Erpeta vocãt, Arabes quoq; a ſimili proprie

tate eaſdē puſtulas formicā nominarūt. Sunt vero etiā quædā genera verrucarū, quæ græci myrmecias noīe ſumpto a formicis appellāt, quia ſenſum quaſi ſint morſus formicarum patientibus inferunt has quoq; verrucas arabes ad græcorum imitationem formicas nuncuparunt, quo fit vt verbum formica apud Arabes duorum morborum generibus, quāuis natura differētibus accōmodetur, Auicen. vtrāq; formicā tā pro puſtulis cholericis q̄ etiā pro verrucis acceptā, atq; vtriuſq; morbi curationem in vno capite copulauit, ſed alter ex humore tenui ac cholerico fiat, alter ex craſſo ac melancholico, atq; ideo vt genere diſtinguuntur, ita diuerſum genus curationis expoſcant, puſtulæ ſiquidē cholericæ vel ſola totius corporis purgatione vel etiam emplaſtris ſup locū affectū impoſitis, nunq̄ autem manu curantur, verrucę vero vt docet Gal. li. xiiii. artis cura. cum aliis inſtrumētis tum etiā penna, ita adaptata vt totā verrucā ſua cauitate comprę hendat atq; adeo firmiter hæreat, q̄ ea deſuper acta verruca radicitus euellatur, quē etiā modū docet Aui. lib. iiii. ca. de verrucis, quem pariter modū vero loco illo potuit ad Gal. authorē referre, ſed vbi oportuit Gal. citare teſtē ibi eius teſtimonium prętermiſit, vbi vero reticere, q̄m non de verrucis ſed formica potius corroſiua curāda agebatur pperaȝ allegauit. Huc vero tā multa q̄ diximus de Aumultos in vnum morbos confundēte, omnia tendebāt, vt oſtenderemus ipſum ſimili atq; aliquanto maiore in pruna atq; igne perſico vſum fuiſſe confuſione ne quis forte ſuſpicetur nos in tam longis digreſſionibus ea quę nihil ad propoſitum noſtrum pertinēt conquiſiuiſſe, quum enim probare intenderemus, morbum gallicum non eſſe ignem perſicum omnis

vero de quacunq; re ſumitur diſputatio debeat a definitione vt ait Ci. proficiſci, neceſſarium habuimus antea oſtẽdere ꝙ non cõſtaret apud Aui. qd eſſet ignis perſicus, aliqñ enim ipſum ex ſanguine craſſo & melãcholico inqt generari, vt ẽt antea admonuimus, aliqñ vero ex cholera permixta melãcholię, & nũc ignẽ perſicum idem genus facit cum pruna, vt cũ inquit: hęc duo nomina fortaſſe abſoluta ſunt ſuper omnẽ puſtulã corroſiuã veſicãtem, adurentẽ, facientem accidere eſcaram, qualẽ facit accidere cõbuſtio & cauteriũ: nunc vero diuerſificat, vt cum inquit: prunam eſſe magis melancholicam, ignem vero perſicum magis cholericum, quãdoq; trahit ipſum ad formicam comeſtiuam, vt cũ iſta ſcribit, & quandoq; abſoluitur nomẽ ignis perſici de illis ſuper quo eſt illic puſtula de genere formicę comeſtiuę adurens, veſicans: quandoq; ad formicam tranſfert miliarẽ, vt cum ſcribit in hunc modum. Et quandoq; ſunt cũ formicę ſpeciebus & miliaris malę, febres vehementis caliditatis pernicioſę. Quaſi apud ipſum Aui. ignis perſicus & formica miliaris non differant, neq; multum referat, vtrum ignis perſici vel formicę miliaris ſigna manifeſtet: & ſane diligẽtius intuenti formica miliaris & ignis perſicus nihil aut parum admodum differunt apud Auicen. ſunt enim in vtroq; veſicę milio ſimiles veluti Raſis, Paulus atq; Gale. libro. xiiii. artis curatiuę conſentiunt. Quod ſi Auicennam ſequimur, non modo forma, ſed etiam materia eadem in ambobus morbis reperitur, quoniam tam ignis perſicus q̃ etiam formica miliaris ſecundum Auicen. fiunt ex cholera permixta melancholię niſi forte quis dixerit ad faciendam formicam miliarem non ſolam ſufficere melancholiam cholerę adiunctam:

ſed inſuper etiam phlegma requiri:hoc enim veſter innuere Auic. capite de formicis miliari ex verbis illis. Neceſſe eſt illic eſſe ex melācholia & phlegmate quæ admiſcentur choleræ. Sed cum idem Auic. ſicuti Gale. ex ſolo phlegmate mixto cum cholera eandem formicam miliarē generari aliquando fateatur, cur non itidem melancholiam abſq; phlegmatis ſocietate iunctam cū cholera poſſe eundem facere morbum conceſſerit? multi quoq; medici iuniores opinantur æque ex vna ſicuti ex altera mixtione formicam miliarē procreari. Quare & ignis perſicus & formica miliaris, in eadē non modo forma, ſed & materia, ſecundum Auic. ſententiam cōuenięt, quāq̄ forte quiſpiam illam aſſignabit diuerſitatem, quod in igne perſico materia cholerica ſit magis aduſta, q̄ in formica miliari. Cur vero hoc cū ipſa etiam ſua caliditate veſicas excitet, & vt inqt Auic. febres faciat vehemētis caliditatis, atq; ideo pernicioſas. Febris autem, & alia accidentia, quæ in formica miliari Aui. nominat, ſunt ignis ſacri ſeu perſici propria, quē etiam prunam appellat Auic. ad imitationē Galeni, qui eundē morbum &. xiiii. artis curatiuæ volumine, & multis aliis in locis anthracem vocat, quo in loco idē Gal. omnia hęc de anthrace refert. Quæ etiam hic ſcribit Aui. de formica miliari, q̄ videlicet febres habet vehementis caliditatis, & q̄ fit aliquando ex eiſdē cauſis ex quibus fit peſtilentia, & q̄ aſſimilatur in colore phlegmoni, magis tamē ad atrum declinante: quare non temere hoc in loco Dinus dubitauit, cur cū Auic. in hoc capite intenderet de pruna & igne perſico agere, ſigna tamē formicæ miliaris & nō ignis perſici, vt cuiq̄ non abſq; ratione videretur, expreſſerit? Soluit autē verba Auicēnæ in hunc modū exponēdo. Et

do. Et quãdoq; ſunt cum ſpeciebus formicæ milia-
ris.i.cũ pruna & igne perſico, quæ poſſunt abſolui
ſuper ſpecies formicæ miliaris malæ. Hęc vero ſo-
lutio mihi non placet, neq; videtur ipſi Dino eſſe
conſentiens: nam cum quatuor ponat Aui. modos,
ſuper quos abſoluitur nomen prunæ & ignis perſi-
ci, ex quibus quartus eſt magis propitius ſecundum
Dinj expoſitionem, cur hunc tacuit Auic. & alium
minus proprium memorauit, volens tamen ea quę
tam ignem perſicum proprie ſumptũ q̃ etiã prunã
comitantur oſtendere? quare cum Aui. ſub nomine
formicæ miliaris, ſcribat propria accidentia ignis
perſici & prunæ, vel non differre prunã & ignem
perſicum a formica miliari exiſtimauit, vel magis
cum hoc q̃ cum alio aliquo morbo conuenire. Idẽ
tamẽ Aui. ſuperius cap. de apoſtematibus & puſtu-
lis, ignem perſicum non formicę miliari, ſed potius
heriſipile, in nature vicinitate cõſociat, vbi ita ſcri
bit. At vero ex ſanguine groſſo malo fiunt ſpecies
exiturarũ malarum: nam ſi eius malitia vehemens
fiat & ipſius aduſtio, pueniet heriſipila, & eueniet
cõbuſtio, & cruſta, & deterior ea eſt ignis perſicus.
Hic Aui. facit ignem perſicũ non modo in materia,
ſed etiam in forma cũ heriſipila cõmunicare, licet
ignem perſicum dicat eſſe deteriorem. Torquent
autem hæc verba Dinum atq; Gentilem expoſito-
res Aui. cogũtq; ipſos multa imaginari, forte a ve-
ritate aliena. Dinus ſiquidem tale apoſtema factũ
ex ſanguine groſſo, non veram eſſe heriſipilã arbi-
tratur, ſed potius phlegmonem qui aſſimulatur he-
riſipilæ in accidentibus: qḋ etiã videtur ſentire Gen
tilis, qui nomen heriſipilæ, hic ſumi improprie fa-
tetur. Sed cur tale apoſtema factum ex ſanguine
groſſo malo aduſto (vt inquit Aui.) heriſipilæ quę

fit ex cholera pura ſecundum eundẽ Aui. ſimile iu-
dicatur,& non magis anthraci qui(vt inquit Gal.
primo de differẽtiis febriũ,& pluribus aliis in locis)
fit e ſanguine melãcholico ſupaſſato:· Idcirco neq;
cũ Dino neq; cũ Gentile cõſentio , quorũ alter vult
heriſipilã & ignẽ perſicum eſſe apoſtemata chole-
rica, alter ſanguinea quidẽ, ſed ad naturã choleræ
declinãtia: cur enim non magis ad melancholiã cũ
ſanguis ex quo generãtur ſit melãcholicus,qui tan/
dẽ procedẽte aduſtiõne cõuertitur in melancholiã.
Mihi quidẽ heriſipila atq; ignis perſicus,hoc in lo/
co ab Auic.nominati,nõ aliter differẽtes , niſi quia
alter eſt altero deterior,nihil aliud eſſe videntur,q̃
antrax,de quo Gal.multis,vt dixi, in locis facit mẽ
tionem. Atq; ideo nõ heriſipilæ vel igni perſico ſi-
miles diſpoſitiones, ſed vera pruna vel ignis perſi-
cus potius,quæ enim hic Auic. in heriſipila & igne
perſico ſcribit,cõbuſtionẽ.ſ. & cruſtã , eadẽ tribuit
Galenus anthraci , vultq; ipſum e ſanguine groſſo
aduſto,ſicut etiã Aui.hoc in loco heriſipilã,& ignẽ
perſicum procreari,ſed & heriſipilã eũdẽ eſſe mor-
bum aliquãdo apud Arabes,qui fit apud Galenum
anthrax,euidentius oſtendamus. Libro.xiii.conti-
nentis apud Raſim iſta verba legũtur. Dixit.ſ.Ga-
lenus ſecũdo li. artis curatiuæ ad Glauconẽ , quem
etiã Raſis Paulo ante citauerat. Quotiens ſanguis
ſuperueniẽs ad membrũ,fuerit ſuperabũdans,groſ/
ſus & calidus,generabit cicatricẽ ad modũ cocturę
ignis, etiã ſecus vlcus erit apoſtema calidũ buliens
& vehemẽtis doloris,& morbus ille appellatur he-
riſipila. Quod ſi ipſe ſanguis fuerit in diſpoſitione
ſui in ſuperabundantia groſſi,buliente,& calidita-
te,& tamẽ in ſe habuerit eruginem ſubtilem, infert
ampullas ad modum illarum quæ accidũt ad com-

buſtionem ignis & emanantibus ipſis ampullis ſub eis apparebit illud vlcus habens cicatricē, & appellatur heriſipila ſimiliter. Hæc quidē omnia de heriſipila verba ſumpta ſunt e ſecundo lib. artis curatiue ad Glauconē, vbi Gal. duplicē modum quo antrax generatur exponit. Sed & idē Raſis libro diuiſionum heriſipilā & ignem perſicū quaſi pro eodē morbo videtur accipere, ita inquiens. Quādoq; in corpore egrediuntur bothor, & incipiūt velociter peruenire ad hoc vt fiāt cruſtæ nigræ aut virides, & fiat illud qđ eſt in circuitu earū rubrum & coloris pauonis, tunc illud nominatur heriſipila & ignis perſicus. Pluribus tamē in locis Raſis lib. xiii. continentis, facit ignē ſacrum vel perſicū non ſolū eſſentia, ſed etiā ab accidētibus ab heriſipila differre, nā lib. xiii. continentis ſcribit in hunc modū de igne ſacro. Hic morbus accidit e ſanguine groſſo ebuliente, ſed in maiore parte incipit cum puſtulis præcedentibus eum & quandoque accidit ſine puſtulis, verumtamen omnino erit cum eo aliqua exiccatio in loco in quo fieri incipit, & ex pruritu egredientur puſtulæ, & poſt emanationem ipſarum efficiunt vlcus cum cicatrice imminenti ad ſimilitudinem combuſtionis ignis, & quandoque accidit vna puſtula, quandoq; plures paruulæ admodum pannici, & cum eis accidit febris vehementior febre phlegmonis & heriſipilæ. Alio autem eiuſdem libri loco ſcribit ignem ſacrum non ſolum febre acutiore, ſed etiam colore ab heriſipila differre. Hæc omnia fere etiam ſcribuntur a Gale. & libro decimo quarto artis curati. & pluribus alijs in locis de anthrace, ſepiſſime enim vbi Gale. ſcribit anthracem Raſis ignē ſacrum vel perſicum interpretatur, q̄q̄ vt etiam antea admonuimus Arabes & paſſim me

dici iuniores qui Arabum doctrinã ſequũtur, aliud per anthracem, aliud per ignem ſacrum vel perſicũ intelligant, atq; ideo etiam prunã ab anthrace diſtinguant, cũ tamẽ anthrax verbũ græcum, ſignificet latine carbonẽ vel prunã, vt Auic. interpres dicere maluit. Cur vero Aui. atq; Raſis anthracẽ, de quo Gal. loquitur, nõ modo prunã vel ignem perſicum, ſed etiã heriſipilã aliquãdo nominarint: neſcirẽ aliã reddere rationem, niſi quã etiã ſuperius multorũ, qui in Aui. libris inueniũtur errorũ aſſignaui, malas. ſ. græcorũ authorũ in linguã arabicã tranſlationes, in quibus non modo herbarũ, ſed etiã morborũ nomina plerũq; diuerſa notantur, vnde ſicuti eadem herba ſæpius apud Aui. ſub variis nominibus ſcripta, ita idẽ morbus diuerſimode nũcupatus reperitur. Poſſem multarũ herbarum in quibus hic error accidit apud Aui. exẽpla proferre, ſed vnum tantũ vitandæ prolixitatis gratia, hoc in loco cõmemoraſſe ſufficiet. In volubili herba, de qua etiã eſt facta mentio ſuperius, inter medicamẽta quę in curatione formicæ ſcribit Aui. Hæc ſiquidem verba aliquãdo in litera, C, cuſſos pro ciſſos. i. hedera nominatur, aliquãdo in litera, u, volubilis maior & tunc quoq; pro hedera ſumitur, oẽs enim quæ volubili magnæ ab Auic. tribuuntur proprietates, vt quod lac eius abradit pilos, & interficit pediculos, & ꝙ folia eius recẽtia conuenientia ſunt vlceribus magnis, & ꝙ conſolidant decocta in vino, & ex eis emplaſtrũ factum ſuperpoſitum aduſtioni ignis & proprie cũ ceroto, & ꝙ diſtillatur ſuccus eius in aurem doloroſam, & cõfert vlceribus antiquis in ea, & ꝙ iuuet ſpleneticos cum aceto, hęc inquã omnia hederæ a Gal. aſſignãtur. Quod ſi quis mihi hoc in loco obiiciat nullo modo poſſe volubilem pro he-

dera apud Aui.intelligi,qm̄ idem Aui.inquit,volu-
bilem magnam ſuo lacte abradere pilos & pedicu-
los interficere,& aquã eius ſolutiuã,cum tamen he-
dera non habeat lac, neq; ſoluendi,ſed aſtringendi
potius,vt de ea ſcribit Gal.poteſtatem. Facilis eſt
ad iſta reſponſio.Nam ſicut Aui.in capite de cuſſos
hederæ vires cũ alterius herbæ quæ ladanum fert
viribus miſcuit:vt alibi oſtendimus,ita etiã hic he-
dere proprietates cum alterius herbæ proprietati
bus quæ volubilis maior a Meſue & pluribus aliis
nominatur,manifeſtæ confundit quæ quidẽ volu-
bilis maior a græcis ciſſampelos.i.hedra vitealis a
Plinio cõuoluolũ,vulgo cãpanella, quod etiã alias
manifeſtauimus, nuncupatur. Hæc autem hedera
vitealis, ſiue volubilis maior, ſiue conuoluolũ,vel
quocũq; alio nomine libeat appellare, lacte pluri-
mo manat & aluũ ciet.Idcirco Aui.qui viſus eſt ne-
ſcire verã hederã ab hedera viteali diſtinguere,ſi-
cuti pro hedera volubilẽ,ita lac pro lachryma po-
ſuit,eſt enim vere hedere lachryma,non autẽ hede-
ræ vitealis lac,cui tam a Galeno q̃ etiã a Dioſcori
de is datur effectus,quod pilos abradat,& pedicu-
los interficiat.Quare Aui.mixtis ambarũ herbarũ
etiã natura diſtantium poteſtatibus, magnã pepe-
rit cõfuſionẽ & ſicuti in morborũ ita etiã in herba-
rum tractatione capitulũ in capitulo poſuit.Quos
maxime errores inde arbitror habuiſſe occaſionẽ,
quia varii interpretes arabes eaſdẽ non modo her
bas ſed etiã morbos variis nominibus nuncuparũt.
Quia enim Dioſcoridẽ e grçca lingua in arabicam
tranſtulit,hederã grçco vocabulo, corrupto tamẽ,
cuſſos nominauit,qui autẽ Gal.cõuertit,pro hede-
ra,leleb.i.volubilẽ poſuit,qm̄ hedera vitealis eodẽ
nomine apud arabes appellatur, Idem arbitror in

verbo anthrax cõtigiſſe qđ in quibuſdã Gal.libris, ſicuti. xiiii. artis curatiuæ ignis ſacer ſeu perſicus apud arabes interp̃tatur, in quibuſdam vero, ſicuti forte in ſecũdo artis curatiuæ ad Glauconẽ, heriſipila, vnde eſt vt tã Auic. q̃ etiã Raſis eundẽ morbũ aliquãdo ignẽ ſacrũ ſeu perſicũ aliquãdo heriſipilã nominarint, atq; ita ſibiipſis quãdoq; contradixerint, ſicuti Raſis qui modo inter ignẽ ſacrũ atq; heriſipilã ſtatuit differẽtiã, modo quæ ſunt ignis pſici proprietates eaſdẽ tribuit hereſipilæ ſcribit e ſanguine groſſo generari nõnũquã, heriſipilã quidẽ ex cholera pura, ignẽ aũt ſacrum ex cholera permixta melãcholiæ, maiore tamẽ choleræ portione. Quæ quidẽ cõtradictiões, expoſitores latinos coegerũt, noua morborũ genera, præter illa quæ nimis multa natura mortalis hominibus dedit, falſa ibi imaginatione confingere phlegmonem ſcilicet heriſipilæ ſimilẽ, quaſi nõ ſufficeret phlegmon heriſipelatodes, hic enim alius eſt ab eo quẽ Gentilis imaginatur, & phlegmonẽ igni perſico ſimilẽ quaſi ignis perſicus nõ multas habeat apud Auic. aliorũ morborũ (de quibus antea diximus) ſimilitudines. Huic tamẽ morbo adeo multiplici, Auic. pene ſimplicem adhibet curationẽ, illã ſcilicet quã Gale. ac Paulus ſcribunt ad anthracẽ, vt mihi nõ paruã faciat admirationem Aui. nõ modo a græcis, ſed etiã a ſeipſo in hoc morbo diſcordẽ, in vno tamẽ curãdi genere eſſe concordẽ. Sed neq; Romani authores inter ſe de eodẽ morbo conſentiunt. Pli. enim (quẽadmodũ & Seruius in expoſitione carminis Vergiliani, Tẽpore cõtractos artus ſacer ignis edebat) per ignẽ, ſacrũ morbũ intelligit, quẽ græci vocãt eriſipelata. Celſus diuerſum putauit, & quũ ignem ſacrũ deſcribit per minimas puſtulas aliquãdo ſerpẽtẽ, aliquã-

do ſummã cutem exulcerantẽ, videtur herpetẽ tam comedẽtẽ q̃ etiã miliarẽ(de quibus antea diximus) ſignificare, licet idem Celſus, capite antecedente, vlcus quod ſerpẽdo penetrandoq; vſq; ad oſſa corpus vorat, erpeta heſtiomenon a græcis nominari aſſeruerit. Sed hoc genus vlceris grçci medici peritiores, Hip. ſ. Gal. ac Pau. ab eodem vorãdi corpus effectu phagedena nominãt, ſicuti alterũ qd' tamẽ nõ tãgit ſed cutim tãtum exulcerat, erpeta heſtiomenõ ſiue comedẽtẽ appellant. Viderint ergo qui ſolũ cultum atq; nitorẽ ſermonis attẽdẽtes, Cel. faciunt medicinæ deũ, malint ne Cel. homini romano an Hipp. & reliquis celebris nois græcis authoribus in græca morborũ credere appellatione? Tã tam vero de pruna, igne ſacro, vel perſico opinionum diuerſitatẽ, non modo longum opus foret improbare, ſed etiã ſuperuacuũ, quãdo & ſine alia cõfutatione ipſe ſua ſe contrarietate ſternunt. Quod ſi ex omnibus illã, quæ verior eſſe videtur, velimus capere, tũ a Gal. ac Pau. tũ etiã a Raſi. xiii. cõtinentis approbatã, quæ ignẽ ſacrũ aut perſicũ, ſiue carbonẽ, vel prunã, ita deſcribit, vna etiã ipſius cauſaȝ explicãdo. Quũ ſanguis melãcholicus feruẽs i aliqd' mẽbrũ incubuerit cõtingit fieri eos quos carbones nominamus, qui ſunt vlcera cruſtoſa, magna quidẽ ex parte a puſtula incipiẽtia, qualis in igne aduſtis apparet, quãdoq; vero ſine ea, ſed ſcalpitur quidẽ mẽbrũ omnino ab initio, deinde nõnunq̃ vna puſtula aliquãdo plures excitãtur tenues, veluti milium, quibus deſcriptis ſimiliter vlcus cruſtoſum fit, ſimile his quæ a cauteriis fiunt cruſta, nõnunq̃ colorem cinericium præ ſe ferente, aliquando nigrum, cum eo quod baſi ſua firmiter adhæret, ac veluti clauo fixa videtur, alia carne circũſtãte veluti inflãmata

& nigricante, vel etiã ſplendente, ſicuti aſphaltũ & pix. Talis enim eſt quæ vere atra bilis nominatur. Si inquã ita ignẽ ſacrũ aut perſicũ ſiue carbonẽ vel prunã (hæc enim oĩa eũdẽ morbum apud diuerſos authores ſignificãt) deſignemus, veluti etiã videtur voluiſſe Auicẽna prunã & ignẽ perſicũ lib. iiii. deſignare licet vt multis aliis in locis, ita & hic barbare & obſcure loquat̃. Talẽ morbũ differre ab eo quẽ gallicũ nominamus, tũ ex multis aliis notis, q̃ alteri inſunt, alteri deſunt, demõſtratur. Tũ etiã ex puſtulis, quę ſunt in morbo gallico lõge milio grãdiores. Ac pręterea ex febre acutiſſima atq; aliquãdo mortifera, quę (vt ſcribit Gal. xiiii. artis curatiuę libro, & lib. etiã de tumoribus cõtra naturã, & Raſis pariter. xiii. Cõtinẽtis) Carbonẽ ſiue ignẽ ſacrũ neceſſario comitatur, quod etiã ex parte ſentit Aui. qui ſub nomine formicæ miliaris ignem perſicũ afferre aliquãdo febres pernitioſas inſinuat. Altero autem libri quarti capite, vbi agit de vlceribus corroſiuis & putrefactiuis, qualia innuit eſſe ſecundum Gale. ſententiã, ignẽ, perſicũ & formicã ambulatiuam, in huiuſcemodi vlceribus, febrẽ multiplicari, aut inſeparabiliter adherere aſſeuerat, licet Dinus in eius loci expoſitionẽ nolit ſecũdũ Galeni opinionẽ, ignẽ perſicũ eſſe vlcus putrefactionũ, ſed tãtũ corroſiuũ atq; ideo plurimũ febre vacare, neſciens forte Gal. nunq̃ in ſua lingua de igne perſico, niſi ſub hoc noĩe anthrax, fuiſſe locutum. In cuius vlceris curatione idẽ Gale. lib. xiiii. artis curatiuæ dãnat cataplaſmata, quæ vim habẽt cõcoquẽdi & pus mouẽdi, ne maior putredo ſupueniat. Vlceri quoq; ignis ſacri ſeu perſici adiunctã eſſe febrẽ atq; putredinẽ, teſtatur Raſis lib. xiii. Cõtinentis ita ſcribẽs. Ignis ſacer eſt vlcus in cuius loco accidit ampulla, ſimilis ampullę

factæ ex igne, cũ cicatrice maligna: ſed in loco atti-
nente ei, erit apoſtema inflãmatũ, prouocans febrẽ
violẽtã valde. Item Raſis in alio eiuſdem libri loco
ita ſcribit: Apoſtema calidũ accidẽs e ſanguine ca-
lido & groſſo, qđ appellatur ignis ſacer, cũ vlcere
eius erit putrefactio. Dinus ergo vel iſta nõ vidit,
aut differre ignẽ ſacrum a perſico apud Raſim, ſeu
ignem perſicum ab anthrace apud Gale. exiſtima-
uit. Quare vt diximus morbus gallicus, vel hac po-
tiſſimum nota ab igne perſico ſeparatur, quoniam
qui calligo morbo tẽtantur, febrem magnã ex pte
non habent, vel ita exiguã vt vix ſentiant. Si quæ
vero puſtulæ in hoc morbo apparuere ſub nigrę &
cruſtis ſimiles, quales in igne aduſtis viſuntur, eas
puto potius ex eo fuiſſe genere puſtularũ, quas ſcri
bit Gale. libro qui de cholera nigra inſcribitur, ex
atra bile citra febrẽ oriri, quæ hoc ipſo ab anthra-
ce ſiue a carbone diſtinguũtur, quoniã hic cũ febre,
illa ſine febre fiunt. Non tamẽ morbũ gallicũ ſimpli
cem morbũ, qui cũ eiuſdẽ naturæ puſtulis omnibus
eo laborãtibus morbo accidat, atq; ideo vel puſtu-
læ melãcholiæ, vel heriſipelas, vel herpes, ſiue for-
mica, vel aliquo vno nomine ſpeciali in cũctis poſ-
ſit appellari iudicamus. Cum pro variis hominum
quos morbus iſte male habet cõpoſituris, aliæ aliis
puſtulæ eueniant, in quibuſdã atram bilem, in qui-
buſdã flauam, in nõnullis pituitã, ſalſam pręſertim,
& varias præterea ſuperfluitatũ mixturas ſuo co-
lore repræſentãtes. quare vt tota huius morbi na-
tura, non autẽ vna ſola particula, facilius veniat in
noticiã, cauſſas a qbus habuit originẽ Paulo altius
repetemus. Sic itaq; dicimus, malũ hoc quod mor-
bum gallicũ vulgo vocant, inter epidemias hoc eſt
morbos populatim vagantes deberi cõnumerari.

Hæc vero aut diuina ira vt Theologi ſentiũt, aut vi aſtrorum vt Aſtrologi opinãtur, vel ex certa aeris intẽperie quẽadmodũ Medici arbitrantur eueniunt. Nos medicos hac in parte ſequentes cauſſas naturæ proximiores aſſignabis illud ſatis cõſtat eo anno quo morbus gallicus cœpit pullulare magnã aquarum per vniuerſam Italiã fuiſſe exuberãtiam. Teſtis eſt Roma, quæ prima id malũ ſentit, in qua tybris ita ĩtumuit, vt tota ſit facta nauigabilis, quã rẽ Põponius noſtri tẽporis Poeta celeberimus elegãti tetraſticho publica colũna impſſo deſignauit.

Tempore Alexandri ſexti noniſq; decembris
Intumuit Tybris bis ſenas circiter vlnas,
Inſula quæq; domus facta eſt, mediiſq; repente
Circunducta viis æquabat cymba feneſtras,
Deucalionæo vix tantum tempore tellus
Diluuium paſſa eſt, latuit cum tota ſub vndis.

Nos vero duobus poſtremis verſibus additis hexaſtichon ex tetraſticho fecimus, ſed vt non modo eã quæ Romanã vrbẽ, ſed quæ præterea magnã Europæ partẽ circa eadẽ tẽpora oppreſſit aquarum multitudinẽ comprẹhẽderemus: nõ aliter enim q̃ in Romano Tybris, in agro etiã Bononiẽſi Rhenus, in Ferrariẽſi & Mãtuano Padus, ĩ Venetia Atheſis extra ſolitos limites exũdarũt. Tãtis deniq; imbribus annus ille vbiq; maduit, vt terris exinde humẽtibus atq; ſtagnãtibus minus mirandum ſit, æſtiuũ aerẽ ad illã veniſſe intẽperiẽ, calidã. ſ. & humidam, quã medici atq; philoſophi omniũ putredinũ matrem eſſe cõfitẽtur. Similẽ vel etiã peiorẽ aliquãdo fuiſſe ea. ſ. tẽpeſtate qua Gothi Italiam bellis infeſtabant, ex qua ingens orta eſt peſtilentia Blundus Forliuienſis hiſtoriarũ ſcriptor diligentiſſimus primæ decadis volumine octauo memorię prodit his

verbis: Imbribus nãq; multos dies continuantibus diluuium fore apparuit. Tybris tũc mẽſe Octobri prope exacto adeo aquis intumuit, vt Romę mœ/nia alicubi ſuperauerit, vnde regiones vrbis fluuio proximæ maxima acceperũt incõmoda. Per Italiã vero vbiq; latuerunt cãpi, & ex mõtibus collibuſue omnis mota aratro glæba i cœnũ liquefacta ſimul cũ aquis in intima eſt delapſa, vt fluminibus poſt/modũ intra ripas coactis, cãpi aqua deſtituti limo nihilominus mãſerint obtecti, & ſata qua tunc pri/mas iecerãt radices, putrefacta ſint, nec eo autũno, obtinẽte oĩa luto, aliud ſemẽ terræ potuerit mãda/ri, vnde fames maxima breui eſt ſecuta. Sed nõ ſolũ famẽ ea attulit aquarũ inũdatio, verũ ẽt aerea ſicu/ti & terrã corrũpẽs, peſtilẽtiã oriri fecit, adeo ingẽ/tẽ vt maximã populorũ partẽ vbiq; per Italiã ab/ſumpſerit. Qua tactus labe Pelagi⁹ põtifex Romę obiit. Hæc Blũdus. Sed nõ longo poſt tẽporũ inter/uallo, Bonifacio. iiii. Romæ põtificatũ gerente (vt ſcri. Platina) in lib. de vitis pontificũ, fame, peſte, & inũdatione quoq; ẽ laboratũ. Adeo fere ſemper inũ/dationis comes ẽ fames ac peſtilẽtia, vt nõ temere priſci crediderint, ĩmodicas fluuiorũ excreſcentias, nõ ſolũ ad præſens inferre dãna, ſed alia inſup ma/la futura portẽdere. Nã & his adhuc vigẽtibus ma/lis, Bonifacius eſt ſublatus e vita, & quædã eorum reliquiæ vſq; ad deus dedit qui ſucceſſit in põtifica/tu tẽpora, pertigerũt terremotus. ſ. quos (vt Ariſt. docet in lib. qui Metheora inſcribitur) multitudĩes imbriũ nõ minus q̃ ſiccitates ſolẽt generare. Quæ/dam præterea ſcabies, quæ (vt ſcribit idẽ Platina) ita tẽdebat ad elephantiam, vt deformitate cogno/ſci homines non poſſent. Nonne magnam horum malorum partem, immo vero omnia in variis Ita/

liç locis noſtra hac tempeſtate perſenſimus:'a qua/
rum diluuia (vt diximus) annonę vbiq; caritatem,
in quibuſdã ciuitatibus peſtilentiã, ac præterea ter
remotus:'Quorũ nullã aliã cauſam niſi nimiã aqua/
rum exuberãtiã poſſumus aſſignare, cũ hi maxime
illis contigerint ciuitatibus quæ ſub cœlo ſunt hu/
midiore, veluti Ferrariæ & quibuſdã oppidis circũ
ſtantibus quæ nunq̃ adeo tremuerunt, ſicuti eo an/
no quo aquarũ inundationes inceperunt. Scabies
vero, ſi ſcabies eſt appellãda, per vniuerſam appa/
ruit Italiã, & adhuc perſtat adeo fœda, vt pleriq;
medici quodã decepti ſimilitudine elephãtiaſin eẽ
putauerint. Sunt enim puſtulæ, partes primum ob/
ſcœnas, deinde reliquũ corpus, atq; ipſaꝫ pręcipue
faciẽ (vt ab initio operis diximus) occupãtes, qua/
rum primi ortus cauſam ſi ſufficienter expoſueri/
mus, magnã morbi gallici naturæ partẽ explanaſſe
videbimur. Sed vt hoc cõmodius & maiore etiam
cũ fide faciamus, duos medicorum principes Hipp.
atq; Gal. in mediũ adducamus. Hippo. tertia parti
cula Aphoriſ. illo aphp. quo morbos æſtiuos cõnu/
merat ita pronunciauit: æſtate vero quædã horũ
& febres cõtinuæ & ardentes, & tertianæ plurimę,
& vomitus, & alui profluuia, & oculorũ atq; auriũ
dolores, & oris exulcerationes, & pudẽdorũ putre/
dines, atq; ſudamina. Gal. vero partẽ illã aphoriſ/
mi quæ ad noſtrũ propoſitũ attinet in hunc modũ
exponit. Liquet aũt ꝙ oris vlcera fiunt ex humore
bilioſo. Pudẽdorũ vero putredines non ſimpliciter
accidũt, ſed quãdo magis humida æſtas, vel ſine fla
tibus, vel auſtro flãte cõtigerit. Vbi enim plurimũ a
naturæ modo ad humiditatẽ & flauũ carentiã re/
ceſſerit, non modo pudendorũ, ſed cuiuſlibet partis
al.erius putredines facit, qualis fuit ille tẽporis ſta/

tus, qui & in.iii.epide.lib.& in.ii. circa initia deſcribitur. Exiguæ vero aeris euerſiones ideo attingũt pudẽda, qm̃ hæc propter caliditatẽ atq; humiditatem, ſuapte natura ex qualibet occaſiõe ſunt apta putreſcere, adeo vt quãdo etiã ſuã ęſtas ſeruauerit tẽperaturã, quæ multis infeſtantur ſupfluitatibus, cũ hæc aliquã ob cauſam ad pudẽda defluxerint, ipſorumq; putredinẽ patiãtur. Sudamina vero ſunt ex genere puſtularũ quæ veniunt in ſuperficie, & cutẽ vlcerũ inſtar exaſperant. Fiunt autẽ (vt etiã ipſum indicat nomẽ) ex multis ſudoribus, quãdo hi vel biliosiores, vel omnino mordaciores extiterint: mordẽt enim cutim, & pruriginoſam reddũt, atq; in modum vlcerũ aſperãt. Iã ex iſtis Galeni verbis, Hippocratis ſenſum interprætãtis, vnicuiq; patere arbitror, cauſſam eius effectus, de quo homines plurimũ ſunt admirati. Si enim puſtulæ, quas morbũ gallicũ nominamus nihil aliud ſunt, niſi quędã ſupfluitatũ ſua multitudine corpora humana infeſtantiũ, germina. Eas partes quæ ſunt magis putredini obnoxiæ (ſunt autẽ hæ præcipue obſcœnæ ꝑpter earũ vt inquit Gale. caliditatẽ atq; humiditatem) priores ſentire putredinẽ, deinde illas quæ nõ ęque ſunt ſuapte natura ad patiendũ aptæ, nõ modo fit veriſimile, ſed propemodum neceſſariũ. Cauſa ẽt in prõptu eſt, cur eædẽ puſtulæ nõ pudenda tm̃, ſed etiã reliquũ corpus infecerint, nimia.ſ. æſtiui aeris in humiditate intẽperies, q̃ (vt inquit Gal. in expoſitione apho. nuper allegati) nõ modo in pudendis, ſed in qualibet alia corporis parte putredines facit qualẽ etiã aeris ad nimiã caliditatẽ atq; humiditatẽ euerſionẽ &.ii.&.iii. pariter lib. epidemiarũ fuiſſe ab Hippo. tactã, Gal. etiã in nup dicta expoſitione teſtatur. Cũ vero hãc, quæ noſtro tẽpore cõtingit,

intemperiē, illi de qua ſcripſit Hippocrates, fere ſimilē fuiſſe arbitremur, an etiā mala ſimilia genuerit videamus? Hoc autē liquido videri non pōt, niſi quæ de ſuæ ætatis intēperie græce ſcripſit Hippo. latine proferātur, cū vt multis aliis Hippocratis libris, ita præcipue eiuſdē authoris epidemiis fideliter trāſlatis careamus. Hæc ſunt ſecūdo lib. Epidemiarum Hippocratis verba: Carbones in crapone æſtiui, pluebat in ęſtibus aqua exuberāte continue flebāt aūt magis auſtro flāte, & ſuberāt quidē in cute humores quidā liquidiores, qui intercepti incaleſcebāt, & pruritū faciebant deinde veſicæ veluti in igne aduſtis excitabātur, ac ſub cuti exuri videbātur. Sed hæc quidē aeris intēperies, vno tātū tēpore, æſtate. ſ. cōtigit, quæ vero in. iii. lib. epidemiarū ab eodē Hippocrate ſcribitur totū annū ſicuti hæc noſtra fere ſuperflua humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratē ita de hac anni totius infectione loquētē. Annus, inqt, erat auſtralis abundās pluuiis. Deinde nō multo poſt. Cū aūt totus annus auſtralis & humidus & mollis factus eſſet, mox quę ex eadē totius anni intēperatura, ob ſuperfluitatū putredinē hominib⁹ mala euenire cōnumerat, atq; inter cætera, heriſipelata, oris vlcera, gutturis paſſiones, pudēdorū puſtulas, carbūculos, oculorū inflāmationes, vētris perturbationes. Deinde q̄les eēnt fluxiones enarrās ita ſcribit. Erat autē fluxio cōſiſtens, nō puri ſimilis, ſed quidā alius putredinis modus, poſtremo inferius volēs oſtēdere oīmode putredinis mala, ita inquit. Pluribus erāt ora affecta vlceribus, quæ aphthæ vocātur. Fluxiones exulcerātes. Plurimæ exulcerationes circa pudēda tubercula intrinſecus & extrinſecus quæ multorū ituitus corrūpebāt, quales ſunt quę ficus appellātur. Crie-

bantur & in aliis vlceribus plurima, & in pudendis carbũculi multi æſtiuo tẽpore, & alia quę putredo vocãtur, magna enthymata herpetes plurimis magni. Quis nõ ſimilẽ noſtri tẽporis epidemiã ex verbis Hip. recognoſcat, quot enim fuerint qui & oris vlcera, & herpetes labra aliquando exedentes, & nigras puſtulas carbunculis ſimiles, pruritum non nunquã intollerabilem ingerentes, & multa alia tubercula, quandoq; etiam oculos infeſtantia pertulere, non expedit cõmemorare, quãdo hęc inſigniora fuerunt quam vt egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturam ſummatim comprę hendamus. Hic non vnus ſpecie ſed tantum genere exiſtit, poſſumuſque ipſum hoc pacto deſcribere. Morbus gallicus eſt puſtulæ, ex varia humorum corruptione generatæ, propter nimiam aeris in calore atq; humiditate præſertim intemperiem, pudenda primum, deinde reliquum corpus, magno plerunque dolore occupantes. Cur pudenda primum, deinde reliquum corpus obſederint: cauſſa, antea ex Gale. expoſitione aſſignauimus. Sed neq; difficile eſt cur idem morbos ſeuum quibuſdam dolorem intulerit: reddere rationem, quum præſertim id prius fuerit obſeruatum illos maiorem ſenſiſſe cruciatum, quibus vel nullæ, vel paucæ admodum puſtulæ in cute exteriore apparuerunt. Humor enim noxius quem natura imbecillior tentauit quidem non tamen potuit ad exteriora propellere, tandem in articulorum neruos incubuit, ibiq; ingentem dolorem excitauit, duobus etiã inter cæteros modis, vt inquit Gale. in expoſitione aphoriſmi tertiæ particulæ qui ita incipit. Vere. n. atræ bilis ægritudines, atq; furores, & morbi comitiales, ſolet ſe natura oppreſſa releuare, vel. ſ. ma

teriam inutilem a membris intimis ac principali- bus ad extimã cutim emittendo, vel ad partes igno biliores, quales ſunt glanduloſæ, & articulorũ com pagines detrudẽdo, ſunt enim hæ præ cæteris ad ſuſcipiẽdas aperte ſuperfluitates, vt cõſtat ex Gal. expoſitione in aphoriſmorũ quartæ particulæ ita dicentẽ. Quicũq; in febribus laſſitudinem habẽt, iis ad articulos atq; maxillas abſceſſus fiunt. Primum innuit Hip. modũ, quũ i altero aphoriſmo lichenas lepras & puſtulas vlceroſas inter morbos vernales, quorũ nõnulli iuxta eũdem Hip. æſtati cõmunican- tur, enumerat. Secundum vero cum phymata quæ ſunt tubercula proprie in partibus glanduloſis (vt Pau. atq; Gal. ſentiunt) orientia, ac præterea arti- culorum dolores adiũgit. Quare in morbo gallico, vnaq; eadẽ materia & puſtulas facere, & dolorem in articulis creditur excitare, ac quãtũ ad hoc atti- net non duo morbi, ſed vnus tãtum, cuius dolor eſt ſymptoma, reputatur. Illi enim ipſi, qui nullas ha- bent puſtulas in ſuperficie exteriore, ſimiles tamen abſceſſus habere intrinſecus poſſunt, cum maiore aliquãdo (vt diximus) cruciatu. Immo nõnulli me- dici in quibuſdã mortuis, quos morbus gallicus vi- uentes infeſtarat, eius morbi explorãdi gratia diſ- ſectis, ita eſſe depræhenderunt, cui quidẽ rei præ- ter ſenſum etiam ratio adſtipulatur, quoniã (vt in- quit Galenus) in libro qui de cholera nigra inſcri- bitur, haud quaquã credendum eſt partes interio- res eſſe adamãtinas, vt non eiſdẽ, quibus videmus exteriores affici, noxis ſubiiciãtur. Hæc habui quę de morbi gallici natura, cauſſiſue, quũ morbi ipſius tum caſuũ idẽ morbo aſſidentium ſcriberẽ. Quod ſi forte a me expectabat, vt morbũ gallicum vno ali- quo nomine apud antiquos vſitato, tanq̃ ſimplicẽ

ſpeciem

ſpeciē deſignarē, nō potuiſſe me aliter q̄ ipſius mor bi natura multiplex exigebat explanare tādē intel/ liget, ſi animaduerterit Hip. tātū in doctrina virū ſimilē epidemiā ex ſimili cauſſa ſuo tēpore factam per varia vlcerū atq; tumorum genera deſcripſiſſe. Quod ſi qs plus ſe Hip. ſapere arbitratur, is morbū gallicū tētet melius definire. Nos quæ de eodē mor bo ſentiebamus pro noſtri ingenii imbecillitate p̄/ ſenti opere in mediū contulimus. Si quis vero illud a me poſtremo exigebat, vt quibuſnā eidem morbo remediis ſuccurratur edocerē qui vt multiplex eſt, ita multiplicē curationem deſiderat id me non ſine multa opis p̄lixitate facere potuiſſe qſquis peritus iudicabit, cū in ſingula puſtularū genera, ſingula me dicamēta ſcribēda fuerint, qbus t̄n plena ſunt oīum fere medicorū volumīa. Quare eadē hoc in loco re/ petere nō modo lōgus, ſed ēt ſupuacuus forte labor fuiſſe. Illud tamē in vniuerſum volo admonere ca/ uēdū eſſe a medicis, ne more mali ſutoris eodē cal/ ceo pedes oēs induere laborantis, ipſi quoq; morbū gallicū, eadē in oībus medicina ſanare ſtudeant, ne ve enim (quod plurimi faciūt deceptores) parū pu/ ro corpori vnctiōes ex reprimētibus ſupinducant. Hæ enim vt cutē aliquādo librāt atq; in p̄ſentia le/ uāt, ita morbū vertūt ad interiora, & faciūt priore periculoſiorē. Quare vt etiā aliqua ex parte curan di viā ac rationē attingā, nihil adeo expedire ī hoc morbo puto, q̄ plenis venis multū ſāguinis mittere, ſicuti vbi flaua bilis in corpore redundauerit, hunc præcipue humorē cōuenīēti pharmaco euacuare. Vbi atra inualuerit, hāc quoq; idonea educere me/ dicina ita & ſalſam pituitā & quaſcūq; alias totius corporis ſup̄fluitates, propriis medicamētis expur/ gare, Et quoniā vt ſentit Gal, atq; etiā Auic. Raro

humores ſimplices puſtulas faciunt ad morbos cõ/poſitos cõpoſita etiã medicamẽta ſunt adhibenda. Quæ curationis ratio nõ modo in his quę intra ſu/muntur, ſed & in illis quæ extrinſecus imponuntur eſt (vt arbitror) obſeruãtia. Quoniã ſicuti nõ eædẽ omnibus purgationes, ita neq; vnctiones proſunt, quãtum vero ad victus attinet modũ, in eo ſeruãdo duorum præcipue aphoriſmorũ qui ſecũda parti/cula ſcribũtur ab Hippocrate debemus meminiſſe, quorũ alter corrupta corpora quãto maius nutriũ tur, tãto plus lædi ꝓnũciat, alter vero & hoc ipſum inſinuat & præterea corrupta ab integris dignoſce re docet, vbi enim fauces ęgrotãt, aut tubercula na ſcuntur in corpore cõſiderãda eſſe excremẽta pro/ponit, ſi enim biliosa fuerint, idicio ſunt corpus ma le ſe habere, ſi ſanis ſimilia poſſe corpus ſine piculo ali. Qualia etiã debeãt eſſe quæcũq; offeruntur ali/mẽta ex iis quę ſupra diximus cõſtare arbitramur, talia. ſ. q̃ humores minime malos aut ad putreſcen/dũ paratos ſint apta generare, q̃ deniq; cauſſis mor bũ faciẽtibus cõtrariã oino habeãt naturam. Hæc ſunt qua de morbi gallici curatione ſummatim bre/uiterq; pertrãſeo, forte altero volumine latius exe cuturus, ſi hãc primã noſtrã cõtẽplationẽ gratã fuiſ/ſe legẽtibus intellexero. Tãtũ tamẽ abeſt vt quę vel ad aliorũ opinionũ cõfutationẽ vel ad propriæ opi nionis ſcripſi corroborationẽ, loco ſentẽtiarũ habe ri velim, vt vltro omnis medicæ artis profeſſores horter ac rogem me in meis ſcriptis diligenter exa/minent, corrigant, atq; redarguant, paratum quæ me male fuiſſe opinatum demonſtrauerint, vt phi/loſophum decet, retractare.

Explicit liber morbi gallici Nic. Leoniceni.

AD REVEREN
DISS. IN CHRISTO PATREM

Illuſtriſſimum Principē ac dominū D. ALBER-TVM. S. Romanę eccleſię Tituli ſancti Chryſo-goni preſbyterū Cardinalē, Moguntin. & Magde-burgen. Archiepiſcopum, principē electorem, Pri-matem per Germaniā, Sacri Romani imperii Ar-chicancellarium, Halberſtadienſis eccleſiæ admini-ſtratorem, Marchionem Brandenburgenſem, Ste-tinen. Pomeraniæ ducem, Sclauorum, Caſſubo-rumq; Rhugiæ, principem, D. ſuum colendiſſimū, in librū ſuum de Guaiaci medicina & morbo Gal-lico, VLRICHI de Hutten Eq. Præfatio.

HOc nouo ineunte anno, nequid a more intantum paſſim antiquato, vt legis iā loco ſit, diſceſſiſſe videar, ecce Saturna-litiū tibi munus, ALBERTE Car-dinalis, ac Princeps omnium optime, non tale quidem iſti, qualia mittunt circa diuitiarū oſtentationem ambitioſi homines, ſed quale ipſum me dare poſſe & intelligis & gratum habes, Libel-lum de magnifica Guaiaci vi ac virtute, quem com-poſui, non tam vt eius medicinæ, cuius ope ex mor-bo omnium peſſimo conualui, teſtatum meis lite-ris præconium eſſet, quam vt tibi, ſic de me, ſic de optimo quoq; merito, gratificarer. Iā tu ſoles enim vt cum bono Poeta dicam.

Meas eſſe aliquid putare nugas.

Atq; ita me habes, vt non ſolum tua dignum aula, quod præter vulgarem principum ſentētiam, ſatis ſuperq; fuerat exiſtimes, ſed meum etiā qualecūq;

ideſt obſequium, veluti rem tibi honorificam, verbis glorioſe iactes. Tantũq; abeſt, meam tibi præſentiam grauem videri, vt tibi pulchri etiã aliquid acceſſiſſe, quod domeſticum Huttenum habeas, arbitreris. Noui quos apud viros, qua me prædicatione extuleris, ſummo per Chriſtũ bonitatis tuæ argumento, ex qua vel vna re intelligere licet, quãta fortunam hanc humanitate temperes, & tuum conſilium quam non ſit vanum, quo decreuiſti, vt iſtos armatos iuxta te ſtipatores habere, ita hominibus literatura præditis, cinctus & inſtructus, hinc auream Moguntiam, inuictos iſtinc Saxones gubernare, nec te adhuc perdidiſſe quod in me contuleris aliquid exiſtimas. Verum iam adhuc exporrectam aduerſum me vtrãq; manum habes, cum ego ſentiã maiora tua eſſe beneficia, quã vt vllum meũ poſſit hæc demerere obſequiũ. Ob idq; petere abs te aliquid vix auſim, quum tu ea prius dederis quæ rogare verecundia erat, adeo in me liberabiliter beneficẽ adeo effundi ſoles, nõ Cardinalis primũ aut Archiepiſcopus, ſed olim etiã, his haud dum poteſtatibus præditus. Hinc ego non exultem? hinc me non fortunatum iudicem? Aut cum ille dixerit,

Principibus placuiſſe viris non vltima laus eſt,

Ego non eximiam meam fœlicitatem agnoſcã, qđ tibi non Principi modo, ſed ſummo etiam, non Epiſcopo tantum, ſed & Archiepiſcopo, ideſt epiſcoporum Principi, & Cardinali, ideſt e paucis in quibus tanquã neceſſariis quibuſdam cardinibus Romana vertitur eccleſia, vni, ſic placeam, vt me placere intelligant multi? Quod faxit deus OPT. MAX. vt nobis perpetuum ſit, quo videant homines nec ineptum fuiſſe hoc tuum iudicium, nec me indignum quem tu ſic complectereris, ac iſtis

ilia rumpantur indocte doctis, qui nos, qui literas, non tam publico ſtudiorum incommodo, quam fœdo Principum Germanorum dedecore, tot iam annos impune perſequuntur, quando tibi aures, tibi oculos eſſe videbunt, ſuam extremum periclitari barbareim, ſe, vt ignauum pecus, prædatores fucos, ideſt non inutiliter tantum ſtudioſos, ſed ſtudiorum adhuc perniciem a melliferarum apium aluearibus, ideſt a fructuoſiſſimarum diſciplinarum cultu, & fortiter arceri, & longum exulare cognoſcent. Poſſumus enim non optime proſpectum nobis dicere, cum tu tantus patronus, tam benigne nobis arrideas? cuius rei primum Germaniæ documentum ex me prodiit, quem tu in familiaritatem & in ſinum adeo tuum cum acciperes primum, obſcure ſentiebas, quæ doctorum hominum expectatio, quæ opinio, quod iudicium eſſet? & non tacite muſſitabas tecum ipſe Vergilianum illud:

Feret hæc aliquam tibi fama ſalutem,

Sic eſt profecto, fuitque non minus iucundum tibi, quod videres haud indigno loco poſitum tuum beneficium, quam mihi plauſibile quod ex illa communi ſtudiorum iactatione, tuum & ſalutarem inueniſſem otio meo portum. Atque inter cætera, quæ familiari ſæpe vultu confers mecum, bene ſperare nos iubes, hoc promittens quantum in te ſit, munitam hãc nobis ad id quo tendimus viam eſſe, qua tua gratia fretus, auſum iam vt inſultare barbaris, ita ad res pulcherrimas excitare æquales, & quoties aliqua incumbit perſequutio, ad te veluti, ad commune quoddam bonorum aſylum, voco ex bonis aliquem, hoc magni iterum poete ingeminans,

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes,

Tanto, quod videmus, fructu, vt iam multos hinc erexerim quoſdam illinc impatientiſſimo ſuo fremi tu abiecerim ac depreſſerim. En te vnum igitur om nino, aut certe ex pauciſſimis vnum cui ego oculos, cui intellectum eſſe dicam. Quod de te ſcribere, qa neq; pro tempore eſt, atq; is ē tuus candor, vt quã/ libet etiam laudem immodicam exiſtimes facile ad præſens ſuperſedeo, quod caput eſt inculcans tibi, hoc munuſculum gratanter vt accipias, quod etſi exiguum eſt, tanti a me ſit tamen, vt magnum quid perdidiſſe me, ſi de vuulgo amicorũ dedicem id ali/ cui, arbitrer. Nam cũ rem ibi tractem meo iudicio permagnam, non niſi magni illã viri auſpiciis egre/ di volebam. An non præclarum exiſtimare licet, quicquid ideſt, quod non mihi tantum, ſed aliquot præterea millibus, ex ſumma deſperatione manife/ ſtam peperit ſalutem? Niſi ita colendus eſt animus, vt corporis adminiculum pro neglecto penitus ha/ beatur. At ille Appollinis oraculo ſapiens iudica/ tus Socrates, inter pauca bonam corporis habitu/ dinem in voto habuit. Pyrrhus clariſſimus Epiro/ tarum rex, idem a diis præcatus legitur, & cõmuni omniũ conſenſu ſapienter orare credũtur qui orãt.

Vt ſit mens ſana in corpore ſano.

Proinde hunc maxime campum mihi delegi hoc tempore in quo hęc qualis, qualis eſt vena procur/ rat, ſi non vt debet, ſaltem vt poteſt, cum illius te præmoneam. vulgo triti,

Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas,

Si quo impetu quæras, hac dico ratione, vt cum atrocis iam pridem inimici, crudelis Tyranni, im/ mane facinus, deteſtabilem iniuriam, iniquiſſimum factũ, ſtilo illuſtrauerim, idq; miſerrimo meo tem/ pore, nefas eſſe putem, hoc committere, vt diuinũ

hoc beneficium, hoc cœlo delapſum auxilium, iam reſtitutus mihi, iamq́; valens ac vegetus, quacunq́; poſſim ingenii ope, ab obliuionis iniuria non vendicem. Vbi quid refert ſæpe declamatũ a me prius dicere, quantam ego pecuniam curando hoc morbo elocauerim? Quas torturas, quæ ſupplicia ſub Chirurgicis exhauſerim? quas cruces tulerim? Quã tum mihi virium ex medicorũ inſcitia deperierit, cum tuo hæc gemitu teſtatus, iã ſæpe & apud multos ſis. Non immenſum hoc mihi exiſtimandum igitur eſt, potuiſſe reſtitui ex morbo, in quo nõ ſolum dolores paſſus ſum acerbiores, quam vt in his viuẽdum fuerit, ſed fœditate etiam tanta fui, vt omniũ prope rerum ipſum me ægerrime tulerim? Age autem, quod fuit vitę ibi periculum? Quam putabant homines actum de Hutteno? Tu vero quam non fruſtra dicebas te, ſi commodius valerem, vti mea poſſe opera? quod effectum cum ſit, & depulſa omni inualetudine, vires ita receperim vt de nouo factus ac renatus homo videar, non applaudam ipſe mihi, in eius rei commemoratione, quæ hanc ſalutem præſtitit? Non iucundum hoc mihi opuſculum erit, qui facio, & non chariſſimus cui illud dono? Vbi quidem vnum hoc hæſitabam, vt acciperent homines hanc deſcriptionem. Verebar enim ne eſſent quibus monſtra nuntiare viderer, & cum ea ſit hæc medicina, vt multorum eam fides reſpuat, medicorum placita non agnoſcant, metuebam poſſe fieri vt non fabulam putarent aliqui eſfingi hanc a me, aut dum rem incognitam tracto, hoc credant, in reſtitutæ mihi valetudinis iactatione effuſius ꝓgredi. Neq́; ita curioſe quẽquã hæc tractaturũ puto, vt neget in Guaiaci deſcriptione

librum a me fieri oportuiſſe, cum Braſſicæ volu-
men dicauerit Chryſippus, eamq; immenſo plus,
vt inquit Plinius, laudauerit M. Cato, & de Ra-
phano librum ſcripſerit Marchiō Græcus, de Scyl-
la Pythagoras. Quod ſi pro diis olim coluerunt
Allium & Cepas Aegiptii, ego non adorem Gua-
ſacum? Profecto indignum nihil facio, immode-
ratum nihil. Vbi fere apud te iudicem poſſum illum
mirabiliter probum, & quo alius ſyncerior fieri nō
poteſt, Henrichum Stromerum, tibi a medicinis,
ita, vt eum patiar libelli huius Ariſtarchum abs te
conſtitui, non tam quia mihi conſentientibus per
omnia ſenſibus virum eſſe ſcio, quam tui charita-
te, quia mirifice flagrat, & quia hoc in viro vt in-
tegritas eſt eximia, ita iudicium eminet ſupra vul-
garem Medicorum ſortem. Quibus etiam virtuti-
bus in intimis eſſe tibi meruit, nouo iterum huma-
nitatis tuæ documento, magna virtutis opinione.
Quid reſtat igitur, niſi vt ob hæc officia, hanc pie-
tatem ſanctiſſimorum virorum Calendario, im-
mortalium Heroum albo inſeramus te? Sed iam
ad meum munuſculum reuertar, hunc librum quo
perſcribendo, ita ſcias me tractare ſtudium Me-
dicinæ, non vt diſcipulum Medicorum agnoſcas,
ſed vt exploratorem in his literis verſatum ſuſpi-
cari poſſis. Quod cuiuſmodi ſit vt intelligas, ama-
bo te Optime Princeps ab iſtis pauliſper magnis
diuerſus curis, huc animum aduerte.

VLRICHI DE HVTTEN EQ. GER. DE ADMIRANDA GVAIACI MEDICINA. & morbi Galeni curatione ad Principem Albertum Cardinalem & Archiepiſcopum, Liber vnus.

De morbo Gallici ortu & nomine. Caput. I.

VIſum Deo eſt, & noſtra ætate morbos oriri maioribus, vt exiſtimare licet, incognitos, Annus fuit a Chriſto nato poſt milleſimum & quadringenteſimũ nonageſimuſtertius aut circa, cum irrepſit peſtiferum malum, nõ in Gallia quidem, ſed apud Neapolim primum, nomen vero inde ſortitum eſt, quod in Gallorum exercitu, qui illic Caroli Regis ſui auſpiciis belligerabat, apparuit prius quam vſquam alibi, Qua occaſione Galli ominoſam ab ſe appellationem amolientes non Gallicũ hunc, ſed morbum Neapolitanum vocant, & contumeliam agnoſcũt cognominem ſibi peſtem fieri. Peruicit tamen gentium conſenſus, & nos hoc opuſculo Gallicum dicemus, non inuidia quidem gentis clariſſimæ, & qua vix alia ſit hoc tempore ciuilior aut hoſpitalior, ſed veriti ne non ſatis intelligant omnes, ſi quolibet alio nomine rem ſignemus. Mira eum ſtatim ſuperſtitio excepit, quibuſdã diui neſcio cuius a nomine Meuium vocantibus, Aliis ab Iobbi ſcabie origenem eius repetentibus, quem credo in Diuos retulit hęc lues. Haud alio creditus

tunc eſt, languiſſe morbo Euagrius olim Monachus enim per deſerta frigus immoderate ferens, & cruda manducās, papulis afficeretur. Itaq; petitus & ipſe maximis itineribus, magno ad ſacellum eius quod in Veſterichis eſt, facto hominum concurſu, offeren tiū munera affatim. Idq; ignoto eius adhuc in vulgo per Germaniam nomine, Fiacriū dicebāt enim pro Euagrio. Neq; vt vixiſſent quærebant, poſſe tā tum iuuare credebant. Tales fuerunt hoc in terrore, ſic ortæ hominū opiniones. Suſpenſa & ad Rochum ſigna, ac omnium ab antiquo refricata vlcera. Si ſtudio pietatis, non improbo, ſin vt aliquid expiſcarentur, quiſqui fuerunt, cōmentores, miror tanta in publica conſternatione, in tam miſerabili humani generis calamitate, cōmuni dolore, fraudi locū fuiſſe. Ibi tum dei irā interprætati ſunt Theologi, quem hanc malorum a nobis morum pœnam exigere, hoc ſupplicium ſumere, ac ſi in ſupernum illud concilium admiſſi aliquando didiciſſent, publice docuerunt, quaſi nunquam peius vixerint homines, aut non aureo illo Auguſti & Tyberii ſæculo, quod Chriſtum quoq; verſari in terris contigit, peſſimi etiam morbi cœperint. Vel hanc vim natura non habeat, vt nouos ſubinde morbos inuehat, maximam interdum in rebus, etiam aliis mutationem adferat. Aut vero noſtra ſtatim tempeſtate, atq; hoc biennio demum, quia morati optime homines ſint, ægritudini remedium inueniatur Guaiacū. Adeo inter ſe pugnant, quæ illi mentes vt ſibi videtur deorum exponentes, nobis concionantur, factum deinde Medicis negotium, non quid tolleret morbum, ſed quid faciat inquirentibus. Fugiebant eius porro aſpectum, nedum contractu abſtinebāt, vt morbi præterea nullius, Quippe tāta fuit,

cum primum oriretur, fœditate, vt qui nunc graſſa
tur vix illius generis eſſe putetur. Vlcera in quernę
glandis ſpeciem & magnitudinem, aſpera, exporre
cta, ſpurcus ab his profluēs humor, fœtor vero tā-
tus exhalans vt cuius nares contigiſſet odor ille, in-
fici mox crederetur. Color poſtulis ex nigro vire-
ſcens, ipſæ adſpectu magis ægros quam dolore cru
ciabant. Quamquā cruciabant etiam ſi qua inflā-
mari contigiſſet. Inuaſit non multo poſt ortum, in
Germaniam, vbi latiſſime quantum alibi nuſquam
diuagatus eſt. Quod ego in temperantiæ noſtræ
tribuo. Qui tunc aſtra conſulebant, ſeptem nō am-
plius annos graſſaturum hoc malum prædicebant,
ſi de morbo & eius in vniuerſum appēdicibus, falſi,
Sin, de fœdiſſimo illo, & qui ſponte non tantum ex
contagio, ſed aut cœli vitio, aut ordine fati proue-
niebat, veri. Neq; enim ſeptimū multo annū ſupra
eius graſſatura fuit. Qui ſecutus eſt, & nunc paſſim
vagatur, vt fœditate tollerabilior, quippe vlcu-
ſculis interdum, haud multum eminentibus, & prę-
duris, interdum lata quædam ac ſerpens ſcabies,
arenti ſquama carnem obducens perniciosior, vt
qui altius penetrante veneno complures ſecū mor-
bos trahat. Hunc nulli hoc tempore adnaſci, niſi cō
tagio qui ſe polluerit, credibile eſt, quod in concu-
bitu maxime ſolet euenire. Vnde pueros rarius &
ſenes, aut alio qui coitus exptes occupat. Facilius
quāto quis ſalacior, & in venerem promptior. Iam
quos corripuit, vt quiſq; viuit, ita eum aut cito de-
ſerit, aut diu tenet, aut in totum conſumit. Omni-
bus in Italia & Hiſpania, ac ſicubi præterea ſobrii
ſunt homines, mitior, nobis propter crapulam &
victus intemperantiam, vt diutius inhæret, ita cō-
prehēſos infeſtiſſime torquet, acerbiſſime adfligit.

De cauſis Morbi huius. Caput. II.

LAtentium eius cauſarũ nondũ definita a Medicis quæſtio eſt, at miſere diu iã agitata, & ſumma diſcordia conuerſata. In hoc cõuenere oẽs, quod intelligere promptũ ẽ quodã inſalubri aeris, qui eo tẽpore fuerit, adflatu, corruptos lacus, fontes, fluuios, ac ipſa etiã maria, Inde terrã cõtraxiſſe venenũ, infecta paſcua, venenatũ demiſſum ab aere vaporẽ, inde hauſiſſe ſpiritũ animalia. Repertus eſt enim in quibuſdã aliis etiã animãtibus hic morbus. Huc Aſtrologi ex ſyderũ motu ratiocinati in cõiũctionẽ, quæ fuit pauloãte Saturni & Martis, ac binas ſolis echlipſes cauſaꝫ eius reiecerũt, oportuiſſe dictitãtes præſagire hæc, morbos pituitoſos & bilioſos, longos, tenaces, lentos. Quales ſunt Elephãtia, lepra, impetigo & quælibet peſſima ſcabies, ac puſtulæ, & ſi qua ſunt corpus deformãtes, & Podagra ac Chiragra, Paralyſis, Iſchia & articulorũ dolores, ac ſimilia incõmoda. Magis aũt Septẽtrioni id deſtinatũ, ꝓpter Aquarii ſignũ, quo prior echlipſis inciderit, & Occidenti propter piſces, qđ poſterior attigerit, dicebantq; Medici ægritudinẽ eſſe a malo intus ſucco & vitioſis humoribus, melãcholicis, aduſtis, aut flaua bile, vel pituita, ſiue ſalſa, ſiue aduſta, & ipſa aut aliquot horũ vel omnibus etiam ſimul permixtis, quorũ acore extra ad corporis ſupficiẽ eunte, aduri cutẽ & exulcerari, aut vero a crudis, lentis & craſſis in artus propelli, eiſq; dolorẽ cõcitari, tumores ſurgere, tubera innaſci, nodos colligi & ſinuari cutẽ, ſupra ẽt caput iſeſtari. Vniuerſim priſtinã corporis cõſtitutionẽ alterari. Quidã breuiter ex infecto ſanguine, corruptoq; & aduſto, luẽ hãc oriri dictitabãt. Atq; hęc incõpræhẽſibili eius adhuc natura diſputabãtur ambigue, nunc cõperta

ratione approbãtur etiã. Iuuatq́ morbũ hũc puta/
re aliud nihil eſſe, quã deprauati ſanguinis quãdam
ſuppurationẽ, quæ poſt in tumores & nodos cõſic/
cata induretur, & cuius ſcaturigo quaſi quædam a
male affecto pullulet iocinere. Amplius quę ſit eius
natura, q̃ ſtatus ac qualitas, quãtę iã diu, quã odio/
ſæ quęſtionis eſt? Quæ cõcertatiões? Quot opinio
nes? quã anxie diſputatæ? Atq́ hoc præcipuæ in
morbo, quãtũ noſtra ætate laboret Medicina, com
pertũ eſt. Silebãt ab eius ortu, totũ in Germaniam
biẽniũ Medici. Inde in prima me tũ pueritia cõſtitu
to, curã cæperũt, qua fruge, docuit euẽtus. Auſi tñ
ſunt exotica miſcere nobis, & multa quæ minime
oportuit inculcare. Memini tũc a Piſorũ eſu inter/
dictum quibuſdã locis, quod in his vermiculi naſce/
bantur alati. Vnde infici crederetur, & carnis por/
cinæ, quod illud potiſſimũ animal, aut hoc aut quo
dam huic non abſimili vlceris genere laborabat.

In quos morbos deriuetur Gallicus. Caput. III.

LEuem hanc luẽ faciũt quæ cõſequũtur eã atro/
ciora. Ita in multa deriuatur enim hoc malum,
vt in vno ineſſe morbos omnes videri poſſit.
E quibus ẽ acris articulorũ dolor, primũ quidẽ ſim/
plex, deinde quæ dolẽt extumeſcẽtibus mẽbris, nõ/
nullis quæ intumuerunt collectiones & tubera, vbi
poulopoſt obcaluerũt, dici nõ põt, quos ĩtra ſe cru/
ciatus alãt, peſſima hæc.n. morbi huius pars eſt. Nã
hãc ſibi veluti arcẽ deligit vbi diutiſſime perſiſtat,
ac vnde in vniuerſum corpus, oĩa dolorũ genera di
ſpergat, & iaculetur, tãto maiore cũ affectione, quã
to ſuppurationẽ tardius accipiũt huiuſmodi tumo
res. Omniũq́ miſerrime torquet ac lacerat hic cru/
ciatus. Mihi tale quoddã tuber ſupra talum ſiniſtri
pedis introrſum, poſtq̃ ſemel callũ induxerat, octo

totos annos, nulla perunctionũ vti, nullis fomentis emolliri, aut vt ſuppuraret cogi potuit, Videbaturq́ꝫ os id eſſe, donec Guaiaci nuper medela diſſipatũ euanuit. Manent & mulieribus intra pudẽdas partes vlcuſcula, miri diu veneni fomenta, atq́ꝫ ea tãto pernicioſa magis, quãto minus oculis eorũ, qui caute mulieribus cõgredi volunt, ſubiici patiuntur. Et vel iccirco peſtilẽtiſſima eſt hæc morbi pars, quod in ea vitare morbũ nõ licet, cũ huiuſcemodi mulierum leuiſſima nõnunquã & imũdiſſima ſint corpa, cõtrahuntur & nerui ac indurãtur. Nõnunquã diſtẽduntur & laxi fiũt ac rigẽt. Interdũ morbus in merã Podagrã exit, Quibuſdam in paralyſim ſoluitur & Apoplexiã quæ dicitur, multis Leprã induxit, creditũq́ꝫ eſt finitimos inter ſe morbos eſſe, tũ quibuſdam ex cauſis, quæ vtriq́ꝫ malo cõmunes ſunt, tum vero ex euẽtu, quod in hãc ille frequẽter trãſmittat ægrũ. Sæpe etiã quaſi febricitaturi ita inhorrẽt homines ex doloris acerbitate. Naſcuntur & Vomicæ quæ in Cancrũ aliquãdo & Fiſtulã abeunt, aut manantia diu vlcera, quæ in tãtũ frequẽter putreſcũt, vt oſſa etiã denudẽt primũ, quæ deinde cariem cõtrahunt, & magno cũ periculo vitiantur. Quinetiã lentiſſimæ cũ ſint morbi huius reliquię, ita emacreſcunt aſſiduitate mali homines, vt itima oſſa omni cõſumpta carne, laxa cutis tegat. Hinc Ptiſici fiunt interraneis tabo iã tũ defluẽtibus. Generatur & cacheſia plurimis, & aquã inter cutẽ ægri contrahunt, nõnullis exulceratur veſica, & vtplurimũ iecur ac ſtomachũ in totũ perdit hæc ægritudo. Verum ibi falſum hoc eſt, quod videtur quibuſdã tubera, collectiones, ſinus & nodos nõ eſſe huius morbi ꝓpria, aut neceſſario eum cõſequi, ſed prouenire, his qui peruncti ſint, ex argenti viui malitia, Quãquam in

hac opinione magna per germaniam medicorum pars, in hunc vſq; diem pertinaciſſime hæret. Sed hi quotquot ſunt, vt in aliis de hoc morbo multis turpiter fallūtur, ita hoc temere perſuadere conati ſunt. Nā contigiſſe hæc quos nulla vnquā tetigerit perunctio, ipſe vidi multis & in his Vlricho de Hutten patri meo.

Qua primum Medicina reſtitum hunc morbo ſit. Caput. IIII.

IN hac Medicorum cōſternatione his erroribus ingeſſerunt ſe Chirugici manū admolientes, ac primū cauſticis exurere ſcabiē conati ſunt, deinde q̄a imēſum erat ſingula cōtingere, toties admoto medicamine, vlcera, excogitauerunt vnguento reſtinguere eum. Hoc aliter faciebāt, verum nullo quiſquā effectu, argētū viuū qui nō addidiſſet. Cœdebāt in hūc vſum pulueres Myrrhę, maſticis, Cæruſſæ, baccarū lauri, Aluminis, boli Armeniæ Cinabaris, Minii, Corallii, Salis vſti, Viridis ęris, Scoriæ plūbi, plūbi vſti, Rubiginis ferri Reſinæ vulgaris, & Terebinthinæ Oleorū optime omniū laurinū, deinde ſimplex Roſaceū, Terebinthinū, & magno effectu Iuniperinū, ac Nardinū. Adipes, Suillus Anſerinus, Vrſinus, humanus, melinus. Item pingue ex vngula bouilla, Butyrum præſertim quod mēſe Maio coactū eſſet, medulla cerui, ſepū hircinū: ceruinūq;: mel Roſaceū: & quod virgineū vocāt. Vermes terreni in puluerē piſti: aut oleo macerati: ac contuſi: Camphora: Euphorbium & Caſtoreum. Atq; harū rerū trib⁹: aut quattuor: aut pluribus nō nūquam miſtis vngebant brachiorum & crurū iuncturas: aliqui & ſpinam ac ceruicem: nonnulli tempora etiam: item & vmbilicum atq; iterū alii vniuerſum corpus: Quibuſdam ſemel die: quibuſdam

bis, nõnullis tertio iterũ die, aut quarto Claudeba/
tur æger in æſtuario quod calebat aſſidue atq; in/
tẽſiſſime, alii viginti, triginta alii totos dies, nõnul/
li plures perunctũ lecto, qui intra æſtuariũ ſterne/
batur, apponebãt, ac multa ſuperiniecta veſte ſuda
re cogebãt. Ille vix iterum accepto vnguẽto cœpit
lãgueſcere, mirũ in modũ, tãta vnguẽti vis erat effe
ctus, vt intra ſtomachũ qđ in ſummo corpore mor
bi fuiſſet cõpelleret, inde ſurſum ad cerebrum, vnde
per gulã & os defluebat morbus, tãta, tã violẽta in/
iuria vt dẽtes deciderẽt, qui nõ accurate ori inten/
diſſent. Omnibus certe exulcerabant fauces, lingua
& palatũ, intumebãt gingiuæ, dẽtes vacillabãt, ſpu
tum per ora ſine intermiſſione profluebat, omni p/
tinus fœtore olẽtius, tãto contagio, vt quicquid al/
luiſſet ſtatim inquinaret ac pollueret. Vnde & labia
ſic contacta vlcus trahebant, & intus buccæ vulne
rabãtur. Fœtebat omnis circa habitatio, atq; adeo
durum erat hoc curationis genus, vt perire morbo
cõplures, quã ſic leuari mallent. Quãquã vix cente/
ſimus quiſq; leuabatur recidiuo vt plurimũ ęgro, cũ
vix paucos ad dies duraret eius iuuamẽtum. Quo
argumẽto intelligere licet hac in ægritudine, quid
ego tulerim vndecies curationẽ eã expertus. Tãto
periculo, tã acerbo diſcrimine, cũ hoc malo nonum
iã annum luctor, nõ ſegnius interim & alia quibus
obſiſti morbo putabãt aggreſſus. Nã & balneis cu/
rabamur, & herbarũ fotu ac potionibus, & eroſiõe
vlcerũ. Ad quẽ vſum adſumebatur Arſenicũ, Atra/
mentum, calcantũ viride æris, aut aqua quæ fortis
vocatur, tanta cũ doloris acerbitate, vt credi poſ/
ſint nimis viuendi cupidi, qui non mori maluerint,
quã ſic vitam proferre. Sed acerbiſſima omniũ fuit,
quæ per vnctiõe fiebat curatio, & in ea miſerrimũ
hoc, quod

hoc, quod qui ſic medebantur medicinã ipſi nõ callebant. Neq; enim chirurgici hac tantũ vtebantur, ſed vt audaciſſimus quiſq; aut aliis viderat, aut ipſe tulerat, ita circuibat, medicũ agẽs. Vno quopiã ad omnes vnguẽto vtebãtur. Et vt ille ait, Vno calceo omnes calceabãt. Vno collyrio omnes ſanabant. Si quid accideret interim ægro, conſilii inopia, quid ſuaderẽt nõ habebant. Ferebãturq; latrones, vt in publico errore, cũ obmuteſcẽtibus medicis experiri omnibus, quid vellent, liberũ eſſet. Itaq; nolo ordine aut preſcripto, niſi quod æſtu ac vapore cruciabãt, ſimiliter omnes, nullius neq; temporis, neq; corporũ qualitatis habita ratione curabãtur ægri. Neq; inſcii perunctores, materiã quæ morbi cauſa eſſet, ducta aluo ſubtrahebãt, aut circa eſum ac potum tẽperantiã, aut vllum victus diſcrimen indicebant. Tandẽ eo incõmodi res veniebat, vt dẽtium vſus adimeretur, ipſis vacillãtibus. Os alioqui totũ vno occupãte vlcere, cibi appetẽtiã, frigefacto ſtomacho, & turbante fœtore, amitterent ægri. Cũq; ſitis eſſet intollerabilis, tamẽ quod ad ſtomachum faceret potionis genus nullũ inueniebatur. Multis ad vertiginẽ, quibuſdã ad inſaniã vſq; infeſtabatur cerebrũ. Tremebãt inde nõ manus tantũ, ſed pedes etiã & vniuerſum corpus ac lingua balbutiẽ trahebat, nõnullis imedicabilẽ. Multos in media acuratione interire vidi, & quendã noui ſic medentẽ, qui tres vna die viros agricolas, cũ intra hypocauſtum plus æquo æſtuans cõcluſiſſet, ac illi ſalutis quã ſic adepturos ſe ſperabant, ſtudio, patientius quã par erat cõſiſterent, donec defectis per caloris vehemẽtiam cordibus, mori nõ ſentirent, miſere iuiulauit. Alios vidi intumeſcẽte ad fauces gutture, quũ exitũ non haberet, ſanies primum, quam in ſputo deiici

oportuit, deinde ipſe etiã ſpiritus ſuffocari, quoſdã cũ meiere nõ poſſent, mori. Omnino pauci cõualuerũt, atq; illi hoc piculo, hac amaritudine, his malis.

Quibus ego pſidiis fret⁹ hoc i morbo ſim. Cap. V.

Vſus ipſe ſum, quoties quidẽ perungerer, propulſandis quæ ori accidere poſſent, ſolo Alumine, quod in bucca cõtinebã, hincinde voluntando dũ colliquæſceret. Vbi vero obligandis vlceribus: & fouẽdis artubus, dãda opa, fomenta vſurpabã herbis, Abſinthio, Camomilla, hyſſopo, pulegio, Arthemiſia Saluia, & huiuſmodi ex vino & aq̃ decoctis. Ad vlcera vero olim quidẽ Eyteluolfo ſuadente vnguẽto, qđ alumine, viridi ęris, melle puriſſimo & aceto ptibus per omnia æqualibus cõpnebã. Nuper quod a gregario in Italia milite dedicerã aqua calcis quã ſic parabã, Aquã puteanã aut fluuialem purã in vaſe nondũ alio liquore imbuto coquebã, eã cũ feruentiſſime buliret calci viuæ (ea eſt quã aqua nõdũ cõtigit) ſuper fundebã, in labro aut cupa lignea mũda, necdum inquinata. Sic diſſoluta primũ calce, deinde quieſcere pmiſſa vbi ea in fundo cõſiderat, quę in ſummo natabat, ſpumã exemi, Calcẽ nõ moui, in medio relictã aquã lympidiſſimã defudi & ad vſum repoſui. Cum vti vellẽ ſphongia aut linteolo intincto nõnũquam vt potui & plerũq; calida fouebã vlcera, eluendo, ac ſaniẽ detergendo. Deinde linteoli partẽ ſic cõmadefactã appoſui, ac vlcera colligaui, vi huius aquæ ceſſabant dolores & tumor reſidebat. Vulnera emundabantur & calores, ac inflãmationes arcebantur, quodam cũ miraculo, cum incendat alioqui caloris ſui vehementia calix viua. Quod apponi his in caſibus poſſet efficatius inuentum nihil habui. Viſumq; eſt vno hoc præſidio fultum me, ſæuiſſime graſſante iam tum

morbo, imminentem perniciem declinaſſe, Vtebar & Caſſia aluum ſubducere ſi quando liberet, & ſudabam nõ raro, ac ſanguinem mittebam, de tracto eo per cucurbitulas ſæpe. Monitus etiam in Italia miræ hoc eſſe efficaciæ, ſolitus ſum reſinam Therebinthinam edere mane nucis Iuglandis magnitudine. Hoc emẽdari ſanguinis vitia clamabãt, quod neſcio quale ſit & ventrem emoliri ac ſtomachum iuuari, quod vtrunque experiebar. Aiebant & neruis mederi eam non modico effectu, & artus confirmare. Atque his modis, ſimul cibi & potus abſtinentia, & vitæ parſimonia, multa effugi quæ me tanto tempore, tam iniquo Peregrinantem, vtplurimum, & rerum penuria aduerſa multa, adire coactũ, nunquam mihi conſtantem, inquietum ſemper, ac turbatum, conficere poterant. Idq; effeci, ne quis mihi adhuc neruus cum tot profundis ac malignis vlceribus adderentur tibiæ læſus ſit, ne quod os vitiatum, ne quando faciem corripuerit morbus, in ore & lingua ne quid vitii contigerit, interanea ſeruata vt ſint. Nam & a ſtomacho iniurias propuli, & iecur alia rariſſime ope defendi. Sed his auxiliis ſuſtinere morbum, potui extinguere non potui. Et lenire dolores, non cauſam doloris, ex cindere hoc erat, differre perniciem, non auferre. Præſentius e Guaiaco, cui nunc deſcribendo animum adieci remedium, immo ex vno ſalus.

Guaiaci deſcriptio & eius inuentio ac nomen. Caput. VI.

Quod ſi bonorum pariter malorumq; ſurſum imputanda, ratio eſt, quantũ ſuperis de Guaiaci beneficio debemus? Aut quanto hęc benignitas latior, quam illa triſtis pœna? Tranſlatus eius e Spagnola inſula ad nos vſus eſt. Ea in occidẽ

te, iuxta Amaricã, atq; adeo ea parte ſita eſt, qua America longitudine in Septẽtrionẽ deſinit, ſimul cũ illa ſuperioribus annis, inter nouas terras, & antiquis incognitas reperta. Ipſius Inſulę omnes morbo Gallico aliquãdo laborãt accolæ, quẽadmodũ variolis nos. Neq; alio cõtra remedio vtũtur. Nobilis quidã Hiſpanus cũ Quæſtor in prouincia eſſet, ac morbo ipſo grauiter affligeretur mõſtrata ab Indigenis medicina, vſum eius in Hiſpanias attulit, primũ anxius, ne nõ trans mare, qualis in inſula, eẽt eius effectus. Nolebãt cõmẽdare ipſum Medici, tãtum videntes queſtui ſuo decedere, donec ſe intruſerunt vltro & ipſi hãc in curã, tanta ſtatim arrogãtia, vt negẽt reſtitui, qui trãſitis eorum præſcriptis Guaiacũ inſũat. Quod miror quomodo alicui perſuadeant, cũ ſit cognitum nullos fuiſſe vnquã illa in inſula medicos, Guaiaci vſum ſemper fuiſſe. Sed qd negotii medicis hac in curatiõe eſſe cõueniat, poſt paulo dicã. Nunc de re propoſita. Nomen ei fecerũt Guaiacũ. Sic enim litteris illud latinis, quod cũ hiatu HVIACVM pronunciant Inſulares, ab ipſorum ideomate exceperũt Hiſpani. Nam mihi narrauit Auguſtæ Paulus Ricius auditum ſibi ab Hiſpano, qui in inſula fuiſſet, primã nominis ſyllabã non Gua proferri a Spagnolenſibus, ſed exigere hoc gẽtis linguã, vt quæ latini ſic ſcribant, ipſi nõ g litera ſed u cũ flatili pronuntient vt ſit Huaiacum, apud eos triſſyllaba itẽ dictio, nõ Guaiacũ. Poſſumus & magnificã aliquã indigere illi appellatiõnẽ quẽadmodum Philon Medicus, Alexipharmaca ſua deorum manus appellauit, & hodie medici, magna cõpoſitiones ſuas iactatione, vocant manus Chriſti, Apoſtolicon, gratia dei, Antidotũ paulinũ, & id genus ſuperſtitioſe inditis vocabulis, Aiunt creſcere,

qua apud nos Fraxinus, proceritate, arborē teretē, ac nuces gignere caſtanearum forma. Materia eius vnguinoſa eſt. Color qui buxo, ſed nigreſcens, Atq; id optimū putāt, in quo quāplurimū nigri eſt. Verū ita quod buxeū eſt, ab eo quod nigrū differt, vt hoc intus, illud extra ſit. Aut planius dicendo, vt medulla nigrū ſit. Pōderoſiſſimū eſt ipſum lignū. Itaq; nulla eius quāquā minutiſſima pars in aqua fluitat, ſed cōtinuo mergitur & ſubſidit. Duritiæ robur omne ſuperat. Tū Prædurū eſt, vt quā minime hiet. Neq; enim adhuc vidimus, quod rimas traxiſſet, & q vēdunt, ſatiſcere negant. Vritur ac inflāmatur, odore non inſuaui. Ab accenſo gūmi profluit, quod nōdū ſcimus, quē in vſum cedat. Sub nigrum eſt, & ſtatim poſtquā deciderit per durū. Cortex haud ita dēſus, ſed īmodice durus. Quibus indiciis animaduerſis, fieri poſſe haud credo, vt qui id adulterent, lateant emptorē. Nā vt coloris diſcerniculo fallatur quis, in quo vno omnia hæc cōuenire poſſunt? Piguetudo reſinaceū quiddā ſpirās? pōdus quale nulli præterea ligno? deinde hoc quod defluit ab inflāmato? Et vix ſecabilis eius durities? Et quod in aqua minutiſſime etiā inciſum non ſupernatat? Et ſapor q ſemel cognitus nunquā errare ſinet? Nequā ingratus eſt ille omnibus, mihi etiā iucundus. Non durare aiunt, & decoctū eius in æſtate, poſt tertiū ſtatim diē muceſſit, in hyeme paulo ſerius. Itaq; eligendū, quod quā maxime piguefcit, & pondere valet. Eius eſt enim ſenecta leuitas & macretudo. Efficacię ab hac deſcriptione cauſas, longa diſputatione, ſi videtur, medici trahāt. Ego potius quod ſic gaudeo, quam quale ſit inquiro. Quāquā multū fateor illos mereri, qui primum cognitam eius per omnia natura, nobis tradent. Nunc vero ſunt nonnulli, qui

quaſi omnia rei indagarint veſtigia, ita ab his no‑
tis, virium ſtatim eius ratione͂ expendunt. Id quod
immature fieri ab illis reor, ſic exiſtimãs, vt in omni
vniuerſim medicina, ſic in hac etiam poſt inue͂tam
eam cognitumq; eius vſum deinde quærendam ra‑
tionem. Sed iam de vſu, & quomodo præparari ad
medicinam ipſum conueniat.

De pręparatione Guaiaci in Medicina. Cap. VII.

PRæparatur hunc in modum. Lignum oportet primum in fruſtra, quantum licet puſilla com‑
minui, quidam ad tornum hoc faciunt, deinde
ramentum ipſum ſtatim commadefaciunt. Alii qđ
deraſum eſt prius terunt, aut piſtillo tundunt vt in
ſcobem plane & puluerem redigatur, quo penetra‑
tu facilius ſit, vt eius excoquatur vis. Quod neſcio
an aliqui referat. Vidi qui ſerra conſcindere͂t prius,
deinde partes diſſecatas lima atterere͂t, ipſam tan‑
dem limaturam aqua miſcerent. Verum, quicquid
ideſt, aut deſculpta fruſta, aut elimatam ſcobe͂, aut
contuſum puluerem, pondere vnius libræ, in aquæ
fontanæ, aut fluuiali, aut vt ego puteanæ, libris
octo, diem & noctem macerant deinde percoqu͂üt,
lento vapore, in olla vitreata noua, & diligenter
elota, ad prunam horis amplius ſex, dum ad dimi‑
diam partem ſe imminuat, magna cura & attenta
cuſtodia, ne nimio calore ebulliat. Nam quod exun‑
dauerit, multum de vi perdere aiunt, & minus eſſe
efficax. Ob idq; ad flãmam coqui nõ ſuſtinet, & pru
nam quoq; modicã petit, ac ollã quæ nõ repleatur
ſed cuius tertia prope pars vacet. Spuma quæ ĩter
coquendũ innatat detrahitur, vlcerũ quibus obũgit
medicame͂to. Nãvim ei ineſſe deſiccatoriã efficaciſ‑
ſimã cõperimus. Sic decoctũ vbi percolauerint, in
ampullã vitreã defundũt, deinde ex relicta denuo

ſtobe, cũ libris octo, quãdã quaſi lorã aut tortiuum percoquunt, Hoc tenue ad cibũ potui dãt, prius illud medicinæ loco ſorbetur. Atq adeo totũ hoc, quod nos tanto tã graui morbo liberat, decoctum illud ẽ. Hoc rei caput, hic cardo in quo ſalus noſtra vertitur. Neq tantũ nõ indiget alterius permixtiõe vllius, ſed miſceri etiãnũ vt paulopoſt oſtẽdã, nõ ſuſtinet. Cæterũ aquã ad hoc quæri, leuẽ & lympidã volũt quidã. Alii dulcẽ omnẽ admittũt indifferẽter, quod in coquendo qualis, qualis ſit depuretur. Cuſtodiã eã circa coctură, ne exeſtuet, aut efferueat, adhuc neceſſariã omnes putant, iubentq bene obturari, eſſe ollã, ne quid etiã deſpiret. Ea, vbi ſentit, prouenire ſpumã, leniter aperitur, illa exempta recluditur. Quod in vitro reponendũ curant, tantum eſt, in perſpicuo vt ſit, & melius, quia emundantur vitrea. color decocto eſt, qui aquæ ex limo modicũ turbatę. Intinctũ linũ virideſcit, mira ſpecie. Sapor primũ guſtantibus ſubacidus, paulatim aſſueſcenti iucũdus. Auſi ſunt mellis indere in librã vncias. iiii. medici. Quod vt nõ improbo, ita neceſſarium eſſe nego. Velimq vbi nõ oporteat, nihil addi rei per ſe tantæ. Quid enim nauare operã vbi non opus eſt, iuuat? Neq ita grauis Guaiaci ſapor eſt, vt melle tẽperari poſtulet. Immo ſi per medicos liceat, nulli non gratus. Quãquã quid oportet medicos dicere, vbi de nugatoribus ſermo eſt. Nã qui docti ſunt, qui quæ periti, qualis o Princeps tuus ille & amicitiæ cauſa meus etiã Stromer, atq itẽ Coppus, & ipſe a medicinis tibi qualis, hi intelligũt, quã nõ cõueniat, aut icognita tractare mutãdo, aut his addere qbus nõdũ deeſſe aliquid cõpertũ eſt. Id quod Stromer, ſermonẽ habẽtibus nobis de Guaiaco Aguſtæ, cũ multi ante ſuaſiſſent, vt me curatiõi huic cõmitterẽ

neq; vlli ego cederem propter rei nouitatē, multis grauiter, vt ſolet verbis deſuper habitis, vereri ſe dixit ſalutarē Guaiaci virtutē, ne qua ſuperuacua indoctorū Medicorū additio infamaret, quod ſi nō fuerit, tamē exploratū habere ſe, nihil poſſe aduerſus hunc morbū ſalutarius inueniri, effecitq; vt me incūctāter & nulla interpoſita mora in Guaiaci experimentū præcipitem ſtatim abiicerē. Quare hoc ſemel iā prædictum in vniuerſum ſatis eſſe volo, de Medicis hoc in opuſculo, quoties conquerar, hos me putare qui nulla eruditione, nulla peritia ſolo ſe titulo, & empto Doctoris nomine vulgo vendicāt. Qui græcas pariter ac latinas ignorāt literas, cū in nulla magis profeſſione, opus ſit literis ac eruditione, qui cū indoctiſſimi ſint, facile Germanorū ſimplicitate abutuntur, quādo ne nullius paſſi doctrina in dubiū venit, qui quidē Doctoris ſit nomine inſignitus. Quorſu; hęc tā multis? Vt me tuerer apud te princeps optime, contra eos, qui hac animaduerſa occaſione poſſent, vt æquo plus mordacem apud te deferre. Quod cū nuper facerent, de iurecōſultis & Theologis, quorū in ſtudia aiebāt immodeſtius iuectū me, cū ego idoctos ibi tātū, & eos adhuc malos etiā hac literarum ſtudiis infenſos & acerbiſſime inimicos, momordiſſem, id effecerant vt me boni multi, iniquū ſibi putarēt, cū id a moribus primū meis, deinde ab īſtituto ēt eo in quo verſabar, lōgiſſime abeſſet. Quod cum te nō ignorare ſciā, miſſos facio circūforaneos punctores, latrones Medicos atq; illos etiā indoctos doctores, ad Guaiacum redeo, cuius in medicina vſus ſic habet.

Quis ſit curationis huius Modus. Cap. VIII.

IN conclaui res ideſt æger aeri minime, nedum ventis obnoxio, vbi ignis continuo ſit aut vt in

Germania, intra æſtiuariũ, non quod ſemper quidẽ caleat, ſed ab aere tantũ quod monitũ & occluſum ſit, nequis eũ omnino adſpiret aer, toto curationis huius tẽpore, cauẽdũq; etiam frigus. Itaq; in hieme ſi experiatur quis, vel autũno, curare eum oportet, ante lucano præſertim tẽpore ignis vt ſit, qđ tunc intenſius eſt frigus, feneſtrarum ſi quæ ſunt rimæ, gipſo aut calce explendæ, oſtio cænaculi, velũ aut tapetes obtenduntur, intus & foris, ne ingrediatur aut exeat, aerẽ intromittat. Sic iſtructo, paulatim cibus ſubtrahitur, primo quarta pars eius, quẽ ſum re cõſueuerat, deinde tertia, poſt paulo dimidium, vt eſurire diſcat, & vinũ detur aqua valde dilutum, ibi tum aluus ducitur, medicina indita purgatoria, ſiue cũ delectu ea ſumatur, quæ ſatis putet ad præ-ſcindendã cauſam, aut eximendã materiã, quę morbum fouet, ſiue ſimpliciter talis, vt inanem reddat ventrẽ. Nã hoc tãtũ quęri video, quo curato ſtatim opus hoc auſpicari licet, hunc in modũ. Prius illud & valentius decoctũ, bis die propinatur, tepidum, cyatho vno, mane quidẽ ad quintã vel iuxta horã, noctu octaua. Porro cyathũ vocamus, dimidii libræ vnius capax poculũ. Qua ratione colligere datur, vt cũ ad decoctionẽ vnius ligni libræ, infundãtur aquæ octo, & inter coquendũ eius dimidiũ cõſumptũ oporteat, ac librę quattuor ſuperſint, biſq; de vna potetur, vt vnius libræ Guaiaci decoctio in quattuor dies ſufficiat. Inoleuit hoc enim apud Medicos, liquores etiam ad pondus vt metiantur, ob literatis in totũ menſurarũ nominibus. Bibitur raptim, ſine interſpiratione, poſt bibitũ interquieſcendũ horis amplius quattuor, & duabus quidem primis cõtectũ eſſe oportet, vt caloris opę digeſto, in artus medicamẽto, noxiũ quid exudet æger, qđ

quanti mométi ſit, dicã ſuo loco. Quin etiam horā antequã bibat tota, iubetur cõtegi vt caleſcat. Sũt qui negent ante quintã poſt acceptũ poculũ horã, e lecto ſurgendũ, cibus ſumitur medio nõ prius die quãtum fieri poteſt exiguus. Nã inanē cõprimis vētrem quęrit hoc medicamẽtũ. Itaq; ſumẽdus cibus, nõ qui vacuũ hoc vel ex parte impleat, ſed deficere qui nõ ſinat, ac vtinã ſuſtẽtet, non vires qui augeat, neq; ibi periculũ, metui debet, quãdoquidẽ vis ineſt Guaiaco reficere, & cõfirmare, ſed nõ niſi inanes. & omnino aiũt neminẽ deficere, quãtũcũq; parũ edat, modo decoctũ id fideliter bibat. Interim niſi vlcera ſint aut vulnera, nihil foris illinitur, his vero vnguẽtũ albũ, quod crudũ vocãt ex Ceruſſa & oleo roſaceo cũ camphora, imponitur linteolo adlitũ, Quidã ſola ſpuma obungũt, aut deſiccatã eã in puluiſculũ adſpergũt, Sane præter ſpumã nihil decocti huius forinſecus adponitur. Atq; aliqui breuiore tẽpore ſaneſcũt, quidã ſerius. Tricenis magna pars diebus. Quindecimo die aluũ duci iterũ iubent. Iccirco arbitror quod vt Alexãder Aphrodiſiæus putat, fameſcentes ſolito cibi vſu prætermiſſo, vileſcunt, & materiã aggregãt acriorẽ. Itaq; de purgatione, qđ ſic collectũ eſt extrahitur, vt vacuum maneat ægri corpus. Et tunc quidẽ mane nõ bibitur, ad noctem ſtatim reditur ad potionẽ, ac poſt eũ diẽ largius adſumitur cibus. Iterũq; vigeſimo liberalius. Quãquã debet & hoc liberalius, & illud largius, parum quiddam eſſe, vt ſequenti capite oſtendam. Quod cauẽtes quidam, ne quod medicinæ operationi impedimentum inde accederet, totos æqualiter triginta dies vnam edendi legem tenuerunt, omnino tanto melius celeriuſq; prouenit iuuamentum hoc, quãto quis fortius eſuritionẽ ferre potuit, Vrget aũt ma-

gis ac magis indies edendi auiditas, ſed cõtinere ſe quiſq;, certus ſalutis, ſi id faciat, meminerit. Sic decoctũ enim & exinanitum corpus, non fame tantũ, ſed ſudoribus etiam ad inter mortuũ diu, morbi infeſtatione cibi ac potus appetentiam redit. Vbi iã ad finem curationis peruentum eſt, vt prope egredi velit æger, ſumendũ iterũ quod purget medicamentũ, ſed ita vt poſt purgationẽ quatuor aut ſex rurſum diebus vt prius bibatur. Quẽ curationi huic Colophonẽ quaſi imponere iubẽt, Sunt qui præcipiant conclaue vbi æger cubat, non excedendum, prius quã omnis in totum morbus ſit ab actus, & reſtituta valetudo. Alii triginta dies ſatis eſſe putãt, quibus concludatur quis, poſt exire poſſe, ſed caute, & longius ac lõgius, nec in apertũ ſtatim, ſed primum intra parietes, & de vno cœnaculo in aliud in ambulãdũ deinde ad vicinã aliquam non longius domũ, donec ferre aerẽ adſueſcat. Nihil enim repẽte mutari debet ibi, omnibus paulatim adſueſcẽdũ. Quod ſupereſt morbi poſt egreſſum celerrime ſaneſcere aiunt, idq; ita eſſe, in me ipſe cõperi. Nã triginta dies cũ abiiſſent, necdũ vlcera, quæ in tibia erãt, cicatricẽ obduxiſſent omnia, continui me alios adhuc decem dies, quibus & ipſis peractis, nõdũ tamẽ conualueram. Quãobrem metu frigoris, quod incipiebat hyems, adiicere alios rurſum dies decreui, verũ medici adactus perſuaſiõe, vt egrederer, periculũ feci, nec male inceſſit, quãquã eſſent tunc vlcera non alta quidẽ, aut quæ tumerent, ſed in ſumma cute & quibus illud tãtũ deeſſet quod nõ cõtegeret caro, quod in tantũ ægre aſſecutus ſum vt vix quadrageſimo poſt egreſſum die, ex toto, obducta ſit, cũ ego interim acri iã tũ hyeme, e Vindelicis i Frãcos iter facerẽ, Morę eius cauſas ipſe coniiciebã, qđ me

dici permiſſu,plenius quã oportuiſſe poſt cognoui, cibũ aſſumpſiſſem, & quod is mihi tenuius quã de/ buit:decoxiſſet potionẽ. Vſus ſum enim ligni pon/ dere quinq; nõ plene librarum:cũ alii octo: nõnulli decẽ inſumerẽt decepto in hoc medico:quod cũ gra cile mihi natura corpus eſſe:deinde morbi diuturni tate etiã extenuatũ videret:parũ quid ſatis eſſe:cui vis morbi cederet putauit: ob idq; etiã largius pa/ uerat:cũ vereretur nimiũ viribus ne deſtituerer:du plici errore.Quod & nõ quale iã tũ corpus eſſet:ve rum quale eſſe ſoleret:vidẽdũ erat: & ea medicinæ huius natura eſt:neminẽ deſtitui vt ſinat. Quare ẽt infirmiſſimis nõ minus: ſed aliquãto plus etiã dãdũ eſt:quia nihil cũ impetu facit:cũ eius iuuamentũ ſit paulatim ſanare.Atq; igitur illud decoctum magis probo:quod ad ignẽ diutius fuit:& quod a multo li gno paucũ prouenit:ita vt ſuadeam:quo efficacius fiat:ad tertiã ſæpe partẽ decoquere. Porro aluum quæ aſtringi ſolet:vbi: ſoluere ſi volet quis: pului/ ſculã e ſcobe Guaiaci decoctũ ex aqua:bibere ſemũ cia ſuadẽt ĩ aurora.Idq; ſi ſemel nõ moueat:repetẽ/ dum eſſe volũt Mihi ne repetitũ quidẽ ceſſit hoc.

De ratione victus in curatione hac. Cap. IX.

CIrca victus rationẽ adhuc pugna eſt.Quidam ſolo pane quod ſimpliciſſimũ nutrimẽtũ vocat Galenus:cũ paſſularũ modico:viuendũ cẽſent: eũq; dant quattuor vnciarũ ſine ſale aut cõdimẽto: omniq; in vniuerſum obſonio arbitrãtur abſtinen/ dũ:niſi quod a pullo gallinaceo ius aliquod ſorberi patiuntur: aut cũ pane inibi madefacto edi ſemel die.Nã veſperi præter paſſulas & panis vnciã:nihil dant. Alii dimidiũ pulli gallinacei:adhuc molliuſcu li:aut ſi is adoluerit: quartã partẽ:in aqua pura eli/ xi:eiq; nõ ſalẽ: nõ condimentũ aliquod apponunt:

niſi quod ſaccarũ induunt aliqui. Panis vero tertũtiũ dant. Veſperi vt prius paſſuas:cũ panis vncia. Ob/ ſeruãdũ autẽ toto curationis huius tẽpore: ne quis ſalẽ omnino deguſtet: panẽ probant triticeũ: albũ: e bene cribrata farina: quẽ ad hoc parãtes ſaccaro cõdiunt:quod non abhorret. Sunt qui huic menſæ adiiciãt:nõ tam cibi vice:quã medicinæ loco: parũ Boraginis aut foliorũ tantũ:aut ſi ſint:florũ etiam: quod in aqua decoctũ:aut cum pullo:eſtur vt olus: atq; hanc circa victũ obſeruationẽ perpetuo tenẽt aliqui. Nõnullis videntur quindecim dies ſatis eſſe: deinde leuius famẽ ſuſtineri volũt: & vigeſimo qdẽ die bis cibũ dant:quod viderint qui ſequentur. Certe enim hoc fert medicina hæc:vt iedia:quãta poſ/ ſit maxima:extenuetur æger. Quãquã nõnullis cõ/ tigit:intra quindecim dies in totũ reſtitui:qui tamẽ poſtea adiecerunt aliquos vltro dies. Bibitur ad cibum de ſecũdario decocto: non tepidũ ſed frigefa/ ctum:atq; hæc menſæ ſumma eſt. Nam ſupra hanc menſurã progredi adhuc nemo auſus eſt. Quãquã nõ cõtẽnam diſputantes ibi medicos:incorporibus ſiccæ & calidæ tẽperaturæ periculũ fore: ſi ad hoc victus adigantur genus: & Galenũ cũ Hippocrate adducentes:qui locis multis contra exquiſitũ hunc victũ ſentire videntur. Sed ego ex his qui adhuc vſi Guaiaco ſunt:periclitari neminẽ vidi: & ab expientia monitionẽ colligo: nõ ex libris doctrinã: Quin/ etiã calidæ & ſiccæ temperaturæ ipſe ſum: nec in phthiſin aut: hecticã adegit hæc fames: quod me/ tuere illi videntur. Quia autẽ nõ imprudenter oĩa prouideri putãtur:iubeo:ſi quis ibi ſollicitus ſit:cu/ ſtodes medicos adhibere ſibi: quod dictũ ſatis ſit: vt reliqua proſequar. Omnia interim negotia able/ gare oportet ægrum:omnes circũcidere grauiores

cogitationes,ab omni cura conquieſcere.Quare &
a conſultationibus, & a ſtudiis etiam vacationem
indicunt,iubeturq; animus ab omni penitus opera
tione ſecurus eſſe, & in profundũ otium vindicari,
ac a turbis & ſollicitudinibus laxari, cum omnium,
tum vel maxime eorum melancholico habitu qui
ſunt,Cauendũ & ab iracũdia,quod ea, vt Galenus
inquit,bilioſas imprimis materias accendit,Quin/
etiam curandum,ne quid hoc tẽpore,quod ad mæ/
ſtitudinẽ mouere poſſit,accidat,Audiat æger can/
tores & citharœdos,ac muſicis operam det,aut iu/
cundis ſe interdũ confabulationibus oblectet,Por/
ro venerea quantum vitanda,poſt oſtendã, Ipſe le/
gendis iucundis rebus,& elucubrandis etiam oble/
ctamenta quæſiui,cum reclamarẽt medici, nec te/
mere monebant,niſi haud credidiſſent me, dũ hæc
agerem,citra negotiũ agere. Et oblectationis cau/
ſa,non ſtudii, in literis verſari, quãquam in exẽplũ
venire hoc nolim, Interea fames ingruit, aliis poſt
ſextum ſtatim diem ego ad decimum vſq; nihil gra
ue tuli. Vnicũ ibi ſolatiũ eſt, nõ videre edentes,non
videre cibos,& nidorẽ non ſentire, Tamen vbi de/
ficere ſibi quiſpiam videbitur per inediam,ſubtra/
ctis corpori alimentis,qui corroboret,aut vires re
ducat,cibo quidem vſurum haud ſtatim velim,nec
condimento exotico,ſed forinſecus admotis iucun
dum,ſpirantibus odoramentis, languentẽ excitare
ſpiritum,Nimirum odore putat Galenus, ſpiritum
vitalem & animalem nutriri,atq; foueri, Vbi tamẽ
vt cuiuſq; fert habitudo,ineũda ratio eſt, ne ſiccis,
& calidis ſimilia, & humidis ac frigidis, aut vtrũq;
conſtitutis, conſonæ qualitatis res adhibeantur.
Ipſe vt in omnibus vernacula magis, vt nobis co/
gnata probo,ita Democriti exemplo, qui vapore

calidi panis fugientem iam totos tres dies moratus eſt ſpiritum, aut illo, aut cepe aſſo (nam & illi quandam ineſſe iſtiuſmodi vim comperi) admoto ori, languentibus adminiculum viribus quærendũ putem, Quod idem vini quoq; odore effici in comperto eſt. Nam hoc, vt apud Q. Curtium videre eſt, torpentem Alexandrum excitauit Philippus medicus, eius quæ in hoc genere vim ex veterum medicorum traditionibus nulli non videmus præferri. Porro modis omnibus, odoris ſuauitate alẽdus eſt ſpiritus, quod ex hoc vita ẽ, probatur in ea re, ante omnia vini ſuauis, antiqui odor. Deinde mellis ẽt, roſacei maxime. Item malorum, de quibus nunquã monere me Stromer deſinit, compertum ſibi dicẽs, quanta vi, quam præſentaneo ibi iuuamento ſint. Quidam ex his perſica præferunt. Alii cotonea. cõmendatur & acetum, roſis conditum magis, & ſinapi. Nam & hæc ſenſus efficere, ac vires ſuſtentare aiunt. Atvero cinamomum, nucem odoratam quę Muſcata vulgo, ſtyracem, cytri fructum, crocum, gariophyllon, muſcum, camphoram, & id genus impendii maioris res, delicatoribus relnquo. Cyminum, aniſum, coriandrum, nardos, amaracũ, roſas, mentam, rutam, rorem, marinum, violas, ſaluiam, caſtoreum, noſtra omnia, vim habere maximam, ex medicis qui iudicium habẽt, nemo improbat. Vtorq; præſidiis ego huiuſmodi magna ſalubritatis opinione frequenter. Poteſt & frictionibus toto incubatus huius tempore vti æger, ſed lenibus quas vt vbiq;, ita ibi quoq; conferre plurimum credo, & calidis pannis exercẽdum caput præbeat, ac eburneo pectine peruertendum.

Quod ad mixtionem non ferat Medicina hæc, Caput. X.

PRęterea Nullam fert ad mixtionem medicina hæc:attonitis ob id iſtis vulgo Medicis:qui nihil admirari nos volunt: niſi quod a tribus orbis partibus:cõquiſita in ſe venena ręcipiat: & qui authoritatẽ ſibi omnẽ deſperant: niſi in pharmacorũ ſynthetis Indiã nobis:Aethiopiã, Arabiam & illos extreme Garamãtas cõiungant. Quod ꝓbant enim:vbi ſumptu nõ eſt:Et faxit deus Opt.Max.ne vnquã audiatur eorũ circa Guaiaci vſum conſiliũ: vtq; accipiatur vates in hoc negotio Stromer: iudicio meo verus:prudẽtiſſime: ne aliquãdo manus apponãt illi:metuẽs. Proinde experto mihi credãt homines: ſatis eſſe hoc remediũ: quod iſtum tollat morbũ:& ſolũ ſatis eſſe:neq; pręterea quærendum aliquid,niſi quod dixi: & a principio expurgãdam aluũ:& quintodecimo iterũ die leuiter:rurſumq; in fine curationis. Idq; ſimplici aliquo: aut nõ e multis admodũ cõpoſito medicamẽto. Valde exiſtimo enim:lucro ibi cõſulere ſuo medicos: nõ hominum ſaluti:quãdo dicunt:quærendũ:quod cauſam morbi auferat:quaſi hoc nõ faciat Guaiacũ. Atq; euidẽti rurſus argumẽto eſt:ob aliud nihil vtendũ purgatione:quã vt inanis ſit venter:quod corpus ꝑterea omne:inedia & fame exhauriẽdum curatur. Quid? qđ in illa barbarie:vbi Guaiacũ naſcitur:nulli ſunt Medici:nulla exotica:nulli canones: nulli aphoriſmi. At forte aliqua ibi herba:aut radice aluũ purgãte vtuntur homines:atq; vna re ſimiliter oẽs vtuntur. Non vt morbũ tollant:ſed vt inani vẽtre locus ſit faciliori Guaiaci iuuamento. Quare conſiliũ ibi meũ eſt:nullis magnopere apparatis ventrẽ diuexari medicinis. Illaſq; in primis fugere: ex cõpluribus cõcinnatas cõpoſitiones. Qua obſtinatia:ꝑter vnã ſimpliciter Caſſiã: nihil inculcari mihi paſſus

ſum,

ſum, cum illi multa cupide offerrent, & ego ſolitus eſſem, non illud tantum Rabarbarum, ſed & ſi quid Rabarbaro adhuc barbarius eſt, ingurgitare. Sed euẽtus conſiliũ meum ſequutus eſt optimus. Quod qui imitari volet, exemplũ habet, præceptũ nõ habet. Neq; enim edocti docemus hęc, ſed experti monemus. Id quod meminiſſe omnes velint, nihil me hic temere, ſed quod proprio periculo didicerim, aliis per manus quaſi tradere. Quod ſi aliud didiciſſem etiam latere nõ paterer. Nunc igitur cum diligenti inueſtigatione, ſtudioſa indagine compererim Guaiaci vim (quam ſiquidem non bene intellexi, error eſt, ſin vt oportuit rẽ accepi, neq; pręmiũ, neq; laudẽ magnopere affecto) fideliter omnia tradam. Idq; medicamenti huius merito, ne tantis beneficiis ingratus videar. Itaq; ſic ſentio, cũ alioquin varietate medicamentorum corrumpatur, optime habiti homines multi, nonnulli intereant etiã, nullam ad hoc remedium aliunde accerſendam opem, ipſum extirpando huic morbo vnũ ſatis eſſe, ſiquid addatur, maxime eorum, quæ intra accipiuntur ab hoc iuuari nihil ipſum, poſſe autem fieri, vt impediatur ac vitietur. Huc illud addendũ, quod a Guaiaco qui bibunt, vtcunq; affecti ſint, hoc in morbo, his in tãtũ balneis opus nõ eſſe interim, vt ẽt vetent naturę eius periti, curatiõis huius tẽpore caput ablui, raro etiã, neq; vnquã frigida manus permittãt.

Quomodo adhibẽdi ſint in curatione hac Medici. Caput. XI.

SEd iam ſuſpicari aliquos ſcio, id me ſentire, ne quis omnino medicus adhibeatur hac in curatione quod multũ abeſt. Exiſtimo enim, quęrẽdum doctum aliquẽ & prudentẽ, quiq; infertiendis medicinis audax nõ ſit, ne liberalis quidẽ, eius vtẽ

dum cuſtodia, etiam ſi adminiſtrãdi Guaiaci vſum didicerit præſcripto. Illos vero perdite moratos, qui cupidiſſime illa nobis propinant exotica, aut ſi quod a Nili fontibus aduectũ medicamentũ ẽ, quod tãto maioris ab his fieri ſolet, quãto in ipſum impẽdii plus erogatur, procul arcẽdos moneo, & ne per cancellos quidẽ conſpici ab his ægrum patiar. Iam hoc ipſum cõperi enim ita eſſe vt Aſclepiades ſenſit, qui medicamentorũ potus ſtomacho inimicos cenſuit, & Celſus ait medicamẽta ſtomachũ fere lędere, Quinetiã contigit mihi, quod idẽ author fore prædixerat, vt infuſæ medicinæ, cũ aluo cõtinerẽtur, in caput regeſtæ, immenſos dolores facerent. Quod meminerint omnes curationẽ hanc auſpicaturi, ne ſe iſtius generis carnificibus temere cõmittant, non tantũ ob id, quod rei natura haud dũ innotuit, verũ etiam quia mos eſt illis, nunquã fateri ignorantiã ſemper aliquid iubere, aliquid propinare, quibus nemo quocũq; tẽpore lotiũ oſtẽdit, quãtũcũq; etiã ſuæ ſpontis, & ſanus, quin pharmacopolis ſcribant Recipe, aut aliquid cõtractũ iam morbi ſuſpicari ſe, aut præueniendũ iminentem, dictitantes, Niſi hoc deglutias inquiũt, aut illud bibas, febrẽ habes. Perditi homines, & imprimis odio digni. At quales, quales ſunt, multa ſibi, nuper circa Guaiaci adminiſtrationem tribuere auſi ſunt, in opus illud vltro intrudentes ſeſe, etiã qui vendũt ipſum ſuffragantibus, quodã credo inter ſe pacto, & mutua cõuentione. Nam illi cũ viderent rudem hanc & contẽptibilẽ medicinam efficere, ne poſt hac tot ſuis diſceptationibus opus ſit, nec auderẽt tamẽ (voluiſſe autẽ aliquos ſcio) tã fauorabili ſeſe rei opponere, viciſſimq; metuerent mercatores, ne ſi nõ probarent medici, quia nemo facile aditurus tã aliunde petitã

medicinā eſſet,& cuius tā præter vulgarē medendi uſum eſſet adminiſtratio,parū ipſi venderent,conuenſſe inter vtroſq; credo; vt in vulgus ederetur, neceſſariā ibi eſſe medicorū operā,quo & illi quæſtum vt prius facerent, probatū a medicis remediū diuēdentes,& de ſuis interim ſtipendiis nihil decederet medicis, aſcitis in curationē hanc & ipſis. At quoſdā noui probiores medicos, qui nomine Cæſaris,& cuiuſdā hic Epiſcopi percōtandi cauſa Hiſpanias adierunt, hique cū ab ipſis, qui in Spagnola rē cognouiſſent,edocti eſſent,nihil fere ſecus,quā noſtra tenet experientia,retulerunt,niſi quod addiderunt de ſuo,quæ medicamenta, quibus diebus,qua cū obſeruatione accipienda ſint, & ex Ephemeride mathematica quomodo viuendum, nō mala credo voluntate,ſed ſuo quodam more ; & cōſueta bonis etiā quibuſdā medicis ſuperſtitione, qui tāta iuuādi cupiditate feruntur, vt plus etiam quā oporteat nōnūquam ingerant.Quorū voluntatē probo,periculoſum tamē puto, in omnia omnibus conſentire. Sed ad illos iterū male volos.Cōueniſſe ipſis puto, cū mercatoribus,in lucri partē vt admittant. Itaq; vidi ipſe medicū quēdā, ſi in doctū & imperitū aſinū hoc nomine dignamur,qui reclamauit Guaiaco magna cōtentione, vt rei vanæ & nullius momēti, & quā emētirētur negotiatores,hęc poſſe. At paulopoſt idē ille vociferator aſcitus in curationē diuitis cuiuſdā,atq; iterū alterius,cū ſuboluiſſet homini aurū,rē q; videret ingētis lucri, propter multitudinē ęgrotātiū,cœpit primo mitior eſſe,& minus minuſq; ſæuire, deinde ēt laudare, ac magnis pconiis extollere rē,quia inquiēs,nūc tādē expertus eius virtutē ipſe ſum. Immo quia & tuū ibi lucrum inueniſti aſine, Atq; iis fere moribus, quemadmodum aliæ

omnes medicinæ, ſic iſta quoq; concedere in cano-
nes videtur. Quod ſi ſanis illis & doctis medicis
authoribus, fiat, non improbo, quãquã vt meũ fert
iudiciũ, & hondũ ab illis fieri poſſe credo, & valde
neceſſariũ eſſe non arbitror. Aut enim in Spagnola
vbi medici nõ ſunt, deeſt aliquid medicamento iſti,
aut hic quoq; citra ſuperſtitionẽ adminiſtrari ipſũ
oportuit. Poteſt autem eſſe ita credulus quiſpiã vt
concedat medicis, peritus eos, quã qui experti in ſe
callent, negotiũ hoc tractare, cũ videamus, breuius
duraſſe apud nos Guaiacũ, quã vt tẽpus eſſet illis
perſcrutandi ac diſcẽdi naturã eius. Nam vt paucis
dicã, intra admirationẽ res verſatur adhuc, ad ſciẽ-
tiam nõdum peruenit. Tantũ abeſt, iſtorũ canoni-
bus vt ſubiici poſſit hoc ſtatim tempore, aut aliquę
eius cauſę prodi. Inſideat hoc igit̃ omnibus, vt ſim-
plici hac, quam experti nos tradimus, dieta curari
ſatis ducant. Sanis interim medicis aſpiciendos ſe
præbeant ſæpe ſpecies iſtorũ & aromata mittant,
immo longũ valere dicant is, qui nos diſputationi-
bus reſtituere a morbis geſtiẽt. Hi ſunt, qui vt dixi
vile nihil probant, quiq; fabulã me narrare putant,
cum dico octies amplius repuliſſe febres, ſtatim ab
initio, proprio ebibito lotio, haud alio medicamẽ-
to. Et in Saxonia vidiſſe homines, qui omnis gene-
ris interaneorũ morbos, cereuiſia cũ butiro ſuffer-
uefacta & ebibita, reſtinguerent. Rurſumq; fidem
nõ habent referenti, quẽdã nobis eſſe paternũ villi-
cum, qui tribus quibuſdã herbis e vino decoctis, cõ-
tuſum hominis craneũ cõſanauerit. Et cõtẽptibile
medicamentũ exiſtimant, peſſima vtplurimũ vulne
ra, percoctis in vino aut aqua, paucis iterũ noſtris
herbis, intra decimũ aut duodecimũ diẽ, citra febris
metũ coaluiſſe, Nõ fieri ſecundũ canones iſta dicti-

tantes. Et de Guaiaco nunc idē ſentiunt, cuius vim-
quā acute intelligant, & quos de eo ſermones habe-
re ſoleant, ex nobili cuiuſdā, nō iuuenis iam dum, vt
experiri incipiat, ſed pœne decrepiti, vt Auicenā,
Meſuen & reliquos medicinæ authores, vt vngues
ſuos callere ipſum probabile fuerit, reſpōſo, cogno-
ſcere datur, is enim cum maxime hæc annotarē, &
Francofurdio vbi Recipe, ſcribit ille, iter facerem,
Interrogatus ab amico quodā meo de Guaiaco qd
ſentiat, non vidi inquit, ſed qualecunq; eſt, oportet
eius conſiderare pondus, calorē, odorē in qualitate
& quātitate. Ibi tamē ego, At pondus ei eſt pergra-
ue, & in aqua mergitur quātūcūq; minutim inciſum
color qui buxo fere, oletq; obſcure reſinaceū quid-
dam. Iam tu ſcis igitur Gaiaci natura quæ, & quæ
vis? Ille verbis me obtūdere adortus, neſcio quid ex
prędicamētis Ariſtotelis garriebat. Tum ego, fieri
poteſt ſenex, vt cū nouus ſit morbus, nouaq; hęc me
dicina, incognitū totū adhuc nobis negotiū ſit? Er-
ras inquit, nō nouus eſt morbus, cum de illo ſcribat
Plinius. Cupide id mihi accidebat, audire volenti
apud Pliniū quid intelligeret ipſe, quod me lateret,
Quæſitoq; Plinius quo nomine morbū hunc appel
let, Mentagrā inquit, quia vexat mentē. Tum alii
morbi dicebā, nō vexant aut perturbant mentē igi-
tur? Aut nō magis faciūt hoc, phreneſis, mania, co-
mitialis, & reliquæ mentis capturæ, quam morbus
Gallicus? Illo neſcio quid interpretāte, ſubdidi. Di
ſce o ſenex cautius reſpondere, in his præſertim in
quibus humanæ incolumitatis periculū vertitur.
Quod ſi Pliniū legiſſes, nō a mēte ſed a mento vnde
incipiebat morbus ille, mentagrā fuiſſe dictum, vel
hoc argumēto aliū, a Gallico, Atq; huic tā pernitio
ſe inſanienti beluæ, tam patiens eſſe quis cōuicium

qui non faciat, poſſet? Sed mittamus iſtiuſmodi mē dicorũ vulgus, e quibus magnã partẽ videmus abũ dare quidẽ verbis, rerũ autẽ ſcientia miſere interdũ egere, ac ad inſtitutũ redeamus, cuius ſumma ẽ, hac in curatione, vt cuſtodes adſumẽdos medicos, non vt curatores. Eoſq; vt ſæpe iã dixi delegẽdos ſanos & perdoctos, quiq; experti plurima ſint, & ſic animati vt ſoli ſapere malint quã cõmuniter errare. Et qui fabarũ eſu curare ægrum ſi poſſint, nõ quærant ſumptuoſiſſimũ aliquid & in primis exoticum.

An vlla circa Medicinam hanc habenda ſit ætatis, vel ſexus, aut corporũ qualitatis ratio. Cap. XII.

QVos aiebam percontandi cauſa Hiſpanias adiiſſe, cum quærerent, pueris etiãne poſſet & confecta iam ætate hominibus hoc ſubueniri remedio, quod dubitabatur, vtriuſq; ſexus imbecillitas, an ferret dietã hanc, reſponſum acceperunt, ab iis qui in inſula fuerant, pueros quidem hac medicina liberari a morbo nõ vidiſſe ſe vt reliquos ſed retuliſſe inſulares, ſolere & ipſos ſic curari, ac citra diſcretionẽ mulieres etiã, ſenes autem vtplurimum, quod reputãti mihi venit in mentẽ, notę Hippocratis ſententiæ, Senes facillime ieiuniũ ſuſtinere, mox in robuſta & firma cõſtitutos ætate, minus adoleſcẽtes, qui ſunt, pueros minime, animo pręſertim qui ſunt propenſiores, magiſq; vegeti. Quãquã ibi non vltime ſenes intelligi velit Galenus. Iam & ſanguinea corporis qualitate qui cenſentur, magis ac diutius inediã ferre cõſtat quã cholericos. Quoniam in illis corpus qui alunt, humores vberius adſunt, calor tẽperatur, minuſq; adurens, quippe humido cõmixtus vt ſit remiſſior. In his vero tenuia & ſicca omnia, ac humoris indiga. Deinde pituitoſas, quãdo hi pluſquã oportet humecto abundant,

tollerare optime famē quis dubitet? Quibus animad-
uerſis conſiliū non deerit, quacūque in ætate vtcūque
conſtituto cuilibet negotiū hoc qui volet experiri,
ſcietque vnuſquiſque vt attenuanda victus ratio, vtque
ſit dilatāda & vt arctius inducendū ieiuniū, vtque la-
xius indulgendus ægro cibus. Neque id tantū, ſed &
Guaiacū vt plus minuſue iſumi oporteat. Quāquā
ibi parū habēdū differentiæ cenſeo, quod nō eſt hu-
iuſmodi decoctū illud, vt in præcedētibus dixi. Itē,
quod impetu curet, aut perrūpēdo ſalutē acceleret,
ſed quod lente ac paulatim pœne ſine ſenſu det effe-
ctum, ita vt metuēdū nō putē, ſiue ſeni adminiſtre-
tur, ſiue puero, aut puellæ, ne plus ingeratur, dū ne
quis nimio quē præſcripſimus modū excedat. Tā-
tum abeſt vt pinguibus quā macilētis plus dandum
moneā. Quinetiā ait Celſus, inter valens corpus &
obeſum intereſſe, rurſumque inter tenue & infirmū.
Tenuiores enim magis ſanguinem, pleniores carne
abundare. Id quod ſæpe vt in me dixi eueniſſe, fal-
lit medicos, dum gracile corpus, infirmum cōtinuo
exiſtimant, ac obeſum ac procerū, robuſtum. Iam
illud obiter ammonendū iudico, meū patrem ſexa-
genarium prope conualuiſſe Guaiaci remedio, ni-
hil grauiter ferentem, & dietam hanc rigide obſer-
uantem, cum nullo interim conſulto medico, ne vi-
ſo quidem, meis tantum vteretur præſcriptis.

An vbilibet idem ſit eius vſus. Caput. XIII.

AD hoc quæri iam ſcio, credēdum ne ſit, vbique
eundem eſſe Guaiaci vſum, atque idem iuua-
mentum. Et cū maxime externa res ſit, an pu-
tetur ſic Germanis conuenire vt Hiſpanis, & illis
ſobrie viuentibus populis, deinde quomodo cæte-
ris? Neque enim dubitabile videri debet, ſicut in aliis,
ita circa huius quoque mediciuç adminiſtrationem,

aliquam haberi naturę locorũ rotionem oportere, Nam vt anni tẽpus, quod ſit, animaduertẽdũ ibi ẽ, ita cœli cõſiderandũ eſſe tractũ videtur, cũ ob alias rationes cõplures, tũ vero aliter quia famẽ in dẽſo, aliter in tenui cœlo ferimus, Quo loco reliqua qdẽ huc quæ pertinent phyſicis æſtimanda diligentius relinquo, ipſe quæ didici & quantũ ad Germanos videtur attinere, nõ ſinã ignorare quẽpiã. Primum igitur putãt exploratores Hiſpaniẽſes vnã eſſe hãc in his morbis, vbiq; medicinã, tã quia nihil habeat, quo nõ indifferẽter vti vbiq; omnes poſſint, quã in quinq; diuerſiſſimarũ nationum hominibus, facto periculo, quia cognitũ hoc ſit. Quarũ in Hiſpaniã quidẽ primũ venit, ex Spagnola, arrectis in euẽtus expectationẽ aliis circa nationibus, vbi cũ feliciter ea vſos eſſe multos contigiſſet, acceperunt eã Siculi, Deinde in Italiam tranſiit ſtatimq; Germani, & ipſi experimẽto vim eius didicimus. Nuper & apud Gallos audiuimus eius ope conſaneſcere plurimos. Quod cũ ita eſſe cognouerimus, & ſub eo nos degamus cœlo, quod haud, ita quẽadmodũ Italię, Hiſpaniæ, & id genus ſubtilieris cœli regiones obnoxium morbis eſt, quo minus in metũ veniant ea, quæ aliũde accidere mala poſſunt, vt febres, laterũ dolor, & huiuſmodi, deinde fortia ſint nobis, & laborũ patiẽtia corpora, ſitis deniq; ac eſuriei, quãta præterea nuſquã, ac hilariter vtplurimũ affecti ſint Germanorũ animi, quid aliud putare debemus, quã aptiſſimũ huic medicamini hoc cœlũ, aptiſſimoſq; eſſe noſtros homines, id quod Paulus Ricius, ſani iudicii medicus, ac eruditionis probæ & ſingularis, autumat, hoc adhuc aſſerens, experimẽto cognitum ſibi, nullã eſſe ferẽdæ iſti dietæ aptiorẽ quã hãc natione. Quod ſi nõ contigiſſet, etiã plurimos videre

hic reſtitui per Guaiacũ, & iam adhuc faciũdũ nobis periculũ eſſet. tamẽ haudita eſſe auerſis hãc patriam numinibus, vt ſalutare hoc medicamentũ nõ accipiat, credendũ erat: Aut cũ e Spagnola in Hiſpanias trãſportatũ, vim ſuam retinuerit: & tã externæ ſibi genti: ac moribus etiã diſiunctæ patriã cõmunicauerit opẽ: nos ea tãdẽ vt ſui nõ compares fraudare velit: atq; huc maxime: niſi mutato genio aduehi dedignetur: & ad ſolos Germanos potentẽ illã medendi vim ac virtutẽ: vbi demigrarit: ab ſe auelli patiatur. Scilicet cõpertũ eſt: præſentiſſimũ eſſe eius hic iuuamẽtũ: fortaſſe etiã præſentius quã vſquã: Noſtros vero homines: vt alioqui crapulæ ſint imprimis dediti: ita ſi neceſſe ſit: famẽ ac ſitim ſtrenue & quã longiſſime dubio procul laturos: quũ etiam vt calore abundant corpora noſtra: ob idq; robuſtiora ſunt: nã vt Ariſtoteli videtur: qui loca colunt frigida: inſito abundãt calore: & quibus caloris eſt multũ: ii robore vt plurimũ pollent: Quare conſultus nuper Ricius: an ſibi videatur: quia conſueti ſint Germani largius epulando ſe implere: aliquid eis deuictus in curatione hac tenuitate remittendum putet: ne tãtũ quidẽ inquit. Atq; illud adiecit: nõ ſolũ indulgẽtius quã Italici generis aliquem habiturũ ſe ex ventricoſis illis & in crapula conſuetis Germanũ hominẽ: ſed arctius etiã: & exigue magis multo. Dixitq; mihi ipſe: quod e craſſis illis quẽdam: decẽ amplius quã oportuiſſet dies: fame cruciaſſet nuper: quo nequid ſupereſſet: Guaiaci operationes: quod morari poſſet & talia huiuſmodi quidem: vel ob id de Ricio promptius cõmemoro: ac de Stromero ſæpius moneo: ne quis vt intelligant qui legẽt: quos ego viros: recte medicos dici: & quã iſtos vulgo tortores infra appellatiõis huius digni

tatem locãdos exiſtimẽ, vtq̧ videát exteri, Germaniã habere ſanos & ipſaꝫ medicos, cognoſcãtq̧ oẽs tam me teneri bonorũ, & imprimis doctorũ ſtudio & amicitia, quã iſtos odiſſe vulgo indoctos pariter ac improbe audaces homines, q̇ poſtquã doctoris emerunt titulũ iã ſtatim mortuos excitare ſe poſſe profitẽtur, & ſepultis vitã reddere, verũ ad duos illos longe ſuper hanc cõſtitutos ſortẽ redeo. Quorũ hic poſcẽti mihi anno ſuperiori medicinã quo aluũ expurgarẽ, noli inquit hac ætate, in qua naturã efficere melius oia in procliui ẽ, venenis dilacerare ſtomachũ, ille vt infundẽdis medicamẽtis parciſſimus eſt, ita ſub rigidiſſimã dietæ regulam cogit, quibus medetur ægros. Quãobrẽ quẽdã Auguſtæ curandũ hac via cũ acciperet, atq̧ ille prædiceret, vereri, ne haud poſſet a venereis cõtinere ſe, quãdo igitur mori decrẽuiſti ait, nõ me indiges ibi adiutore, dimiſſumq̧ hominẽ vt intẽperatiorẽ, quã qui intra ſuæ præſcriptioni modũ tenere ſe poſſet. Huc duos addo, excellẽtis & ipſos notæ, alterũ a medicinis tibi princeps Opt. ALBERTE Gregoriũ Coppũ, qui me cõſcribẽtẽ haud parũ iuuit, alterũ in Archiepiſcopi Colonieñ. degẽtẽ aula, Iacobũ Ebelliũ quatuor ante annos tãtæ authoritatis, vt ei publicum valetudinariũ decerneref, cedẽtibus ei peritiſſimis ibi medicis. Illum a doctiſſimis Papiæ, vbi maxime floret ſtudiũ hoc, ſũma in admiratiõe habitũ olim, cũ quia in medicina conſtat eſſe egregiũ, tũ vero q̄ cũ profeſſione illa optimas mirifice cõiũctas habet literas, verũ haud eſt hic locus doctiſſimorũ hominũ catalogũ cõtexere, ſed meã de Guaiaco experiẽtiã mãdare literis inſtitutũ, proinde hoc loco Epilogi vice repeto, valde opinari me, nullis nõ hoibus vbivbi nati, aut verſati ſint, pari pdeſſe ſalubritate,

Quod eo tempus deligendum. Caput. XIIII.

ESſe autẽ melius æſtate curationẽ hanc experiri, quã hyeme, his fere modis colligitur. Primũ quod vt Galeno videtur, ſucci eo tẽpore, toto ſe extẽdunt ac diffundũt corpore, euntq; ac redeũt, itaq; facile ſecerni a bonis humoribus peſtilentes poſſunt, atq; ita hi expelli & ablegari, ſalubres vero & boni vendicari. Deinde quia fieri hac ratione putãt, vt morbi hyeme omnes altius radices agãt, ac tenacius hæreãt, æſtate cõtra humores in motu ſint, & corpus cõmutationi obnoxium plurimũ, ſed hæc in omnibus vniuerſim curationibus, cõſiderationẽ habẽt, quæ vero ad Guaiaci remediũ ſigillatim pertinẽt, quia inibi magnũ a fame & victus tenuitate adiumẽtũ petitur. In partẽ quidẽ vnã ęſtate magis q̃ hyeme prouenire eã, argumento eſt, quod tũc magis fameſcere cõuenit, corpus alioqui feruẽs & æſtuans, ſi cibo inſuper oneretur, in morbos facile diſſoluatur. Vel igitur quia vt Hippocrates ſeribit, natiuus intus calor hyeme abſ̃dat, foris deficit, quod tũc ob inſtãtẽ extrinſecus frigoris acorẽ refugit, & ad interiora ſe, tãquã in arcẽ recipit & abſtrudit, ęſtate cõtra, calor in humanis corporibus, affinẽ, vt Ariſto. videtur, ſecutus aerẽ, ad exteriora ſe diffundit ac euolat. At medicinæ huius eſt, reducere deperditos in corpus calores, ob idq; videt incõgrue expimẽtũ hoc adiri quod tũc periculũ eẽ putãt ne ſi ad intranea cõuocetur extremorũ calor, artuũ extra vis nimis deſoletur & exhauſta ſit, his pręſertim, qui natura frigẽt, quibus alioqui hyeme calor pro extincto ẽ, & corpus vi frigoris enectum, ac de mortuo per ſimile. Sed hic prętereundũ minime eſt quod Coppus monet, cũ ſudores moueat Guaiacũ ſic malos excutiens ſuccos, & a nocuo corpus hu-

more leuans. Imprimis aptã ad hęc æſtatẽ: qui ſub/
tiliores ſint humores: cutis rarior: contra obſtructi
hyeme ſudoris meatus: & ſucci in corpore cõcreti:
In aliã rurſus & cõtrariã ſentẽtiã: quia in curatiõe:
quæ per Guaiacum fit: maius nihil patiuntur ægri
quã ſitim: atq; ea per æſtatẽ acrius infeſtat ieiunã/
tes: difficillime tũc a potu abſtinere ægrũ arbitran/
tur: Quare in Hiſpaniis: & vbi vehemẽtior æſtate
calor: non adhuc fere auſi ſunt hoc tẽporis experiri
eam: Adde quod per hyemẽ naſcitur pituita: auge/
turq; propter largius aſſumptũ tunc cibũ: vt Alexã
dro Aphrodiſiæo videtur: at curatione hac in qua
fameſcere cõuenit ſi tunc adeatur: caueri hoc pote/
rit. Quæ quidẽ de duobus iſtis anni tẽporibus dici
poſſunt: intenſius calorẽ & frigus adferentibus: quę
media inter illa ſunt, eorũ videri poteſt ineptiſſimũ
eſſe autũnale: quod tunc maximus ægritudinũ om/
nium prouẽtus eſt: & ad peius mouentur humores,
Qua puto inæquale eſt hoc tempus inordinatũ, &
nũquã ſibi conſtans, atq; igitur multiformes indu/
cens morbos. Quinetiã plurimos opprimit Celſus
inquit autũnus, propterea, quia Gallicus morbus
neruos in primis afficit, atq; idẽ author docet, om/
ni neruorũ reſolutioni ad medicinã, minus idonea
eſſe tẽpora, hyemẽ & autũnũ, ſed hæc diſputatione
vniuerſim cõtendentiũ ſunt, nõ de Guaiaci tantum
in medicina vſu differentiũ, quare ſic puto, in Ger/
mania ſaltẽ, melius æſtatẽ deligi, ſed ea incipiente
ſtatim ac deſinẽte iam tum vere, quod menſe puta
Maio fuerit, quia neq; tãtus hic calor vt ſitim non
poſſint ſuſtinere ægri, & frigus in hyeme intenſiſſi/
mũ, ideq; vere etiam & autũno vehementius quã in
curatione hac ferre æger, debeat cũ inter pręcipua
ſit, qui per Guaiacũ reſtitutus eſt, fugere omne ma/

gna cura frigus. Quod vero ad ea ptinet, quæ æſta
te etiã accidere incõmoda poſſunt, quominus me-
tuenda ſint, dixi iã ante, & ſuo quodã loco repetã,
potionẽ hanc mirũ in modũ excitare virtutẽ nati-
uam, & ne quis præſumat informationẽ maiorem,
quã cui poſt mederi liceat, vim eſſe ei inopia calo-
ris, debile corpus & exhauſtũ vegetãdi & ad vigo-
rem ꝑducẽdi. Quę niſi vt dixi ita haberẽt, & Hip
pocrates quodã, ſi recte memini, loco, diceret, ver
& autũnũ aptiſſima eſſe ad venarum inciſiones, &
pharmacorũ exhibitionẽ tẽpora, tunc optimũ vide
batur Celſi conſiliũ, ad medicinã adeundã ſaluber-
rimũ eſſe ver, proximã ab hoc hyemẽ, periculoſio-
rem æſtatem, autũnũ longe periculoſiſſimum.

A vino & venere quod in totum abſtinendum, hac in curatione ægro ſit. Cap. XVI.

ET non auſim dicere diuinitus hanc nobis con-
tingere medicinã, quę nõ aliter morbũ adimit,
quã vt vitæ quis ſanctimoniã: auſpicet: Cũq;
vt Chriſtiana ferũt inſtituta: per duas maxime vir-
tutes deo conciliemur: corporis ſcilicet caſtimoniã,
& cibi & potus abſtinentiam, qui ſe non arctiſſimo
his cõſtrinxerit vinculis: curationẽ hanc nõ fruſtra
tãtũ aditurũ ſe ſciat: ſed citra periculũ etiam haud
proſequuturũ. Adeo: vt cõpertũ ſit: qui ante quadra
geſimũ diẽ: ab inita ea: cõcũbat: mori eũ neceſſario:
ſiue nõ ferente iniuriã coitus: exinanito iã corpore:
ſiue hoc volente deo: ne quis nõ ſancte vtatur tãto
ſuo beneficio. Itaq; omniũ qui i Germania Guaia-
cum experti ſunt: vnũ adhuc quendã mori contigit
iureiurando affirmãtibus qui aderant: hãc ob cul-
pam. Proxime vini vſum peſtilentẽ ibi eſſe notũ ha-
betur: naturaliter alioqui fugiendũ in hac ægritu-
dine: quod corporis cõpagines ſoluat: neruos adfi-

ciat, cũq; eius vehemẽs ſit penetrãdi artus, & cor/ pus quatiẽdi vis, putãt fieri nõ poſſe, vt vino q vta/ tur, eius in corpore aliqd efficiat Guaiaci decoctũ. Neq; id tãtũ, ſed cũ res ibi cõuenerint diuerſiſſimæ, diſcrimẽ eſſe: & mortis metũ in prõptu dicunt. Qua re etiã ſunt qui toto mẽſe: poſt exactum curationis ipſius tẽpus: a vino abſtinẽdũ moneãt: quoniã medi cina hæc in multos: poſt bibitã ipſam dies: effectus ſui curſum proſequitur: cui nequid ſe obiiciat: neu quod impedimẽtũ occurrat: vini vſum adimũt. Por ro venerẽ qui fugit: is cogitet: gulæ ne qd tribuat: illi fomẽtũ vt ſit. Sic habet vetus prouerbiũ. Nunq̃ fames adulteria genuit. Et aliud: Sine Cererẽ & Bac cho friget Venus. Aelianus ſcribit Zaleucũ Locrẽ/ ſem legiſlatorẽ vinũ ægris prohibuiſſe iniuſſu me/ dici: pœna capitis ĩdita. Quod ſi nõ foret: ẽt a Gua/ iaci natura venerẽ nõ pati: & a vino abhorrere: tñ infenſiſſimã eſſe eã: huiuſmodi ægritudinibus cor/ repto corpori: pleni ſunt medicorũ libri: propter ar ticulos in primis: male ibi ſemper adfectos. Quare etiã refert Celſus in artuũ doloribus, quoſdã cũ vno anno a vino: mulſo & venere: ſibi tẽperaſſent: ſecu/ ritatẽ totius vitæ cõſequutos. Atq; idẽ colligit: ra/ ro vel caſtratos: vel pueros ante fœminę cõcubitũ: & mulieres: niſi qbus mẽſtrua ſuppreſſa ſint: tẽtare eũ morbũ. Illud nõ prætereũdũ: quod eſt in proble/ matis Alexãdri: Aquã qui bibãt: ſenſibus eſſe quam alios omnibus acutiores. Nã vinũ ſpiritales maxĩe vias obſtruere: & ſenſus obtundere. Et Cicero ait: Vinũ ægrotis qa prodeſt raro: nocet ſæpiſſime: me lius eſt nõ adhibere: quã ſpe dubiæ ſalutis in aptum periculum incurrere. At venus vtcũq; habito homi ne vẽtrẽ refrigerat: & exiccat: teſte Ariſtotele: quo niam in concubendo excernitur calor: & ex euapo/

ratione quæ fit ibi ſiccitas redit. En ſobrietatem & caſtimoniam: duo ſanctiſſima vitæ inſtituta: principem hac in re obſeruationē: ſummum præceptū: rei caput: extra quod periculum non eſt. Nā de aliis ibi fugiendis haud perinde metuendum: quod medicinam morantur quidem: aut omnino etiā impediunt: vitæ tamen ad diſcrimen non inducunt.

De ſale non adhibendo. Caput. XVII.

INter quæ de ſale quoſdā ſollicitos agit: cur eo per tempus dietæ huius vti vetitum ſit: cū ſalubrius alioqui nihil humano corpori perhibeatur: nec intelligere ſe dicunt: quomodo nocumentū ex eo ſit hac in ægritudine: quæ ex ſanguinis corruptione eiuſq; putrefactione tota proficiſcitur: cum ab vtroq; horum vnus omnium maxime ſal præſeruet ac vindicet? Quinetiam aſtringit ſal: exiccat: alligat: & depurgat: q̄ omnia eradicando hoc morbo: ſumma quærenda putabantur: ac neceſſario adhibēda. Primum quidem: corpus ibi: quia diſſolutū & cōceſſum eſt: deinde quia influctiones corriuati humores: ad extremū: quod rei caput eſt: quia vitiatus ac ſorde infectus ſanguis: ex toto impuratus ibi habetur: quoniāq; nihil aliud eſt morbus hic: quam quædā propter turbatū ſanguinem: immutata corporis conſtitutio. Haud aliter: atq; vbi inuaſit rem pub. aliquam Seditio: ſæuitq; animis ignobile vulgus: dirimuntur cōnexa omnia: ac loco mouentur: nec ſibi cohærent: nihil ſtat: nihil ſibi conſiſtit: nulla tranquillitas: ſedatum nihil: turbata omnia. Quam corporis immutationē: mēbrorum concitationem: ac cōpaginis huius quaſſationē: omneſq; has turbas: quēdā quaſi ſuperueniētem pietate grauē ac meritis virū: ſenem: ac prudētē & primariç in republica authoritatis. Qui vtile

ait: Regat dictis animos & pectora mulceat:ſic intercedentē cōmotis omnibus ſalē: qui concitata ſedet:dirēpta vniat: ac cōnectat:diſtracta reuinciat: turbata tranquillet:omnibus quietē:ſecuritatē omnibus inducat:aſtringendo vt dixi:deſiccādo:alligā do:& depurgando. Iā Plinius quantā & quā neceſſa riā ſalis vim arbitratus eſt:Sine ſale inquit vita humanior degere nequit. Ergo igitur aiunt illi: quod alibi omnia cōſeruat:quomodo hoc in morbo corrūpere aliquid poteſt? Et cū hac in curatione dāda præcipue opera ſit:corrupti humoris ne quid abun det:ſal vero ſordentes omnes humectationes reſoluat ac emendet:& fluxionē corporis cōpeſcat: credibile erat, copioſius quā alibi:indulgēdū ſali. Verū alia circa tractationem hanc habenda ratio eſt. Et primū quidē in totū quod ad morbū hunc pertinet: quomodo a ſalſis nō omnibus: ſed ab his quę copio ſius acuta ſunt:tēperandū ægro ſit:a medicis petatur: rem eā ad plenū multo iā ante proſequutis : ad præſens:quod & Guaiaci medicamentū quæritur: poſſumus dicere:quāquā in omnibus alioqui neruo rum paſſionibus:& in his qui ex ſanguinis deprauatione pullulant:morbis:quæq; ex flaua vel atra bile:aut ſalſa pituita ſunt ęgritudinibus:aduerſum ſa lis vſum:niſi exiguū admodū:ſciūt oēs:quod is acumine ſuo:bilē acuit:ſanguinēq; adurit:& natiua ſic citate humores illos corporis fomentū areſcere facit:& idcirco omnia valetudinis ſubſidia auertit & interimit:tamē circa Guaiaci adminiſtrationē: totum vniuerſum ſalis vſum interdicunt ea ratione: qua acuta prætereā : & facile penetrātia omnia:& in his aromatica:& vinum:quod omnia huiuſmodi acredine ſua & vi penetratiua:meatus omnes pate faciūt:altiuſq; pertingūt: quo graſſante per corpus

impetu:

impetu, Guaiaci interim operi locus eſſe minime poteſt. Quod ſi cui hæ minus ſatiſfaciant rationes, ei ego dixerim quod de Magnete ferunt phyſici, ſi allio perungatur, nō attrahere ferrum, ſic quādam ſubeſſe occultam & haud dū ſatis cognitā Guaiaco vim, & hoc maxime proprium ſalis vſum vt abhorreat, peſſumq; eat, inducto eo. Atq; hæc de ſalis fugiendo hic vſu. Nunc de eo vnde omnis dietę huius ratio dependet, victus ſcilicet tenuitate, & inedia quēadmodum emacerandum ſit corpus.

De victus tenuitate & fame ibi neceſſaria. Caput. XVIII.

ET dē victus quidem exiguitate, ac ſubtrahendis ægro cibis, & inducenda fame, quāquā dictum erat prius, tamē peculiariter hoc iterum loco admonēdū duximus. Non quidē alia eius quia cauſa ſit, quam quod corpus quærit medicina hæc exinanitū, & ab omni repletione liberū, ſed vt oſtendam, aliquē fuiſſe etiā apud veteres huiuſmodi curandi ægros modū, atq; apud Diodorū quidem legere eſt, Aegyptios vel ieiunio, vel vomitu, ægros ſuos curare. Aſſerunt enim vt inquit ille, ex ciborū ſuperfluitate imprimis creari morbos, eam ergo ad valetudinē curā eſſe optimā, quæ morborum principia auferat. Proinde deſinant quidā impatiētius hanc ferre dietā. Illi inquā ebrii, illi crapulæ dediti intēperantes homines, quibus vt Perſius ait, Sūma boni eſt, vncta vixiſſe patella, quibus vel vnū ſine cibo ſemidiē viuere grauiſſimū eſt, quorū vt ille ait, deus vēter eſt, quibus & ars & vita ſagina, quando quidē tantillo labore, tāto depulſo malo, tam ingēs conciliatur bonū. Ac periculū ibi iactare deſinant, quod ex imbecillitate, quā inducat fames, pueniat, quaſi q ſic cœnet, poſſit vnquā deficere, cū Plinius

dicat, intra ſeptimũ diẽ inedia neminem mori, ple-
roſq; vltra vndecimũ quoq; duraſſe. Et Albertus
ſcribat, ſuo tẽpore in Germania fuiſſe fœminã, quę
ſine cibo dies quandoq; viginti totos egerit, ſæpe
etiã triginta. Et virũ ſe vidiſſe, qui ſine cibo ſeptem
perſeuerauerit hebdomadas, alternis tãtũ diebus
aquã exorbẽtem. Iterũq; Plinius dicat, cõpertum
ſibi Scythas in duodenas nõnũquã dies, fame & ſiti
durare, quaſdã ſolũ herbas in ore habẽtes. Amoniũ
philoſophũ Chriſtianũ nũquã ediſſe niſi panẽ aſſũ
ſerunt. Quod ſi reputet quis, & illud etiã meminerit,
ab hiſtoricis traditũ, ex Magis olim quoſdam,
præter farinã & olera in cibũ nihil adſumpſiſſe. Et
Diodorum ſcribere, priſcis Aegyptiis, herbas radiceſq;
victũ fuiſſe, ac Heſiodum monere, malua &
aſphodelo victitãdũ, quo itẽ victus genere cõtentũ
interdiu Epimenidẽ, Plato in legibus meminit; Si
quis hæc ſibi proponat inquã, & cõſideret, tũ vero
inueniet, laute nos ex hac dieta viuere, & pœne
plus q̃ opus ſit adſumere. Quod ſi magnũ eſſet etiã
tãtillũ abſtinere a cibo, quis eſt ita tamẽ inimicus
ſibi, qui nõ hac moleſtia ſalutẽ ſibi comparãdã ducat?
qui nõ malit triginta dies famẽ, quam in omni
vita morbũ ferre? aut potius tot dieculas eſurire,
vt in reliquũ vitę tẽpus incolumis & ſanus exiſtat,
quã perpetuo magnis vt doloribus crucietur, ac ſanie
& tabo diffluat, exiguã fugere moleſtiã? Duxi
autẽ nõ nouũ eſſe hoc curationis genus, ſemp enim
optimi medici, abſtinẽtiam indixerũt ægris, inter
quos Aſclepiades, vt Celſus prodit, febre ipſa p̃cipue
ad remediũ vti ſe profeſſus eſt, cõuellẽdas putans
ægri vires, luce, vigilia, ſiti ingẽti, ſic vt ne os
quidẽ abluere primis diebus ſineret. Cõtinẽtia inq̃t
Euſebius, corporis valetudinẽ conſeruat, & animi

pudicitiam. Quo argumēto carni ſimul, & animæ vtilē eſſe, modicū & tēperatū cibū cognoſcitur, teſtante Timotheo, qui cū apud Platonem cœnaſſet aliquando, atq; is ſuo more cibum appoſuiſſet, ad ſuos poſt cōuerſus, dixiſſe fertur. Quos cœna exceperit Plato, in poſterū etiam bene habent. Hoc innuens ſcilicet, nimiā repletionem, aut ferculorū varietatem, & copiam, ac opipere cōditos illos cibos crudam conſequi percoctionis moleſtiā. Vnde poſt obuium forte Platoni. Vos o Plato dixit, in ſequentem magis diem bene cœnatis, quam in præſentē. Porro apud Lucianū Pythagoricus ille Gallus: vt magnū deorum beneficium Mycillo imputat: quod omnem ſemper febrem inedia repellere ſciat. Ob idq; huiuſcemodi morbo vocat. Iam quale putandū hoc, quod diuus Hieronymus ſcribit: morbo articulari & podagra laborantes quoſdam, proſcriptione bonorum ad ſimplicē mēſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe: caruerant enim ſollicitudine inquit diſpēſandæ domus, & epularum largitate: quæ & corpus frangunt & animam. Et paulopoſt. Nihil ita obruit animum vt plenus venter, & æſtuans, & huc & illuc ſe vertens, ac in ructus & crepitus ventorum efflatione reſpirans. Illa autē, quam multis documento erit hiſtoria, quæ legitur, de vētricoſo quodā & obeſo Abbate: Is cū veheretur ad quaſdā thermas: obuiū habuit nobilē quendā: qui percōtatus: quo proficiſceretur: reſpōdit Abbas: in balneas ire ſeſe. Tum ille, quā ob cauſam q̄ſiuit, & an aliquo laboraret morbo: Abbas morbi quidē eſſe ſibi nihil: niſi quod edēdi appetētiā quæreret: eā nuper deperditam vt recipiat: adire calidas aquas: i hoc remediū ſalubres, Cui tum ille. At in hāc rē melior ipſe ego medicus

ſum inquit, abductumq; Abbatẽ in profundum, ac tenebricoſum quendã demiſſum carcerem, aliquot dies, inedia macerauit, poſt interrogans, num iã appetat cibũ? Ille adnuente. Dignũ eſt igitur ait, mercedem mihi pro medicina vt ſoluas, & ducentis aureis nũmis multatũ dimiſit, ſanũ iam, & in tantũ cibũ appetentẽ, vt fabis etiã & oleribus veſci poſſet, cum prius delicatiſſima quæq; reſpueret, bellũ facinus in eũ qui nõ eſuriendo cibũ, ſed ſatur eſuriem quærebat. Sed hæc longius forte quã oportebat. Igitur ad alia, ſi hoc claudendo prius dixero medicamentũ Guaiaci, ventrẽ requirere, in quo nulla ciborũ varietas, inteſtina tumultu fluctuet, nõ impletum temere, ab omni vaporũ cruditate mundum.

Fames quo etiam pacto ferri facile poſſit. Caput. XIX.

ATq; hæc ciborũ parcitas, nõ ferri tantũ põt, ſed facile etiã põt, ob vim quæ adeſt Guaiaco, attenuato corporis robore, vitã conſeruãdi & efficiẽdi, ne omnino cõmẽdat æger. Recte igitur monui, quãtũ fieri poſſit, abſtinẽdũ a cibo ęgrũ, eiq; ſi deficiat, nõ cibo quidẽ, ſed illis ſuccurrendum eſſe, quæ dixi, quãtũ poſſint odoramẽtis ori admotis, & illo imprimis calenti pane. Quod ſi defluere & collabi ſentiat aliqs ſe omnino, quod neſcio quomodo fieri poſſit in quopiã, cum mihi in tantũ nihil tale cõtigerit, ſubuentũ vt oporteat, tunc ad illa recurrendũ ſuaſerim, quæ Plinius putat, exiguo etiã guſtu famẽ ſedare, ac ſitim reſtinguere, butyrum & glycirrhizam, aut ſequendũ ibi Celſum. qui ſic ait, vnum illud eſt, ſemper quod vbiq; ſeruandũ, vt ęgri vires ſubinde aſſidens medicus inſpiciat, & quãdiu vires ſupererunt, abſtinẽtia pugnet. Si imbecillitatem vereri cœperit, cibo ſubueniat. Niſi hoc ſequi

aliquis malit, quod Gelius tradit, ſcripſiſſe Eraſi-ſtratum, Scythas, vbi ex quauis cauſa ſit vſus quem diutius tolerare, latioribus faſciis ventrem ſtrictiſ-ſime cohibere, & circũligare. Ea ventris cõpreſſio-ne, eſuriẽ poſſe depelli, aut patiẽtius ferri credẽtes, nam cũ vt idem tradit, ex inanitate ſit fames, eãq; patentes inteſtinorũ fibræ, & caua intus hianſq; vẽ-tris vacuitas efficiant, conſtricto autẽ vẽtre explea-tur eã, vt vacuum coëat, famẽ eſſe nõ poſſe, vbi iſta nõ ſint, & inediã facile ferri. Quãquã inediã quid di-co, quæ in hac curatione nõ eſt? famẽ dicere potui, quãtulũcunq; eſt hoc, quod ferre quidã grauantur. Tollerabilis eſt enim, etiã ſi aliũde opẽ quis accer-ſet penitus nullam. At illis molliculis ægrotis, quid poteſt eſſe leue, cũ non tantũ fames impatiẽtes ſint, ſed etiã nõ appetere cibũ intollerabile ſibi ducant. Qui, a diis imortalibus petendũ eſt, ſi quãdo ægro-tant nunquã vt cõualeſcãt, quãdo quidẽ tãtillo im-pendio, valetudinẽ emere grauiſſimũ quiddam opi-nantur, de quibus meo more fecero, ſi latius admo-neam, præſertim vt plurimum in Germania noſtra errari ſic cum videam.

Contra luxum, parſimoniæ laus. Cap. XX.

QVod faxit deus Opt. Max. aliquãdo ſe vt no-ſcat hæc natio, nõ tã quia indignũ eſt, orbis imperatore populo ſic viuere, quã vel potiſ-ſimum, quod magnorũ nobis ſæpe malorũ, ſummi paſſim cõtemptus cauſa eſt hæc crapula. Atq; alii quidẽ, ſi quãtum poſſunt edãt ac bibãt, trãſire ſe le-gem naturæ putãt. Nos quãtum haud ferimus dum ingurgitamus laudem etiã quærimus. Quid iſta ſibi volunt enim potatorum certamina? iſtæ pugnæ? quãdo, qui plurimũ bibit, maxime apud cõuiuas ap-plauſu excipitur, Quãdo viciſſe bibendo gloria eſt,

inebriari ac euomere nonnunquã haud turpitudo.
O patriã, O ĩperiũ. Nihil illos moror Polonos, aut
ſi qui alii ſunt: magis etiã q̃ nos ebrioſi, hãc dico na
tionẽ, dignitatis ſuæ rationem habere oportuiſſe,
niſi credibile eſt ludibrio noſtri, nõ virtutis maio-
rũ noſtrorũ reuerẽtia & opinione: cõceſſiſſe ſub im-
perium hoc reliquas nationes. Certe profecto alii
fuerũt illi: quibus hic habitus honor eſt, q̃ hi qui ſic
cõtẽnimur: neceſſe eſt. An puer in Italia ẽ: qui alio
nos, quã ebrietatis cognomẽto diſcernat? Nos igit̃
illi cũ ſimus: quorũ prius flagitiũ in ore exteris eſt:
quã in mẽte humanitatis ſuſpicio: aut nõ hãc muta
mus viuẽdi cõſuetudinẽ: aut illud nullo pudore, tã-
quã indigne refugimus honeſtamentũ? Vel nõ ali-
quãdo futurũ metuimus: vt turpius imperii titulũ
pariter & fructũ amittamus: quã glorioſe imperãdi
munus oblatũ nobis vltro accepimus? Tũc ſcilicet
cum ſobrios illos: & ratione vincẽtes homines: ſub
ebrioſa & humanitatis experte barbarie: pati do-
miniũ? Quod ſi in noſtrorũ hominũ ſenſuꝫ nõ cadit
ſuũ intelligere dedecus, at perniciẽ agnoſcamus tã-
dem. Et ſi tãti gloriæ iacturã: animorũ dedecus nõ
facimus: quo minus perdite vitã degere libeat: ſal-
tem ibi ſapiamus: vt corporum ſit integra nobis ſa
lus: quæ in his conuiuiis: hac crapula: his computa-
tionibus: quas vt Satyricus inquit,

Circumſilit agmine facto.
Morborum omne genus,

eſſe nõ poteſt niſi adflicta & miſera: ſed mẽtẽ exuit
Germania: ac ſui obliuiſcit̃, nõ tota illa quidẽ: ſed ĩ
Germania plurimi. Hi ſunt q in cœnã pducũt prã-
diũ: cœnã in plurimã adeo noctẽ. Hi ſunt: quorum
flagitio factũ eſt: vt magna huius patriæ infamia
cecinerit externus poëta, non malus ille quidem,

vel ob id, quia odiſſe malos videtur.

Arce ſedet Bacchus, languet neglectus Apollo
Hic nihil eſt aliud viuere, quã bibere.

Quãquã ebrioſi illi: per inſaniã errãtes cõtẽni po‑terãt: illi vero: qui laute cœnãdo: ac molliter veſtiẽdo: in mediũ ſe delitiarũ pelagus: præcipites cõiecerũt, cõmuni omniũ odio digni ceſent. Hi ſunt: qui in coaceruatis puluinaribus ſupini cubãtes: quicquid terra mariq́ꝫ cõquirere licet: nõ vt vitã ſuſtẽtẽt: ſed vt gulã oblectẽt inſumũt: qui nõ niſi molliſſimo ve‑ſtiũtur lino: quos purpura tegit: qui tenellulis mu‑riũ pellibus: nõ cõtra frigus muniũtur: ſed ꝑ delitias fulcire gaudẽt. Hi ſunt: qui advulgaris pãni attactũ offendũtur: ſericũ aliũde petũt: quorũ cutis nõ fert: niſi Mileſiũ aliquod vellus: aut ſi qua ſunt Mileſiis adhuc teneriora: qui in cõpotationibus cõſultant: in cõſultationibus potãt: qui ſeriũ nihil tractãt, oẽ in cõuiuiis æuũ agũt. Nõ in tota hæc iterum dico Germania fiũt: ſed tamen quod extreme pudendũ ſit: apud illa fere Germaniæ capita: illos nobiles: qui cotidianis ſaginati epulis: ad illas ſeſe accõmodãt: põtificales cœnas: in illis delitiant̃ ganeatis popinationibus: vnde prius omnia tulerint: quã auerſos ſe trahi patiãtur. Quibus vitæ ſcopus eſt, vẽtris indulgẽtia: in quos ſolos: ſi vnquã tales in Germania bæluas futuras ſuſpicatus eſſet dicere potuit. Saluſtius hoc ſuũ. Multi mortales dediti vẽtri atq́ꝫ ſomno: indocti incultiq́ꝫ vitã: ſicuti peregrinantes trãſire. At ſecũ aliq̃s reputet: quæ fuit illa tẽpeſtate de Germaniæ populis Romanorũ opinio: & ſibi ante oculos ponat: quale mõſtrũ: quã inuiſum habe‑ri tũc potuerit: iſta noſtra: q̃ hodie ẽ gulæ demulcẽtia. In qua vbi bonã vitæ ꝑtẽ egimus, & ea ĩde retulimus, q̃ neceſſario hoc vitæ genus ſequunt̃, inume‑

ras ſcilicet morborũ ſpecies. Ibi tum non culpã noſtram agnoſcimus, ſed deũ quoq; crudelitatis accuſamus, & cũ morborũ ſemina tãto nobis impendio, tã magnis ſumptibus cõparauerimus ipſi, & clades vltro noſtras alamus, ac patrimoniorũ noſtrorum diſpẽdio foueamus morbos, tamẽ in aggeribus ceruicalium proſtrati, vbi manibus ac pedibus capti tenemur, incuſamus naturã, & dolores noſtros deo imputamus. Neq; enim aliud faciunt tunc gulones hi, quam illi apud Iuuenalem, qui,

Miſſum ad ſua corpora morbum
In feſto credunt a numine, ſaxa deorum,
Hæc & tela putant,

Atq; vtinam aliquãdo ad illos redeamus, ex auena pultes, & iſtis vt prius amiciamur laneis indumẽtis, vt veſtibus ſingulos prope artus exprimẽtibus, vt huius pigeat ſerici, has odio perſequamur infinite ſinuoſas togas. Quid aliud ſunt enim iſta oia, quã patrimoniorũ prius noſtrorũ dilapidationes, deinde morborũ quoq; propagines? Sane maiores noſtri, cũ parciſſime obſeruarẽt, maximas res, magna cũ gloria geſſerunt. Nos, qui vt iucũditatis affectationem impleamus, venena quoq; cibi vice vſurpamus, quãto iã tempore, quã nihil facimus Germania dignũ? Præſtabat barbaros & dici & haberi, in illis vt tunc ſordibus, quã in hac luxuria, hoc dedecore ingeniorũ palmã aucupari. Quid dicat igitur Magnus Carolus, ſi ad nos redeat, & illos videat biſſina vti ſumma veſte principes noſtros, cum ipſe lorica veſtiretur interula? Aut ex Otonibus illis, q in puluere & luto virtutẽ extendebãt, cũ noſtrates vnguẽta ſibi illinant, exquiſitiſſime apparata. Inſigne eſt Chryſippi maledictũ in eos, qui vnguentis vterẽtur ad libidinẽ, & alienã voluptatem, Male ſit

iſtis inquit delicatis qui rem tã bellẽ infamauerũt, atq; hoc molles olim populi factitabãt de Germa/ nis nemo ſuſpicatus eſt, fore vnguẽta vt oleant. At iã thyomata & myromata & xeromata & odorũ genus omne, tãquã vitæ neceſſariã rẽ adſciſcimus, & olemus exotica illa ambitioſiſſime. Neq; mulie/ res tãtum ſic errãt, ſed & viri, principes maxime & ſacerdotes. At in Græcula ciuitate Solon diuendi vnguẽta vetuit, & vnguẽtarios ciuitate pellebant Lacedęmonii, oleũ corrũpere eos dictitãtes. Apud eoſdẽ cõuiuiorũ apparatũ & lautiores mẽſas ſuſtu/ lit Lycurgus. Grauiter etiã iſtiuſmodi luxus genus increpuit apud Xenophõtem Socrotes. Profecto alienũ fuit ab antiquis Germanis, omne volupta/ tis ſtudiũ, rẽq; putabant maxime externã, vtcunq; molliter ſe habere. Quoſdã ego audiui ſenes qui di cebant iuuenibus ſibi togam fuiſſe ſuſpectã, cũ nos purpurã adoremus hodie. Atq; igitur o deprauata ſecula. Tegebãtur illi inexcultis ferarũ pellibus, & ſub diu ac in caſtris pernoctabãt, & laboribus con/ firmabantur, cũ nos molliter veſtitos, & ſub pere/ gre elaboratis illis gauſapinis delitiãtes, omne lu/ xus genus eneruet, ac interimat, Et poſſit ſperare quis finẽ habiturã facile hãc viuendi in Germania conſuetudinẽ, cũ exẽplũ eius ab his, qui ſacerdotes vocãtur, emanet præcipue. Hi nõ in celebritatibus tãtum & epulis ſacrorũ, ſed vnuſquiſq; domi ſuæ, in patinarũ paludibus innatãt, ac vitã vocãt edere & bibere, aut ſi nõ vocãt, certe exiſtimãt, atq; inde alii nihil nõ licere ſibi putãt, cũ hæc illi faciãt. Quo fit vt ſuus a Germanis patrius & genuinꝰ mos exu let, in tãtũ inclinatis hic moribus vt perditiſſimas quaſq; luxu gentes prouocare poſſimus. Quin po/ tius foras propellere iſta conueniebat, & quemad/

modum placentæ Diogenes, ita externo iſti luxui dicere, o hoſpes, hinc cito proficiſcere. Aliquando nos enim vel externa erudire exẽpla debebant. Et cum hodie regiũ imprimis putẽtur profuſiſſime crapulari, audite Menedemũ philoſophũ Antigono, an luxurioſum conuiuiũ adeat percontanti, reſpõdentẽ. Memẽto regis te eſſe filiũ, aut vero Antiſthenem, qui delitias laudãte quodã. Inimici inquit delicate viuant. Inſcriptũ cordibus noſtris debet eſſe Pauli oraculum. Eſcę ventri ait & vẽter eſcis, deus autẽ & hunc & illas abolebit. Idẽ cum opera carnis dãnaſſet, inter quæ ebrietatem & comeſſationem poſuerat, ſubdit, de quibus prædico vobis quemadmodum & prædixi, quod qui talia agunt, regni dei hæredes nõ erũt. At illi hæc agunt nunc, qui in regnũ dei duces nobis eſſe debent, ſacerdotes, canonici, epiſcopi & pontifices, in tantũ vt per Germaniam prouerbii vice ſit ſacris initiari debere eum, qui velit ſuauiter viuere, quaſi hæc illos imprimis vita deceat. Aui mei Laurẽtii Hutteni in literas referenda frugalitas, magno nobis ad gloriæ ambitũ incitamento eſſe debet. Is cũ locuplete eſſet cenſu, ac in magnis etiã principũ noſtrorum negotiis, domi pariter ac militiæ verſaretur, in ſuam domũ, piper, crocum, zinziber, & id genus peregrina condimenta, nunquã admiſit, nec alio ipſe, quã ex noſtra lana veſtimento vti ſolitus eſt, cũ ob bene geſtam rem, pretioſe illi quandoq; veſtes donarẽtur. Idq; non tantũ faciebat ipſe, ſed magno etiã apud æquales ſuos, conuicio mores hominum inſectabatur. Quaſi non apud nos inquiens naſcatur, quo ſi gulæ oblectamẽtis opus ſit, cõdiri noſtra poſſint, aut veſtimentorũ corporis prætium, animi qualitatẽ arguat, Sed de hoc viro, ne meã ibi gloriã captare vi

ſileat loqui deſinam, ſi hoc prius dixero, ita ſentire me non perinde pulchrum eſſe ex hac familia, vbi quædam alioqui iactationis materia inuenitur, quam illius nepotem qui ſic vixerit, naſci. Et maiores quidem noſtri, ac illi quos adhuc vidimus pueri, ſenes, cum ſic cœnarent, ſic veſtirentur, bene conſtitutis corporibus fuerunt, & contra famē ac ſitim, frigus & æſtum, per laboris patientiam induratis, cum nos ad primas ſtatim pruinas, manus ac pedes contrahamus, ac incipiente ſtatim hyeme, triplicibus muniamur pellibus aut intra illa nos recondamus tepidaria, vnde non eximus niſi ad mediā iam æſtatē torrēte & caloribus oīa adurēte ſole. Cum inquā vix decimus quiſq; nūc reperiatur in Germania nobilium, qui non aut podagra laboret, aut articulari morbo crucietur, aut hydropiſi infeſtetur, iſchia, lepra, aut illa maxima ſecum mala inuehēte morbo Gallico diuexetur. Aliquando igitur ad nos redimus, & illam hac natione, hoc imperio dignam ingredimur vitam? Quā etiam qui, vt hi quos dixi, molliter nimis viuunt, tamen laudari apud ſe patiuntur. Neq; enim quenquā fere iſtorum eſſe puto, qui etiam ſi ſtudio omni mollitiē colat, & indulgētiſſime circa luxum viuat, non in aliis tamen oderit eam vitam. Niſi eſt adeo per incontinentiam excæcatus quis, vt iſtos amet perdite moratos Sardanapalos & Heliogabalos, aut multorum diuerſi inſtituti parſimoniā oderit. Profecto amabilis eſt virtus, etiam apud eos a quibus poſtergatur. Vetus Catonis condimentum eſt, pultē miſcere caſeo & ouo. Illis autē vere Germanis olim, vt adhuc hodie multis, pultē ex auena cibū fuiſſe Plini⁹ refert. At nos trāſmarina cœnam⁹ tāta neceſſitatis opiniōe, vt decretū oībus paſſim patri-

buſfamilias ſit, quæ hic proueniũt vendere, vt illa emantur. Quæ res vna locupletauit Fucheros, qui donec nos ſic curamus corpora, ſoli pecunias hñt in Germania, ſoli magnificas ædes ac ſpecioſa ædificia. Quippe in tãtum creuerũt, illi voluptatis noſtræ miniſtri, vt eorum opes, ante cuiuſlibet ex his principibus cenſum habeãtur. Adeo extra nos peregrinamur, adeo nõ intelligimus quæ modo deco quat Germania. Quare ſic puto prudẽtiſſimũ fuiſſe, ſi quis omnino, qui ſuperiori ætate hũc metuit nationi noſtræ luxũ, has vitæ illecebras, vnde tot peſtes, tot pullulãt morbi, omnibus palã vidẽtibus, ab his ſecuros agere, qui illis æquo animo carent. Et qui noſtris herbis, ſunt adhuc aliqui enim Germani, cõdunt, bene habitis, vtplurimũ corporibus viuere. Illos cõtra, qui digitos habẽt croco ĩfectos, & cinamomũ ructãt, ac gariophyllũ ſpirãt, & in veſtium luxu delitiantur, omnibus paſſim obnoxios ægritudinibus. Quã proprie igitur locupletẽ podagrã appellat Satyricus, quod egẽtes fugiat, & abſtemios, apud diuites vt plurimũ hæreat, crapulones, ebrios, & delitiarios, qui vt idẽ poëta inquit.

Interea guſtus elementa per omnia quærunt.

Itaq; cum affatim producat hæc terra vitæ neceſſaria, tamẽ quaſi a natura derelictis, ad externa cõfugiunt, veſtes, cibos, medicinã, ab Herculis columnis, a Taprobana inſula, a Gange fluuio, aut quæ loca iſtis adhuc lõginqua magis ſunt, & a Nili prope ortu petẽtes. Dii mortuis iraſcantur, qui hoc in Germaniã malũ admiſerũt primi. Rẽ fecerũt enim indignam Germana grauitate. Nam tales haud fuerũt illi veteres, id quod mecum increpare decet optimum quẽq;, Et qui potiores

Herculis ærumnas credat, ſæuoſq; labores,

Et venere,& cœnis,& plumis Sardanapali.
At o Chriſte quā delicata, quā ſalubria alimenta
ſunt,ex ſiligine aut tritico panis, ex milio, oriza,
ptiſana & auena pultes. Adde olerum tot ſpecies,
adde hortēſia cōdimēta aniſum, coriādrum,cymi/
num,fœniculū,adde ſinapi,erucā,cepe,porrū,alliū,
& quod ſi Plinio crederemus, peculiarē incōdimen
tis gratiā habere debuit apiū,& potus vice cereui/
ſiam. Adde etiā pro diuitibus vinū, ſimplicē & ſyn
cerū vt Apollonius ſentit,terræ potionē. Idꝗ par/
ce bibatur,ſiue in Frācis natū,ſiue ad Rheni ripas.
Adde ex noſtris animalibus carnes, hinc cicurum,
inde ferinas,iniucūdo nequaquā ſapore. Nec arbo/
rū cōtēnēdi fructus,quā diues eſt Germania,quam
abūdat vitæ alimentis,quā affatim ſuggerit neceſ/
ſaria. Meū igitur ſummū votū eſt,ne vnquā poda/
gra,vnquā morbo Gallico careāt,qui pipere care/
re nō poſſunt. Et vt aliquādo miſere famē ferre co/
gantur,qui nūc vndiꝗ,nō cibū quo viuāt, ſed qbus
gulā irritent,ac appetitū inuitēt illecebras quęrūt.
Atꝗ his quam ſancte inuidit Galenus,quando ab
ebrioſorū & gulæ deditorū hominū,ſi quādo ægro
tarent,curatione interdixit medicis. Redaceruant
enim cito,inquit,per vitæ intēperātiā, crudas hu/
mores,vt fruſtra euacuētur iſti. Cito expletur,Hie
ronymus ait,naturæ neceſſitas,frigus ſimplici ve/
ſtitu & fames cibo expelli poteſt. Anaxerxes Per/
ſarū rex,ad eā aliquādo neceſſitatē redactus,vt fi/
cis aridis & pane ordeaceo veſceretur, rerū varie/
tatem ſimul & ſuā fortunā contēplatus, cuiuſmodi
inquit voluptatis expertē me regalis fecerat affluē
tia. Quo exēplo intelligere datur,quod hi qui par/
ce viuūt & ſobrie,ſoli in luce verſatur, & viuere ſe
intelligūt,qui cōtra indulgēt corpori,ac omnia ſibi

ingurgitāt, in quibuſdā quaſi tenebris errantes, nō ſentiunt ſuā ipſi vitā. Tantum abeſt iucunde vt viuant, quāquā ſentiunt paulopoſt, in morbos vbi inciderunt, & tunc quidem cognoſcere incipiunt, quā vitam, quo pręmio delegerint. Nam vt Perſius ait,

Cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tum craſſos trāſiſſe dies, lucemq; paluſtrem,
Et ſibi iam ſeri vitam ingemuere relictam.

Ergo dubitamus, quæ tot morborū cauſa Germanis ſit, cū meminerimus adhuc, cū illo luxu, has inuaſiſſe corporū clades. Iam enim, ita ganeæ ita delitiis ſtudemus hic, vt videamur q̄ſi propoſito pręmio, cū aliis extra populis, de turpiter viuēdi principatu cōtendere. Habemuſq; hanc ad rem, nō imperitos quoſdā miniſtros. Hi ex vltimis terris, conquiſita ad nos gulæ irritamenta cōuehūt. Hi quod edamus atq; bibamus & quo veſtiamur, miro ſtuſtio peregre importāt. Quod cū diu iā magno ſuo, vt prius dixi, cōmodo fecerint, adeo quoſdam delicatos reddiderunt, vt hic viuētes. Curſicū bibāt, & ab Italis petita cibaria inſumant, cōtra Romæ quādo ſunt, eo quod apud Rhenū naſcitur, aut q̄d Neccarus gignit vino vtuntur. O peruerſam viuēdi conſuetudinē. O rem odio dignā, vel idcirco magis quod epiſcopi ſunt qui faciunt iſta. Quales ego homines a diis imortalibus cum Philoxeno illo, vt eſt apud Ariſtotelē, optare credo, collū gruis dari ſibi. Ariſtophanes Syracuſanorū mēſas, & Sybaritarū luxus notat, ſuggerebāt hoc ſua illi tempora. At nunc idē ille ſi viuat, quo ore, quo ingenio ſatis iſta culpare poſſit noſtra prandia, noſtrā ingluuiē, noſtras cōpotatiōes? Audiāt igitur omnes, qui virtutibus excellere volūt, & ingenio qui volunt. Py-

thagorā dicentem, hominem ex homine, nihil altū cogitare. Ideſt incontinentem & luxu diſſolutum, donec quidem in ea vita ſit, nihil poſſe ingenio, nihil aio vti. Homini cibus vtiliſſimus ē inqt Plinius, ſimplex, aceruatio saporū peſtifera, & condimenta pernitioſiora. Hæc Perſius itellexit, cū ſic frēderet

Poſcis opem neruis, corpuſq; fidele ſenectæ,
Eſto age, ſed grādes patinæ, tuccetaq; craſſa
Adnuere his ſupos vetuere, Iouēq; morātur.

Apud Ciceronē Cato inquit, libidinoſa & intēperata adoleſcētia, effœtum corpus ſenectuti reddit. Atq; idē ſuadet, tātū cibi & potionis adhibendum vt reficiātur vires, nō vt opprimantur ac hominis mēti, quod diuinū munus ac donū vocat, nihil tā eē inimicū quā voluptatē putat. Nec enim libidine dominâte, tēperātiæ locū eſſe, nec omnino in voluptatis regno virtutē poſſe cōſiſtere. Magnāq; habēdā ſenectuti gratiā cēſet, quæ effecerit vt non liberet, qđ nō oporteret. Impedit enim inquit cōſiliū voluptas, rōni inimica, ac mētis perſtringit oculos, nec habet vllū cū virtute cōmertiū. Igiturq; bñ cū ſenibus agi putat, qđ cū careāt epulis, extructiſq; menſis, & frequētibus poculis: interim vinolētia quoq; careāt: cruditate & iſomniis: q̄ iſtā cōſequūtur mollitiei idulgētiā: morbi ex ſacietate nimia cōcitātur inqt Hieronymus. Scitū ē hoc cuiuſdā noſtratis medici: q cū ægro cuidā: qui veteres in tibiis fluctiōes patiebať: mederet: atq; is crapulæ eſſet deditus: & fortiter biberet: nec minus tamē quereret nihil pfícere medicamía: qn multo etiā: quā a principio magis fluere vlcera. Iſta quidē inquit fluere deſinent: ſi tu ifundere deſinas. Galenus athletas: quorū vita & ars ſagina ē: nec viuere poſſe diu: nec ſanos eē dicit: animaſq; eorū: ita nimio ſanguine & adipibus

quaſi luto inuolutas, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus & ructu, ac vẽtris ingluuie cogitare. Antiqui Romani mẽſam neceſſariã vocabãt, quæ tenuis eſſet & frugi. Et apud Græcos literis clarorũ virorũ decãtata eſt ολιγοσιτια. Eſſei quoddã apud veteres Iudæos philoſophorum genus, ab Ioſepho laudãtur, quod ieiuniũ cotidianũ vertiſſent in conſuetudinẽ & alterã naturã. Phariſeorũ idem continentiã effert. Qui nos perditos voluit olim, hãc credo viuẽdi cõſuetudinẽ imprecatus eſt. Itaq; tã ſollicite M. Cato, vt eſt apud Pliniũ, cum timuerit, ne quãdo, cũ ſua mollitie, ſuoq; luxu, in Italiã inuaderent Græci, quis ex noſtris maioribus cauit, ne qd vnquã iſtorũ venderetur in Germania cõdimẽtorum. Pereat piper, pereat, crocũ, ac ſericum pereat. Aut ſi quis apud alias gẽtes, iſtorũ vſus eſt, ſaltẽ ea neſciat hæc natio, aut nũquam videat. Noſtratibus vero hãc mentẽ indat Chriſtus Opt. Max. vt antiquorũ ad ſe reuocent frugalitatẽ, & maiorũ ſe parſimoniæ cõformẽt. Quãta animi magnitudine barbarus Anacharſis iactat vitæ inſtitutũ. Mihi pulpamentũ inquit fames, cubile ſolũ, veſtis ſcythicum tegmen. Ebriũ Aeſchinẽ, abſtemius Demoſthenes, ciuitate expulit. Socrates aliquãdo exoſus ganeæ deditos, & quibus in ſolo viuẽdi eſt cauſſa palato, multi idcirco vt edãt ait & bibãt, viuũt, ego vt viuã edo & bibo. O vere ſapiẽtẽ & dignũ Apollinis cõmẽdatiõe virũ Memorabile & hoc ẽ Græci poetæ,

Ventris habenas oportet tute regas.

Quid ille? qualis fuit, quẽ omnes vt voluptariũ inceſſunt, Epicurus? qui in voluptate poſuit ſummũ bonũ? Certe hoc quicquid eſt, quod tanti faciebat: ſimplici panis & aquæ vſu cõſtare putauit, & victũ laudauit tenuem ac parabilẽ, Scribenſq; ad amicũ,

Et mitte

Et mitte inquit mihi caſei Cithridi paululũ, vt cũ epulari pretioſius voluero poſſim. Anaxagoras dicebat, qui ſuauiter edit, minimũ eget obſonii. Porphyrius animum ieiunio expurgari debere pcipit. Apud Philoſtratum Porus Indorum rex corporis firmitate & mẽbrorũ fortitudine ſuſpicitur, aqua & pane vitam degens. Maſiniſſa ad nonageſimum vſq; annũ ſine pulmento victitauit. Mithridates Ponti rex, qui annis. XL. cum Po. Romano bellum geſſit, ſtans veſci ſolebat, tantũ abfuit, noſtro more in plumis vt adcũberet. Titus Liuius de Annibale ſcribens. Cibi inquit potioniſq; deſiderio naturali, non voluptate modus finitus. Vigiliarũ ſomniq;, nec die nec nocte diſcriminata tẽpora. Id quod gerendis rebus ſupereſſet quieti datum, ea neq; molli ſtrato, neq; ſilentio accerſita. Inter laudes Auguſti Cæſaris præcipuum eſt, cibi ac potus fuiſſe parcũ. Hæc tam præclara, tã ſalubria vitæ exẽpla, vt mẽte & corpore valeamus, proponere nobis nõ malimus, quã vtrinq; vt ægrotemus, ad iſtorũ cõtra naturam viuentiũ gulonũ molliculorũq; hominũ mores, vitã inſtituere. Agite autẽ Turcę & reliqui extra religionẽ hanc populi, volent vnquã effici Chriſtiani cũ nos ſic viuere videant? Sed futurũ credo, vt ſuis edocta malis, reſipiſcat gens noſtra. Nũc ad inſtitutũ redeo, & quia de victus tenuitate ſermo erat, dicã an q circa victũ ſic habet, cũ vel ſine Guaiaci, quod putãt aliqui potione reſtitutũ iri putem, iam ſola hac dieta poſſit reſtitui quis? Caput. XXI.

DE probis nulla debet eſſe mala opinio, ne ſuſpicio quidem. Hi certe vulgo medici diſrumpuntur, tantũ poſſe medicamentũ hoc, & ſolum poſſe, ac præter ſuam operã poſſe. Ita fremũt,

multos paſſim repente ſanari, a quibus perpetuum ſibi ſtipendiũ cõceperant, iuge lucrũ deſtinauerãt. Quare etiã ꝑtinaciſſime pugnãt, ne vnquã ſuis placitis, quod futurũ timẽt, fidem abroget. Nuper qdẽ nugalia quædã prædicauerunt, ſi ex animo, errori imputãda, ſin vero inuidia, flagitio, ſola hac dieta, & quæ in curatione per Guaiacũ præſcribitur victus ratione, quãuis neq; a Guaiaci decocto bibat quis, neq; vllã omnino medicinã adſumat, poſſe reſtitui ęgrum. Vidiq; ipſe qui promitterent iuniperi ſcobẽ, & quercus aut fraxini, vel pini, aut omniũ ſimul limaturã, decocturos ſe, neq; ſi id faciant dubitare, quin eoſdẽ contra morbos, eodẽ effectu mederi velint. Quod ad opus quãquã valde ſuſpicor, maleuole conari eos, tamẽ optimã, & e ſuo voto fortunã precor. Quid poſſet enim felicius euenire nationi huic, quã in noſtris hoc ſyluis naſci, qđ tã peregre alioqui petitur, tanto nobis remedio ſit? Sed valde metuo, temere ꝓmiſſum hoc ab ipſis, eos fruſtra conari, cũ quia grauiorẽ eſſe morbũ hũc exiſtimo, q̃ fame qui nõ etiã adhibito medicamẽto, præſertim altiſſime, vt plerũq;, radices vbi fixerit, repelli poſſit, tũ vero, quia ſi hæ quas dixi arbores, tale quid ipſæ poſſent, tã diu incognitã vim, vtpote vernacularũ nobis, futurã haud fuiſſe. Experiantur illi tamen. Quod eſt aliud enim medicorũ officiũ, q̃ cotidie indagare aliqd, & experimento cognoſcere, ac vnicuiq; morbo quid medeat̃ inquirere? Verum ego omnis interim admonitos velim, quod in præcedentibus dixi, id credant, magnũ eſſe qdẽ ſicut in aliis morbis, ita vel præcipue cõtra Gallicũ, frugalitatis præſidiũ, verũ haud tale, vt poſſit infectum iam ſanguinem, & morbi veneno corruptum, emendare, niſi quorũ hæc vis eſt, medicamẽta ac-

ceſſerint. Vt ſi bellũ gerant duo aliqui, & hoc apud me alter obtineat, inimicũ ſuũ ne adiuuẽ, iputare illi qdẽ poſſim qđ nõ nocuerim, qđ adiuuerim ẽt haud debeã. Ita cibi ac potus abſtinentia non tollit ipſã quidẽ morbũ, ſed non alit. Quaſi dicat quis ſe neq; vincire captũ cũ poſſit, neq; ſoluere cũ non poſſit. Dixi de podagra & de articulari morbo dixi, reſtitutos ſibi, qui ad frugaliorẽ ſe victũ tranſtuliſſent, aut a vino & venere qui temperaſſent, de hac ſcabie, & quæ illam conſequuntur mala, in mentẽ idẽ nunquã venit. Altius inſedit enim, quã vt cito auellatur, ac latius vires ſpargit, quã paruo negotio vt colligi poſſit, atq; ita totũ occupat, quẽ inuaſit, vt a nulla ſeorſum parte amoueri ſuſtineat, niſi ſimulatq; vno quaſi impetu a toto expellatˆ. Mihi ſane magno meo incõmodo multa experto ibi, fides ſit, ſobrie & parce viuendo, ſi cui euadere malũ iſtud liceret iam ante effugiſſe me, qui totos tres annos, ad ſummã maciẽ extenuaui corpus, cum interim nõ tenerem quidem morbum, ſed non etiam eiicerem. Agite tamen o magnifici promiſſores, coquite fraxinum, apparate iuniperum & pinũ nobis, ac ſi videtur buxum adhibete etiam, & cornum aut platanum, magni apud omnes beneficii gratiam inhibitis, ſi per vos hic adſequamur, quod aliqui tã longe petendum erat. Maiuſq; multo erit hoc veſtrũ meritum, quã ſi efficiant. Fucheri piper vt gignat hæc terra, aut cinnamomũ vt hic naſcatur. Ipſe vt cupidiſſime hoc a vobis, ſi vnquã dederitis accipiã, ita priuſquã dederitis, nihil credam in vobis tale eſſe, ne ſperabo quidem, ſæpe iam fruſtra hiare iuſſus, illos expectare aureos montes.

Quomodo ventris in curatione hac, rationẽ habere conueniat. Cap. XXII.

TOto curationis tempore parũ reddit venter, idq; & ægre & durum, nõ tam quia parũ edi-tur: quã propter medicamenti vim, quæ ineſt illi exiccatoria, & aſtrictiua. Quãquam audie-rim, nõ æqualiter omnibus accidiſſe hoc. Quoſdã enim dicunt ſtatim a principio, liquida fuiſſe aluo, quoſdã perpetuo etiam. Quod mirabar certe, cum mihi quadraginta dies ipſos, ne ſemel quidem, niſi coacta tranſmiſerit cibum. Poteſt autem contineri excrementũ, vt in hac dieta, in quintũ aut ſextum diem, ſine periculo. Deinde limitatura Guaiaci, in aqua decocta bibit ſemiũcia i aurora. Quod ſi prio nihil mouerit, datur ſequẽti iterum die, aut tertio, ſine ſic quidẽ reſpõderit, tũ infundẽda ſubtus clyſte-ria, aut balani, eũ in vſum apparati, imponũtur, nã ducere omnino ventrẽ oportet. Quem ſi quis caſ-ſiæ potu, aut etiam victu ſoluat, nihil erraſſe cre-diderim valde, dũ ne pluſquã ſemel hoc contingat, & eo mane non bibatur a Guaiaco. Vomitu leuan-dum nõ cenſeo, frigidiora enim facere corpora vo-mitiones, & inimicas oculis eſſe, dicit Plinius, maxi meq; dentibus. Porro quæ aluum ſiſtant, multa in hoc negotio conueniunt. Primũ quod exinanitum iam ante de purgatiõe corpus eſt, deinde quia cibi parũ adſumitur. Sed vt hic clauſus eiectionibus lo cus eſt, ita nõ nihil interim excernitur, aut per ſudo res propellente nocumenta & ſuperflua Guaiaco, aut in vrina, qđ liquidius eſt a cibo. Magnoq; aliud hoc ſolatio eſt, quod interim nec iflatio accidit, nec tormina infeſtãt, neq; guſtus amaritudo ẽ, vel nau-ſea ſurgit, aut in caput facile exhalãt vt alibi aſcen dentes a ſtomacho vapores. Et vt mictu quidẽ pur getur æger, intelligere facile ẽ, neq; vt hoc fiat inui tamẽtũ aliũde quærendũ. De ſudore dicã pauca.

DE ſudore ibi mouendo. Caput. XXIII.

SVdorem, Si non vltro exeatur, quærendum ali qui putant, Igitur copioſiori ſuper impoſita ve ſte, in tertiam, aut quartam, interdum horã con tecto ægro eliciũt. Quod & ſi inter difficillima eo rum que patimur omniũ ſit, ſenſi tamẽ ad laſſitudi nem vſq;, nõ ita defectionẽ cõtingere, qui mecũ cu rabantur ægerrime ferebant omnes, atq; vnũ hoc in curatione hac durũ eſſe dicebant. Quod ſi liceat mihi dicere quid exiſtimẽ etiã, nõ tantũ quid didice rim, pœne auſim docere, neminẽ cogendũ vt ſudet, niſi hoc quod res ipſa habet, patiatur quis, vt tres aut quatuor horas contineat ſe quidem in lecto, neq; excedat, & cõtegatur, ſed neq; multo obrutus veſtitu, neq; imobilis penitus iaceat, in ſumma ni hil magnopere angatur. Multaq; hic vt alibi teme re & ſolita noſtratiũ medicorum ſuperſtitione fieri credo, quę nõ oporteat. Nã vt per ſe mouet ſudorẽ medicina hæc, ita cogi non ſuſtinet. Cuius rei vel hoc fuerit argumentum, quod nihil maturius ſuda tionem mihi, ternis aut quaternis contectus pelli bus prouenire ſenſi, quam ſub vna quoties decubui ſtragula. Verũ hæc intelligi volo, exudandũ omni no velim, & ſi id nulla ſponte fiat citu opus videri, ſed leuiter. Quippe violentũ nihil probo. Fugien doſq;, ad ignes qui torrere corpora ſolent, aut co pioſius æſtuaria calefacere, moneo. Frangũt enim corpora & humores, virium fomenta, exhauriunt. Quod vero leuiter dixi, hoc ſic capiẽdũ ẽ, quod qui vna ſe ſub ſtragula aliquãtiſper cõtineat, etiã ſi ad moleſtiã vſq; non oneretur, aut indignationẽ, ſatis eum, Guaiaco intus operante, ſudaturum putem.

Quomodo iuuet medicina hæc, & paulatim an repẽte ſaneſcãt hoĩes. Cap. XXIIII.

SEd iam tēpus eſſe reor medicinę huius effectus, quomodo ſentiatur, & quando tandē incipiant conſaneſcere ægri, citumq́ eius iuuamentū ſit & velox, an tardū & lentū, dicere. Vbi vt in aliis, ea dicam quæ vidi ipſe & cognoui, hoc iā præmonēs, iſtā in me culpā ne coniiciat aliquis, ſi cui alter atq́ ego ſcripſerim eueniat. Didici autē iuuamentū eius paulatim intelligi, nō repente, ſenſim procedere, nō impetu ferri. Tantū abeſt enim ſtatim iuuare eam, aut cū liberat cito lenire dolores, vt etiā a principio, in quindecimū plerūq́ diem, acerrime intendat morbū & cruciatus augeat, ac vlcera dilatet, intantum vt peius quis per eos dies, quā vnquā prius habere ſibi videatur, ſiue tūc ab intimis eruitur morbus, & eruendo dolor eſt, ſiue ea quæ tunc fit in corporis habitu alteratio, cū quodā fragore & cōcuſſione perrūpens torquet. Certe enim radices mali huius extrahit medicamētū hoc, idq́ nōnullis haud longe ab ingreſſu facere incipit, quibuſdā interpoſita mora. Nemini aute ſeptimū diē, multis vt mihi, poſt vigeſimū, ſed longioris moræ vitiū eſt ab ipſis aliquādo ægris, quādo circa victū ſibi pluſculū indulgent. Apud me quod prius dixi, peccatum eſt in coquēdo Guaiaco, qa enim tenuius illud apparauerant medici, quā oportebat, ſerius vim eius ſum expertus. Audiui medicos dicere, quia ſit alia aliorū corporū ratio, maturę aut ſero prouenire. Certum eſt hoc enim qđ idētidē mihi crebro inculcat Stromerus, nobis qui ſubtiliori agimur ſpiritu, & in ſtudiis literarū attentius verſamur, morbos, plerūq́, ſi accidant, vehementiores eſſe & longiores. Referri præterea hic vt alibi multū putant, quibus in corpore locis morbus ſit, & dextera quidē pars ſanabilior eſt quā læua. Quoniā Alexāder iquit, per exer-

citationem ampliorē materiæ cōpeſcuntur, reddū-
turq́ ſanitati opportuniores. Aiunt & extrema dif-
ficilius ſanari, quod remota a corpore, alimētū ac-
cipere, nō niſi tandē poſſent. Ibiq́ animaduertēdū,
aſcendat an deſcendat malū. Celſus ait, quiſquis do
lor deorſum tendit, ſanabilior eſt, atq́ iterū. Dolor
oīs medicinæ minus patet, qui ſurſum ꝓcedit. Por-
ro in pudendis quæ innaſcūtur, vt doloris ſunt pro-
pter inflāmationē (cui obnoxia imprimis ſunt hæ
partes) intenſiſſimi acerrimiq́, ita ſtatim & cū pri-
mis ſaneſcūt. Qui vt in aliis moueri medicinis omni
bus poſſunt, ita ꝑpter recēs inductū Guaiaci vſum,
haud ſcio an ſic habeāt ſemper. Hoc omnibus curæ
fuerit, vbi vbi doleāt, & quacūq́ ægritudinis huius
ſpecie infeſtētur, bene Guaiacū vt apparent. Cuius
decoctū vbi tāto iā tpe potū eſt, quātū vt in venas
ſe diffundat, ſatis creditū, paulatim decreſcit dolor
aliqñ etiā acrior ſubinde reuertit̃, ac decedit. Nam
vbi ſemel minui cœperit, ſi recrudeſcat ēt, nō durat
multū. Vlcera vero quibus ſunt, his quā latiſſime ca
ro circūadedit̃. Atq́ hoc eſt incipientis tñ ſanitatis
argumētū. Mihi quidē vt nūquā antea, nudari in ti-
bia os cōtigit, latitudine vnguis humani, idq́ vige-
ſimoquinto tādē die, meo magno terrore, ſed nulla
reparādæ carnis difficultate. Adcreuit eniꝫ paucos
intra dies. Itaq́ video naturā ei eē, ſubtus depurare
vlcera, & ſub carne vim prius ſuā experiri. Adhuc
paucos vidi, itē qbus cōſanuiſſent in totū vlcera, in
cluſi donec tenerētur. Atq́ igit̃ audiui quoſdā mul-
ta ibi exptos, dicere, tū demū finē effectui ſuo īpone
re Guaiacū, vbi iā ad cibū redierit æger, & per oīa
priſtinā reſumpſerit viuēdi cōſuetudinē. Dixi prius
ad quadrageſimū iuxta diē ab exitu negotiū fuiſſe
mihi. Quæ oīa, vtcūq́ æſtimanda veniūt, ītelligo,

vt plurimū differri in longum eius opus. Neq; enim abrūpere eſt huius medicinæ, ſed paulatim corrigere ſanguinē, in quo vitiato, vniuerſa morbi vis ieſt, & humores noxios, mali ipſius alimēta, arceī a corpore, & deriuare, aliis quidē in vrinā & ſudores, in ſedis excremēta aliis. Omnino autē, ad ſanitatē inclināte iam morbo, opus eius primū eſt, ſudores extrudere, proximū per vrinæ meatus depurgare, vñ miras eluit ſordes. Et tūc quidē incipiunt manus ac pedes frigeſcere, in mirū modū, atq; adeo, vt deſerta a calore penitus videātur. Quod medici aiūt icirco fieri, quod tūc ab extremis trahat calorē hoc medicamētū ad intera nea, quibus calfactis & ipſis, tum ſe diſpergat extra. Certe enim qui a Guaiaco conualuerunt, calidiſſimis eſſe mēbris in comperto eſt. Ac mihi cū hyemes proximas ſex aut ſeptem, in tantū frigerent crura ac pedes, vt ſatis nūquā, multis etiā inductis veſtibus calefieri poſſent, adeo calent nunc: vt ſimplici vt primum indumento frigus arceā. Quibus ſic cognitis, ad illud tādē eūdū ē, qđ ſit Guaiaci opus, & cōtra quos morbos iuuamētū.

Quæ eius vis, & quos contra morbos qui effectus. Caput. XXV.

Opus eius præcipuū eſt & peculiare, tollere in vniuerſum, & a radice morbū Gallicum, ſed magis vetuſtū iam & antiquatum. Vidimus enim qui ex inueterato languerent, citius his, qui recēti adhuc ſcabie tenebātur, & melius reſtitutos. Non quod etiā in his quippiā inſanabile relinquere tur, ſed quia difficilius procedit curatio, & diutius inhæret morbus, ac ægrius auellitur. Itaq; tumores, & collectiōes ac durities, & ſinus, & tubera, quę multos iā annos ſteterūt, ſoluit ac diſſipat, cū miraculo. Fluxiones ſiue cōſumat, ſiue auertat, penitus

aufert. Vlcera ad ſupputationē deducit, gratiſſimo per oia ſenſu. Et ſiquid in intimis latet, eruit. Itaq; aliis vt mihi oſſa denudat, aliis neruos oſtendit & venas perrūpit, aut altiſſime exedit, infectas morbo partes tāto cū fœtore ac fœditate, vt ferri odor ille nō poſſit. Porro vim ei eſſe colligūt phyſici excalefactoriā deſiccatoriā, & vitia ſanguinis emendare, ac iocineris dicūt, ſed hæc omnia tanto tēperamento, vt indifferenter ex calida & frigida languentes cauſa leuet. Quare & fluxus moratur ſiccitate ſua nocentes humores, qui profluūt perimens, aut ortum eorū eradicans, & intermiſſum bonum corporis habitū reſtituit. Pituitā extenuat, obſtrictos vrinæ meatus, quod cū ex perunctionibus frequenter accidit, tū vel alias etiā hoc in morbo aperit, eamq; ſtimulat & impellit. Quo argumento, iuuare calculoſos credunt, & e veſica lapides eiicere. Exquiſitum habeo, bilem quæ atra dicitur, vehementiſſime detrahere eā. Itaq; & hilariorē reddit, & iracundiā cōpeſcit. Omnino enim magna ei vis eſt cōtra melancholiā. Neq; nō interim diſtillatiões abripit, & a fluctionibus caput liberatur, eiuſq; grauitatē recalfacto vt putare licet, cerebro leuigat. Fertur & emēdare male curata prius vulnera, quoquo ea inflicta ſint, reſciſſa eorū cicatrice. Diuturniorē in corpore maciē corrigit. Itaq; a curatione hac in reliquū tēpus, valde pigueſcūt homines. Mirabili virtute adſeritur, contra oris graueolentiā, & emendare, quæ & ipſa, ex perunctionū vitio venit, animæ grauitatē. Iuuat interranea, imprimis ſtomachū, quē renouat ex toto, aluūq; facit, vt nūq̄ prius bonā. Egregius eſt eius ad mēbra extenuata & imminuta effectus, auget ea & explet, contractos neruos extēdit, laxos ſolidat & cōfirmat. Cōpertū

eſt & ſtupida hoc ex morbo quę ſint, excitari, & ad ſenſum vigorē quæ priſcū reuocari, ac motū recipere. Dixi prius, circa aluū eſſe varia, aliis enim aſtringere eā, aliis ex laxitudinē vſq; ſoluere. Rurſus quibuſdā primo ſtatim cohibere deīde laxare & emollire, & dari ad ciendū eā ramētū ipſum minutiſſime confractū, ſemuncia potu. Dixi itē nō dari, pro vitium portione eius modū, neq; enim infirmat datū. Iam hoc autē quarta nōdum decoctione exhauriri eius virtutē, haud aliis credo, ſed ipſe cōperi. Quāquā priorē quālibet valētiorē eſſe non negem. Sunt qui magna fiducia credāt, ad fiſtulas ipſam & cācrū & cancrenas proficere. Medetur ſuſpirioſis & anhelantibus, ſi hoc a morbo, aut ex punctione ſit vitium. Sed quia prius expoſui, quæ mala ſecū inuehat morbus, ſuperuacaneū eſt hic ea repetere. Tollit omnia & perimit ac extinguit, vt prius dixi, ſi vetuſtiſſima ſint facillime, iā & podagricis datur pari iuuamēto. Duos vidi ipſe cōualuiſſe, cū acerbiſſime affecti pedibus eſſent. Sed medici differēter hoc fieri putāt, & ſolū prodeſſe his, ex frigida cauſſa qbus ſit ægritudo, quod cū illis expoſtulādum relinquo. Salutare eſt hoc etiā remedium contra paralyſim. Reſtinguit recētē eā ac diſcutit, quod ex relatione grauiū virorū qui hoc cognouerunt, ſcribo, nā ipſe nūdū vidi, qui ſic liberatus eēt. Accedebat & lepro ſum quendā Ricius mihiq; dixit poſtea, nō ex toto leuatū quidē, ſed actū tamen multo meliorē, ac non parū eſſe mundiorem iā, & talē ferri qui poſſit. Ita vt ſibi videatur tegere omnino ac remorari leprā hoc medicamentum poſſe, auferre fortaſſe non ita. Quod ſi iteretur aut ſæpe etiā adeatur curatio, tū ſe credere, diutiſſime differri ſūmū morbi nocumētū, quāquā ſpes ſibi permagna ſit, recenti iam malo

ſi hac via occurſum fuerit, poſſe illud abſtergi peni tus, & reſtitui ægrũ. Conanť iam etiã, quia vis ſit ei ſiccifica, ad aquã iter cutẽ dare ipſam, cuius rei euẽ tum expectamus. Cognitũ eſt ad comitialẽ morbũ vtiliter ſumi, vt medici dicunt, frigida morbo ſpe- cies ſi fuerit. Vidi ex aliorũ etiã morborũ nocumen tis, qui intus laborarent, & ſtomachis eſſent corru- ptis, ac deprauatis, præterea male qui perficerent cibũ, & qui ex lõga ægritudine recolligere ſe vellẽt ac vires reparare. Huic curationi accingere ſe, non dehortãtibus medicis, Ricio etiã probante in aliq- bus, quod cognoſcere ſe diceret a ſanis etiã aut non magnopere adfectis adiri, citra nocumẽtũ eã, per- tinaciter credere ſe enim bonã corporis cõſtitutio- nem ſi ſit, ſeruare eã, tueri & confirmare. Atq; hæc de iuuamẽtis Guaiaci dixiſſe ſufficiat, quorũ ſi cauſ ſas a me pcõtetur aliquis, tũc ad medicos eũ remit- to expertos. Nã ipſe nihil tale pfiteor, neq; ita in- greſſus ſum, vt eorũ quæ ſcriberẽ, continuo rationẽ quoq; redderẽ, ſed hoc pmiſi, quicqd de Guaiaco cõpetiſſem, aut in me, aut in aliis, & quæ vel ipſe vi diſſem, vel ex aliis auditu accepiſſem, optima in li- teras fide referrẽ, relicturus anſam poſt me multis, qui rẽ pro ſua dignitate explicabũt. Et iã, ne cui in- cognitũ ſit, in me quid effecerit Guaiacũ, dicã, qbus corporis partibus, & quomodo affectus fuerim.

Quos mihi morbos ademerit hoc reme- dium. Caput. XXVI.

VEl vno hoc euentu cognitum eſt, in nullo nos corporis malo, quantũcũq; conclamato de- ſperare oportere. Quot eramus enim a me- dicis deplorati iam, qui ſubita & quaſi cælitus in- terueniente Guaiaci ope reſtitimus. Quendam no- ui vere amicum mihi qui acerbiſſime diuexante

me tũ morbo, cũ per dolores nec quieſcere noctu liceret, nec interdiu cibũ capere, ſuaſit mortẽ mihi quãdo quidẽ remedium nõ inueniretur, & defluere corpus tabo, ingẽti cũ dolore & nulla inclinationis ſpe videretur, cõſciſcerẽ. Iã te inuito huic malo eri pi decet inquiẽs. Atq; is quidẽ Chriſtianos nos eſſe oblitus erat, amicos eſſe plus etiã q̃ oportuit meminerat. Omnia in illis olim martyribus, qui ſtrenue cruciatus pro Chriſto pertulerunt ſuſpicienda ſunt, ſi quis tamẽ deficere poſſit, ac animo labi, certe hoc torquente morbo poterit. Nego tale aliquid paſſum etiã *Licinii Cecinnæ* partẽ, cũ ſe papaueris ſucco, interimeret. Nec ita in patibili fuiſſe vale tudine alios qui hoc idem factitarunt. Certe enim hæc lues vel ſola fœditate, nedum cruciatibus, qui ſuper oẽs immẽſi ſunt, vitæ odiũ gignere potis eſt. Speuſippo philoſopho paralyſi ad deſperationem vſq; cõuulſo olim, cũ veheretur obuiã Diogeni, atq; illi ſalue diceret, reſpõdiſſe Diogenẽ ferũt tu quoq; nequaquã ſalue qui eiuſmodi cũ ſis, viuere ſuſtines. Idẽ ille ſic rigide philoſophari ſolitus, quid dixiſſet me cõſpicatus, cũ & pariter illis, qui paralyſi tenẽtur cruciarer, & ita eſſem aſpectu ac odore fœdus, vt omnibus eſſem grauis, quibuſdã odio etiã, viuebam tamẽ, nõnulla adhuc ſpe, quãquã toties fruſtratus, magnificis medicorũ promiſſis. Et ne quis vna aliqua parte ægrotaſſe me putet, aut leuiter, dicã vt affectus fuerim. Primũ ſiniſtro pede eram inutilis iã, hęrẽte ibi octo plus annis morbo, & in media quidẽ tibia, qua parte tenuiſſima cruri obducitur caro, vlcera erant cũ inflatione carnis inflãmata, putreſcẽtia, ingenti cũ dolore, & huiuſmodi vt vno ſaneſcente, erũperet ſtatim aliud. Erãt enim cõplura ſparſim nec ope medicorũ fieri poterat, in vnũ

omnia vt redigerenť. Supra ea tuber erat, vt os cre
deretur ita induratũ, & in eo ſuppũgens citra inter
miſſionẽ dolor imẽſus, imodicus, fuit & ſupra de-
xtrũ proxime talũ collectio, & ipſa in oſſis modum
dura, ex recẽtis olim morbi reliquiis vetuſtiſſima.
Hanc mihi ferro, hãc igni & cauſticis omnibus ada
perire cũ molirenť medici, nihil profecerũt. Illa aũt
modo vehemẽter intumeſcebat, ac ſummo cũ do-
lore, modo reſidebat mitior Dolebatq; minus igni
admoto pede, nec ſuſtinuit tamen multiplici veſte
cõtegi. Eo fluxus erat vehemẽs, & qui irreſtinguibi-
lis plane videretur. Ac quoties pedi inſiſterẽ, dolo-
re afficiebat ipatibiliter. Deide ſupius coxa & genu
penitus cõfriguerãt, attenuato ibi ad ſummã vſq;
macretudinẽ femore, atq; ita iminuta carne vt prę
ter cutẽ, vix eẽ videreť, quo ſe os cõtegeret. Præter-
ea i tm̃ luxata vtraq; iũctura fuit, vt diu ægerrime
liceret iſiſtere, tãdẽ nõ amplius ẽt euanida oĩno ex
clunib⁹ altera. Dolebat itẽ leuus humerus, vt leua-
ri iã brachiũ nõ poſſet, debilitata extrema ſcapula
occalluerat, & in medio muſculo tuber oui magni-
tudine iminuto aliis partib⁹ ad mirã tenuitatẽ bra
chio, ad ipſam vſq; manũ, & in dextero latere, ſub
infima ſtatim coſta, vlcus erat ſine dolore quidem,
ſed fœdũ quoddam pus efferuens & ſpurca manans
ſanie, fiſtulæ in morẽ auguſto exterius ore, ac am-
pla intus cauitate. Supraq; ipſum aliud iterũ tuber
quaſi ſupernato coſtæ quodã ibi oſſe. Deniq; a ſũ-
mo retro vertice fluxus ibat, ad omnia iſta, manife
ſto ſenſu. Qua incipiebat is ad leniſſimũ etiã tactũ,
quaſi pertuſo craneo dolebat caput, nec verti i ter-
gum, niſi cũ ipſo vna corpore facies potuit. Adde
illud quod ſolũ ſi mihi ademiſſet Guaiaci medicina
tamen permaximã eius vim prædicare debueram.

Somnum meridianũ, quẽ perdite appetebam & cui ita deditus erã, vt nullo intermitterẽ die, totos pœne ſex annos, cũ mihi acclamarent medici fere vnã hanc eſſe omniũ mihi morborũ cauſſam, ego tamẽ refragare deſyderio nõ poſſem. At nũc in tantũ illud abiit, vt credo ſi me in vitẽ etiã dormire interdiu nõ poſſum. His tot tantiſq; infeſtatus malis, cũ deſperaſſent omnes, me tamen bonus credo meus Genius, quiddã adhuc expectare iuberet. Ecce ad Guaiaci ſuccurſum reſpirare auſus ſum. Quã deus mentẽ bonis omnibus indat, nunquã vt ſperare deſinant. Me quidẽ nihil pœnitet mei, & ſi hoc alio q concessum ſit diu, incolumẽ etiã & validũ victurũ, magna ſpe teneor. Ac de morbo quidẽ, & ex Guaiaco qđ eſt remedio, quæ occurrebant ſcripſi, optima certe fide, & vt mea tulit facultas, facturus hic finẽ, niſi & poſt curationem hanc, vt ſe habere in victus ratione ægrũ cõueniat, admonẽdos putarem, qui hæc legẽt. Id quod breuiter & ipſum prçſtabo.

Quæ circa victum poſt curationem hanc obſeruare cõueniat. Cap. XXVII.

IN precedentibus monui totos tres mẽſes at ſaltem duos poſt curationẽ hanc, & vbi egreſſus iã eſt medicinæ huius clauſtrũ æger, quadã conſequenter circa victũ obſeruatione vtendũ eſſe. Iam ipſum illud, quia peculiariter & ſuo loco tractandũ venit, in tantũ eſſe neceſſariũ dico, vt negẽ ſicui reparata ſanitas eſt, duraturã: & niſi curioſe obſeruet poſt receptã valetudinẽ multa: & quaſi adhuc clauſus teneatur: ita quoddã intra præſcriptũ aliquandiu viuat. Et tres quidẽ ſtatuunt his: qui aut valde attenuati fuerũt ĩ morbo: & multis obnoxii fluctionibus ac penitus affectis neruis: aut artubus: aut nõ ita firmo potãtur corpore: vt breue recolligendis

viribus tẽpus ſufficiat: qui cõtra validiores:nec ita deperditi:aut cõfracti:his duos ab egreſſu mẽſes ſatis eſſe credunt. Ego vt tutiſſime proſpiciã his: qui me ſequẽtur quã lõgiſſime tenendũ hoc præſcriptũ ſuaſerim:ac primũ omniũ a venere abſtinẽdũ diutiſſime. Quod per Guaiacũ, qui conualuerunt:teneris & per omnia imbecillis iã adhuc ſunt:& quaſi renatis corporibus:in quæ impetũ faciẽs coitus: vbi debilẽ illã:& haud dũ maturã virium recollectionem oppreſſerit:diſſoluit ſtatim mẽbrorũ robur omniũ: ac diſperdit. Et quia veneris nõ vnũ aliquod mẽbrorũ:ſed vniuerſum vno lapſu corpus in diſcrimẽ abſtrahit:quid aliud facere putãdus eſt:qui ſic exhauſtus coit:quã vltro mortẽ qui acceŕſit ſibi: aut præproperam virium internicionem cõſciſcit: vel omnem in manifeſtum exitium valetudinem abiicit. Quod ſi non omnibus:qui bono etiam ſunt corporis habitu:& nullo tenentur morbo:concũbere permittitur: quãto illis hoc fugiendum eſt opere:quos ſic amiſſis viribus reparandæ conualeſcentiæ ſtudium intendere oportet? Et ſi ante decimumquartum ætatis annum:nemo puer coeundi potens eſt: vtpote nõ plenis dum:ad rẽ periculoſam experiũdã viribus:quã danda opera eſt : ne qui ſic renaſcitur: antequã recipiat vires:temere conuellendũ ſe præbeat. Proximum huic quia iugi fame extenuatis: acerrima incumbit edendi appetentia: minime indulgere ei & quantũ fieri poſſit: cõtinẽtiſſime circa victus rationẽ verſari. Itaq; ꝑ exiguo prius cibo vtẽdũ:deinde paulatim plenius : nec niſi lõgo admodũ interuallo:ad priſtinã edẽdi cõſuetudinẽ reuertẽdũ: ſenſimq; adſueſcẽdũ:nihil ꝓcipitãter innouãdũ. Bibẽdũ aũt vini oĩno nihil:niſi qđ multa prius aq̃ dilutũ ſit : & qđ ipſum ſubtile alioquin odoratũ:& cla-

rum ſit, idq́ moderatiſſime. Muniat ſe vero contra aëris occurſuȝ, tēporibus maxime quæ frigore, vento ac pluuiis infeſtāt, aut vero rariſſime in ꝓpatulū exeat. Cibū bis die ſumat, veſperi tenuius, ibiq́ nūquā toto eo tēpore, appetitui indulgeat, & ſatietatē vt ſumme malū fugiat. Eſumq́ piſciū vitet, magis quā omnia, & carnibus veſcatˀ ex animaliū pullis, quæ faciliores ſunt cōcoctionis, ac optimi ſucci, quæ ex medicorū ſuper hoc placitis dignoſcere eſt. Atq́ hæc ad duos illos aut tres mēſes referēda, nā quæ præterea obſeruāda, ex his quæ ſequūtur planius diſcanˀ. Breuiter enim admonebo quædā, nō tā his qui ope Guaiaci, quā qui vtcūq́ quolibet ex morbo cōualuerūt, aut q̄bus alioqui intētior valetudinis cura eſt, ſequēda veniūt. Quo loco iter pręcipua animaduertendū eſt, qu͂quā hoc omnes iam norūt, vel vnū hoc eſſe, morbū hūc moleſtiſſimum quod faciat, quod ſūma eſt in dieta difficultas, cum poſt debellatum eū, nō vna aliqua & ſimplex circa victū obſeruāda ratio ſit, ſed multiplex & omnifariā ineunda. Ita vt quæ omnibus his morbis, quos cōſequi eū diximus ſecūda, aut aduerſa ſunt, appetenda aut fugienda vno in totū ſtudio ſibi proponere debeat, is qui conualuit. Quare curioſo ꝑ oīa victu cauere oportet, vt ordinate omnia agantur. Quāquā ſi quos ſeruauit hæc medicina, his magnū quoddā eſt ſolatiū, qđ putāt eius periti, poſt receptā ſic valetudinē, & exactū obſeruationis quæ eā conſequitˀ tēpus, in nullo quēquā periclitaturū, qđ nō cōtra priſtinā viuendi conſuetudinē, ſiquidē nō omnino inordinata ea fuerit admittat. Perinde eni conſulendū eſſe ei qui ſic reſtitutus eſt, atq́ his qui morbo nūquā tenti fuerūt. Quāobrē nō ita curādū eſſe arbitranˀ q̄d edat aliq̄s quā illud quātum edat,

nullumq́

nullumq; cibi genus fugiendum, nullum habendum circa victus qualitatem delectum, nihil accurandũ, quod non ad cõmunem valetudinis conſeruatione, ac vniuerſalem morborum omnium euitationem pertinere ſciatur. Vbi pręcipuum fortaſſe fuerit qđ Celſus docet, vt caueat quiſq;, ne in ſecunda valetudine aduerſæ præſidia conſumantur. Seruatur autem valetudo vt idem inquit dieta, pharmaco, vnctione, frictione, balneis, exercitatione, vectatione, & clara lectione. Quæ vt conſideranda aut pleniſſime, aut omnia ſint, ab illo petendum relinquo. Hic breuiter pauca attingam. Et ad dietã qđ pertinet grate arbitror & modice veſcendum. Ac cibos adſumi conuenire & potiones, quæ facillimę concoquantur. Nam vt Paulus ait, Caput educationis eſt, vt ſit cibus coctu facilis, boni alimenti, haudquaquam lentus aut glutinoſus, neq; ſuperfluitatibus redundans, potio autem vinum aquoſum, albũ purum, aquæ paulum ſuſtinens. Et Celſus, Cibus ſit inquit, ſine pinguibus, ſine glutinoſis & inflantibus. Abſtinendũq; eiuſdem cõſilio huiuſcemodi in morbis ab omnibus ſalſis, acribus, & acidis, ea puto ratione, qua in præcedentibus monui. Maximũ Paulus ait, in cibatione ſacietatis peccatum eſt. Nã etſi ventriculus probe concoquit, venæ tamen nimis repletæ, laborant, dilatantur, rumpuntur, obthurantur, & flatu implentur, atq; in totum peſſimos ex ſacietate morbos conſtare in confeſſo eſt. Tantopere nequis ſe impleat fugiendum cẽſet ille. Ego non hoc tantum, ſed adhuc etiam nihil intente coquendum, nihil condiendum anxie exiſtimo. Dandamq; operam, ne complura apponãtur, & diuerſi generis fercula, nec quemadmodum iſti ſolent diuites, ſex, ſeptem, aut interdũ decem vna cœna miſſus

importandos. Mirum eſt enim quam hæc obſint, non ſtomacho tantum, ſed digeſtioni etiam vniuerſæ. Itaq; illud iterum eodem ab authore repetendũ quod ait, Summopere vitandam alimentorum varietatem, præſertim contrariæ vbi fuerint in eis facultates. Nam quæ ſic ingeruntur concoctioni reſiſtunt. Atq; hoc ſentiunt Galenus & Auicēnas, omneſq; emũctioris in medicina iudicii. Catonis apud Ciceronem præceptum eſt, tantum cibi, ac potionis adhibendum eſſe, vt reficiantur vires, nom etiã opprimantur. Quare vt plurimum leniter prandendũ Xenophontis conſilio, vt ſit videlicet locus cœnæ, Plane ex illis eſt hic morbus, quos ex plenitudine prouenire Galenus autumat. Quod ſic intelligẽdum eſt, non vt omnes qui in crapula degunt, morbo ſtatim Gallico obnoxios fieri exiſtimẽ, quãquã morbi hos manent, quiqui ſint, grauiſſimi, ſed eo ſi quis ante laborauerit, ſi intemperanter edat ac bibat, recidere illuc neceſſario. Itaq; cibus adſumat neq; varius, neq; multus, quo ne oneret ſtomachus, & impediatur digeſtio. Deinde is, qui vt monui, cõcoctu facilis ſit difficulter perficiuntur, Plinius inquit, omnia in cibis acria nimia & auide hauſta, & inæſtate quam hyeme difficilius, ac in ſenecta quã in iuuenta. Apud Ciceronem eſt, qui caret epulis extructiſq; menſis, & frequẽtibus poculis, caret itẽ vinolẽtia, cruditate, & inſomniis. Quia autem poſt hanc curationem videndum corpus inanitum hactenus & extenuatum, ad ſe reduci quomodo poſſit. Cibis fortaſſe danda opera his, qui augent, ac corpus implent, non noxiis illud quidem humoribus, ſed qualia Celſus cõmemorat primi libri capite tertio, Plinius quoq; dicit, Augeſcunt corpora dulcibus atq; pinguibus & potu, minuuntur ſiccis

& aridis, frigidiſq; ac ſiti. Sed hoc caute tractandũ venit, propter ea quæ ſępe prius monui. Quoniam vero obſeruandum per omnia ventrem Galenus monet. Quicquid enim inquiens, in hoc corrumpitur, id toti morborum putredinis cauſſa fit corpori, potiones ac cibos adſumendos credo, vt Celſus docet, qui ſimul & alant, & ventrẽ emolliãt. Quod ſi quis malo inſtigante Genio, impleat ſe etiam, & ſupra q̃ ferri poſſit cibis oneret ſtomachum. Siquidem a ſomno præſidiũ petat, audiendus ei Plinius eſt ſic dicens. Somno cõcoquere corpulentiæ, quã firmitati vtilius, ideo athletas malunt cibos ambulatione perficere. Sin vero vt multi ſuadent, & Paulus in primis docet, vomitione leuari voluerit, quandoquidem per vomitum magnis ſæpe malis obſtitum eſt, leget illius doctrinam quã facile quis vomat oſtendentem. Quod ſi vtrunque iſtorum aut neglectum fuerit, aut tardius quam oportuit tentatum, tunc ad medicinam fortaſſe recurrendum. Qua de, ſi eo compulſus æger ſit, non habeo quod præcipiam, niſi hoc ſæpe a me dictum iam prius ſano & docto medico, aut bene experto potius quam exquiſite docto, & qui coacte infundat pharmaca, ſimplicia ea, nobiſq; ſi fieri poteſt vernacula, ſe committat. Qui ſi ducendam ſubtus aluũ ſuaſerit, tunc meminiſſe oportet eius quod Paulus docet, non ſæpe faciendum hoc, ne ob crebram irritationem ſpontaneæ excretionis opus, obliuioni natura tradat. In cibis ſane qui ſalubres, quiq; noxii ſint & quomodo eorum quiſq; adficiat, ſi quis non omnia dixerit, nihil dixerit. Itaque legendos cenſeo authores, Celſum quidem breuiter genera exequentem, Paulum vero ciborum facultates capitibus iuxta quatuor & viginti ad lon-

gum pertractantem. Aut vero vnum omnibus ſatiſfacientem Galenum, qui in libris alimentorum nihil prætermittit. Atq; ita iam deuictu finē facturus eram, niſi occurreret obiter quædam conſignanda eſſe. Et de ouis primum hæc admonebo, Nullus eſt alius inquit Plinius cibus, qui in ægritudine alat, neq; oneret, ſimulq; vini vſum & cibi habeat. Et Auicennas, vitellum ouorum gallinæ, perdicis vel phaſianæ ſupra omnia eſſe alimenta, his quibus diminutus ſanguis, aut diſſoluti ſpiritus cardiaci. Alexander Aphrodiſiæus, putat omnium cōplecti in ſe qualitates elemētorum omnium, deniq; mundi quendam ineſſe ouo ſpeciem, cum quod ex quatuor conſtet elementis, tum quod in ſphericam conglobetur faciem, ac vitalem obtineat potentiā. Oua frixa complures dānant, & in his Paulus & Galenus. Idemq; ex oleribus quod eſt alimentum non probat. Dānant & alii multi, etſi M. Cato ad cœlū tulerit, braſſicam. Eius qui ptiſana cotidie veſcatur ad ſatietatem, cibis aliis nullis impediri nutrimentum Galenus putat. Et de faba inquit, idem dicerē niſi inflaret. De lactis & in cibo & in medicina vſu pulcherrime Paulus. Alexander. Lac inquit concoctu facile eſt & probe nutrit, quia facile in ſanguinē tranſire poteſt, quod e ſanguine factum eſt, & fere ſanguis ē albefactus. Hæc ex multis pauca. Qui ſanitati ſtudet, quanta ſit vini potētia Paulus ait, neſcire non debet. Idem ſi quēpiam mordeat vinum, frigidam aquam bibere debet. Poſtero die abſynthii cremorem ſumere, ambulare, fricari, lauacrum ingredi, atq; ſubinde exiguo cibo refici. Fugienda vina & quæ muſta nuper Galenus ait, & quæ vetera nimis. Hæc enim ſuperflue calefaciunt, illa omnino non calefaciunt. Victus extenuans ait Paulus,

ad bonam valetudinem tuendam, multo tutior eſt eo, qui craſſitudinem inducit. At quia exiguum alimentum præbet, nihil vel firmitudinis vel roboris corpori præſtat. Quare poſt ſubdit, mediæ materiæ alimenta omnium præſtantiſſima ſunt, vtpote mediocris ſubſtantiæ ſanguinem quæ producũt. Atq; vt huiuſcemodi edulia corporibus noſtris cõmodiſſima ſunt, ita vitioſum ſuccum generantia, maxime noxia, ſemperq; fugiẽda. Hęc Paulus. Atq; idem docet omni alio magis alere panem ſiligineũ, triticeum difficilis eſſe concoctionis, & inflare, hordeaceum imbecillis alimenti. In totum de victu cognoſcere qui volet, hunc quod dixi legat cum Galeno. Vnctionum, apud nos quidẽ haud fuit vnquã vſus, apud Italos vero vt fuit, ita fere in totum exoleuit. Frictionem vt nihil præterea cõmendat Galenus, multa & crebro, de hac iterando inculcans, præſertim in libris de tuenda ſanitate qui inſcribũtur. Eandem ſumme extulit Aſclepiades, multum Hippocrates, huius eſt illud, a multis poſtea repetitum; frictione vehemens ſi ſit, durari corpus, ſi lenis, molliri, ſi multa minui, ſi modica, impleri. Hac cotidie vtens hoc tempore mane præſertim, quãdo a lecto ſurgit. Vir doctiſſimus Eraſmus Roterodamus tueri ſe incolumitatẽ, valde imbecillis alioqui corporis, putat. Meq; vt nihil præterea obnixe monet, vt faciam, ac ſtudioſos præterea omnes. Sequor amici ſuaſionem, & iuuamentum ſentio. Quidam interdicunt lauationes ac in vniuerſum balneas, eaſq; inſalubres dicunt omnibus, qui ex hoc morbo conualuerint, puto quia neruos emolliunt ac reſoluunt, vetantq; aqua perfundi. Alioqui ſudationes non improbando. Aqua neruis officit Alexander inquit, etiam calida, verum non quia calida

ſed quia humida. Calidum lauacrum commendans Paulus ſic inquit. Soluit fatigationem, diſcutit ple/ nitudinem, calfacit, mitigat, mollit, flatus diffundit ſomnum allicit, corpulentum reddit. Eſt vero com/ modiſſimum cuiq; viro & mulieri, puero & ſeni & priuatis. Sic Paulus. Verum hoc tempore non niſi rariſſime, lauant Itali, quod miror, cum cotidie ſo/ liti olim ſint, vt literæ teſtantur, & thermarum Ro mæ veſtigia vrbium in morem exædificatarum. In exercitiis modum eſſe adſeruãdum Galenus do/ cet. Immoderationem inquiens ego vbiq; vitupe/ ro. Idem ait. Sicut maxime commodum eſt ad ſani/ tatem ante cibum exercitium, ita nocẽtiſſimus om/ nis poſt adſumptum eum motus. Diſtribuitur enim ex ventre cibus, antequã digeratur, & exinde mul/ titudo crudorum aggregatur humorum ſecundum venas, vnde ægritudines generari omnimodæ con ſueuerunt. Tãdiu exercitationi indulgendum Pau/ lus ſuadet, quoad in tumorem corpus attollatur, & rubeſcat, & motus firmi æquabiles & faciles ſint, atq; ſudor vapori videatur commiſceri. Quieſcen/ dum autem tunc primum, cum ex prædictis mute/ tur aliquid. Dandam & quietem ei membro quod ſanitati nuper reſtitutum ſit monent. Itaq; pedis remedium quies eſt inquit Hippocrates. Vnde Ale/ xander colligit, quod curatum iterum eſt, quieſce/ re oportere. Motus enim ait confluuium agit ma/ teriæ ſuperuacuæ, quæ excitare poteſt inflamma/ tionem. Equitare ei cui genua dolent inimiciſſimũ Celſus ait. Idem equitare podagricis quoq; alienũ exiſtimat. Voce exercebant ſe veteres etiam, ſiue caneretur aliquid, ſiue claris legeretur. Dixi obiter tractaturum hæc me, & nulla magna cura, ſed vt quodq; imprimis monitu dignum incideret, nullo

etiam ordine. Nemo requirat hic aliquid igitur. Si cognoſcere velit, docui quos apud authores, quæ inueniri poſſint. Atq; aliud ecce ſubit iterum, oportet enim qui tueri corporis ſanitatē velit, duo maxime curare Galenus dicit, vnum cibus conueniens vt ſit, alterum mundificatio illi vt ſuperueniat eorum, quę ſuperflua ex cibo relinquuntur. Paulus inquit, Veteres ſatis putabant ad bonam valetudinē tuendam, ſi cotidie & alui onera & vrina commode ac ſine reprehenſione pro alimentorum potuſq; portione deiicerentur. De venere nihil monendo prætermiſſit Galenus, omnibus eam qui ſicco temperamento ſunt inimicam ſcribens, potiſſimum his qui adhuc frigido etiam. Nam innoxia inquit venus his tantum eſt, qui calidi ſunt ac humidi, & qui genitura abundant. Et iterum, Quibus inculpata inquit corporis conſtitutio eſt, non debent hi a venere omnino abſtinere, quemadmodum frigidi & ſicci. Item Paulus, Concubitus ſicciores omnes lædit, maxime, ſi ariditate frigus quoq; iungatur, Calidis vero & humidis dūtaxat tutus eſt, Vt labores Paulus inquit, ſic & concubitus ſi modus ſeruetur, vtilis eſt. Hoc debent meminiſſe omnes. Coitum propter neruos fugiendū, magna cura, his qui Gallico morbo laborauerunt. Pueros putat Paulus exercēdos, vt inquiens & corpore & animo laborantes a libidinis impetu cohibeātur, coitum morbo comiciali comparat Hippocrates. Alexander Magnus ſolebat dicere coitum & ſomnum, duo maxima eſſe mortalitatis ſigna. Deſpicienda & aëris ſalubritas, magnum valetudinis firmamentum. Aër Paulus inquit, ex malis vaporibus peſtilentem auram eructantibus, aut aliquam iuxta cloaca infectus, aut nebuloſus, aut qui in valle, vndiq; montibus

cincta continetur, ætatem omnem, omnẽq; tempe/
raturã ſimiliter lædit, optimus vero omnibus pro/
deſt. Quippe temperato corpori, tẽperatus, inquit,
diſtemperatus qui contrariam habuerit tempera/
turam vtilis eſt. Morbus non eſt alius Galenus in/
quit, niſi motus extra naturam. Idem ait. Sanũ in/
telligunt medici, cuius omnia membra ſecundũ na/
turæ curſum exiſtunt, contra infirmum, ſi quod ſuã
naturam egrediatur. Nequis a concitatione cõfe/
ſtim bibat, medicorum doctrina cautũ eſt. Illi etiã
omnem repentinam mutationem periculoſam di/
cunt. Receptum eſt & hoc perpetuum otium bonę
valetudini maxime aduerſari, cõtra mediocre exer
citium ſummo eſſe præſidio. Golenus inquit, ma/
ximum eſt malum ad ſanitatis cuſtodiam profun/
da corporis quies, ſicut & maximum bonum mode
rata motio. De ſomno, qñ is capeſſendus, & quãtus
abũde Paulus docet, & quæ recte aditũ eum ſequã/
tur cõmoda oſtendit. Meridianum omnes dãnant.
His qui triſtioris ſunt naturę, aut curis lacerantur,
accerſendam aliunde lætitiam medici magnopere
putant, & exhilarandam mentem, ac leuandã ani/
mi grauitatem, Sonorum ſuauitate cogitatio abi/
genda eſt Paulus inquit. Qui ſanus eſt, & ſuæ ſpon/
tis, Celſus ait, neq; medico debet, neq; alipta egere.
Quod vt probo, & eos qui optime valent nulli ſe
magnopere viuendi normæ deuincire volo. Ita his
qui aliquando laborauerunt, aut corpora habent
morborum iniuriis obnoxia, aut iſtiuſmodi ſequun
tur vitæ genus, in quo non facile tueri ſanitatem
poſſint, opus eſſe quadam vitæ regula multũ cen/
ſeo. Galenus monuit, nequaquam ſuperfluam eſſe
viuẽdi legem. Dieta enim inquit medicina eſt. Atq;
hæc habui optime pater, optime princeps, quæ in

rem propoſitam, aut me experto, aut aliis erudien/tibus, mutis præſertim magiſtris, & his qui pericu/lum fecerunt & ipſi, conducere putaui. Quæ ita cel ſitudini tuæ conſcripſi, vt non vellem his quidem vti te, faxit hoc enim ſeruator Chriſtus, ne vnquã debeas, ſed vt in tua hæc aula eſſent, omnium ne/ceſſitati expoſita, quorum iudicium a Stromero exiges tu, quod præfatus ſum. Iam hæc vidit qui me vſuit in nonnullis, alter tuus medicus Grego rius Coppus, ſed obiter cum ab illo properarem. Moguntiam, vbi negotium erat mihi. Quod ſi con/tigiſſet, tũc in aula eſſe me (tu in Saxonibus aberas enim) cautius omnia tractaſſemus, & accuratius cõ fectam rem exhibuiſſemus. Nunc vtcunq; excidit, boni conſule. Ipſe quidem offerens, quia Saturna/litium hoc nouo ineũte anno munus eſſe volui, an/num tibi præcor fauſtum fortunatumq;, ſed cuius fortuna, ita tibi ex animo cedat, vt citra inuidiam fuiſſe comperiatur. Vale optime, digniſſime, pien/tiſſime, maxime præſul, ac diu nobis icolumis eſto, Mogontiæ ſuprema impoſita manu.

VLRICHI DE HVTTEN EQVI.
Libri de Guaiaco & Morbo Gallico
finis, quod felix fauſtumque ſit.

PAVLVS RI-
CIVS MEDICVS VLRICHO
de Hutten Equ. Salutem.

QVantum iucundo heſternæ noctis epulo, apud ſympoſiarchen noſtrum Chunradum Peutinger, vnicum literarum pariter ac literatorum alumnum, oblectamenti acceperim facile mi Huttene perpendes, ſi eorum, quæ longa tunc diſceptationis ſerie commentati ſumus epilogum tecum feceris. De celſo ſiquidem, & ſummo empirei globi cacumine, ad abyſſum pœne, & Stygias vſq; vndas ſermonem noſtrum deuoluimus. Cunq; de arcano, & ineffabili Pauli ad cœlum raptu, ſermocinandi exordium ſumpſiſſemus, in illud tandē admirādum, & prope diuinum Guaiacani ligni donum, noſtra finiebat oratio, cum interim de Eraſmo Roterodamo fido Mercurii comite & Capnione terreſtri Saturni oraculo dulcia & eorum laudis plena miſceremus colloquia. Cæterum cū per multa, & quæ longe exactiora requirunt exanima, tūc inextricata ſententiaq; ancipiti, relinqueremus, quorum perſcrutationem, ne de Tantali fonte bibere, & nunquam ſatis, vt aiunt, inuētum Oſyrim quærere, hortari te videar, omnia ea ſilentio nunc inuoluo, nihil iſtiuſmodi retexens. Vnum dūtaxat, quo longam ſympoſito noſtro funem abſcidimus, cum Guaiacanum lignum tuo nō minus graui, quā dulci lacteoq; decorari eloquio velim, nunc repeto. Nec tu humile id, aut laude tua inferius dixeris, quod miro ſane modo, & vltra pœne medicinæ facultatem innumeris vt noſti mortalibus ſqualida,

horrendaq; Gallicarũ (vt quidam vocãt) puſtula-rum lue affectis, & prope cõſumptis, facile tutumq; præſtitit refugium. Quodq; non ſolũ corporis emẽdat, ac temperat vires, verum & mentis tergit aciẽ: eamq; in ſumma contemplationis ſpecula, vti numine arreptam reponit. Verum age vir ſtrenue, age quæſo, & quia non piguit, ſumme illuſtrem & maxime venerandum principem, herumq; meum cardinalem Gurcenſem, primum & omni quidem ſolertia, vt eſt omnium ſolertiſſimus, ac pia ac multorum ſalutem indagine, de abſtruſis pœne, ac inviis Spagnolæ latebris, Germanorum & totius fere Europæ gentibus, notum ac expoſitum facere, te quoq; non pudeat, illum ipſum tantæ rei authorem, facundo ſtili tui proſequi munere. Vt quod te tam facile, tam ſuauiter diuturna vitæ incolumitate donauit, quandoquidem fas id eſt, perpetuo frugiferum aliquid Panegyricæ oratiuncule ac laudandæ laudis tuę præmium tibi extorqueat. Optime vale Auguſtæ IIII. Idus Nouembris.

VLRICHVS
DE HVTTEN EQVES GER/ manus Paulo Ricio Cæſaria Medicina Salutem.

Epiſtolam tuam legi doctiſſime Rici, in qua re/cte mones de Guaiaco illuſtrando. In quo du/bitare nemo debet, quin hoc mereaẽ res ipſa. Verum ego an poſſum: hoc in ambiguo eſt. Expe/rior tamen:& tuo iuſſu:& mea gratulatione:ſeruą/tus ac mihi redditur Guaiaci ope. Quod annectis vero de Cardinale Gurcenſi:fieri non poteſt:vt illi dedicem labores meos. Non quia nolim vel cucur/bitam laudare ſi tu poſtules:aut ille non mereatur: ſed quia ingratum illi futurum ſcio: a me quicquid acceperit. Neſcio qua aut illius opinione: aut mea fortuna. Scio non facile credis: quod ſcribam, ſoles tu enim dicere literas amare illum & ingenia com/plecti:ſcribã tamen:& niſi omnia fallant perſuade/bo etiam. Anno ab hinc ſexto: cum Bononiæ ſcho laſticus agerem:atq; ille legatus ad Iulium ſecundũ Cæſaris Maximiliani eſſet: & in eo itinere Bono/niam acceſſiſſet: rogatus ſum a Germanis ibi:quã/doquidem carminibus & orationibus occurrerent Cæſaris legato Itali multi:ne videretur ex Germa nis item potuiſſe hoc neminem:aliquid & ipſe con/ſcriberẽ:quod illi offerretur. Parui obſecutus ſum: Panegyricum luſi. In membranis conſcriptus libel/lus eſt:& purpura indutus:at deaurata frons Titu/lus minio:reliqua vt potuerunt exculta. Tum ille, quid? Non poſſum dicere aliud: contempſit munus meum. Flagitaui haud multo poſt:quia in maximis

ſummorum principum negociis verſari ſcirem:magnis vſus amicorum interceſſionibus: adſcribi in illius comitatum. Sed neq; impetraui hoc: neq; me ille:cum militiæ agerem:ſumma cũ inopia: ac ante ipſius oculos ſæpe obambularem: aut ſalutatione: aut reſpectu dignatus eſt. Tantum abfuit: honorem vt inuicẽ haberet: ſic de ſe merito. Huic tu vis libros meos adſcribi? aut hunc me voles ornare? præſertim cum hoc ille non poſtulet: vt qui domi ſuæ habeat:qui hoc faciũt:illum in primis Bartholinum:conuentum Auguſtenſem qui deſcripſit vbi tantum illum effert: vt non modicum aliis detrahat. Me quidem ſuum appellat inibi: ratus ſic fore non vt ſentiam occultum quendam morſum. Quãquam non ignorare debes tu:ita mihi placere ſi me ſuum dicet Bartholinus:vt interim non diſpliceat: ſiniſtre in me quod fit:aut Italice quod fit: Sed deſinam plura. Tu quod facis:inter medendum Guaiaci naturam omnibus:vt ita dicam:veſtigiis inquire. Ego quidem vt voluiſti quæ iam explorata habebamus:ea in literas retuli. Tu adde quę experiẽtia cognoſces: ac Huttenum ama:amantem te mirifice: Auguſtæ Idibus Nouembris.

AN. M. D. XIX.

VVLP · ANGVSTVS LECTORI S.

Antigonus ſæua quondã tempeſtate iactatus, in eadẽ naue ſecum quũ ſuos omnes habuiſſet præcepiſſe liberis dicitur, vt & ipſi meminiſſent & ita poſteris proderent, ne quis cũ tota gente ſimul in rebus dubiis periclitari auderet. Huius etiã memor præcepti Philippus Aemũ montẽ aſcenſurus alterũ ex filiis nõ ſine diſſimulatione caſus aleæ difficillimi in Macedoniã ablegauit. Eodẽ apophthegmate iãdudũ Huttenũ in militiã proficiſcentẽ admonui, vt fœtũ recentẽ a ſe editũ librum hunc, de Guaiaci medicina, officinæ, noſtræ in mille partus effuſuræ cõmitteret, non tã perſuaſi quã pœne extorſi. Quẽ alioqui, ipſe ſagatior Emendaturus ſi licuiſſet erat. Tamẽ quãtũ penuria tẽporis patiebaẽ vnũ vel alterũ cũ epiſtola, qua principi noſtro dicatus eſt liber, caput vna legẽdo perſtrinximus, quod admodũ mihi q̃ ſal neceſſariũ fuiſſe videtur. Amanuenſis quippe eius parũ literatus, qui trãſcribẽdo auxilio eſſe debebat, omnes ꝑpe verſus (orthographiã taceo, qua ille nunquã ratione aliqua peccare poteſt) corrupit, & me nõ in morã ſolũ, ſed in maximã etiã difficultatẽ cõiecit, æmulatus tamẽ vtcũq; ſum, Huttenicã editionẽ primariã, ne interim ſtudioſis memoria authoris, ac veteri & grauiſſimo morbo remedium ſalutare, hoc nouo, qualiſcunq; eſt, libro deeſſet. At, Omnia tum melius cum venerit ipſe canemus. Vale.

CAPITVM SERIES HVIVS LIBRI.

De morbi Gallici ortu & nomine. cap.i.
De cauſis morbi huius. cap.ii.
In quos morbos deriuetur Gallicus. cap.iii.
Qua primũ medicina reſtitũ huic morbo ſit. ca.iiii.
Quibus prȩſidiis fretus hoc in morbo fuerit.cap.v.
Guaiaci deſcriptio & eius inuẽtio ac nomẽ. cap.vi.
De præparatione Guaiaci in medicina. cap.vii.
Quis ſit curationis Guaiaci modus. cap.viii.
De ratione victus in curatione hac. cap.ix.
Quod admixtionẽ non ferat medicina hæc. cap.x.
Q ũo adhibẽdi ſint in curatione hac medici. cap.xi.
An vlla circa medicinam hanc habenda ſit ætatis, vel ſexus, aut corporum qualitatis ratio.cap.xii.
An vbilibet idem ſit eius vſus. Cap.xiii.
Quod eo tempus eligendum. cap.xiiii.
A vino & venere quod in totum abſtinendum hac in curatione ægro ſit. cap.xvi.
De ſale non adhibendo. cap.xvii.
De victus tenuitate & fame ibi neceſſaria.ca.xviii.
Fames quo etiã pacto ferri facile poſſit. cap.xix.
Contra luxum parſimoniæ laus. cap.xx.
An ſola hac dieta poſſit reſtitui quis. cap.xxi.
Quomodo ventris in curatione hac, rationem habere conueniat. cap.xxii.
De ſudore ibi mouendo. cap.xxiii.
Quomodo iuuet medicina hæc, & paulatim an repente ſaneſcant ea homines. cap.xxiiii.
Quȩ eius vis, & quos ꝯtra morbos ꝗ effect⁹.c.xxv.
Quos morbos adimit hoc remedium. cap.xxvi.
Quæ circa victum poſt curationem hanc obſeruare conueniat. cap.xxvii.

Venetiis per Ioannem Patauinum, & Venturinum de Ruffinellis. Anno domini
M D XXXV.

M.ORBI GAL-
LICI NOVVM AC VTILIS-

ſimum Opuſculum quo vera & omni-
moda eius cura percipi poteſt Pe-
tro Andrea Mattheolo Senē.
Doct. ac Medico præ-
ſtantiſſimo au-
ctore.

AVCTORIS CARMEN AD LECTOREM.

Nunc Phœbum teſtor cum nato, ſcilicet anguis
Qui factus, Romam multicolor petiit,
Et diuos, diuaſq; ſimul, quis cura medendi
Sancta fuit, Lumen teſtor, & Aſtra poli,
Herbiferos Montes teſtor, Valles quoq;, ꝑ quas
Vecta colubrorum pectore Colchis erat.
Infernas teſtor pariter ſtyga, tartara, & vndas,
Teſtor Plutonem, teq; Triceps Hecate,
Quod ſcripta hęc alta veniunt a mẽte, ſereno
Quę (precor) & vigili non ſine corde legas,
Nec ſola, totum, luſtrata parte tenere
Ordine, ni cernas ſingula, poſſe puta,
Singula amice vide, referantur prima ſecũdis,
Conſtans ſi fueris, deniq; doctus eris,
Deniq; doctus eris, morbũ detrudere mẽbris,
Quem Phębo, & nato teſtibus explicui.

FINIS.

REVERRNDISSIMO IN CHRI-
ſto Patri. S. R. E. Tituli Sancti Stephani in
Cœlio Monte Præſbytero Cardinali Illu-
ſtriſſimoq; Tridentino Principi Domi-
no. D. Bernardo Cleſio ſupremo
Regis Ferdinandi Cancellario.
Petrus Andreas Matthæolus
Senenſis humilis ſeruulus
Medicorum minimus.
S. P. D.

QVamquam inter tot ac tantos bellorũ tumultus, qui ſunt ab imaniſſimo Turcarum tyranno, nequiſſimiſq; Chriſti cultoribus, credi par eſt, nihil ocii penè dignationi tuę ſupereſſe cognoſcendis iis noſtris, vtpoteq; rebus omnibus agendis, diſtribuendis, aut inchoandis deſideretur. Tamen & virtus eius, & ingenium quibus nihil addi poteſt, cohortati ſunt, ne officio nunc etiam (quamuis exilis admodum) deeſſem, nam profecto, quod mallē, nihil eſſet, quam tantum mihi a diis immortalibus nunc gratiæ impartiri, qui maioribus induſtria, memoria, ingenio, doctrina præditus poſſem nõnulla expectatione aures tam elegãtes morari, a quibus eximiis donis cœleſtibus cum fato interdictũ mihi quodãmodo fuerit nequeo tamen temperare, quominus quicquid, quo mea erga te Mæcenas prǽclare ſeruitus (iam diu obnoxia indicetur) id totũ conferã, memor ſolere mortales, quo propius Diis aſpirent, eo magis animum munus aliquod deferentis ſatis antea perſpectum amplecti, nõ autem res oblatas perpendere. Quippe quoniã Deus Opt. Max. præ auro fulgentiori pia tura non ſpernit, nec de-

ſpectius habet, ꝙ pauperrima Baucis obtulerit, q̃ ꝙ Cræſus donauerit. Talia cogitanti mihi, veteraq; cum recentioribus animo coniungenti ſubibat etiam recordatio nihil a quopiam expectari maius debere, q̃ vires eius poſſint præſtare. Præterea Dinocratem memoria tenebam apud Alexandrũ Macedonem, qui rebus egregie geſtis magni cognomẽ inuenit, mediocri Architectura, quę cum noſtra diſciplina ne quidem cõferri debet, gratioſum fuiſſe, nec minus eadem. C. Vitruuium Veronenſem gratiam Cæſaris Auguſti cõmeruiſſe. Quibus exẽplis ſperabam ei quoq; non ingratum laborem noſtrũ fore. Qui nullum munuſculum a virtute procedens vnquam fuerit aſpernatus. Cuius & in bellicis, & in ciuilibus negociis tanta ſemper effulſerit virtus, vt eundem merito non ſolum altrix bonorum ſtudiorum Italia, ſed exteræ gentes etiam ſuſpiciant, Infimi adorent, Reges foueant, Sed laudes tanti viri ſigillatim cõnumerare, nec mei ingenii eſt onus, nec tempus id poſtulat, qua propter ad Medicinã quã profitemur hoc libello deflectat oratio, Falſo quæritur Cicero Quæſt. Tuſculanarum libro tantas enim eſſe Medicinę Laudes, vt eius Auctores inter Deos immortaleis cõnumerare Priſci non dubitarint. Philoſophiam vero caput, fonteq; virtutum, tantum abeſſe, vt digne laudetur, vt obtrectatores etiam nacta fuerit. Nam quãuis Philoſophiam non vituperauerim, tantum tamen mea ſentẽtia ars excellit Medendi, vt ſine ea nihil admodum quod ſenſu feratur, & ratione moueatur integrũ diutius eſſe poſſe videatur, nam quomodo, qui ſe Philoſophos, & eſſe, & dici, nec minus videri volunt. Tempus terere ſyderibus contemplandis, veritate indaganda immorari, quæ conceperint animo poterunt præ-

eſſe, copioſæque dicere ſine integro auriũ oculorũque ſenſu lingua præterea titubante? quibus omnibus conſeruandis ars noſtra non ſolum præſidium promittit, ſed affecta etiam ſanat. Equidem quamuis animas pari virtute præditas corporibus noſtris infundi facile dederim, quoſdam tamen morbo cõtortos, auribus, oculiſque captos, hebeteſque tantiſacio, vitam vt eorum mortemque iuxta extimem, quibus ſiqui fuerint inuenti qui valetudinem priſtinã medicamentis, fomentiſque reſtituerint nonne Diis immortalibus pene ſunt cõferendi? Quinetiã quoſdam Philoſophiæ nimio ſtudio comperi redactos eo, vt atrabile perciti penitus obmutuerint, & ſecordes habiti ludibrio cunctis fuerint, quos tamen Medicorum ſolertia breui valentes fecerit. Longũ eſſet exempla huiuſmodi multa recenſere, nec minus in præſentia quã late pateat hæc ſcientia dicere. Nam quis citra Muſicen perfectus eſſe Medicus. Quis ſine Dialecticæ noſtrorum poteſt excellere? quis Aſtrorum penitus ignarus aut hiſtoriarum (prætereo Geometriam, conſulto Philoſophiæque partem, quam Phyſicen dicũt ne ſcilicet nimis multa nobis arrogare videar) iure ſibi medicinam vendicet? Quo fit vt tam copioſa ſit hæc ſcientia, tã varia, multiplexque medicorum profeſſio, tam multa iſtius artis præcepta memoriæ prodita ſint, vt nihil iis addi poſſit, nihil hodie præſtãtius reperiamus, quo circa huius ſtatui minus cognita mortalibus, neceſſariaque quãplurimis (nam omnia quis poſſet?) in medium producere, Quæ res poſſit mihi dignationem veſtram, cuius nomine fræta non dubitat in publicum prodire, per gratam facere, Quid affers dicet aliquis hac tua lucubratione? Morbo Gallico medicinã profiteor, quo capitalius nobis

euenire potuit nihil, in quem quamuis multi multa conſcripſerint, tantum tamen abeſt, vt iis remediis curati conualuerint, vt præclare actum ſecum exiſtiment, ſi præter dolores, quibus ſubinde conflictãtur, aliqui dentium ſuperſint, quis poſſint cibum cõficere. Nec tamen aliis derogo, mihi quo plus arrogem, ſed vt intelligat dignatio tua munus clientuli ſui non vulgare futurum, Quod per otium legat, & me (vt facit) perpetuo foueat.

PRAEFATIO.

CVm valle quadam ſecreta, locíſq; deſertis ab omni ſequeſtratũ penitus medicorum conuictu fato me cõtinerem, cenſuiſſemq;, ſicut olim Philoctetes, diutius in ſolitudine mihi permanendum, per hyemẽ noſtræ diſciplinæ memoriam literis propagare non alienũ putaui, vt & nobis ſolatium, & lecturis pro virili vtilitatem pararemus, ne quando non ſolum vitæ in obſcuro tranſactæ, ſed etiam temporis amiſſi reddẽda ratio foret, Nam dum tempus ferebat, & Herbæ, Arbores, Virgulta, cęteraq; id genus in collibus, pratis, & cõuallibus germinabant, quæ aliquid medicinæ conferre videbãtur, ea conſectabar, ſolatiiq; loco mihi tunc erat, hæc vacuum partim ſub vmbra, vt flaceſcerent, collocare, partim æneis, & vitreis organis igne ſubdito in puriſſimas aquas redigere, Sicut ardente iã Syrio domi ſubtiliſſimæ naturæ liquorem ſummoq; precio cõparatos medicamentorũ potus conficiebã. Longũ eſſet Antidota, Collyria, Cataplaſmata, quibus tunc inſudabã, ſigillatim cõnumerare. Nec ab induſtria vacuus Autũnus erat, per altiſſimos nãq; Mõtes ſedulo gradu radices vtriuſq;

Veratri, quod Helleborū Græci dicunt, Dictamiq́ Bezoardici perſcrutabar, Herbarūq́ ferme omniū, quarū apud Medicos nomē eſt celebre, paſſim gramina radicitus extirpabā, Nec minus prout occaſio ſe ſe ingerebat & abietis oleū ſummo odore ꝑditū, vulneribuſq́ conglutinādis aptiſſimū, & ex Larice cū Agaricū, tum gūmi liquidum, ex quibus ſumma male habētibus Medicina ſalutē promittit colligebā. Nunc vero cū Hyems in Autūni locū ſucceſſerit, per brumā, qd aliud agēdū ſupeſt, quā, quæ a diuerſis actoribus de medicina tradita fuerint, memoriæ cōmēdare, ſiue aliquid ſcribere? Sed cogitāti mihi aliūde mortuorū memoriā minime pendere, niſi ex monimētis literarū, dubius diſtrahebatur animus, Cōmētaria ne cōſcribere in eminētiſſimos medicinæ ꝓfeſſores, an aliqd meo Marte cudere deberē, nec ſane qd potius eēt ꝑſtādū ſuppetebat, nā primū ſatis vulgare videbatur, ab altero deterrebat negocii magnitudo, Quæ dū egomet mecū diſquiro, forte fortuna in manus īciderūt quædā de morbo, quē Gallicū dicūt, a Neotericis conſcripta, qbus cū multa mihi cōperta adiici, & pleraq́ meliora fieri poſſe viderent, accepiſſemq́ iā calamū exaratur⁹ opuſculū, qd meo iudicio poſſet non nihil laborātibus opis afferre Franciſcus Aliger ꝑſto fuit, in quo ꝑter fidē, mirificāq́ in me animi īductionē, ſūma inerat comitas, Mutua igit̄ data acceptaq́ ſalute, ꝓfectiſq́ trib⁹, aut q̄tuor ſpatiis in tepidario ſedimus, vbi poſt familiarē ſermonē friget, Frāciſcus huc euaſit.

FRAN. Et otiū tuū, & hyemis ſolitudo hortant̄, vt te ꝑ ſūma īter nos bn̄uolētia, qd iā dudū cōcupierā, ſed pudore pene ſub ruſtico deterrit⁹ nō audebā te tot alioq negotiis diſtrictū diutius īterpellare, nūc obteſtor, de morbo Gallico diligenter vt diſſeras.

Nam hæc opuſcula, quæ circumferuntur potius ali quando infirmitatem, quam ſanitatem patiētibus exhibent, quæ quidem tanquam deterrima deteſtor, Nec me hercule iniuria, Quid etenim præter ſuffitus illinitioneſqꝫ viui Argēti (extinctum, quod viuum eſt, dicunt) quibus mea ſentētia nihil eſt deterius, in ſe habent? A te vero cum primis originē, cauſam cognationem principium, qualitatem prędicti mali, deinde victum abſtinentiam, quam ſuſtinere debeat affectus, tum potiones, medicamenta, pharmaca, fomenta, quibus huiuſmodi noxa fere plerūqꝫ ſolet expugnari deſidero, nulla alia de cauſa niſi, vt vbi primum talia fuero diligenter expiſcatus, tanquam planus improbiſſimus ſecundarū partium ſtatim primatū fiam, Proinde vide quid agas, Hæc te prius ſcire volui, ne poſtea dicas non prædictum. ANDREAS. Bene profecto & ex vſu noſtro id ſermonis nunc incidit, quippe de iis me percunctaris, quæ iam dudum ſcribere conceperā animo, calcaria igitur equo ſponte currenti (vt aiunt) addidiſti, nam quod tu perplexe minitaris poſtea videro, quāuis (vere dicam) nimium oneris nobis imponis, quaſi vero cæteros in hac cura medicos excellamus. Tu quidem mi Franciſce, qui tantum mihi tribuis, quantum ego nec agnoſco, nec poſtulo, facis amice, Tametſi vellem aliquando cōfore, quod credis eſſe, aut futurum breui ſperas, Sed certe (ingenue dicam quod ſentio) nihil in me video ſigni, quo poſſim quandoqꝫ id futurum mihi promittere. Sed de his hactenus. Verum antea quam ii ſermones ſe altius efferant, vt viua tantū Veritas cœleſtis ſpiritus gratia ore noſtro proferatur in lucē imprimis Deo Optimo Maximo inuocato colloqui incipiamus.

OMNIPOTENS PATER (vt Heſiodus) antiquorũ peruicaciam perſpiciẽs Pandoram cũ dolio malis referto terris imiſit, Denuo memoria patrũ, vt ineffrenatam mortaliũ luxuriam debitis afficeret pœnis, aut propoſitis cõtineret ſuppliciis, morbo quem Gallicũ vocamus, Italiam bellorum procellis concuſſam cõfecit, qui poſtea contagione vulgatus eſt. Quidam Deo, cũ ſit ſumma bonitas, mala tribui non debere contendunt, proinde gentium colluuione aerem infectum producunt, Habes originem, nunc cauſam cognoſce, de qua Medicorum præſtantiſſimo cuiq; diuerſa ſententia eſt, vt nõ poſſis, quis vero propius acceſſerit, facile conijcere, Quippe quoniam Philoſophantes pleriq; in Saturni, Martiſq; aſpectum cũ retrograda Venere cauſam conijciunt, Cuius coniunctionis tanta fuerit malitia, vt non immerito morbus inde proceſſiſſe ſit viſus, Fuere, qui corruptum cœli tractum ſanguinem in atrambilem conuertentem cauſati fuerint. Nonnulli Morbum Gallos, cum per montem Saluium iter facerent, a fœminis leproſis per coitum primitus contraxiſſe, eorũ poſtea intemperantia atrambilem pituitamq; pro curante memoriæ prodiderunt. Inde putarunt medicinam pleriq; profitentes malum Elephantię nõ abſimile, Qui Corneli Celſi, Galeni Paulíq; Aeginete ſententiis videbantur inniti, Nonnulli melancholicos Varos, quos etiam morbillos dicunt, aut malum mortuum dixerũt. Nos enim multis, eiſdẽq; potentioribus argumentis conuincemus hunc morbum ab Elephantia plurimum diſtare. Cæterum morbillos melancholicos, ſiue malum mortuum,

quis ſanæ mentis dixerit, qui nouerit Morbũ Gallicum ſæuas neruorum diſtentiones, iuncturarum dolores, oſſium putreſcentium corruptiones, & vlcera ſequi malignitatis supremę? Quibus omnibus ſane conuincitur, nobis acceſſiſſe ęgritudinẽ nouã. FRAN. Agis perplexe mecum, tardiuſculus ſum, quamobrem cum hæc abs te differi verboſius vellim, tum illud imprimis, quod minus ẽ triuiale, quibus. ſ. ſignis Medicus ille, qui laborantem ſit ſuſcepturus, hunc morbũ a ſanguine, aut a bili, aut a pituita, aut ab atrabili cognoſcet procedere, quoniã mihi ſatis compertũ eſt a quatuor humoribus hunc foueri poſſe. ANDRE. Recte tu quidem Frãciſce, & vere, neq; enim ab iſto morbo, ni ita eẽt, vt dixti, tanta contagio, tãta nobis impenderẽt mala, Quoquo te verteris, hæc noxa præſto eſt, nullo pacto excluditur, ſemper intẽpeſtiua, ſemper moleſta eſt, Verum tibi mos geratur. Nõnullos plerũq; vidimus puſtulis, & tuberculis exilibus ſubrubeis totũ corpus aſperſum gerentes, quibus ſub Alis, & in inguinibus, abſceſſus corporis turbinati quadã malignitate ſubito emerſerunt. Quod Galenus cum a ſanguine, tum a bile fieri credidit his verbis, vi. Apho. libro, Sublimiores puſtulæ, atq; tubercula ab humore calidiore generãtur, Hæc ille. Sed is Morb⁹, cũ a ſanguine fouetur, humoris benignitate leuioribus curatur remediis, Sũt, qui maculas tãtũ rubeas in luteũ tendẽtes colorẽ mõſtrauerint, qbus & i faucibus, & circa pubẽ, nũc Eriſipela, nũc Perſic⁹ Ignis, & Phthyriaſis noua quadã ſpecie ſe efferant, Ii fere bilioſi circa frõtẽ dolore cõflictãtur. Pituitæ vero, & atræbilis ſigna ſunt, dolor in occipite, diſtentio neruorũ, crurũ vexatio, liuẽtes, & verrucoſę ſuppurationes, e Gypſo prætetea concretis nodis affe-

ēti nocte magis, q̄ die torquentur, vnde non abnue
rim morbum Gallicum a quocunq; foueri humore,
præſertim cum viderimus omnes ſpecies Apoſte-
matum, cutiſq; exulcerationis, & malorū vlcerum
ab expertis Chirurgicis, eiſdemq; doctiſſimis vi-
ris, eorūdem monimentis annotatæ, huic compli-
cari, quibus rarius, aut nunq̄ fortaſſe remedia mo-
numētis lr̄arū pdita gallica malignitate ꝯtulerunt.
Oia itaq; (vt vno verbo dicā) morborū genera, q̄ a
Medicis deſcribūtur, pn̄t cū Gallico cōcurrere, tm̄
etenim ineſt virus, vt vbi primū iecur occupauerit,
mortales illico in morbos paratos fieri detrudat.
Si qđ etiā corpus occupauerit, infeceritue aliqua
ægritudine prius imbutū, in ſuā malitiā breui ꝯuer-
tit eā, vt ſcelerū multitudine nobis tā virulentā pe-
ſtē diris imiſſam nō imerito videar dixiſſe. Sed nūc
qđ pollicitus ſum. Nōnulli medicinæ interpræ tes,
nō cōtēnēdi tēpeſtate noſtra, pluribus priſcorū mo-
numentis innixi morbū Gallicum eſſe Elephātiam
omnino voluerūt, Quorū ſntētiæ nō accedētes di-
cimus teſtimonio eorum, qui de Elephantia cōſcri-
pſerint ſemper ex ea pedes ægrotantium intume-
ſcere, Celſus etenim iis verbis vtitur, ſūma eius cu-
tis inequabiliter craſſa, tenuis, dura, molliſq; quaſi
ſquamis quibuſdā exaſperatur, corpus emacreſcit,
& pedes intumeſcunt, Galenus etiā de medicis dif-
finitionibus ſic autumat, Elephas eſt affectus, qui
cutem craſſam, & inæqualem reddit, tum colorē li-
uidū in albo oculorū facit, ex edūtur pedū, manuūq;
ſummæ partes, ſanies defluit liuidā, & male olens.
Plinius etiā libro. xxvi. cap. primo naturalis hiſto-
riæ ſic. Diximus Elephautiaſim ante Pōpei Magni
ętatē nō accidiſſe in Italia, & ipſam a facie ſępe in-
cipiētē, in nare prio veluti lēticula, mox inualeſcē-

te per totum corpus, maculoſa, variis coloribus, & inæquali cute, alibi craſſa, alibi tenui, dura ceu ſcabie aſpera, ad poſtremum vero nigreſcente, & ad oſſa carnem apprimente, intumeſcentibus digitis in pedibus manibuſq;, Hæc æquidem dicta ſi recte perpendimus, maximum diſcrimẽ inter hos innuũt, cum dicant, quod ſumma cutis eſt inæquabiliter craſſa tenuiſq;. Quod morbo Gallico laborãtibus fere non euenit, nam quamuis ſint tubercula, puſtulæue in corpore fere toto, ſũma tamen cutis æqualis apparet. Addunt Elephantiam prope nares ſemper oriri, at Gallicus colem, teſticuloſq; quamprimum infeſtat. Poſtremo Elephantiaci maximos in pedibus patiuntur tumores, ſicut etiã pedum, manuumq; ſumme partes exeduntur, at in Gallicis ſecus eſt. FRAN. Quid tu hæc mihi? quaſi vero cũ imperitiſſimis rerum omnium ſermonem habeas, nam quotus quiſq; eſt, qui tibi talia differenti tacitus aſſentiatur? Verum vt ad me redeam, quod ex auctoritatibus veterum perſuadere conaris, aliter eſſe experientia compertum habeo, Romæ dum eſſem, nonnullos vidi turbæ prætereuntium expoſitos in Aurelio Ponte, iuxta Molẽ Hadriani, Morbo Gallico male affectos manibus exeſis, naribuſq; tum detritis omnibus articulis, inæquali ſumma cute, quo fit, vt aut hunc morbum Gallicum nõ fuiſſe dicas, aut Elephantiam Gallicum morbum fatearis præter ſententiam. ANDR. Noli tam ſuperbe ne dicam ſub abſurde, dicentem compellare, cum tu ſi recte memoria teneo, ſuperius cum omnibus humoribus conglutinari, ego cum omnibus ægritudinibus habere cognationem dixerimus, Quod cũ ita ſit, qui fieri poteſt, vt annuat, Elephantiam, pedum potius ꝗ aliarum corporis partium malum?

Quod ſi ſuperioribus verbis parum credideris, adducam Galenũ ad Glauconem libro .ii. cap. de Cancro talia dicentem, ſæpius Cancer ad varices decurrit, & quandoq; ad cutim vniuerſam expellitur, fitq; is morbus, quem Elephantem nominãt, Quid igitur obſtat, cur non iis Gallicis, quos adduxiſti, tum humoris admiſtione melancholici, tum Medicorum præterea negligentia, Elephantia acceſſerit? Quin etiam Auicenna .iii. ſui Canonis, Elephãtia ait, eſt additio in pedibus ſecundum modũ, qui accidit in venis Varicum, Item Raſis in libro diuiſionum ſic, Elephantia accidit in pede, & crure, ita quod quando confirmatur non habet curationem ſubſequitur iis Auenzoar, Dicitur Elephantia quia taliter diſponuntur pedes, vt aſſimilentur pedibus vel tibiis Elephantis, Cauſas autem eiuſmodi ęgritudinis paucis .vi. Aphor. lib. cõmẽ. xxi. aperuit Gale. cum dicit, Varix autem eſt, cũ venæ latiores fiũt in coxis, & cruribus, Quod ex craſſo, & melancholico humore contingit. FRAN. Hoc me iudice nihil ad rem, nam Galenus, de Varicibus tantum, nõ de Elephantia loquitur. ANDR. Sat tibi erit audire Auicẽnam, Gale. interpretem aſſerentẽ .iii. Can. Elephantiam eſſe in pedibus augmentum, ſecundũ modum, qui accidit in venis Varicũ, quod non aliter a Galeno ſuperius percipi videtur, cum dicit, fitq; is morbus, quem Elephantem nominant. Eiuſdem ſunt ſententiæ neotericorum pleriq;, quorum rationes pluribus explicare longum foret, Elephãtia igitur cum in cruribus, & pedibus plerũq; verſetur, & morbus Gallicus cum in pudibundis particulis, tum deinde per totum corpus emergat, Idẽ eſſe non poſſunt, Non tamen inficias eo, Gallicum morbum Elephantiæ accedere poſſe, ſicut etiam

contra. Nam ſecundum Galenum Elephantię duæ ſunt ſpecies, cum enim aſſerit Cancrum ad varices decurrere, pedum Elephantiam excitare comprehendit, cum vero ad cutim vniuerſam, Elephantiã in toto corpore, quam ab Arabia Auctores Leprã appellant, Verum cum ab eiſdem cauſis, atq; humoribus non minus vna, q̃ alia eueniat: de his tecũ indifferenter ſum locutus, Nam de ægritudinum nominibus paruu curandum cenſemus (vt Galenus) cum aderit morborum bona curandi ratio. Iſach enim in ſuo Viatico: Conſtãtinus ac plerią; alii excellentiores vnam tantũ lepræ ſpẽm Elephantiam dixerunt: cũ quatuor lepre a quatuor humoribus ingruant. Prima cauſatur ex ſanguine cõbuſto: quę alopetia dicitur. Secunda a Pituita corrupta nõ ab ſimilis Tyri ſerpentis: a quo nomen accepit: excoriationi. Tertia ex bile cõbuſta fit leonina calidior aliis oris diſtinctionẽ terribilẽ tanquã faciẽ leonis efficiens. Quarta & vltima ab atrabili: qua cũ ęgrotantium crura ad Elephantiũ ſpeciẽ tumeant: Elephantia dicitur. Quibus liquido patet Elephantię duas eſſe ſpecies. Aegritudinẽ ſcilicet pedũ peculiarem: tum etiã Leprã: de qua Plinius & Celſus dixerunt: Quia cum iſta cõplicantur maculæ per totũ corpus: oſſa corrũpunt: & articuli decidunt. Ideoq; bene Gale. Exedũtur ex ea manuũ: pedũq; ſummæ partes: Quamobrem liquido patet cum vnaquaq; Elephãtia manuũ: pedumq; tumorem articulorũq; caſum complicari: ac alterã in cruribus: & pedibus, alterã prope nares oriri: Non igitur recte morbum Gallicum Elephantiam dixerimus. FRAN. Cogor auctoritatibus: rationibuſq;: q̃s attuliſti mihi: omnino aſſentiri: Quo fit: vt te facile patiar iſto modo differentem, AND, Atqui res maxima agitur: quæ

plutibus indigeat auctoribus:neq; mihi tantū tecū eſſe ſermonem iudico:volo igitur: vt ſe ſe efferāt ii ſermones noſtri:quamobrē me pluribus ratiocinā/ tem feras:Nunc:vt ad rem redeam:Raſis libro diui ſionum. Quando ait cum Elephantia magnifican/ tur eminentiæ non recipit curationem. Item Almā ſoris nono:hæc paſſio poſtquā iueterata fuerit:ad ſanitatem omnino redigi non poteſt : cui aſtipulat̃ Auic.inquiens Elephantiā malignam eſſe:quæ pa/ rum ſaneſcit:& oportet:vt dimittatur cum diſpoſi tione ſua. Quibus omnibus cum ſit comprobatum inueteratum Elephantiacum nullis medicamentis ſaneſcere: liquido patet Gallicum ab hoc plurimū diſcrepare:vtpote qui tam vetus : q̃ recens a nobis recte curetur. FRAN. Confundis:me iudice:oratio nem:neq; poſſum recte coniicere:an de Elephantia Arabum: an Græcorum loquaris. AN. De vtraq; profecto mi Franciſce loquor: neq; Arabum: neq; Græcorum morbum Gallicum eſſe Elephantiam puto. FRAN. Cur igitur Gal.xi.de ſimplici medi/ cina cap.de carne:quem Elephantia iam dudū tor/ ſerat:hauſtu vini:in quo forte fortuna Vipera quę/ dam vitā cū morte cōmutauerat: diebus caniculæ curatum fuiſſe memoria prodidit:cū tu inueteratū Elephantiacū:nullis medicamentis ſaneſcere cōten das? AN. Hoc totū nihil ad me. Quippe quod affe/ rit:prodigii loco habet̃. Nā Gal.idē lib.ii.ad Glau/ conē videt̃ aliter ſentire cū dicit:Vipas ēt decoctas ex oleo:ſale aſpſas modico:p inde ac Anguillas in cibū recte dabis:q̃ morbi initio oīa tētabis. Quippe inueterata Elephātiā: radicibuſq; innixā reprimes potius q̃ curabis: Iterū.vi. Apho. comē.xlvii.inqt. In altero Elephantē inchoāte:primo p venę ſectio nem : & purgationem ſe curaſſe : & ſingulis deinde

annis hunc purgaſſe vna tantum purgatione, qua tamen ommiſſa ſtatim morbum reddiuiuum fuiſſe, Nos autem pleroſq; a morbo Gallico, tūm recēter contracto, tum cum malis, perniciofiſq; accidentibus inueterato curauimus, qui poſtquā conualuerunt purgatiuam potionem nunquam acceperunt, Et iis tamen nequaquam morbi accidens aliquod reddiuiuum fuit, Quo argumento iſtorum morborum differentia aperte coniicitur, nec hoc tantum dixiſſe ſufficit: alia eſt addenda ratio Galeni auctoritate nixa: qui libro de tumoribus aſſerit: Elephātiam a melancholico ſanguine in atrambilem temporis interuallo conuerti: Cuius os fœtidum argumentum fuerit: & horribilitas in vultu: Morbus igitur Gallicus cum a quocunq; humore defluat: & Elephantia ſit tantum ſanguinis melancholici: longe ab eo diuerſa comprobatur. Et quoniā præmiſſimus medicorum multorum ſententia: morbū quē Gallicum dicunt: cum pituita: & atrabile tantū habere conſortia: propterea multi ab eiuſmodi morbo non emergunt: quippe quoniam ſanguineus humor aliter: quam bilioſus curatur: & diſcrepat in curatione Pituita ab atrabili: vt inferius docebimus: nam ſi bilioſum & melancholicum iiſdem medicamentis: quibus ſanguineum: & quē Pituita male habet curaueris: aggreſſi fuerimus: magis mortē quam valetudinem promittemus, Quod non nullorum Empericorum vno Pharmaco omnes homines curantium inſcitia: ſiue dementia potius deprehenditur: teſte Galeno: qui primo Aphoriſmorum ſic ait: Quod ſi aliorum humorum fiat euacuatio: & non eorum qui corpora noſtra moleſtant: contrarium euenit: neq; enim confert: & grauiter ferūt Quamobrem morborum cauſas altius inueſtigandas recte

das recte patet, Quod aſſerit idem Galenus primo Aphoriſ, libro, Morbos ait imprimis maxima diligentia indagandos, quoniam ſi recte coniiciantur, quæ ſit adhibenda proprie medela, facile coniiciemus. FRAN. Bene ſane, & ex ſententia dixiſti, quo fit, vt non poſſim, iſtorum non deteſtari iudicium, qui nunquam ſe ſatis euaſiſſe vim morbi ducũt, niſi in Empericorum manus inciderint, Qui nullo diſcrimine ætatis, habitudinis, ſexus eodem medicamento mortales curãt, ſiue potius vrũt. ANDR. Quod minitaris, non eſt abſurdum, nam & eiuſmodi hominum genus, ea promittunt ſe præſtaturos, quæ vnquam ne ſomniarunt quidem, ne dum præſtiterint, paucis pecuniis conducuntur, Eſt etenim tanta morbi malitia, graue olentia, contagioſa vis, vt non iniuria medici, quorum exiſtimationem pluri mi faciunt, id empericis cõdonent, ideſt tonſoribus, iudeis, & circũforaneis pharmacopolis nihil omnino purgationis agnoſcentibus, præter vnam Coloquintidam, quam vt filiolam ſemper amplexantur. Sed ad propoſitum reuertamur, memoria teneo nõ nullos me legiſſe, qui morbũ gallicum Pituitæ tantum dixerint complicari, Idq́ꝫ aſtruere non dubitarunt hoc argumento. Hominem quendam defunctũ membratim inciderant, cuius iuncturis magna vis Pituitæ ſuberat, Quod quamuis dederim fuiſſe, nihil eſt tamen, nam præmiſſimus cum quo vis humorum Gallicum morbum conglutinari, Huic igitur cum multa laboraſſet Pituita viuens, quæ ſuapte natura ad iuncturas ſemper defluit, mortuo id eueniſſe non eſt mirum, Nam Galenus. vi. Apho. Semper, inquit, in articulis compagibuſq́ꝫ humor pituitoſus aceruatur, quem Mucorem appellant, Quod ſi dixiſſent ex viginti inciſis eodem morbo confe-

ctis hæc omnibus apparuiſſe ſigna, ſatis apud me ponderis haberet. At ego dum eſſem Romæ a ſancti ſpiritus diuerſorio curationi ægrotantium conductus, Mecũq; eſſet Bernardinus Hyſpanus, Bartholomeuſq; quem noueras, ad Zenodochiũ incurabilium ſancti Iacobi ſæpius acceſſimus, vbi multos morbo Gallico iam defunctos articulatim obtruncauimus, ex quibus pleroſq;, nulla penitus inuẽta pituita deprehẽdimus, Sed vt procedat oratio, ſub idem fere tempus Ligno, quod indicum dicunt, iis prudentiores medici temere medebãtur. Quod meo iudicio, experiẽtia magis q̃ ratione procedebat. Nam lignum, vt inferius explanabimus, bilioſis & melãcholicis minime competit, cum ſanguineis, & flegmaticis, maxime cõueniat, Gal. vi. Apho. ſic dicente, Carnes habentibus humidas famẽ adhibere cõuenit, fames enim exſiccat corpora, Vnde nec audiendi ſunt a Germania Medici, qui morborum generibus fere cunctis, hoc ex aqua decocto medẽtur, Nam apud Germanos apprime ventri deditos, plerũq; ꝙ hoc curæ genus ſucceſſerit, non eſt mirũ, cum cuncti eorum morbi fere ventris indulgentia eueniant. Verũ quod ſupereſt videamus. Hunc morbum ætate patrum, ſicut diximus, irrepſiſſe cõſtat, nec miremur, cum ſæpe alias in aliis morbis idem vſu euenerit. Nam plinius. xxvi. natur. hiſtoriç cap. primo, Senſit, inquit, & facies hominuʒ nouos, omniq; æuo priore incognitos non Italiæ modo, verũ & fere vniuerſæ Europæ morbos, tunc quoq; nec tota Italia, nec per illiricum, Galliaſue, aut Hiſpanias magnopere vagatos, Celſus etiam ſçpe ait incidere genera morborum, quorum cauſæ & naturç ignorantur. Cæterum fons huiuſce mali ab hepate eſt, nãq; cum eo gradatim aſcenderit omnes infici t

humores,ſed magis atrambilem,& pituitam,quod cum ita ſit,nunc nomen eius vnde primũ defluxerit diſſeramus. FRAN. Iſtud abs te tacitus deſiderabã nã quãuis quæpiã ſupra dixeris,pluribus tamẽ verbis ſigillatim nomẽ explanandũ videtur,vt cũ vigilantiã patrũ mirificã cognouerimus, qui nobis induſtria ſumma comparauerint hoc malum, quo nomine appellarint etiam non neſciamus. ANDR. Iocaris tu quidem,ſed me hercule extra iocũ hoc vnũ ſcias,ante Caroli Francorum Regis aduẽtum, nec morbum nouiſſe Italiam,nec nomẽ audiuiſſe, Tũc primum Gallorum intemperantia, victorũq; temeritate cõiuncta ſuperbiæ,ſacra,prophana iuxta habentium hic morbus inuaſit,Præſertimq; cũ per Campaniam populabundi vagarentur,nam(vt noſti a Saluſtio dictum) victoria non ſolum inſolentes effert, verum etiam ſapientiores corrumpit. At eorum furor,vecordiaq; proceſſit eo,vt non ab intactis,non a religioſis, non ab infectis iniuriæ vim abſtinerent, ſanæ infectæq; mulierculæ iuxta habebantur,nihil ſibi officere poſſe ducẽtes. Quæ eſt eius gentis mira ſuperbia, innataq; vanitas. Forte fortuna dũ mæcantur inciderunt in quaſdã morbo cõfectas cõtagioſo,quẽ(vt par erat)ↄtrahẽtes, nec a meretricibus abſtinẽtes,tũ ĩdeterius prolabebãt tũ ſanas,qd' deterius,inficiebãt, ĩde vulgari morb⁹ cœpit,vt veluti cõtinẽs incẽdiũ ꝑuincias totius orbis momento tp̃is inuaſerit,a Gallis igĩ qm̃ primũ emerſerat,dici gallic⁹ iure is morb⁹ ab oĩb⁹ ẽ cœpt⁹ ꝓterq̃,qd' Galli nomẽ hoc patriæ infame nõ agnoſcẽtes,Parthenopeũ a loco dixerũt, Porro quocũq; noĩe appelleĩ, coitu ĩprimis, & vnius lecti cõſortio cõtagioſus primũ pene viris inficit colẽ,ſcrotum,& inguina infeſtat, Os autẽ vuluæ fœminarũ quibuſ-

dam cruſtis,& exulceratione,ſtatim corrumpit,ex
quo grauis odor,& pus viruletum maxime defluit,
vt nares ſint propius accedētibus non imerito con/
tinendæ, Nam ſunt qui crediderint contrahi noxā
non ſolum coitu,ac lectuli conſortio, verum etiam
ſolo odore,Quibus refragatur Nicolaus Maſſa,nul
la aliquando contagione Gallicum fieri ducens,ſed
euenire ex affectis humoribus,aliiſq; cauſis nōnul/
lis:vt febres:cæteræq; ægritudines indies eueniūt:
vnde non immerito ſibi videtur : quo magis ſuam
aſtruat ſententiam exempla puerorum non lacten/
tium:quos ipſe curauerat: ne totum hoc ſcilicet la/
cti infecto aſcribatur:appoſuiſſe: Addidit etiā plæ/
roſq; hoc morbo affectos:quorum colem:& ſcrotū
neq; puſtulæ:neq; exulcerationes vnquam aggreſ/
ſæ ſunt.Quam ſententiam nos improbantes: aſſeri
mus duplici de cauſa: fieri potuiſſe: tum quod ma/
teria non mordax primo iecur occulte ſerpens in/
uaſerit:inde diffuſa totum corpus ſæuis accidenti/
bus corripuerit:parua temporis intercapedine : nā
ex ſubagitatione verendorum pori laxantur:& cō/
mode ingrediens inde virus Hepar occupat:vt Cō/
ciliatori diffe.clxxvii.de lepra differenti placuit:tū
vero:fieri potuiſſet vt oſculo complexuq;:dum ve/
nerem exercerent : inhærentes haud difficulter in/
ficerentur.Nam mirū non eſt ex anhelitu poſſe quē/
piam:noxam contrahere. Si Plinio credimus:Qui
libro.xxvi. ca. primo ſic ſcribit de morbo lichene:
Grauiſſimū ex his lichenas appellauere græco no/
mine:latine quoniam a mento fere oriebatur iocu/
lari primum laſciuia:vt eſt procax natura multorū
in alienis miſeriis mox & vſurpato vocabulo Men/
tagram occupantē multis:& intuitus totoſq; vtiq;
vultus oculis tantum immunibus deſcendentē vero

& incola, pectuſq;, ac manus fœdo cutis furfure. Nõ fuerat hæc lues, apud maiores patreſq; noſtros, & primum Tib. Claud. Cæſaris principatu medio irrepſit in Italia quodam Perſino æquite Romano quæſtorio ſcriba, Cum in Aſia apparuiſſet, inde cõtagionem eius importãte. Nec ſenſere id malũ fœminæ, aut ſeruitia, Plebeſq; humilis, & media, ſed Proceres veloci trãſitu oſculi. Id ſiquis dederit paucis oſculis fieri potuiſſe, tanto magis continuo cõplexu, iugiq; oſcolo dabit, Nam & pueros familiariter cognati deoſculantur, Vlnis geſtant, ſecum habent, inde tenelli, delicatiq;, tum pituita multa imbuti contagioni ſunt obnoxii. Conſentaneum fuerit igitur morbum Gallicum ſola contagione per mortales graſſari, Nam Aſtronomorum apud me iam dudum eſt exploſa ſententia, qui conſtellationibus hoc totum tribuunt, quippe quoniam ſi vera dicerent cum magis, atq; magis in dies inualeſcat hoc malum, neceſſe eſſet quoq; quotidie fere eoſdẽ fieri ſtellarum concurſus. Quod q̃ conſentaneũ ſit, ipſi viderint. Certe ſanctiſſimus ille vir Damaſcenus, quo cum libentius errauerim, q̃ cum iis vera dixerim, in Aphoriſmis, ſic contra Mathematicorum ſentẽtiam, ſuperius enarratam teſtatur. Nulla res ſub cœleſti globo, vel circulo poſita, quocunq; gradu mutetur circulus, vltra reuocatur in æternũ ad illud qualitatis, & quantitatis, in quo fuerit in ipſo circuli motu. Hæc ille. FRAN. Vere meo iudicio nõnulli morbum Gallicum non eſſe ægritudinẽ nouam aſſerentes a veritatis via penitus diuerterunt, nã diebus elapſis Aggregatoris cuiuſdã Lugdunenſis de Medica materia opus ad manus meas deuenit, quod dum lego, quædam de morbo Gallico oculis meis ſeſe offerũt, Quamobrem noui ali-

quid addiſcere deſiderās, quod de re ipſa ibi ſcriptū inueni diligenter excerpſi. Omnibus igitur deinde perſcrutatis, maxime aberrare mihi videbatur. Nā & morbum Gallicum appellare Mentagram auſus eſt eadem Plinii auctoritate, quam tu contra Maſſam adduxiſti, Nam ſi Mentagra (quod morbi genus Græci lichenas appellant) fœminas, ſeruos, plebēq; humilem, ac mediam non inuaſit, verum Proceres tantū veloci tranſitu oſculi, Aggregator ipſe viderit quomodo rectius dicatur Gallicus. Nā tempeſtate noſtra, nullis immunibus relictis, per mortales graſſatur. ANDR. Ingenue tu quidem, quāuis etiam alia ratione eius opinio cōfutari poſſit. Præmiſſimus enim Gallicum ſæpius in verendorū particulis oriri, at lichenas quoniam mentum inuaſerat, Mentagræ nomen ſibi vendicauerat. FRAN. Laurentium quendam Phriſium diebus iſtis offendi, qui Auguſto Mēſe præterito, de morbo Gallico ſuum opuſculum omnibus aperuit. Quo fere tantū ſyderum aſpectibus morbū eueniſſe fatetur, ac deinde digeſtiuis, ſolutiūiſq; pharmacis non ommiſſis, Linimentis Argento viuo carentibus iſtum pellere morbum ateſtatur, quod quidem mihi perpulchrum videtur, cum omnes fere Medici in Mercurium inuehant. ANDR. Hic etenim, quem affers, penitus ignorantia refertus dici par eſt, nec vna tātum veritas ab eo elici poteſt. Nam ea quę ſcripſit, potius ſomnia, q̃ experta dici poſſunt. Putat enim ſuis linimentis Gallicum morbum fugare, quo nihil eſt deterius, quibus quidem pene leuis ſcabies curari poterit. Semel eius tantum perlegi librum, qui mihi poſtmodū tātam nauſeam euocauit, vt ipſum e domo noſtra perpetuo exulare decreuerį. Quod ſupereſt, ſicut arbores plerumq; ſolent primo vere

frondeſcere variiſq; florum generibus ornari, ita diuerſicoloribus puſtulis humanum corpus fœdabatur, Quas ſi Medicorum cura peruigil expulerat denuo nihilominus repululabant, ſiue certo temporis interuallo, continuis vlceribus diffundebantur, aut glandulas ſtantes, & tubera ex ſe gignebāt, aut oſſa penetrantes vitiabant, quanquam ſine his etiā ſuperiora nonnunquam fiebant. Multi, quos morbus male habebat, noctu magis q̄ interdiu intolerabili frontis dolore, neruorum, compagūq;, ac tibiarum diſtentione torquebantur. Nunc omnia ſe mitius habent, tum quod non ita morbus ſit noxius, tū quod iā a Medicis vera mōſtrētur huic excogitata remedia. Nam vt in Aph. Damaſcenus, ex mutatione ſtellarū in longitudinem, & latitudinem vitia, & conſuetudines mutantur. FRAN. Satis quæ abs te primo loco petierā, explicaſti. Supereſt, vt de medicinis eius agamus. Attētū interea auditorē me preſtabo. ANDR. Fiat vt vis, Iamdudū morbū Gallicū quatuor humorum oriri ex aliquo tenes, aut enim in ſanguine, aut bile verſat̄, aut pituita, aut cū atra bile cōmiſcetur Quæ quatuor, q̄q̄ iter ſe colligata, atq; implicita ſint genera, tamen ex ſingulis certæ medicamentorū ſpecies naſcuntur: Hæc oīa ſigillatim cū decreuerim⁹ agere latius declarabimus. Tū videtur altius, quædam prius repetere cōſentaneū.

DIVISIO MEDICINAE.

Diuidit̄ Medicina in tres ptes, cuius prima διαιτιτικη. Scd̄a φαρμακευτικη. Tertia χειρουργικη. a grçcis recte dicitur, ſm Celſum, ex Dioclis Cariſtii Praxagorę, Herophili, Criſippiq; ſentētia, vt eſſet quæ victu, quæ medicamentis, quæ manu mederetur, Hæc in hmōi curatione, nobis omnia

neceſſaria ſunt. Nam nequaquã, meo quidem iudicio, recte curatur is qui maxima abſtinẽtia, longioribus medicamentis, & ſolerti manuum cura morbo non oppugnauerit, quoniam vix, ſupradicta ſufficiunt, ſed quoniam quadrifariã, ideſt per quatuor humores, hunc diuiſimus, ſigillatim medicinas iis applicabimus.

DE MORBO GALLICO SANGVINEO.

Morbus itaq; Gallicus cruori admixtus ſine compaginum dolore plerũq; exulceratis pudendis, abſceſſus corporis, quæ Gręci Apoſtemata dicũt, interdũ in dextro, nonnunq̃ in ſiniſtro inguine, aliquando vtrinq; gignit, Qui rubẽtes calidiq;, & non nihil intumeſcentes continuam febrem ſæpius gignunt. Nõnunquã per totum fere corpus, circa collum potiſſimum, frontẽue puſtulæ ſubtumidæ rubeo colore ſubfuſæ ſolent emergere, oculi rubent, venæ intenduntur, præter conſuetudinem dulceſcit os, cætera membra torpent, a nona noctis ad tertiam diei horam, malum ingraueſcit, Arteriæ ſiue pulſus concitatius mouentur, Vrina vero ſubruffa, admodum ſpiſſa deprehenditur, præſertimq; conſiderabis ætatem, corporis habitudinem, regionis tractum, anni tempeſtatem, pręcedentẽ victum, & iis ſimilia, Quæ ſi ſanguinis dominium præ ſe tulerint, fies certior. Enimuero, cum morbum miſceri cum ſanguine cognouerimus, triplici via curationi inſiſtemus, Quippe dieta, Potio neq; non ommiſſa, per vnctiones, ſuffituſq; primo loco tẽtabimus. Ligno vero ab Indis accerſito, qđ Guaiacum dicimus deinde, Poſtremo Aqua noſtra Philoſophica curationem perficiemus, Qui tamen

modus medendi verboſius infra patebit, nunc alias curationes explanabimus. FRAN. Hoc abs te, expeto. ANDR. Tacitus oia citius audies. Aer primũ omnium ſit frigidus, & ſiccus, hunc roſacea, plantaginis, acetoſæ aquis, aceto commixtis, ſuffitu prætere a ſandalorum, camphore, mirtillorum, roſarũq; ſalubriorem reddes. Cibus ſit boni ſucci, ideſt ex obſoniis bonum procreantibus, malum vero ſanguinem puriorem facientibus. Similæ panis fermẽtatus, ſale conditus, diligẽter in clibano toſtus. Carnes vitulinas affectus edat, Hædos nõ aſpernetur, Pullos deniq; gallinaceos appetat, Aucupii omne genus ex montibus, pratis, & ſyluis petitum, pręter coturniçes, quibus (ſi Plinio credimus) ex veneno ſumitur cibus. Horum carnes tum aſſas, tum elixas, prout eius appetit ſtomachus, recte dabis, conditas Amygdalis, medulla panis, acriq; vino, hordei cremore, alica, tũ pane intrito ex aqua, vel carnium iure fruatur, iis adiici poteſt lac Amigdalinũ aqua ex ordeo, ſuccoq; malorum aureorum, quæ hodie Arancia dicimus, ſiue vino acri confectum. Quandoq; Piſces huic etiam conferunt parui, Saxatiles: ſabuloſi ex aceto elixi. Trunculi etiam, cũ petiolis hædorum, vitulorumq; ex vino punicerũ malorum, & puſca decocti, congelatiq;, vt prouocetur appetitus, recte dantur: Ex oleribus, ſpinacia borago, lactuca, intybus, lupulus, cicorea, ſcariola, acetoſa, portulaca, cucurbita etiã ex vino acri, vel ſucco aranciorum condita. Legumina vero, lac, lacte confecta, bulborum omne genus, & obſonia pipere aſperſa, vt piper linguam adurentia vitanda ſunt omnia. Fructus ferme omnes fugiat, præter pruna Damaſcena. Pyra etiam, & poma decocta, tollendæ nauſeæ gratia ſaccaro aſperſa in cibum

itidem non negauerim. Conferunt tamen cydonia prunis toſta, Quippe quæ, & ſtomachi exhalationes prohibeant, & concoctionem adiuuent. Quod ſi æger ſine febre fuerit, oua ſorbilia ex aqua decocta, cortice libera cum acri ſucco dabis. Euenit plerũq;, vt affectus oris exulceratione nõ mediocri cibum conficere nõ poſſit, huic pullorum gallinaceorum intritum, medulla panis addita, lac amygdalinum, & ius carniũ imbecillarũ, ex cyatho própinabis. Potio ſit vinum album, ſiue rubeum lene, decocta aqua dilutum, ſiue berberorũ, ſiue punicorũ malorũ ſuccus. Quod ſi poſt hãc ſiti male torquebitur. R. tamarind. prunorum damaſce. ſebeſten, hordei, florũ lupulorũ, ſem. q̃tuor frig. ma. ſingulorũ vnciã, florũ violarũ manipulũ. Hæc oia in aquæ libris decẽ coquanť ad quartã, poſt hæc exprimanť, expreſſioniq;, ſucci citri, vini granatorũ, vini berberorum ſingulorũ vnc. i. ſ. addanť, & fiat cũ ſaccaro potio lõga. At ſi patiẽtis innatãt, quæ cõfecerit ſtomacho, tũc is illiniať oleo cytoniorũ malorũ, nardino, ac ẽt maſticino. Sex horis, aut ad ſummũ ſeptẽ per noctẽ dormiat, Die vero, ſi fieri põt, ſõno abſtineat. Pilæ ludus ante prãdiũ ꝑ horã hũc exerceat, deãbulatio ſit cõcitatior vſq; ad ſudorẽ, qppe quoniã curationi Morbi Gallici exercitatio plurimũ ꝓfert. Bis die cibũ capiat, a prãdio ſeptẽ horarũ decurſo ſpacio, exilior ſit cœna. Pro virili triſtitiã expuat ægrotus, & lætitiã cõplectať. FR. Quid tãdẽ cauſę eẽ dicã, quãobrẽ medicamẽtorũ pondera, ẽt iuxta p̃ſcripta antiquorũ, p̃ſertimq; Cor. Cel. quẽ ſemp in manibus habes. Quæ tãtopere miraris, & pro viribus æmularis alioqui, nõ dirigas? ANDR. Quaſi vero e media Suburra ſermones noſtros expectes, nõ eſt ita, Hæc. n. quãuis tecũ agã, Conſentinis tamen, &

Brutiis Luciliano more arbitramur eloq. Pigui igiť (vt aiũt) Minerua cũ pſertim ſi volueris nimis obio eta, quæ tu regris, denuo in lucē proferre, mirę, nõ obſcuritas modo, ſed tenebræ etiã ſint ſecuturę, nã quibus vulgo Medici nominibus iis componendis vtũtur, & nos vti quis vetat? Sed nos ad propoſitũ iis ita ſe habẽtibus vrinã ſi erit admixtione bilioſa, nõ admodũ ſpiſſa, ante venæ inciſionē, accipiat ℞ Alui lenitione floris caſſiæ drac. x. ſiue electuarii lenitiui tantũdē, ſi fuerit ſpiſſior, & ſub ruffa, violarũ, maluarũ, betæ, mercurialis ſing. accipiatur manipulus, & ex aquę tribus libris oĩa decoquãtur, & per cliſt. infundantur, quibus additæ prius fuerint caſſiæ cribratæ drac. x. olei violacei vnc. ii. ſaccari rubei vnceola, ouiq; vitellus. Cliſtere deinde reddito ex vena Hepatis quantũ ſufficit ſanguinis extrahatur. FRAN. Quæſo me interpellantē ſuſtineas, quippe nunq̃ ſatis attendi, quis modus ſit mittendo ſanguini, quis cruor ſyncerus, quis infectus. Nam ſi Cornelio credimus, craſſus, & niger vitioſus, pellucens, autē, & rubeus eſt integer, idēq; præcipit tam diu ſanguinē mittendũ, quoad is pellucere incipiat. Sed vereor ne noſtrorum corporũ imbecillitas ferre poſſit. Quãobrem hæc abs te differi latius velim. ANDR. Mos geratur. Recte quidē Cornelius Celſus, nã ſi fuerit niger ſanguis, & craſſus, donec colorē imutauerit, recte mittetur. Quod ſi diutius idem perſeuerauerit ſupprimendus eſt, ne patientis deficiat anima. Nam dicit hæc Auerrois. vii. Colliget, cap. de cura ſinoche. Ars imitatur naturã, ſed ipſa nunquã in laudabili criſi vſq; ad ſincopim euacuat. Propterea Clinicus Chyrurgo mittendo ſanguini ſemp aſſiſtat, ne hęſitatiõe timidius demittẽtis ſcalpellũ fiat, vt ſũma cute tãtũ lacerata exiliat ſanguis

ſubtitior, ſubſidatq; craſſior, Adhæc illud accedit quod ſi pelluceat eſt ſtatim ſupprimendus, etiã præter quod iuſſerit abſens Medicus, Nã operarii chyrurgi non recte agunt, qui a mandatis ne tranſuerſum quidem vnguem nunquã audent aberrare, ſua ignorantia haud ſanguinem agnoſcẽtes. Nam Hippocratem ii quidem non attendunt primo Apho. dicentem. Et vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet, & confert, & bene tolerant. Sin minus contra. Hinc deterior habitudo, Medicorum dedecus. & ægrotantium mors. Si vero ætas, & vis corporis eiuſmodi venarum inciſionem tergiuerſantur, cucurbitulas (cute prius inciſa) ſcapulis, & clunibus admouebimus. Cæterum, vt materia digeratur, qua plærũq; ſanguis putreſcit, hic ſyruppus recte ſepties propinetur. Qui conficitur ex Reubarbari electi drac. ii. florum violarum, boraginis, bugloſæ, capillorum veneris, lupulorum, radicum intybi ſingulorum manipulo, hordei ſemuncia: ſeminum cõm. frig. minorum ſing. drac. ii. tamarindorũ: prunorum: ſebeſten: ſingulorum drac. vi. Contundantur hæc omnia leuiter: macerenturq; ex aqua fumiterræ: lupulorum: & intybi triduum: Deinde bulliant ad decoctionem quartæ partis: tum colentur: & prælo diligenter exprimantur: cremori ſaccari: quantum ſufficit addatur: poſtea deſecentur: & fiant ſyrupi ſeptem. Qui plurimum Iocinori cõferunt. Quod ſi impendie voluerimus parcere. Re. Syrupi de cicorea compoſiti: de fumoterræ: roſati ſingulor. vnc. ii. ſ. aquarum lupulorum: intibi fumiterræ: ſingulorum vnc. v. & fiant ſy. ſeptem. Qui ẽt ſic fieri poſſunt. Re. ſyruppi de ſucco citri: de lupulis: de fumoterræ: de ſucco intybi: ſing. vnc. ii. aquarum portulacæ intybi: lupulorum: violarum ſingu-

larũ vnc.v. Digeſta materia hoc potu ſecurius eua
cuari poterit. Re. electuarii lenitiui drac.iii. de ſuc/
co roſarum: de pſilio: ſingulorum drac.ii. ſyruppi ro
ſati ſolu. vnc.i.ſ. & cum decocto florum: & fructuũ
cordialium fiat potus. Vel ſic. Re. Mannæ electæ
vnc.ii. diſſoluantur ex decocto florum: & fructuũ:
cordialium: & indãtur diacatholiconis drac.iiii.ſ.
electuarii roſati mes. drac.iii. ſyruppi de cicorea cõ
poſiti vnceola: & fiat potus. Vel ſic. R. Reubarbari
electi drac.ii. ſpicæ nardi dimidium ſcrupuli: nocte
vna macerentur ex aquis lupulorum: & intyborũ:
accedatq; pauxillum vini aromatici albi: deinde fa
ctæ vehementi expreſſioni Mãnæ maſticinæ vnc.
ii.ſ. addantur: Diacatholiconis præterea: electua/
rii de ſebeſten ſol. ſing. drac.iii. de Pſilio drac.i. Sy/
ruppi violati vnc.ii. & fiat potus. Aegro ſit perpur
gato cucurbitulæ: quæ ſanguinem inter cutem ex/
hauriant: ferro prius ſcarificata cute conueniunt:
iuxta illud Gal. ca. de hirudinum curatione: & cu/
curbitulis: Eæ (inquit) purgatis prius corporibus
vtiles quidem: ſed in repletis (quæ plectorica græ/
ci vocant) pretermittendæ ſunt: debent itaq; ſca/
pulis apponi vtrinq; prope ſpinam: natibus: & fœ/
minibus: Poſtremo die cubiculo ſe contineat ęger.
FRAN. Quid tu? Quãtũ video ægro p ægroto p
libidine vteris: qd ſi reſciuerit Grãmaticorũ turba:
tanquã Iudei cogent te in verba ſua iurare: Nanq;
præcipiunt: ac iubent ægrotum corpore affectum
dici debere: ægrum vero: cuius animus ſit perturba
tus. ANDR. Quaſi tu ſis ex Grãmaticis vnus: ita vi
deris eorum partes ſuſcipere: Quod ſi mihi ſtoma/
chum feceris: adducam vel ſexcenta in te Poetarũ
teſtimonia: quibus ſi minus credideris Ciceronem
citabo: quid hoc? credis tibi cum imparatis rẽ eſſe?

Sed vno ero contentus ne tibi multitudine verbo rum ſim moleſtior, Virg.li.iii. Aeneid. aut ægra trahebantur corpora, quē reſtē ſi tanq̄ Poetā repudiaueris, Cic. in familiaribus ad Pætū, ſtatui ne ægro tibi quidē parcere, cū is ſcilicet Pætus podagra laboraſſet. FRAN. Perge qua cœpiſti. ANDR. Quieſcat igitur æger in lecto, locus, quo cubat, eodem ſuffitu, quē ſuperius expoſuimus, foueatur, ſemelq̄, vel bis ad ſummum quotidie pro viribus iſto linimēto tibiæ, dorſum, & brachia inungant̄. Rec. Vnguēti roſacei mes. Vnguenti triapharmaci in mortario plumbi ex oleo, & aceto roſato ſubacti ſingulorum librā. Mercurii extincti vnc. vi. ſublimati drac. ii. cāphoræ dracmā. ſ. & fiat in mortario linimētū. Siue R. adipis porcini, butyri recētis ſing. lib. liquefiant omnia lento igne, ex aceto poſtmodū & aqua roſatū plantaginis, ſphatula lignea, vnius horæ momēto ſubagitētur. Deinde eiectis aquis, & aceto, addātur vng. triafarmaci (ebullito prius lythar. ex aceto) vnc. vi. vnguenti ſandalini vnc. iiii. Mercurii extincti vnc. viii. camphoræ ſcrup. ii. & fiat vnctio. Quā ſi efficaciorē volueris, ſic efficies. Recipe vnguenti roſacei mes. libræ pōdo, butyri recētis vnc. vi. vnguēti triapharmaci ſuperioris vnc. iiii. ſandalini vnc. ii. ſaponis nigri vnc. iii. olei amygdalini dulcis vnc. ii. Mercurii extincti vnc. vii. ſublimati drac. ii. ſucci braſſicarum, ſcabioſæ, fumiterræ, ſingulorū drac. iiii. & conficiatur in mortario linimentū. Porro haud ſis inſciens patientem tantiſper ſuperioribus vnctionibus inūgi debere, quoad putauerimus omnino materiam conſumptam. Quod cum ita ſit: dierū numero diffinire qui poſſumus? Signa tamen certiſſima dabimus, quibus certo ſcias, illinitū ſatis, cum dentes dolent, os exulceratur, lingua intume-

ſcit, dolores medicamentis cedunt, diſtentio neruo
rum deficit, & totum corpus laſſatur, ſatis illiniui-
mus, quibus perceptis cibo ſuperius dicto, potuq;
liberalius affectum fouebimus, quod tamen ad pe-
ritioris medici aſſiſtentis ſententiã reiicio. Interea ſi
cor ægri deficere videbitur, hoc remedio obuia ibis.
R ecipe aquæ roſaceæ, violaceæ, bugloſæ, boragi-
nis, acetoſæ, meliſſæ ſingularum vnciam, aceti roſ.
vini malorum punicorum ſing. ſemunciã, pulueris
cordialis temperati drachmam: croci ſcrupulum: &
fiat cataplaſma cordi applicandum. Sed euenit ex
huiuſmodi vnctionibus propter humorem: qui ex
toto corpore ad os redundat: vt fauces exaſperen-
tur: guttur exulceretur: & gingiuæ male habeãt: tã
etſi ſanguineis minus id fiat. Primis igitur diebus id
diligenter per os eiiciatur: nã ſi malignitatẽ peccã-
tis materiæ retinuerit æger: nunquã ſaneſcet. Col-
luat ergo os aqua ex ordeo: melle roſaceo admixto
ſiue aqua ordeacea: & diamurone: ſiue aqua intybi:
& ſyruppo roſaceo. Sed ſi dolor cum rubore: & in-
flammatione nõ mediocri circa guttur: ægrũ male
torſerit: lacte caprino: in quo ex igne candens Ca-
lybs deferbuerit: fiat gargariſſatio: nã mirifice do-
lorem ſedat: ac incendium extinguit. A ſeptima die
ſyruppo roſaceo cum aqua plantaginis: lactucæq;:
totum os foueat: Mũdabimus: & ad cicatricẽ per-
ducemus exulcerationes: ex aq̃ plãtaginis: admixto
melle roſaceo: & alumine. Poſtremo poteris idẽ pfi
cere gargariſſatiõe tali R. aquæ fabrilis lib. vii. plã
taginis: vini cydoniorũ malorũ: ſing. vnc. iii. balau-
ſtiarũ: myrtillorũ: ſumach: roſarum: ſing. manipulũ:
caudæ equinæ. m. ii. aluminis vnciã: & bulliãt hæc
ad tertię ptis cõſumptionẽ: poſt colẽtur: & addant
diamuronis: mellis roſacei: ſingulorum vnc. ii. &

fiat gargariſſatio: quibus remediis ſi morbi mali-gnitas nequaquã parebit: ſcapulis: & natibus: inci-ſa cute: per cucurbitulas materiam diuertes: quin etiam: ſi neceſſitas compulerit: ex vena capitis: ſiue brachii protinus ſanguis mittatur. FRAN. Be ne ſane: & ex vſu ægrotãtium gargariſſationes ad-didiſti: quibus exulceratũ guttur: & os ſaneſceret: Empericorum etenim turba: cum ſibi traditũ perſũ-xerint: faucibus illico morbos emergẽtes: nullis me-dicamentis diſcutiunt: Quorũ inſcitia plerũq; eue-nit: vt momento temporis edentuli penitus fiant. ANDR. Hoc nihil eſt: vidimus enim multos eden-tulos inſuper lientericis: dyſentericis paſſionibus miris iugiter male torqueri: quibus etiam ſuccubue rint: quãuis nõ negauerimus: hęc ſi in corpore Ath-letico fiant corrigi ſtatim recte nõ deberet: inde. n. ſæpe ſequitur perfecta ſalus in validis: At exilliori cibos valentes ſæpius vnoquoq; die recte dabis. Vinumq; rubeum dilutum fabrili aqua propinabis ſtomachum: & aluum oleo cotonei mali: roſaceo: mirtillo: nardino: ſpinãq; hyrcino: ceruinoue adipe perunges: lac præterea calibeatum: ſiue ius capitis veruecini: addito melle: & oleo roſaceo: adipeq; hyrcino per cliſt. infundes: quod ſi caſus eiuſmodi deſperationi proximus fuerit: Athanaſiã: vel Phi-lonium affectus bibat: Somni præterea difficultas vim maxime deprimit: Sic igitur affectis ex ſemine papaueris contrito lactucæq; aqua cremorem in potum recte dabis: Accedet tẽporibus: & brachiis ſpongia: ex collyrio eiuſmodi. R. Vini cretici cya-thum medium: ſucci hyoſciami. vnc. ii. crocci eliſci drachmam: quæ ſubigãtur in vnum corpus omnia: rectius tamen ex eo ſpongiam naribus appoſueris: Cæterum donec laborauerit: nec culcitras: nec ve-

ſtes, in quibus cubuerit vnquã mutaueris. At ſi nihil Venter excreuerit, per cliſteres lenitiuos aluus ducatur. In priſtinam ſanitatẽ redactus æger hac lotione calida totum ſibi corpus lauet. R. Vini albi odoriferi lib. x. lixiuii. lib. v. roſarũ, myrtillorum, camomillæ, florũ ſalicis ſing. m. ii. quæ decoquantur ad tertiam. Deinde ſtrigilibus puris bene ſiccatum, per illam diem conquieſcere iubebis, Eidem gallinaceis pullis, & carnibus boni ſucci vires priſtinas, paruo tẽporis interuallo, reuocabis. Solet plerũq; medendi genus hoc morbũ Gallicũ nõ ſolũ recẽter contractũ, verũ etiã inueteratũ diſcutere. Sed quoniã nõnũquã vlcera putrida, exeſa, carcinomati pximima quæq; ſerpunt more phthiriaſis, morbũ Gallicũ ſequunt, cũ eo ẽt vt oſſa vitient, manus operam male affectus etiam deſiderat, ſine qua fruſtra remedia omnia tentabimus. Quam ne deſideres, multis in calce tractabimus.

IAm ſatis de morbo Gallico ſanguineę qualitatis dictum puto, reliquum eſt, vt agamus de bilioſo, qui cũ pudẽda cuiuſpiã inuaſerit, vlcere ſtatim virulento, ſerpenti, carioſo, cũ rubore, & inflãmatione nõ mediocri debacchat. Puſtulæ ſe exterius ingerẽtes citreũ colorẽ referunt. Pus fertur ex his fœtidũ, admixta ſanie citrina, virulẽtaq;. Accedit pruritus, dolorq;, qui nõ mediocriter affectũ pungit. Frons a dextro tẽpore, magis q̃ ſiniſtro a tertia potiſſimũ, ad nonã diei horam, ſummo tentatur dolore. Guttur vt plurimũ tumet Eriſipela, nõnũquã vero is morbo in Phthiriaſim cõmutatus, adeo palatũ male habet, vt cibus, & potus, per nares aſcẽdẽdo defluat, Macies totũ inficit corpus,

ſiuntq́ꝫ tabificis haud diſſimiles, vultus, & oculorũ album croceum contrahunt colorem, accedit febricula, quæ tertianæ tenorem, ſiue ethicæ modũ referens, ſolet affectos exercere, at vrina ad citrinum tendit. Brachii vena pulſu veloci frequentior, & dura deprehẽditur Amator, & ſiccitas mira ineſt ori, quod ſi corporis habitudo precedens victus, ætas, regio, & tẽpeſtas anni cõcurrerint, materiamq́ bilioſam facile coniicere poteris. Porro curatio morbi predicti ad frigidum, & humidum tendentia poſtulat, quę ne tibi multitudine verborũ ſim moleſtior, pretermitto. FRAN. Non adeo ſimplicium Medicinæ rerum ſum expers, vt quæ morbo iſto bilioſo in regimine victus, ac ſex rerũ nõ naturaliũ conueniãt facile nõ agnoſcã, nã & multa, imo fere cuncta, quæ ſanguineo cõferre hodie mecũ es allocutus, huic ẽt adhiberi poſſunt. Perge igiť recto tramite. ANDR. Bene profecto, igitur cũ bilem deprehenderis, medicamentum, quod leniat, huiuſmodi poteris conficere. Recipe floris caſſię vnciã, electuarii lenitiui, de ſebeſten ſol. ſingulorum drac. i. addatur iis ſaccarum, & introchiſcũ redigantur. Vel ſi delicatius per potionem volueris agere. Re. ſyruppi roſacei ſolutiui vnc. iii. Mãnæ electæ vnc. i. ſ. aquæ violarum vnc. ii. & fiat potio. At ſi vrina ſpiſſior feretur, epatica vena vtiliter ſcindetur, eo modo, quo ſupra. At ſi tenuior, pro libidine ſanguinis miſſionem poteris pretermittere, quãuis per vrinam non poſſimus id recte iudicare. Nam quoſdam bilioſos curaui, quibus & ſi ſubtilior vrina, tamẽ craſſior ſanguis, & niger facta inciſione ferebatur. Non igitur fuerit abſurdum fortaſſe ſemper iis ſic affectis ſanguinẽ mittere, cum teſte Auicẽna Phlebothomia ſit euacuatio vniuerſalis, Nam ſanguinem bonum ſtatim ſup-

primemus, infectum vero tandiu ſinemus defluere, quādiu eūdem retinuerit colorem. Quod ateſtatur Albucaſis cap. de vtilitate phlebotomiæ dicēs. Nā ſanguis ſi eſt niger, tunc dimitte ipſum exire, donec rubeat, & ſimiliter ſi vides ipſum groſſum, tunc dimitte eū, donec ſubtilietur, & ſimiliter ſi eſt acutus, donec auferatur acuitas eius, Hæc ille. Poſt venarum inciſionem, vt materia cōcoquatur, quinquies, vel potius ſepties, ſyrupus is hauriatur. Rec. ſcariolæ, intybi, cicoreæ, lactucæ, portulacæ, acetoſæ, florum violarum, ſingularum manup. i. ſ. ſeminum cōm. frig. maiorum vnciā, Reubarbari electi ſcrup. ii. radicum centaureæ maioris ſcrup. ii. ſpicę grana tria, ſeminis papaueris albi, florum nenufaris ſing. drac. ii. ſ. ſandalorum omnium ſcrup. iiii. Cōtūdātur vna Reubarbarum, ſpica, radices, ſemina, ſandaliq; in aqua libræ vnius ponderis, intybi, & fumiterræ, & lupulorum, per dies continuos tres macerentur. Poſtmodum ex libris tribus aquæ ordeaceæ, & libra vna vini malorum punicorum, cum predictis herbis, ad mediam concoquantur. Addantur iis flores ad finem fere decoctionis, poſtea colētur, & exprimantur prælo, expreſſioni ſaccari vnc. viii. addantur, inde ſint ſyruppi. vii. Vel. R. ſyruppi acetoſi ſimplicis, ſyrup. roſarum ex infuſione, ſyruppi de fumoterræ, ſingulorum vnc. ii. ſ. aquarum intybi, acetoſæ, lupulorum, fumiterræ ſing. vnc. vi. miſceātur hæc omnia fiantq; ſyruppi. vii. Qui ſic etiā fieri poſſunt. R. ſyruppi de acetoſitate citri, de ſucco intybi, oxiſaccare, ſing. vnc. iii. violati vnc. ii. aquarū cicoreæ, intybi, portulacæ, fumiterrę, lactucę, ſing. vnc. v. & fiant ſyruppi. vii. Enimuero cognoſcens materiam iam digeſtam. R. ſeminum quatuor cōm. frigidorū ma. ſing. drac. ii. ſe. papaueris albi drac. iii.

Contuſis deinde in mortario lapideo ex vnciis dua bus aquæ egelidæ intybi, & fumiterræ, exprimas cremorẽ, cui ſyruppi roſacei ſolitiui, vnc.ii. electuarii roſ.meſ. Diacatholiconis ſingul.drac.iii. addes, quã potionẽ affecto propinabis. Vel.R. diacatholiconis drac.iii.elec.de pſilio, cõſ.amech ſing.drag. ii.ſ.& cũ infuſione drac.i.Reubarbari preparati ex aqua intybi,& fumiterræ,fiat potus, Sic aliter fieri poteſt.R.ſyruppi roſacei ſolutiui,ſy.de cicorea cõpoſiti, mannæ electæ ſing.vnciã,elec.lenitiui drac. iii.de ſucco roſarũ drac.ii.ſ. Reubarbari ſubtiliter pulueri zati drac.mediã,ſpicæ gra.ii.& cũ decoctione florũ,& fructuũ cordialiũ fiat potio longa,Reliqua poteris ſuperioribus recte coniicere. Cæterũ tibiæ, tũ cæteræ corporis cõpagines hoc vnguẽto illiniantur.R.vnguenti roſacei meſ. librã, ex aquis florũ pomorũ hæſperidũ,quę hodie arancia vocãt, ſiue florũ myrti, roſarũq; damaſcenorum ſing.q.ſ. Hæc ſphatula lignea per horã ſubagitabis, Poſtremo proiectis aquis,in mortario marmoreo, Pomatæ tũ odoriferæ, tũ recẽtis vnc.vi.ſaponis damaſceni odoriferi minutim inciſi vnc.ii. Vnguẽti triafarmaci ex oleo roſaceo omphacino, & aceto roſato vnc.iiii.muſci ex aqua roſacea ſcrup.ſ. camphoræ ſcrup.ii. pulueris cypri drac.iii. Mercurii extincti vnc.vi. ſublimati drac.iii. ſandalorũ alborũ drac.i. adiectis,in vnguentum rediges,ſi vero pauperibus conſulere volueris.R. aruinæ porcinæ librã,butyri recentis vnc.ii. liquefiãt ſimul ad ignem,ex aqua poſtea ſolatri,portulacæ,ſemperuiuæ,& aceto roſato, ex vaſe fictili ligneo baculo ſubagitentur, dehinc proiectis aquis, addãtur vnguẽti triafarmaci ſuperius dicti vnc.iiii,ceruſæ lotæ vnciã,Mercurii extincti vnc.v,ſublimati drac.ii, & fiat diligẽter li-

nimētũ. Reliqua ſuperius diximus. Hoc etiã morbi Gallici contractã recenter noxã ſine vnctionibus diſcũties. R. aquæ roſarũ lib. ii. plantaginis, ſolatri, ſing. lib. i. ſ. vini granatorũ, ſucci vuæ acerbæ ſingulorũ. Aquarum ſcabioſe fumiterre ſing. vncias tres Mercurii ſublimati vnc. ii. Mercurius in puluerẽ tenuiſſimũ redactus, p̄dictis aquis maceretur, hęc deinde omnia ex vaſe vitreo, igni ſubcenſo, ferueant nõ alio me hercule pacto, q̄ decocta aqua ex ordeo fieri ſolet. Hoc quidẽ egelido oẽs corporis compages lauẽtur, brachiaq;, cũ tibiis, a genu, & a cubitu donec dolores, cũ cæteris euaneſcãt. Diebus lotionis e cubiculo pedẽ male affectus nõ efferat, ſed caueat oĩa perinde ac ſi inũgeretur. Huic ẽt, quæ premiſimus accidere ſolent, oris. ſ. vlceratio, defectus animę, ventris deductio, ſomni difficultas. Quibus omnib⁹ quo pacto fuerit occurrẽdũ, declarauimus. Enimuero nõ ab re fuiſſet oſtendere, quantum hoc morbo affectis inuehat detrimenti curatio p ligнũ, quod ſuperius declarauimus, preſertim ſi Gallicus is macie affectus fuerit, niſi id inferius aſſerere decreuiſſem. FRANCIS. Satis ſuperq;, te differentẽ de ſanguinis, biliſq; qualitate tulimus. Quamobrẽ iam Pituita ſe ingerat.

ANDREAS.

OMnibus igitur ægrotãtibus, quos Pituita male habet, rarius puſtulæ per totũ corpus emergunt, niſi fortaſſe ſanguinis aliquid adiectũ fuerit, qa pituitæ natura (vt dixit Gal. vi. Aph.) ad iuncturas potiſſimũ decurrit, Vnde omnium non ſolũ iuncturarũ, verũ etiã articulorum intollerandi dolores fiunt, qui occiput potiſſimũ, tibiaſq; male

habent, noctu magis, q̃ interdiu, ideſt a tertia hora noctis, ad nonam potiſſimum torquentur. Horror eſt in capite, cæteriſq; membris, at cum materia ſalſior accedit, tota inguina, cum coleis, vultumq;, tũ volas manuum, pedumq; Impetigo arripit. Quod ſi cũ ſanguine cõplicatur (vt plerũq; vidimus) circa collum, gulamq; ſub alis, inguinibus, & pedum compagibus quædam glandulæ ſtrumis aut diſſimiles emergunt, Os albeſcit, ſenſus obtunduntur, bucca multo fluore inſulſo, acri, nõnunquã ſalſo redũdat. Nares muccoſæ, ſtomachus male concoquit, Vrina alba, ſpiſſaq; fertur, Vena ſubſidit. Quod ſi corpus, ætas, cęteraq; eiuſmodi a pituita fuerint, morbum admixtũ eſſe phlegmati coniicies. Requiritur huic ergo curationi primo loco ſex rerum non naturaliũ regula ad ſiccum, & calidum declinans. Cubiculum ſit meridiano, ſiue exorienti ſoli expoſitũ, cuius aer preter æſtatem, quotidie bonis odoribus ſuffiatur. Nec abſurdũ fuerit hęc omnia in pilam redacta per hyemẽ manibus affectũ geſtare. R. ladani electi vnciam, ligni aloes. vnc. ſ. ambræ. ſcrup. ſ. galiæ muſcatæ, ſtyracis calamiti, Benzuim ſing. vnc. ii. ſ. ſerpilli, amaraci, ſatureiæ, ſing. ſcru. ii. quæ terantˍ oia, & ex aqua lauendulę in pilam ſubigantur. Cũ vero Inedia, teſte Damaſceno, Celſoq;, Medicina potiſſimum nitatur, de ea primum erit ſermo, nec diuerſis cibis pro libidine vti decet affectum, neq; nimia Inedia torqueri, nam Auic. primo Can. fen. iii. cap. vii. Nihil deterius eſſe ait, q̃ diuerſa nutrientia ſimul adiungere, & cibi ſumendi tempus prorogare, Nec cum ſumpſeris poſtremuz, primus iam incipiat concoqui cibus. Hæc ille. Nos enim imprimis precipimus famis tempus ſemper expectandum, cum eo tamẽ, ne deſiderium cibi nimis vrgeat, quoniã teſtę

Principe loco, quo ſupra. Inedia nimia ſtomachum malis humoribus inficit, & imbuit, Panis ſit ab omni mixtione, grauitate, humiditate, aſperitate, graueolentiaue ſequeſtratus, ideo iubemus fieri ex farina pura boni tritici, & quod ſit fermentatus, bene coctus, biduanus, triduanus, quatriduanus, & ſale mediocriter cõditus, neq; recoctus ab re fuerit, quẽ cum de ligno Guaiaco tractabimus paucis abſolue mus, niſi fortaſſe vẽtris nimia ſubductio obſtiterit. ¶ Carnes edat vitulinas, hædinas, veruecinas, Agninas vero fugiat, quod pituitoſum ſanguinẽ reddãt, nec a venatione abſtineat, vtpote cu damæ, hinnuli, lepuſculi, maxime ſint ex vſu. Nec aucupium ſpernat, nam Perdices, Porphiriones, Attagenæ, Phaſianæ, Turdi, ficedulæ, Palumbuli, Merulæ conferunt. Quãuis Grues, Anates, Anſeres, Querquedulæ, Aucupiiq; omne genus in ſtagnis, & palludibus degentis noceãt, in cibis etiam caueat piſces, quoniam teſte Principe comedendi non ſunt, q facilli me corrũpantur, & humores corrumpant, & pituitam gignant, preſertim poſt exercitium. Oua etiã recentia ex iuſculo ſumpta proficiunt, ſicut abhorrent eadem, frixa, duraq;. Lac, lacteq; confecta fugiat. Ex leguminibus cicerum decocto tantum perfruatur, additis amaraci, mẽtæq; foliis. Ex oleribus petroſilino, fœniculo, ſerpillo, ſaluia, menta, roremarino, meliſſa, amaraco, tenaceto, ſatureia, arthemiſia, origano, calamẽto, pulegio, & ſi qua alia calida fuerint. Ex radicibus, baucia, paſtinacę, rad. petroſilini, fœniculi, reecte in cibũ ſumunť, alliũ, cæpas, bulborũ omne genus, radiculã, rafanum, erucã, ſinapi, quod inflẽt, & inatẽt ſtomacho, & ſanguinẽ adurãt fugiat. Ex iuſculis, amygdalatũ, panem decoctũ ex iure carniũ conducentiũ, dare poteris. Ex fructibus

cōferūt Palmulæ, ficus, nuclei, pinei piſtacia, amygdala, cydonia decocta, additis fæniculo, & coriandro, ſicuti, poma pyra, chryſomila, ceraſa, cum ſint humiditatis, & frigiditatis maximæ: nō mediocre his inferunt nocumentū. Ex conditis Myrrobalani chebuli, cortices citri, gingiber, hyringi, & acori radix, Nux myriſtica, cubebe, carpobalſamū, crocus, lignū aloes. Vtatur in potu vino albo, ſiue ſubrubeo leni, iuxta illud Auicēnæ primo Can. cap. de eo qđ comeditur, & bibitur, qui ſic, ſcias etiā quod ex vinis illud eſt melius, qui inter vetuſtatē, & nouitatē, eſt æquale, & quod ad rubedinē trahit, bonū habēs odorem, æqualis ſaporis, & quod non eſt acre, neq; dulce, dulcia. n. ad faciendas opilationes ſunt velocia, quoniā natura attrahit ea, anteq̄ digerantur. Nec poſt cibū hoc bibendū eſt, quia eſt ex rebus magis impedientibus concoctionē, quoniam digeritur velociter, & facit penetrare cibū indigeſtū, & facit hæreditare opilationes, & putrefactiones. Quod ſi Gallicū ſitis male habuerit is poſt cibū talē potionē pitiſſet. R. ligni aloes ſcrup. ii. cinnamomi ſcrup. i. coriandrorū preparatorū drac. iii. iuiubarū, ſebeſten, ſing. vnciā, liquiritiæ raſæ drac. i. florū cordialiū. m. i. Hæc omnia ex aqua librarū decē ponderis, vſq; ad tertiā conquoquantur, inde colentur, & addantur ſaccari vnc. vi. & fiat iuleb lōgū. Nec audiendi ſunt noſtrates Empici, qui quoties ægrotis viſuз fuerit, vinū rubeū, nec minus albū ſubauſterū iiſdem propināt, ſed ſuæ ſentētiæ rationē viderunt. Nobis vero, qui traditus eſt æger, nec nimiū cibo repleri debet, nec nimiū fame torqueri, teſte Hipp. Aph. ii. ſic aſſerente, nō ſacietas, nō fames, nec aliquid qcq̄ quod modū naturæ exceſſerit, Galeno quoq; aſtipulante primo de regimine ſanitatis, qui duæ, ait,

ſunt intẽtiones ſanatiuæ dietæ, vna.ſ.repletio euacuatorũ, altera vero euacuatio ſuperfluitatis, Magna igit̃ cũ diligẽtia horũ affectibus ſuccurrendum cenſeo, quãobrẽ ſi maior appetitus extiterit, q̃ pro viribus ſtomachi, adhuc etiã fameſcẽtibus cibo finis eſt imponẽdus, vt intẽperãtia comedẽtis a cibo neq; venarũ pulſus inualeſcat, neq; ſpiritus difficulter reddatur. Nec edendũ prius, q̃ bene concoctum fuerit, id.n.ſeptẽ horarũ interuallo plerũq; fit. Por-ro cibus niſi lenitas inteſtinorũ acceſſerit, ſit liquidior. Siquis debilitate ſtomachi bis quotidie comedere ſat nõ habet, pro portiõe tribus vicibus voret. Prãdiũ ſit prolixius, q̃ cœna. A ſomno ſurgentibus ſuperfluitates corporis expellãtur. Lauent manus, & facies, ex aqua ſaluiæ, primulæ veris, amaraci, lauendulæ, ſiue vino odorifero. Corrigatur alui nimia ſubductio, cliſteribus lenientibus, & balanis ex melle confectis, aut æger aliquãdo vnc.ii. vuæ thyminæ ex ſyruppo violaceo contritæ addito nõ nihil olei dulciũ amigdalarũ tribus ante cibum horis ſumat. FRAN. Sol iam colũnas Herculis ſpectans exhauſta clepſydra, nos admonet, vt vela iam contrahamus, remos ĩhibeamus & portũ deſpiciamus, quæ ſequuntur igitur in pauca cõferas. ANDR. Libero te iſta cura, nã quod times propulſabo facile, Quippe abiturũ detenturus, cubiculũ, culcitras, veſteſq; tibi iam parauimus, ſed vt redeã, vnde diuerteram, huic opus eſt pila: ſimilibuſq; corpus exercere, nã Galenus vno libro inde confecto pilã ſummis laudibus extulit. Cor. etiã Celſus nõnunq̃ pretermiſit, cuius exercitii laudes ſi ſigillatim coner cõnumerare, dies me profecto defecerit. Ad hoc illud accedit etiã, quod plurima nõ ſolũ Gal. verũ etiã plerique alii, multis in locis de pila monumẽtis literarum cõ-

mendata non imerito reliquerunt. Nā per deos immortaleis quid dici poteſt conducibilius? Hac ſuperflua quæq; digeruntur, Pila naturę vim prouocat, eadem virtutes amiſſas reficit, corpus exſiccat, ſpiritus exhalationibus noxiis liberat, poros corporis aperit. Plurimos deniq; vidi morboſos, qui exercitio tātum ſanitatem receptam referre merito poſſent. Morboſi igit̄ corpus pilæ, aut quouis alio tali ludo exercendum eſt, donec citra laſſitudinem concaleſcat, & hoc eo tempore, quo mundius ſit, quod teſte Principe tum videtur eſſe, cum ieiunum ſit, ne mali ſubſidentes humores exercitio tali diffuſi, venas, atq; inteſtina corrumpant, Qui ſi forte eo tempore ſubſidere deprehēdantur, euacuatione aliqua primitus depellantur. Poſteaquā ſe ſatis exercuerit æger, cibum capiat ſecundū quem conquieſcat vſq; quo ſatis concoxerit, ea tamen lege, ne poſt cœnā ſtatim cubitum ſe recipiat, quippe tres horas ad minus ægroto preſtolādum. Cum vero lecto ſe dederit, horis ſeptem, ſiue octo ad ſummū dormiendū. Sōniculoſis etenim (vt inquit Princeps. ii. canticę) ſequitur animæ torpor. At ſi ieiunus obdormiuerit repletur fumo caput, & vaporibus a fecibus, & ſuperfluitatibus eleuatis. FRAN. Quid hoc? ergo nec ſaturo, nec ieiuno dormiendum? Nam quę eſt hæc fabula? eo rediges me tuis ſermonibus, vt nūquā, aut ſaltem parum cōquieſcam, Mori me hercule ſatius eſt, quā ſōno toto illo tpe nō cōquieſcere. ANDR. At qui ſomnū non prohibeo, niſi qui nimius, nā cū dico neq; ieiuno, neq; repleto dormiēdum, perinde eſt, ac ſi dicam quieſcendum, quando id tempus poſtulat. Ita præcipiente Cornelio celſo, & Auicēna tertia primi cap. vii. ſic inquit. Nō illico poſt comeſtionem eſt dormiendum, FRAN, Quid hoc noſtri-

eſt? Auicēna ſibiipſi diffidet quãtum video, Secun-
do enim canticæ dicit poſt cibum eſt dormiendum
imediate accumbendo, donec ad locum digeſtionis
peruenerit cibus aſſumptus. ANDR. Recte tu qui-
dem, nihilominus duobus modis hoc explanare nõ
dubitabo, primo quidem ſcias hoc principis dictũ
(ſi recte ex arabica in romanam linguam tranſlatũ
eſt) quadam lege intelligi debere, quippe quoniam
quando a ſomno abſtinere omnino non poſſumus,
dicit accũbendo nobis dormitandum. Quę quidem
fuit Auerrois ſententia, ſecundo modo poteſt hæc
contradictio tranſlatorum, aut impreſſorum erro-
re euenire, nam ſi legeris nouum canticę teſtum ab
Andrea belunenſi recognitum, qui Arabicæ lingue
fidus fuit interpres, leges profecto. Non eſt quoq;
poſt cibum, & comeſtionē dormiendũ, quod vnuſ-
quiſq; ſanæ mentis credere poteſt. Hinc igitur eſt,
vt pleriq; Auicēnam exponentes in aliquibus locis
maxime dubitauerit. Quod vero tu cauillaris neq;
ſaturo, neq; ieiuno dormiendum canones compro-
bant. Princeps tertia primi capitu. ix. habet quod
ſuper vacuitatem dormire, eſt malum, quia eſt deii-
ciens virtutem, & ſuper repletionem eſt malum an-
teaquam a ſuperiori ventre fiat deſcenſio, quo-
niam replet caput vaporibus, & ſomnus erit cum
frequenti reuolutione de latere ad latus. FRANC.
Aſſentior tibi tantum in præſentia, verũ alias hoc
totum videro, tu dic hoc primum, quomodo ſit cor-
pus ſomno componendum. ANDRE. Bis Auicen.
quod quæris explanauit tertia primi, ſeptimo cap.
a c. ix. In ſeptimo ſic oportet præterea vt ſuper de-
xtrum latus dormiat pauxillo tēpore: deinde reuol-
uat ſuper ſiniſtrũ: & poſtea reuoluat ſe ſup dextrũ.
Nono vero: ſed quæ ex figuris ſomni eſt melior: eſt:

vt ſuper dextrũ incipiat latus, & deinde ad ſiniſtrũ reuoluatur, quod ſi eius incæptio ſuper ventrẽ fiat: auxiliũ fert magnũ in digerendo, propterea quod calorẽ retinet naturalẽ. FRAN. De die poſteaq̃ cõcoxerit poterit ne ſomni tantillũ capere? ANDR. Nihil minus, nã princeps tertia primi, in die quoq; dormire eſt malũ, generat.n. ægritudines humectãtes, & reumatiſmos, & corrũpit colorẽ, & generat ſplenẽ, laxat neruos, & generat pigritiam, debilitat deſideriũ, & generat apoſtemata, & febres. Quo fit vt dies vigiliis, nox quieti ſit nata, nã Paulus Aegineta in preceptis de tuẽda valetudine, capite.xcvii. dixit. Nocturno autẽ ſomno haud alius melior eſt, ſiquidẽ nox ſuapte natura, tũ humore, tũ tranquillitate, ſomnũ alliciens, concoctionẽ perfectã efficit, & Auerrois in cõmento Canticę, Tẽpus matutinę refectiõis eſt totũ tẽpus ſomni, Cor. Cel. libro.i. nocte dormiendũ, die vero vigilandũ ſuadet. FRAN. Huius argumẽti nihil reliquũ mihi videtur eſſe: niſi quæpiã de contingentibus animę volueris addere. ANDR. Haud inuitus mi Franciſce, gaudiũ igitur, Angor, Iracũdia, Odiũ: Furor: Mœſtitia: Sollicitudo: Metus: Inuidia: Luxuria: Auaritia. Quæ quidẽ omnia affectus animæ ab auctoribus recte dicunt: iis etenim cũ mortales ſe intẽperantius extulerint: in pernicioſos corporis morbos penitus conuertũtur. Nã Gale. primo regiminis ſanitatis: dixit oportere Medicũ: qui ſanitati mortaliũ ſtudet: pro virili operã dare: ne mores animi corrumpantur: quibus aditus ægritudinibus corporis pateat: q̃ppe furor: fletus: ſollicitudo: cæteraq; id genus magis q̃ par ẽ: febriũ: morborũq; cæterorum ſunt principia. Quin etiã Princeps tertia primi (ſi recte memoria teneo) dicit, Accidentia animi horribilia: & motus corpo-

rei fortes:digeſtionē fieri prohibent: cū multi pro=
ficiſcantur ex cruditate morbi.Galen.etiā libro ar/
tis medicinalis inſcripto huic aſtipulaṫ dicens, oēs
animi imoderatos affectus, iram:furorē: mœrorē:
metū:inuidiā a naturali gradu corpus deiicere.De=
inde inferius:omnes animi motus:ſiue perturbatio/
nes maluerimus dicere: corpus humanū exſiccare.
FRAN. Sed quid iram dicemus:' ANDR. Ariſt.in
primo problematū.Iram nihil aliud eſſe ait: niſi ac/
cenſio ſanguinis circa cor: Quin etiā Cicero libro
Tuſculanarū quæſtionū:Idem ex auctoritate Ho/
meri videtur dicere: Quod ſic in latinum traduxit.
Corq; meū penitus turgeſcit triſtibus iris: cū deco=
re:atq; animi me orbatū laude recordor.Gale. etiā
libro de differētiis febriū ſic:Ira eſt æſtuatio q̄dam:
& motus vehemētior virtutis ad iraſcendū pronæ,
quæ cordi inſidet:cum caleſcit ipſa ſubſtātia. Et in
ſecundo quoq; de accidenti & morbo: Ira eſt furor
caloris in corde propter motū animæ: & in quinto
ira eſt magnus: ac fortiſſimus motus: & propterea
valde corpus perturbat:& permutat a naturali cō/
ſiſtentia.FRAN. Apud Haliab.eandē pene ſentētiā
vidimus:ſuę Theor.lib.v.cūdicit.Ira eſt ſanguinis
cordis ebullitio: naturaliſq; motus caloris: & eius
ad exteriora exitus:ſemel ſubitoq; ad vlciſcendum
nocent:ſed heus tū:'Quid nā inter odiū: & irā diffe/
rentiæ eſſe dicemus:' Nā differre ea inter ſe ex Vale
rio Maximo didici:qui libro nono cap.xxx.memo/
rabilium ſuorū ſic:Ira quoq; aut odiū in pectoribus
humanis magnos fluctus excitant:pro curſu celeri/
ter illa nocendi cupidine: hoc autē pertinacius: ac
nūquā ſine tormento ſui violentius. ANDR. Prin=
ceps libro de viribus cordis ſic.Eſt quidem ſciendū:
q̄ ira quādo ceſſat velociter non perdurat in ima=

ginatione,ſeu phantaſia formæ nociui:ſed cito de/
letur:& ideo non cauſat odium:ſiue rancorem:odiū
enim eſt perſeuerātia formæ nociui in imaginatio/
ne:ſeu phantaſia:& perſeuerantia ſiue imaginatio/
nis affectus ad vindictam ſumendam ex eo. Dice/
mus ergo: ꝙ ex odio accenditur ira. Quodquidem
odium poſt iram confirmatum rancor appellatur.
Quod forſitan rectius non intellexit Valerius. Ex
ira etiam nōnunquam:cum bilis concitatur melan/
cholicæ oriūtur paſſiones:ſicut Haliabb.v. Theo.
nam inquit:qui omnibus iraſcitur ex cauſis:ſolliciti
fiūt:& triſtes. FRAN. Quid autem timor? ANDR.
Ariſt.x.problematum. Timor eſt infrigidatio exte
riorum: & caloris contractio ad partes interiores
ſub corde:& trigeſima particula eorundem ait. Ti/
mor quidē infrigidat manifeſte:& manifeſtant hoc
terrefacti:tremant enim. FRAN. Quid enim noxii
in ſe habet? ANDR. Gale.v.de acciden.& mor. Ti/
mor ſanguinem: calorem: ac ſpiritum reportat ad
interiora.ſ.ad ſuam originem:& ad cor: atꝙ exte/
riora corporis infrigidat:& in timore virtus animę
non confortatur. Et libro de typo: timor eſt terror:
qui turbat virtutē:& debilitat ipſam nō minus aliis
cauſis. FRAN. Inde proceſſit illud Auic.in cant.di/
centis. Timor incitat frigiditatem: qui quandoꝗ
magnificatur in tantum: donec lædat in vltimo.
ANDRE. At mœror exitioſior:ex quo cum plures
ſibi necem conſciuerint: Galeno de accid.& morb.
ſic aſſerente. Quibus accidit triſtitia frequēter mor
tui ſunt:& hoc puſillanimibus ſolet euenire: nā eo/
rū anima debilis:atꝙ defecta extinguitur. Princeps
etiam decima tertia tertii ſic ait. Triſtitia ē cauſa
corruptionis digeſtiōis. Et Gal.v.de Methodo me/
dendi, Triſtitia:& iræ:& agoniæ:& ſollicitudines

quolibet modo nocēt diſſoluentes virtutē. FRAN. Frons ſemper igitur ē exporgēda: quo ad eius fieri pōt. ANDR. Modus omniū rerū eſt optimus: nā nō minus nimia lætitia geſtiēs (Si Ciceroni credimus) q̃ mœror exitio eſt. Princ. iii. primi multū gaudium perniciosum: nam ex eo ventriculi cordis ſanguine euacuātur. Et Auer. ſuper Cant. Magnū gaudiū eſt ex rebus impinguantibus corpus: quod ſi magnificetur valde: & contingat ſubito necat: & interficit: & maxime valde pingues: Monumenta literarū: Romaniq; cu; primis annales id nos docent: Titus. n. Liuius poſt illam Cānarum cladem memorādam: mulierculas duas: quibus falſo nūciata filiorū mors fuerat: ſtatim ſoſpitibus eiſdem viſis: lætitia expiraſſe memoria prodidit. Animę igiť affectibus tēperandū: teſte Principe ſic dicēte tertia primi cap. iiii. In tēperamēto morum cuſtodia ſanitatis animę: & corporis: ſimul conſiſtit: Haliab. etiā in. v. Theoricæ cap. vltimo ſic. Gaudiū naturalis eſt exitus caloris corporis ad exteriora: eiuſq; diffuſio ſi q̃ſi paulatim facta fuerit, animam habet confortare: caloréq; naturalem in omni corpore: & humores tēperare: & ſanguinem caloris naturalis temperantia: & calorem augere: niſi quod quādo ſemel: ſubitūq; fit: aliquando interficit naturalis diſſolutione caloris. Et Gale. v. de accidenti: & morbo: ex ira nullus vnquam mortuus eſt: ex gaudio autem quāplurimi puſillanimes. FRANCIS. Supereſt: vt de inuidia diſſeramus. ANDREAS. Inuidia nil aliud eſſe manifeſtum eſt quam bonis alterius angi. Boni igitur hominis eſt inuidia omnino abſtinere. Luxuriæ ēt tanta eſt fæditas: vt nihil ſupra: quamuis aliquando aliquibus corporibus opem præſtare videatur: nam Cor. Cel, neq; nimium indulgendum veneri:

neq̧ nimis abſtinendū precipit:ſed nos qui morbo/
ſis cōſulimus:ne ſibi ipſis : ac fœmellis etiā maxime
noceāt:hac omnino abſtinendū cenſemus. Nā Gale
nus Apho.vi.ait:coitus eſt fortis cauſa in generan/
da podagra. FRAN. At qui trigeſimo Problematū
Philoſophus:poſt venerē inquit plurimi magis lęti
fiunt:& Haliab.v.Theoricæ: ſi ſpermatis ſupfluiꝯ
tas ſuis aucta in vaſis coitu nō purgatur:nec pote/
rit eá expellere natura:in inguinibus fit : & [illegible]is ſi/
mul extenſio:omniq̧ in corpore grauitas : ſæpeq̧
ſuis ſperma caleſit in vaſis:fitq̧ febris:nōnūquā auꝯ
tem eius aſcendunt ad cerebrū vapores:vbi & peſꝯ
ſimos generant morbos.Et Halyab.rod.iii. Tegni:
ſuperfluitas aggregata in corpore ex ſpemate qđ
non egreditur per coitū:coharctatur in corpore:&
generantur ex ea ęgritudines malæ:& vapores ma
li:qui aſcendentes ad cor:& cerebrū:& ſtomachum:
corrumpunt ſanitatē illorū mēbrorum: & generant
ægritudinē. ANDR. Sed hoc totū ſuperfluitatis ē
retentæ : inde dicit Haly. ſuperfluitas aggratata.
FRAN. Princeps in canticis:cōmendauit etiā vene
rem iuueni dicens. Coitus cōmendatur iuuenibus:
quatenus per eū a nocumentis pernicioſis liberātur
ANDR. Dixit ergo tantū iuuenibus conuenit eo:
quod iuuenes exhuberent ſpermate : ſed de ſupflua
venere ne verbū quidē vllum fecit : nā prima tertii
ſic. Quādoq̧ accidit homini:vt in vaſis ſeminalibꝰ
aggregetur ſperma plurimū:& corrumpatur: & inꝯ
frigidetur : & conuertatur ad qualitatem venenoꝯ
ſam:& quia fit hoc pluries iuuenibus:eiſdē dixit ve/
nerem conuenire:nā cum quis appetit: nō nocet:vt
Almāſoris.iiii.voluit Rhaſis dicens:Viri ꝑterea:ac
mulieres :cū appetunt:coire debent : quod quidem
faciant naturæ non repugnantes. FRAN. Modo
ais:modo

aís,modo negas veneri indulgendum,quo vſq; pa-
tiar te iſto modo differentē? Quin tu vno verbo dic
quid eſt,quod me preſtare velis? ANDR. Ita faciā,
primū in hac re illud edico tibi,mulieroſi corpus in
deterius ſemper labi,teſte Conciliatore diff.cxxiii.
ſic aſſerente.Coitus ſuperfluitas,& frequētia, oēm
prauā corporis acquirit diſpoſitionē, Ariſt. quoq;
iiii.prob.Coeuntes exoluūtur, & infirmiores fiunt,
Gal. ſecūdo de ſpermate. Non ſolū a ſeroſa humi-
ditate priuari omnes animales particulas accidit
ex ſuperfluo coitu,ſed & vitali ſpiritu.Et Prin.xiii.
tertii, coitus eſt ex rebus magis nocentibus ſtoma-
cho,& dimiſſio eius eſt ex rebus maxime conferen-
tibus, Ariſt.etiā.iiii.prob.plurimo coitu vtētes ma-
nifeſte in oculis,& anchis patiūtur,& Princeps ter-
tia tertii ca.v. multiplicatio coitus ē res nocibilior
oculo,& Almanſoris quarto, qui coitu ſępe vtitur,
oculorū habet concauitatē,Poſt repletionē ſupflua
eſt venus,Hali.a.v.Theo.Si cibo homo replet⁹ aut
potu coitu vtatur, debilitas eius fit corpori, ener-
uatio neruis,dolor in genibus, viſcerū opilatio,ge-
nerāturq; abinde humores groſſi.Cuius vſus ſi hoc
fiat modo frequens,& aſſiduus, Hydropiſis ſequit̄,
Aſma,& tremor.Nā nihil obſtat quod Paulus Aegi
neta,libro de tuenda valetudine, poſt cibū, & ante
ſomnū præcipiat concūbendū, nā nōnullā vult eſſe
inter eos diſtantiam,qua corpus neq; repletū, neq;
vacuū dici poſſit.Idem etiā voluit Gal. in arte me-
dicinali,cū dicit. Tempus autē ad coitū oportunū
eſt,cū in exceſſuū omniū mediocritate corpus fue-
rit conſtitutū, cui aſſentitur Auic.xx. tertii dicens.
Et oportet etiā ne coitus fiat ſuper repletionē,quia
prohibet digeſtionē & debilitat,neq; coeat aliquis
cū adeſt vacuitas,hoc.n.eſt nocibilius,& oneroſius
O

naturæ,& magis pernecans calorē innatū. FRAN. Sat habeo,ſed dicas quæſo,quanta temporis inter capedine inter coitus vti nobis par eſt,nec ab re te percūctor, ſcimus etenim quoſdam ſingulos noctis vnius ſpacio fœmellas ſingulas iniiſſe decies, citra noxam. ANDR. Abeāt ii,quos attuliſti mihi in malam crucem,cum hac ſua intempeſtiua venere,nam mihi conſilium non placet,aliorum explere luxuriā mihi dum noceā, cum creberrimam ægrotationes pernicioſæ,ſenectuſq; matura ſubſequantur, Vnde Cicero luxurioſa iuuētus maturā tradit ſenectutē. Item libro de ſenectute, Libidinoſa etenim,& intēperans adoleſcētia affectum corpus tradit ſenectuti, Galenuſq; in arte medicinali ſic inquit. Venereorum vero, iuxta Epicuri ſententiam, nullus eſt vſus ſalubris,re autem vera confert, ſi tantum interualli in eoru; vſu adhibeatur, vt neq; reſolutio aliqua ſentiatur,&ipſe ſe homo quodāmodo leuior factus melius ſpirare videatur, Quod caput eſt tādem ſic habeto,nullam capitaliorem peſtem eſſe, q̄ corporis inſatiabilem voluptatē. Sed ad curationē morbi Gallici redeamus. Seruatis igitur ſex rebus non naturalibus, materia Pituitoſá digerenda videtur hoc ſyruppo. R. amaraci,ſaluiæ,origani,mētæ,abſyntii,eupatorii, fumiterræ, baccaris, lauendulæ, calamenti,pulegii,thymi, ſatureiæ, ſticados, ſing. m.i.calami aromatici,zedoariæ,dictami albi, hermodactilorum,hellebori nigri ſingu.ſcrup.ii. Reubar. electi drac.ii.ſpicæ, ſquinanti, ſing. ſcrup.5.ex aqua vſq; ad medium decoquantur,inde colentur, addanturq; ſyruppi de fumoterre,de ſticados,mellis roſ.ſing.vnc.iii.& fiant ſyruppi.vii. Sunt qui errant,mea quidem ſententia,nolentes haurire decoctionem, ſed appetentes ſyruppos ex aquis elabo-

ratis. Quippe maiorem decoctionis vim comperi, Verum, vt & illis morem geramus. Re. ſy. de ſtica- dos, oximellis compoſiti, mellis roſati ſing. vnc. ii. ſ. aquarum ſaluiæ, lauendulæ, amaraci, ſing. vnc. ix. & fiant ſyru. vii. vel Re. oximellis ſimp. ſy. de ſtica- dos, de prapſio, de abſyntio, ſing. vnc. ii. ſ. aquarum abſinthii, prapſii, iuæ, meliſſæ, & fiant ſyrup. vii. fa- cta digeſtione, vt ad extrahendam materiam pro- cedamus. Reci. Reubarbari electi drac. ii. agarici præparati drachmam, aloes hepaticæ lotæ drac. i. ſ. turbit gra. x. hermodactilorum grana. vi. gingib. gra. iiii. ſpicæ gra. iii. hæc ſimul ex aquæ ſaluiæ li- bra macerentur per noctem, deinde ad mediam cō- coquantur, poſtea colentur, & accipiãtur decoctio nis iſtius vnc. v. vel. vi. ſecundum virtutem ægrotã- tis. Dulcorenturq; cum vncia oximellis. ſ. & fiat po tio, vel ſic. Reci. Reubarbari electi, agarici præpa- rati, turbit albi, & gummoſi, ſing. drac. ſemis, ſpicæ grana tria, gingiberis, hermodactilorum ſingulorũ ſcrupulum contundantur hæc omnia leuiter, & in- fundantur inde aquæ lauendulæ, vel amaraci vnc. vi. decem horarum ſpacio, inde comprimantur, ex- preſſioni addantur, electuarii lenitiui drac. ii. diaf. electuarii indi ſingulorũ drac. ii. ſ. & fiat potio, ad- ditis mellis roſacei drac. iiii. Tertius iis etiam acce dit modus. Recipe Reubarbari electi drac. i. ſquinã ti gra. v. condantur hæc in puluerẽ, cui addas aga- rici præparati ſcrup. ii. turbit gra. v. gingiberis gra. iii. aloes lotę ſcrup. i. elec. lenitiui drac. ii. diafinico- nis drachmã, & cũ ſaccaro fiat paſtillus. Ex qbus pri mum medicamentũ validius cōperi, q̃uis difficilius ſua amaritudine hauriat. FRAN. Quid aũt de phle botomia nobis faciẽdũ videtur, nunqd iis etiã adhi bebimus Auicẽ. teſtimonio fulti dicẽtis: Phleboto-

mia eſt euacuatio vniuerſalis, quæ multitudinem euacuat humorũ, multitudo vero eſt augumentum humorũ ſuper æqualitatẽ ipſorũ in venis. ANDR. Recte tu quidẽ ex Auicẽna, nã ſubſequitur Vgo de ſenis. Quod iſta euacuatio vniuerſalis intelligi debet ex humore, qui continetur cũ ſanguine in ipſis venis, & de his locutus eſt Princeps. Quoniã humores extra venas ſecus naturã procedentes, potione potius ſunt elidẽdi. Morbus igitur Gallicus a pituita, cũ magis in iuncturis, q̃ in venis exiſtat, ſanguinis miſſio per inciſionẽ venæ videtur ſupuacanea. Dicitur.n. phlebotomia euacuatio vniuerſalis, ꝙ oẽs vniuerſaliter educat humores, & neq; aliquem eligat, Pharmacũ vero a forma ſpecifica euacuans eligit illũ quẽ ſibi propriũ eſt euacuare, cũ.n. pituita ſit in mẽbrorũ compagibus coaceruata, & indigeat potione particulariter eligi, phlebotomiã penitus relinquã. FRAN. Sententiæ tuæ nõ acceſſerim, tã & ſi ſexcentos adduxeris auctores, quippe in te ipſum hæc omnia militãt, cũ ſuperius totius mali fomitem iecur dixeris, Iecur igitur, cũ ſit totius ſanguinis purioris hoſpitiũ vtiliter in his morbis nimirum exhauritur. ANDR. Nihil agis, nã hæc omnia minimo (vt aiunt) digito proſternã, nã quod tu dicis recte fieret, ſi materia calida foret, nam Rhaſis ſic. vii. Alm. atteſtatur. Oportet autẽ cauere quãtũ poſſibile eſt, ne phlebotomia in tẽpore calidiſſimo, aut frigidiſſimo fiat, neq; phlebotomẽtur ii, quorũ ſtomachus, & Hepar in frigiditate diſtẽperata exiſtunt. Preterea multos offendimus, qui diutius morbum ignominiæ cauſa diſſimulauerunt, quibus minime ſanguis mittẽdus eſt. Nã Princeps in corporibus, quæ prolixas perpeſſa ſunt ægritudines cauendum eſſe a phlebothomiã affirmauit. FRAN. Quã-

uis mea te exagitē ſententia, aſſentior tamen, nam apud Gal. legitur, quod ii qui p̄ totū corpus hnmorum multitudine grauantur, minime ſanguinis miſſionē pati debeāt. ANDR. Vtiliter igitur ſi puſtulę per totū corpus emerſerint ſanguinē itercutē pituito ūm poteris per cucurbitulas extrahere. Nūc aūt ad linimēta, quæ huic conferunt morbo. Re. Radicū hebuli, hederæ, dictami, Gentianæ, Inulæ, brioniæ, hermodactilorū, ſing. manipulū. Contundātur hæc omnia leuiter, & ex vini cretici lib. xii. ad tertiā decoquantur. Inde addantur Amaranti, baccharis camomillæ, abſyntii, hypericonis, lauēdulę, origani, thymi, nepite, pulegii, calamenti, ſing. M.i.ſ. iterū ferueāt ad mediū, inde accedat, florū rotiſmarini, primulęueris, ſaluię, ſing. manipulus, & bulliāt leuiter vna paruo tēporis interuallo, poſtmodū colentur, & prælo expreſſis indantur, olei roſacei, camomillini, anetini, hypericonis de coſto, ſing. vnc. i. ſ. olei terebētini vnc. vi. reſinæ pineæ vnc. iii. & bulliant vſq; ad perfectā vini conſumptionē, denuo addantur cū tolluntur ab igne, croci. drac. ii. cinnamomi, calami aromatici, ligni aloes, ſtyracis, calamiti, ladani, bēzuin, ſingulorū drachma, cinabaris vncia, Mercurii extincti vnc. vi. aruinę porcinę libra, cęrę quantum ſufficiat, ſublimati drac. iii. & fiat fortiter agitando linimentū. FRAN. Hæc tāetſi congruant tamen quidpiā breuius deſiderarem. ANDR. Mos gerendus eſt tibi. Igitur. R. Aſſungiæ porcinæ colliquatæ lib. i. butyri recētis vnc. vi. olei laurini vnc. iiii. olei vulpini, hypericonis, therebēthini ſing. vnc. v. ſtyracis liquidi eloti cū aqua camomillæ, & vino cretico vnc. ii. olei de ſulphure, drac. iiii. cinnabaris. vnc. i. ſ. Mercurii extincti, vnc. vi. ſublimati, drac. i. ceræ quantū ſufficiat, & fiat vnctio. Quod ſi com-

pendium magis affectas. R. Aſſungiæ colliquatæ libram, Vnguenti agrippæ, marciatonis, olei laurini. terbenthilli, ſing. vnc. iii. Mercurii extincti. vnc. vi. ſublimati, drac. ii. & fiat in mortario illinimentū, ſed iſtorum primū laudabilius, meo quidem iudicio ſemper fuerit. FRAN. Memini, quoſdā ſe dicentes ſuffitu, laconicoq̃ tātum ſanatos. ANDR. Quāuis nōnullis id euenerit, multi tamē ſuccubuerunt. Ideo q̃ niſi cum de ægroto deſperatū fuerit, ſuffitus omnino ſunt excludendi, teſte Gale. ſic dicente. Aegritudo, quæ non habet niſi vnam viam ad curandum velit, nolit infirmus, oportet quod per eam trāſeat. Et primo Aph. Hyppocrates extremis morbis, extrema exquiſite remedia optima ſunt. Quāuis non negauerim ſuffitus me tentaſſe ſucceſſu laudabili in homībus videlicet Athleticis, Qui quidem ſuffitus fuerint huiuſmodi. R. cinnabaris vnc. iii. myrrhę turis, ſing. vnciam, aloes hepaticæ, ſandaracæ, ſtyracis calamiti, benzuin. ſing. drac. iii. miſce, & fiat puluis craſſior. Item aliogn. R. cinnabaris. vnc. iii. mirrhæ, turis, aloes, ladani ſing. vnc. i. contundantur in puluerē, & cum ſtyrace liquido ſubigātur, inde fiāt trochiſchi iuglandis magnitudine, qui ſinguli ſuo tēpore ſigillatim prunis ſubditi colliqueſcant. Itē. R. Cinnabaris. vnc. ii. ſ. auri pigmenti, cadmiæ argenteæ ſing. drac. iii. turis, aloes, myrrhe, ſtyracis, calamiti, ladani ſing. vnciam, miſceantur hæc omnia, & in puluerem craſſum redigātur. Erit enim hoc aliis potentius. Et ſi ſuperius in athleticis tātū hoc fieri debere affirmauimus, accidit mihi tamen aliquādo hoc feciſſe felici ſucceſſu etiam in corporibus delicatis, & debilibus, & fuit eiuſmodi. Re. Cinnabaris vnc. ii. auripigmenti drac. ii. dictami albi, termentillæ, gētianę, ben albi, & rubei, angelicę ſing. drac.

iiii.ſem.citri, ſem.acetoſæ.ſ. ocimi, dorocici, ſing. drac.ii.cinnamomi, gariofilorum, calami aromatici, croci, ſing.ſcrup.ii.turis, ſandaracæ, ſtyracis, calamiti, benzuin ſingulorũ drac.ſ.aloes drac.iiii. redigantur hæc omnia in puluerem, vel cum tyriaca formentur trochiſchi. Poſteaq̃ male ſe habẽtes per purgati fuerint, cubiculo claudant, & ſub conopæo nudi carbonibus accenſis incũbentes altius ſedeant quo ſemuncia pulueris prędicti, ſiue vnius trochiſci fumus, niſi vis ægroti difficilius patiatur, per horam torqueat, nec ſatis decidi poteſt, quoties id tentandũ, Ideo non alio me hercule pacto, q̃ ſi eundem inunxeris, id obſeruare poteris. FRAN. Quid ſi anima defecerit? Poterit ne æger e conopęo tantillum caput educere? ANDR. Recte quidẽ modo ne ſæpius id fiat, ſed pergamus qua cœpimus, quoties ſuffitus per diem ſit tentãdus corporis habitus anni tempus, ætas decurſa, ſexuſq; poterũt nos edocere. Sed vt fortius hoc ferant, initio cataplaſma, quod ſuperius enucleauimus, eſt applicandum cordi, horaq; ante ſuffitum oua bina recentia ſorbeãt affecti, aut coclear vnum ſyruppi de corticibus citri liguriant, aut trochiſchum, confectionis eiuſmodi vorent. ℞ e.pulueris electuarii Cõciliatoris, pulueris diamuſci dulcis, diamargaritonis ſingu.ſcrup. ii. inde cum aqua meliſſæ, & ſaccaro fiant cũ igne trochiſchi. Euenit etiam plerunq; vt tam ſuffitu, q̃ vnctionibus vtẽtium bucca exulceretur, quibus ea poteris applicare remedia, quæ ſuperius diximus, quãuis hoc addere non alienũ putauerimus. ℞.rad. prunelorum ſylueſtrium.m.ii. cymarum rubi, roſarum, myrtillorum, ſumach, caudæ equinę, ſorbarię, piloſellæ, gariofilatæ, millefolii, triniratis, foliorũ oleaſtri, hordei, balauſtiarum ſing.manipulũ, ireos,

rubeæ fulonū, conſolidæ vtriuſq;, centaureæ maioris, ſing. drac. iii. mirrobalanorū citrinorū, cōni cypreſſus ſing. vnciā. Contundenda leuiter contundātur, & bulliant ex libris. x. aquæ ferariorū fabrorū, vini granatorū, ſucci cotoneorū, aquæ plantaginis ſingu. librā, ad mediū concoquantur, inde addantur cū iam pene cōcoxerint, aluminis rochæ vnc. ii. nitri drac. ii. diamuronis, mellis roſacei ſing. vnc. iiii. licii vnc. ii. hæc colētur, inde expreſſum ſeruetur in vaſe vitreo, ex quo ſubinde ſibi colluat os affectus. Verū enimuero pleroſq; vidimus ęgrotātes, quibus os totū adeo deprauatū Empericorū in curia erat, vt cancri ſpeciē acceſſiſſe vnuſquiſq; ſanæ mentis dixerit, illis etenim quāuis ſuperior gargariſſatio conſentanea fuerit, hoc tamen conducibilius arbitramur. Re. decoctionis prædictæ lib. iii. vnguenti ægyptii vnc. ii. ſ. diſſoluātur q; ſimul, inde frequentius os colluatur. At ſi gingiuarū acceſſerit exulceratio, vnguēto tanto prius ægiptio pungant eædē, mūdificat. n. cū primis, & vt ſæpius experientia cōperi, redūdantem malitiam reprimit. Quod ſi materiæ ſuperfluitas medicamentis ſuperius enarratis, haud facile ceſſerit, cucurbitulis, cliſteribus, lotionibus, frictionibus, fibulis nō parū doloris ingerentibus, & cæteris id genus eſt ab ore diuertenda malicia. FRAN. Poſt oris exulcerationē accedit dētibus gingiuarū mira diſcidia, vt ii parū a caſu abeſſe videantur. Adde ſpectaculū, quod etiā ſputorum fœditate contuētibus nauſeā cōmouent, vt nō immerito tale ſpectaculū fugiant omnes. ANDR. Ita eſt, tūc hoc puluere nō erit eis abſurdū ſuccurrere. Re. ſquillæ aſſate, pulueris leuiſſimi teſtacei, cornu ceruini vſti, oſſis ſepiæ, oſſiū dactilorū cōbuſtorū, conſolidæ vtriuſq;, roſarū, ſumach, ſing. drachmā, cin/

nami, turis, maſticis, ſandaracę, ſing. drac. i. ſ. aluminis exuſti ſcrup. ii. corallorũ rubeorũ, & alborũ ſingulorũ drac. iiii. muſci gra. vi. Omnia redigantur in puluerē, ex quo frequentius cũ gingiuæ, tum dentes fricētur. Superfluum fuerit de reliquis diſſerere: de quibus ſatis dictum ſuperius &c.

A Pituitoſo ad melancholicũ nunc igitur deflectat oratio: quãobrē tibi perſuadeas velim: malum hoc atrabili cõmixtũ: modo ſupcilia: modo craneũ, necnõ brachia per naſiue: tuberib⁹ duriſſimis: ab apoſtematibus: quæ græci ſephiros appellant nõ diſſimilibus infeſtare: quinetiã per totum corpus emergũt liuentes puſtulæ verucarũ ſpeciem repreſentantes. Siniſtrũ tēpus per noctē male habet: inde vigiliæ: color plũbeus: inflãmatio thoracis: debilitas ſtomachi: ſplenis grauitas: aut dolor aut durities vrget: Vrina fertur alba: plumbea: ſiue ſubruffa: tendens ad nigrũ colorē: vena brachii exilis, & tardior: nigra excrementa deficiũtur: excreatio plenior: ructus ſunt acidi: crura varices: tumor pedes inuadunt: vt elephantiacos referant: quibus eadē fere confert viuendi formula: quã ſuperius: cũ de pituitoſo diſſereremus: explicauimus: vt tamen non ſit alienũ: quæ ſequant̄ annectere. Si perſpexeris igitur a fece ſanguinis in melancholicũ verſi hoc fieri ſiniſtræ manus venam: quã ſaluatellã recentiores appellant: ſiue varicũ: ſiuæ quã ſaphenã vocant recte ſcindes. Prodeſt etiã ſanguiſugarũ ad ora venarũ: quas hæmorroidas grȩci vocant: applicatio. Quod quidem ſi a bilioſa aduſtione pendere videatur: ſanguinis miſſio penitus fugienda decernitur. Cucurbitulę etiã cũ balneo: quãdo eſt error ſangui-

nis craſſioris, conuenire poſſent, quãquã Princeps Quarta primi dixerit, Cucurbitularum quidem iuuamentum in corporibus groſſum habentibus ſanguinem eſt paruum, quoniam ex iſtis nõ extrahitur ſanguis ſicut oportet, immo qui ex eo vehementer eſt ſubtilis. Et hoc accidit quia reſoluuntur ſpiritus illius membri, & ſic calorem naturalem debilitando, reſoluendo etiam de humido ſubſtantifico mẽbra debilitant, Huic obſtat ſentẽtiæ Haliabbas cũ nono Practicæ capite. viii. cucurbitulas melancholiæ conferre teſtetur. Hæc quidem ratio bifariã diſtrahitur, quippe & ſine ſcarificatione capitis humores deriuando cucurbitulæ melancholiæ cõferre poſſunt, & ex balneo cutis inciſione, ſubtiliatum ſanguinẽ, qui prius fuerat craſſior, recte exhauriũt, cum ægritudines melancholicę per totum fere corpus verſantur. Vnde Germani ganeis confecti, propterea varicoſi, ac elephãtiaci, hyppocauſtis incluſi, quibus ſanguis craſſior plerũq; ſubtilior fit, iis etenim vtiliter curantur, quo fit, vt ex balneo non negauerim melancholicis potiſſimum, (ſi tamẽ purgatis corporibus id fiet) ſcarificata prius cute, cucurbitulas. Optime ſic ergo eos purgabimus. R, epithymi Cretenſis, folliculorũm ſenę, capillorum veneris, florum boraginis, buglosę, violarum, roriſmarini, meliſſæ ſing. manipulum, radicum centaureæ maioris, polipodii, reubarbari, ſingu. drach. i. ſucci ſcabioſæ vncias. iiii. radices cõtũdantur, & ex aqua ad mediam decoctæ diligenter exprimantur, inſtillentur inde ſy. epithimi, & fumiterræ quantum ſat eſt, fiantq; ſyruppi. v. aut ſeptem, vel. R. ſyruppi de fumoterræ, mellis roſacei, de lupulis, de epithymo ſingulorũ vnc. iii. aquarũ fumiterræ, bugloſæ, lupulorũ, meliſſæ, ſing. quantum ſufficiat, & fiant ſyrup-

pi.v.vel ſeptem. Quinetiam. R. ſyruppi intybi compoſiti, de epithymo, de fumoterrę, ſingulorũ vnc.ii. ſ. aquarũ fumiterræ, cap. veneris, bugloſſæ, lupulorum, meliſſæ, ſing. vnc.iiii. & fiant ſyruppi numero v. FRAN. Recte tu quidem, verũ, quod magis concupiſcit animus meus, id retices. ANDRE. An dicis ſyruppũ quo plerũq; ſine vllis vnctionibus, aut aliis eiuſmodi medicamentis ad ſanitatem perduximus quoſdam male affectos? FRAN. iſtũ ipſũ. ANDR. Quãuis in gurguſtio cordis mei delituerit hactenus (vt ita dicã) te tamẽ iubente protrahatur in lucem. Nihil etenim meum tibi reconditum fuerit vnquã. Viuẽtibus igitur adhuc anguibus poſteaq̃ extremitatibus vtrinq; quatuor digitos menſura a cætero corpore gladio ſecueris, permittes totum ſanguinẽ defluere, mundatas inde carnes, lautaſq; ter in aceto, tũ liquore bugloſæ, citrariæq;, ſuſcipies thyriacæ optimæ vnc. viii. ſucci fumiterræ, lupulorum, intyborũ, bugloſæ ſing. lib. ii. polipodii recẽtis, corticum citri ſing. vnc. ii. aloes hepaticæ vnc. v. hæc omnia ex vitrio vaſe, per balneum marie in cuius fundo quantitas harenæ reſideat ſubdito vapore ignis, in aquas puriſſimas rediges, quarũ tres vncias æger, addita vncia ſyruppi de corticibus citri, vel de epithymo, quotidiæ diluculo ſumat. Iis ſyruppis a.xl. die multos (vt prædiximus) deo duce curauimus. Eſt etiam, quod imprudens ſilentio pene prætererã non prætermittendũ, quo minus æger ſeptimo quoq; die catapotia voret helebori, quæ cõſtabunt inferius, cũ purgationes humoris melãcholici te docuero. R. igitur mirabo. indorũ dra. ii. florũ bugloſæ, epithymi ſing. manipulũ, polipodii recentis ſemũciã cõtundant̃ hęc prius, deinde ex ſero caprino decẽ horarum ſpacio macerent̃, ſedulo expreſſis

omnibus addantur expreſſioni cõfectionis Amech. drac.iiii.diacatholiconis::diaſenæ ſing.drac.ii.ſucci fumiterræ:vnc.i.ſyruppi de epithymo vnc.v.fiat potio.Secundo modo.R. electuarii lenitiui : conf. Amech.ſing.drac.iii.pulueris ſenæ drachmã : ſucci fumiterræ vnciã:ſyruppi de bugloſa:vn.v.ex aqua fumiterre fiat potio.Vel.R.mirrobalanorũ indorũ. drac.i.ſ.Epithymi cretenſis:reubarbari ſing.drachmam:contũdantur hæc leuiter: deinde die noctem in aqua fumiterræ:bugloſæq; macerent̃: exprimatur:exp̃ſſioni addas:electuar. lenitiui. Diacatholiconis ſing. drac.ii.conf.amech.drac.iii. elect. indi. drachmã ſyruppi de epythimo vnciã: hinc fiat potio.Nũc quoniã ſatis de potionibus eſt dictũ:ſupeſt vt de catapotiis agamus:quæ ſuperius tibi pollicitus ſum.R.igitur radicũ nigri Veratri racẽtis. drac. iii.dauci:aniſorũ:pipis:ſing. drachmã florũ bugloſſæ:drac.ſ.muſci gran.vi.epithimi.ſcrup.ii.contundantur hæc omnia leuiter.Inde diem:noctemq;:ex vini cretici.lib.ſ. macerata potenter exprimantur: Huius expreſſionis:drac.iii.pulueris:pillularũ fumi terrę:cochiarũ:aurearũ ſing.drac.ii.ſ.ſuſcipias:ſub agiteſq; : inde permittas exſiccari : porro ſiccas & iterũ in puluerem redactas:ex eodem vino cretico macerabis:vt ſupra.Et hoc quater.Catapotia aũt eiuſmodi ſigillatim ſumenda ſint drachmæ ponderis.Quinetiã poteſt ingeri Catapotiũ:quod ex p̃cipitato conflatur.FRAN.Quid nam hoc verbi eſt? ANDR. Eſt quidã puluis Mercurio conflatus hoc pacto.R. Aquæ:qua aurũ ab argẽto diuiditur: lib. iiii.Argenti viui.lib.i.ſ.Hæc vaſe vitreo:ore anguſto:collo obtorto : vndiq; Argilla præmunito: qđ ab altero recipiat̃:imponant̃:compages inde vaſorũ luto figulino ſedulo obtuerentur, Ad hęc ſubdat̃

ignis ex carbonibus conflatus: vt ſemp ingraueſcat eo, vſq; quo tota defluxerit aqua. Poſt hæc phialã frangas, in cuius fundo reſidentẽ placẽtulam rubeã, leuiter extrahens, quod album inhęſerit, proiicias, rubeũ vero in puluerẽ redigas. Verũ enimuero, quoniam ex puluere iſto plurimæ poſſent contingere noxæ aſſumentibus ipſum, niſi prius debita fieret præparatio. R. vnc. ii. prædicti pulueris, & macerẽtur per noctẽ ex aqua Plantaginis, & acetoſæ, ſingularũ. vnc. ii. Inde ſummo mane aquas exhauriẽs, & nouas ſuper infundens ad ignẽ in vaſe æneo, ſiue teſtaceo colloces, feruentes ferrea, vel lignea ſpatula nõ ceſſes agitare, quouſq; in puluerẽ non difficultér omnia redigantur, ex quo poteris cũ libuerit in morbũ gallicũ tam pituitoſum, q̃ melancholicũ, Catapotiũ tale componere. R. Elect. conciliatoris. ſcrup. ſ. margaritarũ, hyacintorũ ſing. gra. v. pulueris præcipitati gra. v. pulueris diamuſci, diamargaritonis, ſing. ſcru. ſ. & fiant catapotia quinq; numero, quæ hora ante diluculũ ſumantur, inde lecto ſe contineat æger horas quinq;, breui mihi crede Gallici dolores hoc catapotio elidentur, Pituita etiam & atrabilis vomitu, nec nõ alui deiectione, euaneſcent. Ad hæc ſunt plurima morborũ genera quæ curauimus tali puluere. Nã non ſolũ ſaniem carnẽq; putridam delet aſperſus, verum etiã nõ difficulter, vlcera ad cicatricẽ deducit, Peſtilentiã etiam pauxillo thyriaces addito, ſuccoq; tunecis herbæ, quã Cardũ benedictũ vocant, ſiue electuario de gẽmis, ante eius confirmationẽ mirũ immodũ fugat. Multos etiã lymphaticos, melãcholicoſue, quos a Cacodæmonibus incurſari vulgo credebant, eodem curauimus. Quid pluribus ĩmoror? Quartana confectos ſaccaro bugloſato ſiue thyriaca, Metridateue

additis, facta digeſtione aliqua, hora ante acceſſionem.v.vel.vii.granorũ põdere, pro ætate, & vi corporis affecti hoc puluere liberauimus. Quinetiam valet coli, & Iliorũ doloribus adhibitus, nã quoſdã ſtercus per os eiicientes ſanauimus Pauli æginete monimentis innixi, qui ait aliqui quidem Medicorum Argentum viuum extinctũ dederunt in Ileon. Quã quidem, Auctoritatẽ Princeps.ii.Can.cap.de Argento viuo annotauit Faſcino idẽ aduerſa[illegible]pluribus adhçc virtutibus eſt inſignis, quas cũ plus ocii nactus fuero, tibi ſigillatim connumerabo, fortaſſe tunc iucundiſſimũ fuerit, etiam explicare quo nam pacto puluere cum auro, viuoq; argento ſine aqua ſuperius explanata poſſis conficere: nunc quoniam tempus vrget: vnctiones virium maximarum diſſeram. R. Fumiterrç recentis.m.iiii.rad.hebuli:buglo ſç:meliſſç ſing.m.ii. terãtur omnia cũ libris duabus Aruinç porcinç:vnc.x.butyri recentis additis:inde in vaſe figulino vitreato loco vliginoſo dies quindecim reſeruentur:vt computreſcãt. Inde liquefiãt igne ſubdito: demum liquefacta colabis omnia ex linthe olo:poſt modum.R.olei roſacei: camomillini:terbenthylli ſing.vn.ii. ſtyracis liquidi: ex aqua fumiterrç eloti vnc.iii.litargyrii argentei vnc.v. reſinç albç vnc.iii.mercurii extincti vnc.vii.ſublimati drac.iiii.& fiat ex mortario vnguentum: Vel.R. rad.helebori nigri recentium libram: helebori albi vnc.iii. rad.arthanitç vnc.vii. contundantur cum aſſungia: & butyro: & vt ſupra deniq; omnia fiant. Inde accipe huius adipis libram: olei roſacei:caparis:terbenthylli ſing.vnc.i.ſ.ſulphurei drac.iiii.helebori nigri redacti in puluerẽ drac.iii.litargirii aurei vnc.iiii.ſtyracis calamiti:liqdi ex ſucco fumiterrç loti:ladani ſing.vnc.i,ſ.reſinç pineç vnc,iii,mer/

curii extincti vnc.viii. ſublimati dra.iiii. Inde fiat: vt ſupra. Vel. R. quatuor: aut quinq; nigros Angues excoriatos: euiſceratoſq; deciſis vtrinq; extremitatibus minutim conciſos: quos vas vitreum oris anguſti capiat: qđ poſtea obturato ore ponas in caldario aqua refertum, hoc ſinas diem: noctemq; feruere: poſtmodum repertum liquorē colabis: extractum: qui fluxerit cōmiſce libris.ii. illius adipis confecti ex radicibus helebori: & arthanitę: addas mercurii extincti vnc.viii. cinnabaris vnciam: ſublimati drac.iiii. thyriaces vnc.vi. & fiat vt ſupra. Seruabis hoc diligentiſſime: maioris etenim pōderis eſt: quam tu fortaſſe reris. Propterea conſentaneū omnino fuerit olei ſulphurati: cum aqua meliſſę: nō nihil ęgrum diluculo bibere: quippe quoniam: vt ſuperius explicatum fuit: magnum ex eo percipit iuuamentū. FRAN. Nimirum volo ne oleum hoc: qđ tantopere collaudaſti intactum relinquas: in hoc etenim in pręſentia mihi ſunt omnia. ANDR. Tibi nihil inuitus dixerim. Vitreum igitur vas tintinabulo (campanam hodie appellant) non abſimile: illitū figulari luto a terra vnius cubiti menſura: ęneo: vel ferreo filo ſuſpendes: ſub quo metretam vitreā maioris circūferentię: cuius medio inuerſus fuerit cyathus: ſtatues. Porro cyathi fundus ferream bracteā digitorum quatuor latitudinis ex igne candentem ſuſtineat: ex qua ſulphur accendatur. Hoc dū comburitur recētius ſuperaddatur: inde fiet: vt ex fumo aſcendente ſuſpenſum vas breui temporis interuallo guttatim in inferiorē paropſidem diſtillet oleū. Quod diligenter collectū: vitrea cōſeruabis ampulla: nā plurimi ſemp apud me ponderis fuit: nec mehercule iniuria: qppe nō ſolū cōfert huic morbo: ſed hauſtū per hebdomedam: ſtomachi: inteſtinorūq;

Liber frane Boechi nehr

terminibus ex materia ventoſa frigidioriue proue nientibus medetur, ſplenis vitia corrigit, vuluę, vrinæq́ difficultatibus ſuccurrit ex aq̃ tamariſci, vel cap. veneris quantitatis guttarũ ſex. Quinetiã tres vel quatuor guttæ ex aqua abſynthii, lumbricos fugat. Item contra ſcabiem,, impetiginem, lichenam, ſtrumaſq́ illinitũ valet. Doloribus quidẽ podagricis frigidis mirũimodũ fert opẽ. Præterea male curatis ex morbo Gallico ad extrahendũ virus, huiuſmodi potũ vt dicimus plurimũ prodeſt. Nũc autem Mercurii, quẽ viuũ Argentũ dicunt, vires tibi paucis abſoluã, Auicẽna ſecundo Can. frigidũ & humidum eſſe dixit in ſecũdo gradu, Paulus vero Aegineta calidũ, & ſiccũ aſſerit in quarto. Verũ nos cum Gebere, qui de rebus metallicis optime conſcripſit dicemus Mercuriũ humidũ & frigidũ palã caliditatem, ſiccitatẽq́ clãdeſtinã in ſe habere. Probaẽ hoc ab eodẽ Gebere cap. de eſſentia Mercurii, cũ dicit, in Argẽto viuo ſimiliter neceſſe eſt ſuperflua demi, habet enim corruptionis cauſam terreã: & aduſtibilem. Item libro ſecũdo cap. de coagulatione Mercurii. Habet ſimiliter ſulphuris partes naturaliter ſibi mixtas: quas remouere per artificiũ non eſt poſſibile: quã quidẽ ſententiã nobilis etiã Arnaldus agnouit: libro qui dicitur Roſarius Philoſophorũ dicẽs. Manifeſtũ eſt igitur ꝙ Argentũ viuũ continet in ſe ſulphur ſuũ bonũ fixũ: ex quo coagulatur in aurũ: & argentũ ſecũdũ diuerſum diſponẽdi modũ: & Ariſt. in Metheoris. Argentũ viuũ eſt aqua: quæ admiſcetur cũ terra nimis ſubtili ſulphurea admixtione forti: donec non quieſcat in ſuperficie plana: & hoc eſt ex ſiccitate magna: quæ ineſt illi: & ideo nõ adhæret tangẽti: quibus omnibus ſatis cõſtat: terrã talẽ: ſiue ſulphur eſſe calidę: & ſiccę cõplexionis: cogno

ſcitur

ſcitur etiam hoc ſua diſſolutione, inciſione, penetratione, atque corroſione, quæ quidem omnia caliditatem & ſiccitatem maximam oſtendunt. Nam de eo Dioſcorides proprio capite ſic autumat, Virtus inquit Argenti viui eſt homicidialis corrodēdo inteſtina, & Aggregator, Argētū viuū corrodit omnia cui obuiat ex membris intrinſecis. Quod autem ſit frigidū, & humidū, licet per Auicēnam comprobari poſſit, apparet hoc etiam experimēto, cognoſcitur imprimis mira eius frigiditas per tactū eius, deinde per operatiōes, quibus agit in humano corpore, nā non legitime extinctus maxime repercutit ac neruis: vt Auicēna aſſeruit, dum tremorē, ſtuporē, conuulſionēque atque paralyſim cauſat, magnū affert diſcrimē, quę quidē omnia a frigiditate maxima, quę ineſt illi eueniunt. Humiditatē vero eius oſtendunt ſuperiores auctoritates cū dicant quod eſt aqua viſcoſa, nam & hoc nō ſufficeret, niſi quotidie ipſum videremus oſſa corrūpere carnēque, & neruos putrefacere eorū ſcilicet ægrotantiū, quibus Empericus aliquis Mercuriū ipſum inunxit. FRAN. Hāc quidē ſententiā aliqui minime cōprobant, & putrefactionē, non tantū Mercurio, verū totū morbi venenoſitati tribuunt. ANDR. Falſa quidem ratio iſta mihi videtur, nā ſi mulieres inſpexeris, quę ex eo pigmēta conficiunt, vt pulchriores hominibus appareāt, eis quidē dentes fere omnes tū carioſos, tum denique putreſcentes inuenies. Concordia tamen hac Geberis auctoritate inter diſcrepantes eſt de Mercurio imponenda. Inquit enim ipſe Argentū viuū manifeſtū eſt, quod Mercurius appellatur Antiquorū vſu eſt aqua viſcoſa, ſubſtātiæ ſubtilis albæ, tinctę, per calorē tēperatiſſimū, vnita tali vnione per minima quouſque humidū contēperetur a ſicco, & ſiccū

æqualiter ab humido,& quouſq; calidum contem/ peretur a frigido,& frigidũ ęqualiter a calido.Gal. tamẽ in.viii. ſimpliciũ ſibi nil de eo cognitum fuiſſe teſtatur,non alia me hercule de cauſa,niſi quod tã/ ta in eo diſſidia ſibi cõperta erat,vt non facile quid potiſſimũ de eo ſcriberet inueniret.Inde Sapientes Mercurio Planetarũ inſtabiliſſimo propter variaʒ ipſius oſtentationẽ, inſtabilitatẽq; cõparatur. Vñ recte Plato,dotauit res natura ꝓprietatibus,om/ nino enim, quod libet ſecũdũ,quod meretur a ſpe/ cie ſua agit,quod propriũ eſt,vtiq; enim nullius rei eſt actio propria,niſi quã ſpecies regulat.Verũ hoc totũ certificare(Meſuæ ſententia)non eſt Medici, ſed illius qui ſe altius agit.FRAN. Sat habeo,verũ quid ita in Mercuriũ omnes medicinæ profeſſores veluti coniurati ſtili accerbitatem diſtrinxerunt? ANDR.Nihil dictu facilius eſt,hunc nãq; doctores cõpertis noxiis viribus, de quibus ſuperius merito videntur abdicaſſe,quãuis re vera ſit innocens mo/ do recte extinguatur,nã qua ſuperbiunt Circũfora nei,ac pleriq; alii non extinctionẽ,ſed occultationẽ recte dixeris,quippe cũ horum vnguentum, in quo erit admixtũ Mercurii non nihil ex vaſe lento lique feceris igne,in fundo coeuntẽ Mercuriũ liquido de/ prehendes.Inde fit,vt ſi quis vnguẽto tali fuerit im/ butus ad interiora progreſſus rurſus coeat,nã natu ralis calor facile in priorem viuacitatẽ ipſum reſti/ tuit,quo fit,vt praua corporibus accidẽtia eueniãt. FRAN. At vide q̃ inſolenter ſe iactitent iſti Phar/ macopolæ,quanto molimine circũferantur diceres in his ſitã mortaliũ ſanitatem,quorũ inſcitiam nuꝑ Chirurgus quidã ſummus meus aperuit, teſtatus ẽ enim ex cruris oſſe corrupto, Pumulionis cuiuſdã, qui decies a diuerſis Empericis inunctus fuerat,ar/

gentum viuũ nõ ſemel emanaſſe. ANDR. Hoc mihi nouũ non eſt, nam & operanti mihi ſæpius accidit. FRAN. Quo nã igitur pacto extinguitur? ANDR. Quãuis ſatis ſuperius quod petis inſinuaſſe me tibi crediderim, tamen non erit incõmodũ, hæc eadem vel vberius explicare, tantũ igitur tibi perſuadeas velim, verã Mercurii extinctionẽ non aliunde pendere, præterq̃ a præcipitatione, hac etenim via frigiditatis, & humiditatis fit expers quarũ cauſa, q̃s ſuperius diximus ægritudines procedunt, nec fieri poteſt vt præcipitatiõe mortuus ſemel, Mercurius reuiuiſcat. Hac etenim arte frigiditate & humiditate priuatus in calcem rubicũdiſſimũ vertitur, Ideo dicebat Rhaſis Almãſoris. v. Argentũ viuũ quãdo extinguitur ardens eſt & corroſiuũ, & tale eſt cum præcipitatur, nam male olentia vlcera corrodit & mundificat ſine dolore, qđ ſi alioquin extinguatur, idem nõ efficit, ſed potius repercutit. FRAN. Quid ergo cum Argenti viui extincti memineris vtiq; de præcipitato intelligi vis. ANDR. Etenim nõ enim repercutere morbos ad interiora mollior, ſed omnino purgationibus prius diducere, tũ vnguẽto mũdare, verũ dũ iſtis immoror cataplaſma ſparadrappum imprudens prætexierã, quod brachiis & tibiis decem diebus applicatũ, ſine vllis vnctionibus morbum Gallicũ delet. FRAN. Expecto quid hoc ſibi velit. ANDR. Re. igitur emplaſtri de pelle Arietina qđ inguinariæ herniæ doctores applicari p̃cipiũt vnc. iiii. emplaſt. triapharmaci ad ignẽ confecti diachilonis maioris ſing. vnc. vi. reſinę pineę vnc. ii. liquefiãt hæc ad ignẽ, & cũ infrigidari cœperint, mercurii extincti vnc. v. cinabaris vnc. ii. ſublimati vnc. iii. addant, & lõgo tẽporis interuallo ſphatula citra ignẽ cõmiſceantur & (vt mos eſt) ex lintheolis fiat

(vt ita dicam) ſparadrappum, hoc tybiis a genu, brachiis vero a cubitu, donec ſigna remotionis aduenerint applicetur.

FRANCISCVS.

ET ſi diffuſius hucuſq; de huiuſmodi morbo vnicuiq; humorũ admixto diſſeruiſti, vellẽ tamen vtpotum illũ, quẽ tibi ſecretũ adſcribis, quo quidẽ etiã vnũquẽq; morbũ Gallicũ recenter cõtractũ fugas, mihi ꝓpalare digneris. Hoc te tamen ægre ferre non permittas, cũ ego tibi non ſolũ corpus ipſum, verũ & vitã iam dudum dicauerim. ANDR. Decreuerã omnino mi Frãciſce nemini ſecretũ hoc vnq̃ aperire. Tibi tamen virtutũ tuarum munere, etiã maiora dicere non dubitabo. Cũ igiẽ aliquẽ ab eiuſmodi morbi iaculis recenter vulneratũ offenderis ipſum eiuſmodi pharmacũ, quadraginta dies abſorbere iubebis. Aſſumitur.n.calidũ in aurora, pondere ſex vnciarũ provice. R. igitur myrrobalanorũ emblicorũ, belliricorũ, Indorũ, ſing. vnciã florũ boraginis, buglosæ, rad. ipſarũ florũ violarũ, cicoreæ, camomillæ ſing. manipulũ, ſuccorũ fumiterræ, boraginis, endiuiæ, buglosæ, lupulorũ ſing. vnc. iii. ſucci pomorũ dulciũ. vnc. viii. vuę thyminę, iuiubarũ, prunorũ ſebeſten ſing. drac. x. liquiriciæ mũdę vnc. ii. polipodii quercini, ſticados, rad. acori ſing. m. i. ſ. ſeminis fæniculi dulcis drac. iii. ſcolopendriæ capillorũ vene. galitrici, politrici ſing. manipulum, folliculorũ ſenæ, epithymi fumiterrę ſing. vnc. ſ. Agarici boni drac. xviii. helebori nigri dra. xiiii. aquarũ intybi, cap. vene. fumiterræ, buglosæ ſing. lib. iii. vini granatorũ lib. ſ. radicũ inulæ, hæderæ, fæniculi, appii, cicoreæ, ſing. vnc. i. ſ. camepitheo

ſticados,camedrios ſing.vnciam,ſquinanti drac.ii. eupatorii drac.iii.reubar.dra.iiii.Addita aqua pluuiali quantū ſufficiat arte & igne bulliant oīa poſtmodū lintheolo ſpiſſiori colentur,prçloq; exprimātur,& addito ſaccaro.q.s.fiat potus lōgus. Vnaqq; tamē.x.die dū pharmacū hoc aſſumpſerit æger,accipiat ad materiā expellēdā vnc.s.iſtius cōf.R.Turbit,hermodactilorū,ruthæ agreſtis ſing.dra.iii.diagredii drac.iiii.gariof.gingi.cinnamomi ſing.dra.s. pipe.gra.ii.ſquinanti, ſpicæ, epithymi, ſalis gēmæ ſin.dra.s.ſand.citrinorum,alb.rub.crocei ſin.ſcru.i. mānæ electæ vnc.s.reubar.dra.ii.zedoariç ſcru.ii. ſaccari vnc.viii.& cū aqua bug.ad ignē fiant trochiſchi,ſcias enim pro certo multos hoc remedio fuiſſe ſanatos.Reliqua vero ſuperius explicauimus.

SEd quoniā queādmodum medelç ducerentur, ab extincto Mercurio,atq; ab omni genere Pharmacorū,ſatis explicatū arbitror verbis ſuperioribus, ſequitur vt hæc Ligni Indici medicamenta perſequar quç pertinēt ad nouos Medicos,quibus vtuntur homines nunc potiſſimum,ſe tutius curari ſic arbitrantes.LIGNVM igit.Quod alii indum,alii vero Guaiacū nominât, ex Taprobana,America,Indiaq; petitū noſtratibus medicis interuallo locorū minus cōpertū eſt.Quidā putarūt Auicēnā ſecūdo Canonis in dictione karon, hoc lignū rememorare,dicentē,karon eſt lignū Indū, cuius allatio ad terrā noſtrā multiplicatur,& ē magni iuuamenti in negocio fracturæ, torſionis, & diſlocationis,non ab re fortaſſe,nā Princeps ex Arabia genti Indorū proprior erat. Quāuis Romæ, mihi, ſub Hadriano,VI,Pont,Max,degēti, fratres ab In

dia cucullati exulceratarũ tibiarum remediũ quærentis affirmarint iureiurando lignũ duodecim cubitorũ altitudinẽ explere, craſſitudine vlnarũ duarũ, folia plantagini nõ diſſimilia, corticẽ cũ nigrũ, tũ ſubcineritiũ, flores lutheos, fructus rotũdos, acidos quorũ ſpecies oliuæ figurã redderet, habere. Præterea morbũ Gallico ſimilẽ, Medicos illius oræ diſcutere viridi ligno, ex quo, quod nigrũ corticẽ gereret, palmã haberet. Nos quoniã viridi caremus, cariosum dimittentes, id eligimus, quod aquæ nõ innatet, propinquius radicibus. Medicis valentius cõpertũ eſt, quod in ſuperficie ſandalorũ citrinorũ colorẽ medio nigreſcente referat. Idẽ croceũ debilius admodũ, fœminis, & pueris reſeruant, cuius naturã vimq́ cũ nemo ſatis recte deſcripſerit, ad vnguem cognoſcere quis poteſt? quãuis ab vſu caliditatẽ, ſiccitatẽq́, manifeſto deprehenderimus, cũ eius decoctũ bibentiũ guttur, & ſtomachus patiantur incendium, Superioribus etiã diebus ſiccioris habitudinis homines vidi morbo Gallico laborantes, ligni potatione cũ ethicã febriculã, tum tabem ĩcurriſſe. Reſinę pręterea gummi non abſimile ab eo in igne proiecto, flãmis obnoxiũ, emanare videtur, nec nõ decoctio prima eius pinguis, & graſſa colorẽ lactis referens, magnũ corpori nutrimentũ præſtat, Vnde bibentes quãuis inedia torqueãtur, rarius fame vexantur, Poſtremo per euaporationẽ ab eo nõ modicũ manat oleum. Cum ſit igitur omnibus perſuaſum, reſinas omnes, oleũq́ fundentes arbores caliditatis, & ſiccitatis, eſſe non expertes. Idem de hac arbore poſſumus aſſignare. At hoc (vt cũq́ ſit) non laboro modo, nam a proprietate (vt aſſeruimus) in eiuſmodi morbo videtur agere. Noui. n. medicũ quẽdam, dicentem ægrotos potius medicinæ inediæ,

quā ligno ſanitatē receptam referre debere. Qui tñ fruſtratus ē, cū quercus decoctionē eadē inedia nullo ſucceſſu cuidam dediſſes. FRANC. Diebus iſtis, ſicut iam prius nō videtur huiuſmodi lignum male habentibus cōferre, nā plerięꝫ eius decoctū aſſumētes, nō ſanantur. ANDR. Euenit hoc exhibentiū in curia, nā fere omnes, vt male affecti inediā arduam abhorrentes decocto hoc perfruantur, cotidie carnes, extra canones eis exhibent. Peruerſo igitur ordine ruunt omnia. FRAN. Ex eo olei conficiēdi rationem, quā iādudū pollicitus es expecto. ANDR. Hoc igitur ligno teſſeratim cōciſo, nouū fictile refertū vas, opculo teſtaceo pūctim pertuſo obturet. Quod diligēter argilla circūlitū excipiat altera teſta vacua, terra defoſſa ad os vſqꝫ, ſuperiori deſup incūbente luto cōglutinata, vt p operculū flāmarū vi circūcirca æſtuante, in vacuā quatuor, aut qnqꝫ horarū ſpatio defluat oleū, & poſtea q̄ deferbuerit, aperiēs offendēs obrutā refertā aqua oleo innatāte quo ſi papulas, exulcerationes, tubera, compagū, & neruorū doloribus inunxeris, iuuamētū nō modicū præſtabis, Aqua vero oleo ſubſidens, diluculo, veſpereqꝫ pota loco decoctionis vnciarū quatuor pōderis, quatuor horis ante cibū, mirūimmodū cōfert, magis tamē ſi ſyruppus acceſſerit eiuſmodi. R. Reubarbari electi vnc. ſ. radicū cētaureæ maioris drac. ii. ſpicæ, ſquināti ſing. ſcrup. ſ. ligni aloes, ſandalorū rub. ſing. drac. i. ſ. radicū hyringi vnciā, herbæ tunci. manip. ii. ſemi. hebuli drac. iii. helebori nigri dra. florum cordialiū, ſticados ſing. manip. ii. Omnia cōtundantur leuiter, & ex vini cretici, aquarū intybi, & fumiterræ ſing. lib. iii. dies octo macerētur, poſtmodum decoquantur ad tertiam, inde prelo exprimant, exp̄ſſioni ſaccari quantum ſufficiat addatur,

& fiat ſyruppus cũ quo prædictę diſtillationis vnc. iiii. ſiue ligni decoctionis de qua dicemus vnc. v. bis indie ſũmo mane, ſcilicet, & inclinato iã ſole bibat affectus ante cibũ quatuor horis, quod ſi decoctionẽ volueris audire paucis abſoluã. Re. Guaiaci cõciſi lib. ii. ſ. aquæ pluuiæ lib. xxx. ex quibus fruſtula biduũ macerentur. Quæ noua vitreata teſta cooperculo prædita capiat ad bulliendũ lento igni, ſpuma calida, quæ interea fit, patientis vlcera curatur, mẽbrorũ cõpagibus dolore percitis eadẽ vtiliter adhibetur, ac etiã tuberibus, puſtuliſq; opẽ afferre videtur. Facta deſpumatione lignũ prædictum decoquas, quouſq; ſuperſit tertiũ. Cũ autẽ tepuerit lintheolo ſpiſſiore coletur, cõſeruetur, quod inde fluxerit vrnula vitrea bñ obturata, ne ſcilicet vis euaneſcat, huius decocti pro ſyruppo. xl. dies, diluculo quatuor horis ante prandiũ, nec minus inclinãte iã ſole, quatuor horis ante cænã vncias quinq; ſigillatim tepidas bibat. Adhec libris triginta cœleſtis aq̃ ligno primæ decoctionis accedant, vt ferueant eadẽ olla tecta cooperculo, quouſq; libris viginti tantum fiant, & ritu primæ decoctionis in vaſæ oris obducti ſeruato, hanc poterit affectus, cũ ſitiuerit, ſiue tepidã ſiue frigidã ſumere, quod ſupereſt ſi primam decoctionẽ cũ ſyruppo reubarbari prædicto biberit affectus, citius valebit. At ſi vino lignũ incoquere placuerit, maiori cũ vtilitate curam efficies. Nã in Pituitoſis fœlici ſucceſſu, ego ſæpius periculũ feci. FRAN. Quid hoc? Percepi a peritioribus Medicis ligno iſto curãtibus, affectos in hac cura vinũ bibentes, nullo pacto ſanitatẽ adipiſci. ANDR. Recte tu qdẽ, at nõ minus ego, cũ decoctionẽ ex aqua morboſi biberint. Verũ enimuero vinũ decoctionis eiuſmodi nullo pacto obeſſe poterit, efficitur, n, ex

concoctione medicina valētior, quod adhuc nemi/nem tentaſſe puto, at ego ſæpius in frigido morbo fęlici ſucceſſu periculū feci. FRAN. Sequere igitur. ANDR. R. Guaiaci recentis lib. ii. cociſci, & electi, Reub. elec. drac. ii. radicū centaureę maioris drachmā, folliculorū ſenæ manipulū, ſquināti ſcrup. ſ. cō/tuſa hæc omnia, ex libris. xx. vini albi odoriferi, & eius aquæ dimidio biduū macerētur, Inde decocta colētur nō alio me hercule pecto, quā quod ſupius eſt dictū, hoc ſine præcedenti ſyruppo vti poteris. Adhoc. R. Guaiaci recentis lib. i. Quā ex vini albi leuioris lib. xv. per diē macerabis, ita vt poſtea bul/liant oia quouſq; reſtent lib. x. tunc infundas deſup aquæ feruentis lib. xv. quæ ſimul cū vino bulliant, quouſq; libræ viginti tantū reliquę ſint. Poſtmodū colentur, ſeruenturq; in potū prandētis, cœnātiſq; affecti. Hoc modo curabis quos non ſolū victus te/nuitas, ſed etiā aquæ auſteritas terret, neq; abſur/dū fuerit Autūni tēpore conciſum lignū quindecim diebus cū vuis ad bulliendū ponere, nā nōnullos ex eiuſmodi potu ſanatos percipies. Iis etiam optime conſultū fuerit ſi poſt decocti potionē ante prādiū ſpacio vnius horæ, coclearis dimidiū iſtius electua rii abliguerint. R. Ligni prędicti ſubtiliter pulueri/zati vnciā, ſand. rub. ligni aloes, thymi, florū buglo/ſæ, boraginis, ocimi, ſing. ſcrup. i. pulueris diarodo/nis abbatis, Diamuſci. d. diābræ ſing. gran. x. & cum ſyruppo de corticibus citri i pituitoſa materia, vel cū ſyrup. de cicorea cōpoſito in ſanguinea, quantū ſufficiat, ex arte tū fiat electuariū, verū vt res, quā tractamus ad calcē tandē decurrat, de regimine ſex rerū nō naturaliū ſūmatim dicemus. Hos igit̄ opor/tet diebus. xx. bis die tantū comedere, nil aliud aſſu mentes, q̄ panis recocti binas vncias, accedat vuæ

thyminæ præterea tantūdē, bibant aquā, ſiue vinū decoctionis ſecundæ prædicti ligni, tranſactis hiſce diebus, panis albi bene fermētati ſine ſale clibano toſti. vnc. ii. tantūdēq́ carnis, aut aſſæ, aut elixe pullorū gallinaceorū, ſiue aucupii ex ſiluis, & montibus petiti prandeant, cœnēt vero thyminas vuas, recoctūq́ panē, ad trigeſimam diem. Qua trāſacta duas vncias panis albi, carneſq́ prædictas pōderis eiuſmodi, & prādere, & cœnare recte poterint. Cubiculū, quo ſe cōtinet æger, per eſtatē orienti ſit expoſitū, Per hyemē tepidariū, vel locus maxime clauſus, vbi continue lignorū boni odoris fiat ignis. Nec inde egrediatur niſi a quadrageſimo die, nocte dormiat horis ſex, aut ad ſummū ſeptē, Diluculo primā ligni decoctionē ex aqua cū illo ſyruppo, ſiue vini abſq́ ſyruppo bibat, ſtatimq́ lecto cubans periſtromate, veſtibuſq́ ſudorē prouocet:, quē caleſcētibus lintheolis, poſteaq̄ ſatis, ſuperq́ deſudauerit, abſtergat. Inde ſubuccula, veſtibuſq́ pelliceis munitus, lintheo capite obuoluto, præcedens horæ ſpacio prādiū, ſurgat, tū lotis manibus, facieq́ mundata decoctione prima ligni, nares, & aures purget deābulās per cubiculū, cui ſi aluus ſuppreſſior fuerit, balano mellis, cliſtereue ex prima decoctione ligni, addito ſale, oleoq́ Camomillino, & violaceo poteris eandē ciere, quo reddito ſtatim prandeat. Pranſus geſcat, legat, aut ludat, meridianū ſomnū pro virili declinans, Angorē nec minus reliquos animi morbos fugiens exhylaretur. FRAN. Recoctū panē iā dudū ineſſiſti mihi, nec, quis ſit, ſatis explicaſti. ANDR. Imprudēs peterierā. R. polinis farinę triticeæ quātum volueris, nō ſine fermēto congruo, quā ſubactā quatuor digitorū craſſitudinis quoquo verſum, longitudinis duarū ſpitamarū in paſtillos formabis, de-

coques in clibano vſq; ad non completã conctionẽ, extrahes deinde, & poſtea q̃ deferbuerint, acutiſſimo cultello poteris in tenuiſſimas pꝛtes ſecare, quas ex aqua roſacea, & ſaccaro prius maceratas, in tabula ſigillatim collocabis, furnoq; iterũ mãdabis, vt legitime cõcoquantur, porro priuſq̃ prædicti ligni decoctũ ſumant, pro morbo pharmacis, & ſyrupis ſuperius enarratis ſunt muniẽdi, quinetiã ſi morbus expoſtulauerit, ſanguis prius erit mittendus. Verũ poſteaq̃ ad quartũdecimũ diem peruentũ fuerit, ſumat pituitoſus, poſtridie eius diei purgationẽ hãc R. Agarici præparati, turbit, electi Hermodactilorũ, ſing. ſcrup. i. Gingiberis. ſcrup. ſ. Hellebori nigri, gran. v. Cõtuſa per noctẽ ex aqua abſinthii, meliſſę & fumiterræ, exprimantur, expreſſioni ſociẽtur electuarii lenitiui drac. iiii. conf. amech. diafinic. ſing. drac. i. & fiat potio addita rodomellis, vnci. Vel. R. Polipodii quercini. drac. iii. ſem. hebuli cõtriti. dra. i. folliculorũ ſenæ, epithymi, thymii. ſticados, amaraci, aſſari, florum ſaluiæ ſing. puxillũ. fiat decoctio in qua colliqueſcant electuarii lenitiui. drac. iiii. cõfectionis amech, electuarii Indi ſing. dra. i. ſ. agarici præparati. ſcru. ſ. triferę perſicæ, ſcru. i. ſyruppi de fumoterræ. vnc. ſ. & fiat potio. Quam trigeſimo ẽt die iterum dare tibi erit expediẽs. Quod ſi gallicus adhæſerit ſanguini, hoc pharmaco poteris vti. R. reubarbari electi. drac. ii. ſ. ex aqua intybi & vino cretico, cum nardi ſpica permaneant ſex horas hęc omnia ſuperioribus liquoribus infuſa, deinde facta forti expreſſione Diacatholiconis addant᷑, drac. iii. elec. roſ. meſ. drac. iiii. de ſucco roſarũ. drac. ſ. & cum decoctiõe florũ, & fructuũ cordialiũ. f. potus addita ſy. vio. vnc. quã hauriãt cũ q̃ntadecima, tũ ẽt trigeſima luce, Qua die purgatões ęger exhaſit, carnes eli

xas prandeat, eiuſdẽq; põderis, eiuſdẽq; qualitatis, nec minus pane veſcatur, ex iure carniũ prædictarũ, bibat ius tantũ earũdẽ, die vero ſequẽti iterũ redeat ad ligni potationẽ, quã ſupra ſæpius meminimus. Tranſacta quadrageſima luce liberalius poteris hũc habere. Poſtridie parũ e cubiculo procedat. Quæ ſequetur, die domo pedẽ efferre poterit ſtatĩ cubiculo ſe tamẽ reſtituens, in ſequentibus diebus, gradatim ſic ſe habens, negocia ſua breui peraget, cũ eo tamen, ne diutius cibos ſanguinẽ adurẽtes, in ſtomacho, putreſcẽtes, pituitãq; gignẽtes, aduerſetur. Sed quoniã cũ his qui ligno curãtur actũ fuerit optime, ſi in ethicã, aut in tabem nõ inciderint, non eſſet abſurdũ, diebus exactis quadraginta, reſtaurãdarũ viriũ gratia per menſem quotidie duabus horis ante prãdiũ coclearis dimidium iſtius electuarii aſſumere. R. Nucis Indicæ recentis vnc. vi. Nucleorũ pineorũ præparatorũ, Amygdalarũ dulciũ, piſtaciorũ, ſing. vnc. i. ſeminis peponis mundati. vnc. v. ſem. papaueris albi. vnc. i. ſ. vuæ thyminæ ex aqua violacea. vnc. ii. pinediorũ, ſacchari viol. nenufarini ſing. vnc. iii. hæc omnia terrãtur optime lapideo mortario, & ex ſyruppo violaceo cõpoſito fiat electuariũ, at nõnũquã fit, vt non ita exacte curentur, ergo catapocium tale poterunt tribus, vel quatuor mẽſibus poſt aſſumptionẽ ligni ſemel in hebdomada duabus horis ante crepuſculũ drac. i. pondere ſumere. Re. myrrobalanorũ omniũ, troc. coloquintidæ, maſticis, diagredii, hermodactilorũ, turbit, agarici preparati ſing. drac. i. origami, cymini ſing. dra. ſ. reubarbari drac. i. ſ. ſpicæ nardi, gingiberis ſing. ſcrup. i. ſalis gẽmæ ſcrup. ſ. helebori nigri ſcrup. ii. polipodii quercini drac. i. ſeminis hebuli ſing. drac. ii. pulueris hyere ſimpl. diamuſci dulcis, ſingularum

ſcrup.ii.aloes elotæ vnc.ii.thyriaces drac.ii. Con/
tuſis contundendis, cũ ſyruppo de fumoterræ fiat
catapotiorũ trochiſchus. Verũ vt mea conſilia tibi
credam omnia, ſi etiam per aliquot menſes electua/
rium cum puluere ligni confectum quotidie, vel al/
ternatim affecti aſſumerent, ab omni derelicta ma/
lignitate liberarentur.

REliquũ eſt (cognita igenii tui mi/
ra facundia, cognitoq; amore, ac
fidelitate, quibus me ſemp ꝓſecu/
tus es) vt ea, quæ alicui nunq̃ di/
cere volui, tibi condonare nõ de/
relinquã. Morbũ igitur Gallicum
ſanguineũ, cholericunq; recenter
contractũ poteris hac aqua Philoſophica diſcute/
re. R. Aloes hepaticę lotę ex ſucco intybi lib.i. Reu
barbari electi, radicũ cẽtaureæ maioris (reuponti/
cum vulgus appellat) ſingulo. vnc.ii. ſemi. quatuor
cõmuniũ frig. ma. excoriatorũ ſing. vnc.iiii. capillo/
rum veneris recẽtis manip.iii. vuę thyminę vnc.vi.
pulpæ ſebeſten, caſſiæ extractæ ſing. vnc.vii. pul/
ueris triũ ſandalorũ, aromatici roſati ſingu. vnc.i.
ſucci roſarũ puri, intubi, cicoreæ, fumiterræ, lupu/
lorũ, ſcabioſæ: ſing. vnc.vi. liquoris malorũ punico/
rũ: berberorũ ſing. librã vnã ſucci boraginis vncias
octo ſyru. de cicorea cõpoſiti: de bugloſa: de fumo/
terræ: ſing. libræ pondo: contundenda contundan/
tur: & in vaſe ſublimationis vitro conflato: e ſuccis
vino: & liquoribus prædictis: dies octo macerẽtur:
porro per balneũ feruẽtis aquæ: cui harenæ quan/
titas ſit cõmixta: ſublimetur aqua. Verũ vas ipſum
operculo roſtrato ſit tectũ: cui phialã vitreã: diligẽ
ter: ne quid ex cõmiſſuris expiret: copulabis: accedẽ
te ex lignis: ſeu potius carbonibus igne: ex quo cum

clara tota defluxerit aqua, & rubentior appetet, Phialam remouẽs, huic ſimile vacuam ſtatue, quod fluxerit totum ſerua, nam ſanguineo, bilioſoq; recẽti malo plurimum liquores eiuſmodi proſunt. At in morbum pituitoſum, melancholicumq;, quo valentius eſt nihil, accipe Agarici p̄parati vnc.iiii. aloes elotæ ex ſucco fumiterræ vnc.ix. catapotii de aromatibus vnc.iiii. myrrobalanorum omnium ſingu. vnc.i. ſenæ, epithymi, meliſſæ recentis, florum cordialium ſing. vnc.iii. hermodactilorum, turbit ſing. vnc.iiii. iuæ artheticæ, Baccharis, ſticados, camedryos, ſaluiæ, primulæ veris, origani, ſatureię ſing. m.iiii. radicũ centaureæ maioris, Reubarbari ſing. vnc.i. rad. helebori nigri recentis vnc.vi. gingiberis nucis myriſticæ, gariofilorum, cinnamomi, cubebe, carpobalſami, calami aromatici, croci ſing. drac.i. ſucci rad. hebuli, ſucci radicum inulę, ſucci arthanitæ, ſucci abſynthii, ſucci eupatorii, ſucci bugloſæ, ſucci fumiterræ, ſucci meliſſæ, aceti ſquilletici ſing. deunx, vini cretici libras.x. tyriaces optimæ libras ii. pulpæ ſebeſten libræ pondo, contundenda contundãtur, & cum ſuccis, & liquoribus in vaſe vitreo magno, cõmiſceantur, & ſic dies octo permaneant, inde ſublimenẽ ſicut ſuperius diximus. Quod ſi efficacius in atram bilem deſideraueris, tres, aut quatuor angues, lõgos, nigros, excoriatos, exẽteratoſq; tum multo ſale, temporis aliquo ſpacio, tum aceto perfricatos, vt vna colliqueſcant, addere poteris. Nam hoc non ſolum morbo gallico: ſed lepræ: multiſq; aliis ægritudinibus: quas nunc prætermittendas duximus: maxime confert. FRAN. Aueo ſcire quo nam pacto ſublimatio talis ſit ægrotantibus exhibenda. ANDR. Cum recte cognoueris aliquẽ morbo gallico calidiori confectũ: ſex rebus nõ natu.

ralibus obſeruatis:vt diximus: factaq; prius phle/botomia:ſi neceſſe fuerit:nõ minorẽ huic inediã im/perabimus:quã iis:quos illinimus. Poſt hæc æſtate poteſt hanc aſſumens:per domũ deãbulare. Bruma vero vrgẽte cubiculo ſe cõtinere:nec interdico quo minus pila vnius horæ ſpacio ante cibũ: loco clau/ſo ſe exerceat:ſumat ſingula quaq; die: luce apparẽte:ſanguineus:ſiue bilioſus ſyruppi roſati : de ſucco citri ſing.vnc.ſ.olei de ſulphurę gra.x.quibus addãtur primæ ſublimationis limpidæ vnc.ii. ſemis:ru/bẽtis vero drac.iii.Quod egelidũ bibat decẽ dieb⁹: Inde vno quoq; die prouocet ſudorẽ: At ſi cogno/ueris humores nõ euocari potione hãc: decimo die R.elec.lenitiui drac.iiii.roſacei mes.diaf.ſing.drac. ii. & ex reubarbari infuſione drachmæ pauxilliq; ſyruppi de ſucco citri:fiat potio:Poſtridię vero rur ſus ad ſyruppos redeat:ad alios decẽ dies:q̃ oĩa ſi ni hil eduxerint:voret æger diluculo reubarbari drac mã:addita thymina vua: dehinc ſublimationẽ p̃di/ctã bibat: extẽdatq; ſyrupporũ hauſtũ in trigeſimũ diẽ:ex quo denuo ſolutiua potione purget. Si vero ſublimationi parere humores videbunt(q̃d ĩ multis ſæpe deprehẽdi)alterũ purgationis genus ſupuaca neũ fuerit. Idẽ p̃ſtare poteris in frigida quęq; mate/ria:ſi p̃dictã aliã ſublimationẽ cũ ſyrup.de fumoter ræ:& de ſticados:nõ ommiſſo tamẽ ſulphu. oleo p/pinabis Si autẽ res poſtulauerit : decimo quoq; die peculiaribus pharmacis euacuentur ab humoribus affecti. FRAN. Quid ſi ante trigeſimum diem ſana/tus fuerit : debet ne potionem ad præſtitutam diẽ extendere? ANDR. Ne vtiq;:quippe quoſdam de/cimo potu curaui:ſed corruptiores ad eã diem poſ/ſunt accedere:corruptiores autem dico:qui longio ri tempore hoc morbo fuerunt affecti,

ANDREAS.

QVoniã nũc de purgationibus his: quæ tũ inedia: tũ etiã potionibus fiunt ſatis diximus. Reliquũ eſt: vt de chyrurgia agamus. Manus etenim operã ab antiquis maxime cultã: Homeri: Corneliiq; Celſi teſtimonio cõprobat: ſine qua Gallici per pauci poſſunt ſaneſcere. Nam corporis abſceſſus ab hoc morbo: qui verendorũ: inguinũq; partes infeſtant: duabus de cauſis minime ſunt repellendi: nã inguen iocinoris: & ſplenis emiſſarium recte dicemus: Apoſtemata ergo inibi tumentia repercutere qui poſſumus? Quũ Auicẽna quarta primi ſic aſſerat. Si vero mẽbrũ apoſtemoſum membri principalis emunctoriũ fuerit: ſicut loca glãduloſa in collo: quæ ſunt emunctoria cerebri aut aſcellæ: quę ſunt cordis: aut inguina: quę ſunt hepatis: nullo modo erit applicandũ aliquod: quod refrenet: accedit materię malignitas, quã ſi noſtratibus credim⁹: cataplaſmatibus cohibere minime conari debem⁹. FRAN. Quid igitur erit pręſtandum? ANDR. Pro virili laborandũ: vt malagmatibus matureſcentia ſecanti ferro: ac etiã aliquãdo actuali cauterio apiamus: ſeci totius corporis tanq̃ feneſtrã patefaciẽtes: quod ſi pędictũ malagma quęris: eſt eiuſmodi R. foliorũ maluę: brancę vrſinę violarũ ſing. manipulũ: radicũ brionię recentis. vnc. ii. bulbos liliorũ binos. Hęc aqua rectę coquantur: terantur incernãturq;: quibus accedant adipis porci, vnc. ii. butyri recentis. vnc. ſ. olei de lilio hypericonis viol. ſingu. vnc. i. ſ. fęnogreci. vnc. vi. & ex iure herbarũ radicũq; pędictarũ ſubactũ cataplaſma calidũ applicet: quod cũ in calidis tũ etiã ĩ frigidis corporis abſceſ-

ſibus

ſibus valere coniecimus,at ſi materia ſclirotica eſſe videbitur,eiuſmodi alterum conficies.Re.radicum alteæ, vnc.ii.radicum brioniæ recentium, vnc.i.ſ. bulbos liliorum tres,chelidoniæ.m.ſ. ficuum ſicco-rum,vn.ii. bulliant hæc omnia in aqua.q. ſufficiat, poſtmodum conterantur & incernantur, Indantur deinde aſſungiæ porcinæ,olei de lilio,butyri recentis,ſing.vnc.ii.frumēti triticei, vel ſiliginei,vnc.iii. allei decocti ſub prunis vn.i.ſ.farinæ frumenti,fœnogreci,ſeminis lini ſing.vnc.iii.armoniaci diſſoluti in aceto,vnc.iii.& cōficiatur emplaſtrum,nec expectandum quouſq; cutis ſumma per ſe deducatur, tanta etenim eſt morbi malitia, vt affectum locum in carcinoma plerūq; ſua malignitate præcipitet, ſatius igitur fuerit ſcalpello iam nigreſcens aperire quod prȩparabimus facta inciſione prima die albumine oui,ac pulueribus cōducibilibus,inde per tres vel quatuor dies digeſtiuo de terebenthyna,& ouorum vitellis,Inde hoc vtemur mūdificatiuo.R. terebenthinæ claræ ex aqua fumiterræ, vnc.iiii.vitellos oui binos,mellis roſacei,ſyruppi de fumoterræ ſing. vnc.ii.farinȩ orobi,vnc.iii. Turis,maſticis aloes hæpaticæ,ſing.drac.ii.rad.paucedani drac.i. & fiat mundificatiuum, ſi volueris virium maiorū mundificatione accedat vnguentum apoſtolicum, vel ſi adhuc maximam, Aegiptiū attamen hoc vnū ſcias,præcipitatum Mercurium cum æquali pondere aluminis exuſti cōmiſtum mirifice mundificat. FRAN. Quid?ad cicatricem obducendam valebit idem? ANDR. Non ſed triapharmacū ceratū opē præſtabit vel hoc quo valentius nihil eſt adminiſtrabis.R.roſarum,mirtillorum balauſtiarū, caudȩ æquinæ,ſem.plantaginis,ſing.manip.i. mirrobalanorum citrinorum,conni cypreſſus,ſing.vn.mediā,

acatiæ, ipociſtidos, ſing.drac.iiii. Hęc omnia prius contuſa tribus diebus macerentur in aceto fortiſſimo poſtmodũ in eo bulliant quouſq; medietas euaneſcat, tunc quidẽ pręlo exprimant̃ expreſſum deinde cum oleis roſaceo, & mirtino copulabis litargirio minioq; additis ceratum ad ignem conficies addita tutie ſemũcia. FRAN. Plerũq; fieri ſolet, vt a morbo Gallico, exulcerationes ſordidę, corrodẽtes ſpongioſæq; ſæpius oſſa corrumpant, hiŝ quibus remediis obuiam eundem fuerit explana mihi. ANDR. Biſariam procedit hæc curatio, nam ſi ligno ab indis petito curare fuerit conſilium pluribus diebus præcipitato puluere, mũdificanda ſunt vlcera. Nam quãuis ipſius potione materia peccans euertatur, tanta eſt tamen materiæ vlceribus coniunctæ malignitas vt niſi quis optimus operarius acceſſerit vix poſſint ad cicatricẽ deduci, at ſi per vnctionem, ſuffitumue, procedis, ea tamen primus, quæ oſſa penetrarint, curare oportet vlcera corroſiua quippe, cauernoſa, quęq; his ſimilia ad oſſa nõ accedentia vnguento, ſuffitue delentur, ſed os corruptum omnino abradatur, cauterioq; inuratur iuxta illud Auicẽ. iiii. q̃rti cap. de corruptione oſſis ſic dicentis, neceſſe eſt fricare ipſum, & radere, aut cauterizare, perueniendo ad vltimũ corruptionis eius, vt cadãt cortices corrupti, & remaneat ſanũ, Itaq; cũ certiſſimis argumentis oſſis vitiũ deprehẽderis, aut inciſione. & cauterio poteris operari, aut cauterio tantũ, ſane in obducti oris vlcere, ſpongioſo, corruptioriq;, nouacula penetrandum erit vſq; ad os incidendo carnem affectã, quæ diligẽter vtrinq; poſtea diducta, linimentis ex albo ouorũ, & pulueribus obducentibus cicatricẽ per vim infarciatur, inde fiet, vt poſtridie eius diei ſubiiciatur os totũ

hoſtris oculis vitiatũ, quod cũ videris, bene ſecanti ferro putredinem carioſam diduces, & ſanũ, a vitiato ſepares, Inde candenti ferro, carne madidis ſtuppis præmunita, os vſtulabis, ſi vero latius patebit vlcus, carnem prius incidere fuerit inconueniens nã cute deficiente, nõ poterit niſi fruſtulatim (idq; difficulter) ab oſſe diduci, non ſine maximo ſanguinis fluxu. Sat erit igitur candenti ferro, quod minima fiet ſanguinis miſſione, carnem ad os vſq; vitiatam comburere, tunc enim ex linamentis eiuſmodi medicamentũ curabit, quod combuſtũ fuerit. R. vernicis liquidi drac. iii. ex aqua ſolatri ſiue plantaginis, vitellos oui tres, butyri recentis. vnc. ii. olei roſacei onfacini, violati, nenupharini ſing. drac. ii. Miſce ſimul omnia hæc & fiat vnguentũ, quod locis vſtulatis mirũimmodũ confert, At vlceris circũſtãtes particulas triapharmaco ex oleo acetoq; roſaceo, ac lytargirio in mortario plũbeo ſubacto, ad reſtringẽdã cauterii vim illinies, quã operationẽ ſi qs reformidauerit, poteris quorũdã ſentẽtia p euforbii puluerẽ eodẽ peruenire, ſed mihi quidẽ nõ fit veriſimile vt in pfundo vlcere valeat is, aut eiuſmodi quippiã præter cauteriũ, Quod curãs. D. Angelũ Illuſtriſs. Reuerẽdiſſimiq;, Cardinalis Tridẽtini ærarii Phiſcalẽ deprehendi, qui quãuis hoc morbo minime teneretur, ex calce tamẽ equi plurimo tẽporis ſpacio contracto, & inueterato vlcere laborabat ſiniſtro crure. Multa medicorũ man⁹ ſatis honeſto cõducta ſalario ex circũuicinis ciuitatibus ad eũ fruſtra cõfluebat, quo factũ fuit, vt is ſalutẽ pene deſperãs mihi ſe curãdũ tandem tradiderit. Poſtridie eius diei, quoniã vlcus eiuſmodi a cute, & carne fere eſpoliatũ erat, qnq; medicis aſtãtib⁹, vitioſa; carnẽ cũ oſſe corrupto cauterio concreuamimus, difficile dictu

eſt inter curandũ quanta fuerit viri conſtantia coniuncta prudentię, Enimuero (quod dictum citra inuidiam fuerit) C. Mario pręſtantiſſimo viro ęquauimus non ſolum Angelum, verum etiã merito prętulimus. Quippe qui non ſolum teneri ſe noluerit, ſed crus immotum nullo doloris argumento praebuerit. Sed vt ad rem redeamus, patuit quamobrẽ remediis cæterorum nunquã ceſſarat malũ, ad medullã nãq; peruenerat vis morbi, circũuicina quęq; corrũpens, quod tamen omne, quidquid erat, in eo noxii, deo dante duorum mẽſiũ ſpacio curauimus. FRAN. Huius etenim curæ argumento innixus tãtum mihi polliceor breui confore, vt noſtrates non ſolum, verũetiam præſtantiſſimos quoſq; Medicos antecellas. ANDR. Agnoſco miraȝ animi tui in me inductionem, qua fit, vt noſtra tibi maiora videantur, quibus (ingenue dicam) laudari a laudato viro, virtuteſq;, quas ne agnoſcam quidem, mihi tribui facile patiar. FRAN. Sæpius fauces palatũq; vidimus affectorũ malignis vlceribus, ſerpentibus, exeſiſq; teneri, quæ quo pacto ſint oppugnanda vellẽ libentius abſte audire. ANDR. Fiat, vt vis. R. Igitur aquæ, cuius virtute Aurum ab Argento diuiditur, vnc. ii. roſaceq;, hyoſciami ſing. dra. iii. Inde miſceas, aut. R. aquæ ſaponis vnc. ii. vitreoli romani drac. iiii. ſalis armoniaci drac. i. vitreolum, & ſal diluãtur optime & fiat aqua. FRAN. Qui fieri poteſt vt aquæ, quas dixiſti partes vlceribus circunſtantes non lædant? ANDR. Stili lignei ſummitatẽ tomento circũligabis, qua madefacta ex aquis ſuperius enarratis illinies vlcera, quæ cum cæperint mũdari os affecti ſibi colluant, ex aquis conſolidantibus quas ſuperius tibi pluribus explicauimus. Quin etiam puſtulis verucoſis eiuſdem morbi plurimum

confert, nam decidunt ſtatim, reſoluũturq́;. FRAN. Solent plerũq; duriſſimæ ſtantes glandulæ ægrotos male habere, quibus quid apponendum ſit ſcire deſidero. ANDR. Imprimis illud ſcias, iſtorum tuberum duas eſſe ſpecies, quarum altera carni adhęreſcens diaquilone magno de gũmis, aliiſq; diſcutiẽtibus emplaſtris cum per reſolutionem, tum quidẽ per ſuppurationem curantur nonnunquam, Altera procedens ab oſſe difficillime ſaneſcit, niſi cauteriũ adhibueris, quam curationem cum pleriq; auerſentur, cauterium potẽtius adhibeas, quo quatuor horarũ, aut quinq; ſpacio dolore modico vrgente macerabitur, ac deſtruetur caro. Re. Igitur aquæ primæ, qua fit ſapo, libr. iii. vitreoli romani, nitri, ſalis armoniaci ſingu. vnciam. Quæ diligenter vna diſſoluta, ex teſta decoquantur ad ſordium craſſitudinem, tunc adde oppii thebaici vnc. i. ſ. deinde torreantur igne tandiu, vt lapideſcãt, effracta aula lapillos adhærentes obturato vaſe vitreo conſeruato, quippe noxius eſt aer aduentitius, quo ſtatim in aquam conuertuntur. FRAN. Apicem tuorũ in me immortalium meritorum hoc addidiſti, quo fit, vt nihil aliud abſte nunc expetam, niſi, vt ſæpius ad te accedam, quo tempore, omnes circa morbos ex viridario tuo fructus colligere poſſim. ANDR. Libẽtiſſime quidem, vt prius cognouero auditorem attentum te præſtaſſe, At nunc reliquum eſt tantum, vt curandi corporis neceſſitate, ad cœnaculum accedamus.

FINIS.

PRÆFATIO EPITOMES OPVSCVLI DE CVRANdis puſculis, vlceribus, & doloribus mali Frãtzoſs, Laurentio Phriſio auctore. Lectori ſalus plurima.

SCripturo mihi regimen curatiuũ atrociſſimi morbi, q Frãcigenus, Gallicuſue nomẽ ſortit⁹ ẽ, grãm & miſicordiã pſtet ſũm⁹ pr̃, q de frugalitatis ſuæ ſolio pduxit Medicinalẽ ſciam nobiliſſimã, ob hũani gñis ſalutẽ, q̃ a mũdi exordio p cæteris ſcis coluit, & plãtauit. Nã m'ltis añ ſeclis miſit Raphaelẽ ſuũ ab excelſo throno q docuit Noe mũdũ ab ĩmũdo ſegregare, q & dniq̃, d̃o auctore. Moyſẽ mille qngẽtis ãnis añ p̃hos ĩſtituit dietã & cibũ hoĩb⁹ ordĩare, tã ad corpis ſanitatẽ, q̃ viuẽdi normã. Sĩgula.n. ea q̃ lege ſua phibet ne comedant, ſi comeſta fuerit p'̃mũ nocẽt mortalib⁹, & dolorẽ iſſligũt. Q d̃ deus itẽ nõnullo mõ poſt Troianũ bellũ de reb⁹ nãlib⁹ Salomonẽ ſcriber̃ docuit & eaꝝ oĩum ẽ medicĩa. Quid ſi cõmemorẽ ĩpo nobiſcũ ĩ terris habitãte, dũ carnẽ ſũpſit, a pura virgĩe, nõne medicinã ſaluberrimã nõ tm̃ coluit veꝝ ppriis ac ſciſſimis mãib⁹ ſuis p̃cticauit vt ĩpe plerũq̃ d̃ ſeipo teſtat̃ ĩ ſacro euãge. Et qd ãplius cũ tot ĩcõpabile mun⁹ ſuæ gr̃æ ĩtulit cæteris ſplẽdidiſſimis medicĩe ĩuẽtorib⁹ Apollini, & Aeſculapio, q ob artis eorũ celſitudinẽ, ĩ deorũ nũerũ ſunt accepti. O q̃ plixũ eẽt dicere diui Hip. & Gal. & Auic. encomia, q̃ a ſupmo gubnatore pcepũt, cũ tãta cõmoda humano corpi ptulerunt. Quapp bñmerito artiũ pclariſſima noĩari meruit. Ex ea nãq̃ diſpõnes noſcũt̃ hũani corpis (vt Aui. i. pmi ĩnuit.) Q d̃, pfecto nobiliſſimũ corp⁹ ẽ. Nã bñdĩctus & g'̃ioſus, hũano corpi tpationẽ, cõplexionẽ dõauit q̃ in hoc mũdo foret po'e ĩuenire, vt colligit̃ Cõcilia. lib. dña qnta. Etiã ex dcĩs Auer. ſup Ari. ĩ lib. de ſen. & ſẽſa. cũ dicit. Hõ cõphẽdit dñas rerũ & ĩtẽtiões ĩparũ pprias, q̃ ſunt in re ſenſata q̃ſi medullã de fructu. Aĩalia vero alia q̃ foriſeca velut cortices fructuũ exñtia. Cuius ſignũ ẽ, qa ĩpa mouent̃ a ſenſilibus mĩme, niſi inq̃tũ rõnẽ alimẽti iportãt. His verbis dimiſſis trãſeo qa (vt ait Aboali ſup. iii. cañ fen. iii.) In plõgatõe ſmõis nõ ẽ vtilitas. Idcirco ĩtẽdẽs opitulari miſimis hoĩb⁹ hoc malo frãcigeno ĩtoxicatis, opuſculũ illd̃ ĩ vnũ redigeř ppoſui qd̃ (deo annuẽte, ſine quo oĩa caſſa) curã hui⁹ morbi recẽtis & veterati, floridis expimẽtis, nõ min⁹ q̃ rõne approbatis elucidabit. Si ergo ex ĩpo fructũ hilarẽ metes ñ mihi, ſed ĩclito creatori grates refer. Si vero aliqd minus q̃ bñ elaboratũ offendes, rogo ſuauit̃ rectifices, pcogitãdo id dcm̃ Tulii veneris Retho. ſcd̃o cũſcribit his verbis, Nihil in ſimplici genere oĩbus ex ptibus nã pfectũ expoſuit. Vale.

EPITOME OPVSCVLI DE CVRANDIS PVSTVlis, vlceribus, & doloribus mali Frãtzoſs, Laurentio Phriſio auctore.

De ortu & nomine illius morbi. Caput Primum.

ANno Chriſti ſaluatoris noſtri. MCCCCXCVI. efferbuit quidã morbus atrociſſimus, irruens in homines ſæuo morſu vlcerũ, glãdularum, & duriſſimorum dolorũ, adeo notabili cruciatu, quod ſinguli vidẽtes obſtupuere. Nam incognitus & inuiſus erat iſte peſtifer morbus, non tantũ vulgo: verũ etiam doctis & in ſacra medicina eruditis. Ingruit & tanta mira tumultuatio in plebe, quod leproſi excuſarũt habitare cũ hoc morbo infectis. Ecce qd euenit (nõne miſeratu dignũ) pauperes hoc malo laborantes, expellebant̃ ab hominũ conuerſatione, tanquã purulentũ cadauer derelicti a medicis (qui ſe nolebant intromittere in curã, tã ſpeculando, conſulendo, quã viſitando) habitabant in aruis & ſiluis. Memini enim me vidiſſe homines in tantũ diſcedere ab illis miſeris, quod nõ minus q̃ æquũ fuiſſet ſupremũ deũ exitio gehẽnali cunctum populũ intermiſſet. Attamen ſublimis & glorioſus nolens derelinquere illos quos ſuo præcioſo ſanguine, diraq; morte redemit, miſit ex Gallia & Neapoli nõnullos empericos vel medicos, qui potius temeraria audacitate, q̃ induſtria cœperunt curare homines hoc malo laborãtes. Aſpera tamẽ & peruerſa erat eorũ cura, vt apparet adhuc in illis qui tunc

curati ſunt, quibus ſecũdus error priori peior accidit. Nã prius puſculis & paruo dolore erant infeſtati, nunc vero nodoſis tuberoſitatibus circa iuncturas, fœdis vlceribus & vigilãtiſſimis doloribus. Melius tamẽ erat vllũ, quã nullũ ſolatium quia medici eruditi ſubierant nomẽ malorũ medicorũ, vt infert per Boetiũ de cõſolatione philoſophię cũ ait: Mali medici eſt deſperare ne curetur æger. Ipſis medicis ſupradictis itaq laborantibus in cura huius morbi, cœpit ille peſtifer morbus nominari, Gallicus, vel Frantzigenus, ab aliquibus Neapolitanus, eo quod primũ ad nos veniſſent morbus & medici ex ptibus præallegatis. Potuiſſet & rationabiliter nomẽ exhauſiſſe, Epidimialis & peſtis, quia ſecũdũ Cõſtantinũ ille morbus nũcupatur epidimialis, qui ſubito & vno tẽpore ſimul multis irruit hominibus, vt viſuꝫ eſt de morbo illo in variis climatibus. Sed quia de nominibus apud medicos non oritur contentio, eo propter dicta illa ſtringantur.

De ſignis huius morbi. Caput ſecundum.

CVm aũt medicus nihil poteſt perficere in cura alicuius morbi, niſi prius morbũ agnoſcat, qa inquãtũ medicus fallitur in morbi cognitione & eius cauſa, intantũ etiã fallitur in eius curatione, vt ait Galienus ad Glauconẽ. Qua propter p ſigna aliqua in cognitionem morbi & eius cauſa oportet deuenire, vt aſſerit cõmunis turba medicorum. Et Galienus ſecũdo techni. Signorũ igitur huius morbi quædã ſunt demonſtratiua præſentis ſcilicet infectionis quædã rememoratiua, præteritæ, & pronoſtica futuræ. Signa quidẽ huius morbi demõſtratiua ſunt hæc puſculæ cruſtoſæ, latæ aut lõgę, quę de facili exſiccantur & cadũt ex carne concauæ ad modũ copularũ glandiũ, & cum ceciderũt remanet

quædã glandula eleuata ſupra cutẽ. Aliquæ illarũ creſcũt in longitudine, & ſunt pyramidalis figuræ, emittẽtes ſaniẽ ad modũ olei nucũ. Efficaciſſimum quidẽ ſignũ, ſi cũ illis aliquid apparuerit circa pudibunda. Itẽ aliquæ extendunt ſe in latũ cutis, corrodentes, & vrentes, tanquã euforbiũ vel arſenicũ, & illę peſſime ſũt. Signa vero rememoratiua ſunt hęc dolor intenſiſſimus in iuncturis, in capite, in focilibus brachiorũ, & pedũ, cũ duricie & tumore ſęuiſſimus, dolor eſt deãbulatiuus, mordicatiuus, pungitiuus. Et cũ tetigeris illã duritiẽ, ſentitur calida & ſudore ſubtili irrorata. Iterũ cũ reſoluitur ille dolor, frangunt̃ nodi, & effluit virulenta ſanies, ex quibus proueniũt maligna vlcera, multũ infeſtãtia. Efficax quoq; ſignũ eſt, cũ vides ſanguinẽ alicuius per flebotomiã extractũ cõgelari, & in colorẽ liuidũ ſeu cinericiũ conuertiti. Signa aũt pręnoſtica ſunt duplicia quia aliqua præauguriunt hãc ægritudinẽ futurã: quædã vero ſaluã aut nõ ſaluã. De primis aũt ſunt dolor capitis, & mẽbrorũ, alteratio coloris faciei, pupillarũ tumor, pigritia mentis, grauitas inceſſus, ſudor fœtidus de nocte & præcipue in aurora. Excitatio poſt primũ ſomnũ, punitio cutis, vt pulicum mordicationes, & in pectine circa fœmora notabilis aggrauatio. Et certiora ſunt hæc ſigna, ſi cũ eis maneat appetitus comedẽdi & bibẽdi: qa cõmuniter hoc morbo laborãtes, fortẽ habẽt appetitũ, cuius cauſam ego aſſigno, quod aliqua portio frigidorum humorũ defluat ad orificiũ ſtomachi. Manifeſtũ nãq; eſt ex dictis Galeni ſecũda Techni, qđ frigidũ appetit, calidum vero digerit, quãuis aliqui in principio huius morbi, minus q̃ in aliis temporibus fortẽ habẽt appetitũ quoniã multa materia flegmatis ſalſi & colerę aduſtę ſunt ibibitę i villis ſtõachi,

Quantū ad ſecūda ſigna prænoſtica ſcire debes, qđ ſi puſculæ fuerint velocis apertionis, exitus & maturationis, cauſa eſt, quia natura eſt fortis, & nō debilitata in expellēdo nociuū. Naturæ enim forti nil eſt impoſſibile, educit enim ſaniē per medium oſſis, vt princeps Galenus dixit. Similiter & ſi nō affuerint mala accidētia, anhelitus videlicet diminutio, & dolor nimis intēſus, & ſi cito cōferunt, ſolita conferre, de quibus tibi ratio & experimētū præſtāt fiduciā, q uoniā vt ſonat dictū Galeni, ſolētia iuuare ſuo tēpore, ſi nō iuuant, eorū ſignificatio protendit in malū etiā ſi puſculæ exierint ſuauiter, abſq; vlla coartatione & anguſtia, tūc vere iudicabis morbū ſaluū & cito fore curabilē. Sinuero ſigna illis cōtraria apparuerint, videlicet quod puſculæ tardę eēnt in exitu ad corporis periferiā, & cum accidentibus terroris, ſyncopi, anhelitus conſtrictione exierint, parūq; contulerint medicinæ approbatæ certe ille morbus vix aut nūquā curabitur qa verus medicus, ideſt natura eſt debilis, ideo miniſter nil pficit. Sonat nāq; veteris ſentētia. Eſt quidē naturæ curare, nō medici, medici vero dignius eſt opus naturę porrigere. Et illud ſimiliter tetigit princeps. iiii. can. fen prim. de cura putridarū in generali cū dicit: Curans ſicut ſciuiſti, ē natura nō medicus, medicus aūt facit peruenire inſtrumēta ad virtutē. Simile etiā verbū ponit Cor. Celſus in tertio libro. Natura repugnāte medicus nihil pficit. Quibus abbreuiatis facile iā ex dictis ppēdere potes, hunc morbū, non tantū cognoſcere, verum etiā ſaluū vel non ſaluū diiudicare.

De cauſa morbi prætacti. Caput tertium.

VNicuiq; curā huius morbi perfecte ſcire volenti, cauſam ipſius inueſtigare oportunū eſſe videt, Quia vt teſtať Ariſto, poſteriorū pri

mo, Scire nihil aliud eſt, quã rerũ cauſas cognoſce-
re. Et eiuſmodi phyſ. primo cũ dicit. Tũc enim arbi-
tramur vnũquodq; ſcire, cũ cauſas eius &c. Ex qui-
bus facile elicit, ꝙ ſcire enim cauſæ adeptio eſt pfe-
ctio intellectus, vt idem philoſophus aſſerit in phe
mio Metaphyſices. Patet igitur conſideranti ex di
ctis, ꝙ cura morbi difficilis eſt, ignota eius cauſa, iu
xta illud Galeni i tertio techni cũ dixit. Facta vero
ægritudo curabit, diſpoſitione a qua principaliter,
quæ ſecũdũ naturã operatio lædit ablata, quam &
ipſam dicimus cauſam &c. Dimiſſis preterea variis
cauſarũ cõſiderationibus, ſecũdũ quod diſtinguunt
penes materiã & formã ex quibus vel ad quę ſequit
aliqd ſecũdũ naturã, vt Philoſophus primo & ſcdo
phyſ. explicauit. Triplicẽ huius morbi de quo nunc
verſat noſtra intẽtio cauſam relinquimus, primam
videlicet primitiuã, ſecũdã antecedentẽ, & tertiam
cõiũctã. Quãtũ ad primã cauſam te ſcire nõ pigeat,
quod cauſæ primitiuæ ſunt res, quæ requirũtur ad
noſtri corporis conſtitutionem, & producunt mor-
bum aliquando ſine medio: aliquando cum medio,
& tales procedunt vt plurimum ex ſex rebus non
naturalibus: aere, cibo, & potu, motu & quiete, ſom
no & vigilia: repletione & inanitione. Et animę ac-
cidentibus, vt ira, timore gaudio & triſtitia &c. Et
ex illis cauſam huius ęgritudinis rationabiliter ęſti
mauere ſapientes aeris mutationem fuiſſe, ex pla-
netarum notabiliſſimis conſtellationibus, vt ex ſub
ſequentibus intuenti facile patebit. Antecedentes
vero cauſæ ſunt illæ, quæ pertinent ad noſtri cor-
poris conſtitutionem, producentes tamen mor-
bum ſemper cum medio. Et tales in hoc morbo ſunt
humores diſpoſiti ad corruptionem aduſtionis: &
earundem aſperitatem, vt puta flegma ſalſi, chole-

ra aduſta &c. Simplices vel cōpoſitæ. Dixi diſpoſitæ, qa ſm Ariſto. ſecūdo de anima, &. viii. phy. etiã ſm Galenū primo de interioribus, nullū agēs inducit effectū aliquē niſi ex diſpoſitione paſſi. De cauſis autē cōiunctiuis dicit̃, quod ſint res pertinentes ad noſtri corporis cōſtitutionē, producentes quoq; morbum ſine medio. Tales vero in illo morbo ſunt mala ægritudo cōpoſita ex mala cōplexione frigida & humida cerebri, propter quã multe materiæ frigidæ & humidæ materiales deſcēdūt ad neruos, iūcturas, muſculos, & poroſitates mēbrorū. Quę ex mala cōplexione calida & ſicca adurunt̃, & ſic eorū vna pars flegmatis ſcilicet ſalſa, acuta & aſpera efficitur: alterã vero aduſta terrea, groſſa, & melancholica: ad lepræ vel cancri ſimilitudinē. Reuertar ergo nūc ad primitiuã huius mali cauſam, determinãdo ea, cū dixi hāc ex planetarū ſiue ſtellarū ipreſſione. Ad cuius euidentiam ſcire debes, qd̄ in anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo octuageſimo tertio, fuerūt nōnullæ planetarū congreſſiones, die videlicet. xv. mēſis Octobris, hora ſecūda poſt meridiē. Quod aūt clarius intelligas, ſcito tēpore pfato, Iouē, Martē, Solē, & Mercuriū, ſimul coiſſe in Libra, in octaua domo quæ ægritudinis ē ſignificatiua. Fuit quoq; humanæ naturæ amicus Iupiter cōbuſtus. Ex qbus facillime quis iudicare potuit, ęgritudinē ex ſanguinis corruptiōe, & humorū aduſtione, humano generi euētura. Dico humano generi, quia ille coniūctiones in ſigno humano fuere, videlicet in Libra. Et hæc omnia proteſtat̃. Hali aben ragel octaua parte ſua cōpleta, cū cæteris in aſtrologia philoſophãtibus. Præterea aduertendū ē, quã furioſum fuiſſe hūc annū, qa prima die Nouembris, corroboratæ ſunt ille impreſſiones, cōiūctionibus

ſcilicet Martis & veneris,Iouis & Veneris, i domo ægritudinis prçfata. Luna quoqꝫ duas paſſa ē ecli/ pſes,vnā videlicet in Thauro:alterā in Scorpione. Ex quibus apparet,quod hoc morbo laborātes ple rūqꝫ doloribus colli:& gulç:necnō genitaliū mēbro rū ifeſtanť Thaurus etenim colli & gulç ſignū Scor pius vero pudibūdorū.Relictis igitur illis & multis aliis:in hac via occurrētibus trāſeo.Manifeſtū nāqꝫ eſt:qđ ſuperiora agūt in inferiora: vt omnis aſſerit prudētū amator.Quāuis aliqui hçc dicta friuolis di ctis cōtaminant.Cuius cauſam Ptolomeus in q̄dri/ partito ſuo:capitulo ſecūdo aſſignat eē ignorātiā. Veriſſimis quoqꝫ verbis pturbat illorū ſtomachos cū dicit.Non enim propter ſtultorū ignauiā vilipen denda eſt philoſophia. Attamē ſi quis hiaret proba bilē ſermonē:quod ſuperiora agant in inferiora: ſi/ militer quot & qbus modis cōfugiat ad dicta cele/ bratiſſimi Petri de Abano : quē Cōciliatorē appel/ lamus:qui hec oīa clare expreſſit:differētia ſcilicet decima. Fuiſſet & mihi animus depingendi figuras conſtellationū ſupradictarū quas a quodā doctore & aſtrologo famoſiſſimo pcepi:qui hūc morbū ali/ quos ante annos prædixit. Et ſi ipſius nomē pmul/ garē haud incognitus tibi eſſet. Interceptus tamen negotiis reticui.

De cura huius morbi in generali. Cap. IIII.

CVra vniuſcuiuſqꝫ morbi in tribus completur: in debita ſcilicet rerū nō naturaliū exhibitiōe: aut potione:aut chirurgia:vt teſtať Ioānicius in fine ſui introductorii.Et illud cōfirmat Auic. fen quarta primi canonis his verbis. Dicemus qđ res medicationis ex vna triū rerū cōpletur:vna earū eſt regimē & nutriētia:& alia eſt medicinarū exhibitio & tertia ē manualis operatio &c, Quātū ad primū

ſciendũ, quod ſex res nõ naturales, aer, cibus & potus &c. imutare habent corpus humanũ duplici de cauſa. Prima ex parte cõponentiũ: Secũda ex parte cõpoſitionis. Ex parte cõponẽtiũ, quia tale corpus compoſitũ eſt, ex quatuor elemẽtis, quæ ꝑpter cõtrarietatẽ ſunt tranſmutabilia, & reddũt corpus ex eis cõpoſitũ tranſmutabile, vt habetur ſ᷒m Auicẽnã prima cañ. & ſecundũ Galenũ de elementis. Vnde ſi corpus humanũ eſſet cõpoſitũ ex vno elemento, nõ doleret. Ex parte cõpoſitionis qa corpus humidũ ẽ raræ ſubſtantiæ & paſſibilis. Quapropter oportet & debita illarũ rerũ obſeruet̃ exhibitio, in ſanis per cõſimilia, in ægris per contraria. Quia omnis cura fit per contrariũ, vt Ioãnes Meſue in vniuerſalibus dicit. Et anteq̃ dicta illa applicent̃ ꝓpoſito noſtro, nõ lateat te ſcire quod cura morbi ẽ duplex. Alia vero quæ nihil aliud q̃ abſciſio cauſæ. Alia mẽdoſa, q̃ propriẽ dicit̃ ſtupefactiua. Et illa nõ debet fieri niſi vrgẽte neceſſitate cũ timet̃ diſtinctio virtutis, & fortificatio dolorũ. Quę oĩa peſſima ſunt, vt Aui. teſtat̃, quarta fen primo cañ. his verbis. Omnis qdẽ dolor qui fit forcior interficit. Accedamus igit̃ nũc ad ꝓpoſitũ noſtrũ, quare generalia dicta ſufficiant.

De ordinatione dietæ laborantis hoc malo. Caput quintum.

SCito quod dieta nihil aliud eſt, q̃ ſex rerum nõ naturalium approximatio, in debita videlicet qualitate & quãtitate. Plus nãq; valet dieta curare, q̃ potione, vt innuit Ioãnes damaſcenus ĩ ſuis Aphoriſmis cũ ſcribit. Si poterit medicus medicari cũ dieta abſq; potione, proſpera euenient. Ad verã igitur huius morbi curã imprimis aeris electio eſt neceſſaria, quia aer cum circundat noſtra corpora, maxime immutat in ſuperficie partes quæ detecte

ſunt, & iterũ in profũdo mẽbra illa ad quæ natura ordinauit, eius ſubſtãtiã peruenire. Sit ergo habitatio puſtuloſorũ in aere ſereno, lucido, puro & ſubtili ſiue ita fuerit per naturã vel artẽ. Quia talis aer ſanguinem mundificat, ſpiritus clarificat, cor lętificat, mentẽ ſerenat, digeſtionẽ in omnibus membris procurat. Ex quibus omnibus natura fortificat̃ ad expellendum nociua. Quapropter ego laudo talem morbum patientes, moram ducere in aere nõ nimis calido nec etiam nimis frigido, quãuis ab initio huius morbi, empericis conſuetũ fuit illos regere clauſos in ſtubis intẽtiſſime calefactis. Aliqui etiã patiẽtes miſerũt in furnos calidos. Aliqui etiã inuoluerũt in ſaccos, & maximũ cruciatũ illis intulerunt calefactione, quod partim laudo partim vero vitupero. Verum nãq; eſt quod aer cõtinens calidum reſoluit & hoc in caſu magna requiritur reſolutio propter profunditatem materiæ imbibitæ in cauernoſitatibus mẽbrorum, & præſertim in panniculis iuncturarum. Etiam quia caliditatis eſt prouocare ſudores, ex quibus ſanguis clarificatur: quia ſudor nihil aliud eſt, q̃ aquoſitas ſanguinis cui pus cholericũ eſt admixtũ. Sed amplius ſcire debes, quod illa intenſa caliditas diſſoluit & laxat mẽbra, digeſtionẽ corrũpit, quę omniũ virtutũ naturę tenet principatũ. Sitĩ efficit, ſyncopi & terroris acerrima ĩducit. Ex qbus cõcluditur naturę debilitatio & mors, niſi corpora ſint robuſta & fortia. Quapropter diſſuadeo illis medicis icũbere, qa nõ ſunt digni noĩari hoc diſertiſſimo noĩe, Medicus, ſed potius Parabolani, vt eximiꝰ Ioãnes Reuchlin eis nomẽ obtulit ĩ libello quodã Hippocra. quẽ e Gręco ad Latinũ traduxit. Eſt nãq; medicꝰ adiutor naturę, nõ deſtructor, vt ſupra tactũ eſt. Quod aũt talis aer calidus extra metã ea

faciat quæ dixi:cõfirmat Auicẽna ſecũda primi:cũ dicit Aer calidus diſſoluit & laxat:&c. Habitẽt igiť patiẽtes hoc incõmodũ in aere calido:non tñ extra modũ ſintq́ꝫ bene cooperti bonis veſtimẽtis. Et circa eorũ habitationes incẽdatř ignis ex bonis lignis: nõ putridis aut male proprietatis: cuiuſmodi ſunt de nuce & populis &c. Caueãt quoq́ꝫ accedere ignẽ quia ex fumo ignis intendiť dolor puſculoſorũ: vt ſæpiſſime viſum eſt mihi. Occurrit quoq́ꝫ adhuc quoddã attẽtione dignũ:in aeris electione:qđ temporis cõſideratio eſt:ait nãq́ꝫ Hippocra. in quodã libello:ꝙ attente curandũ ſit medico tẽpora anni: & quid in eis cõtingat. Diuidiť nãq́ꝫ tẽpus in quatuor partes anni ſolaris:ſecũdũ quod ſol peragrat q̃tuor puncta in circulo obliquo. Cũq́ꝫ enim intrat primũ punctũ Arietis:vel ęquinoctialẽ circuli: cõſtituitur tẽpus veris:quod tẽperatũ dicimus formaliter: ſed effectiue calidũ & humidũ. Igiť hoc tẽpore licet ꝙ tales homines intenſiorẽ caliditatẽ aeris ſuſtineãt: propter humiditatis reſolutionẽ. Ver enim tẽpus repletionis eſt. Deinde cũ ſol permeauerit tria ſigna: intrando circulũ quẽ Tropicũ Cancri nominamus: oritur æſtas:tẽpus calidũ & ſiccũ:ĩ quo minus oportet calefacere aerẽ patientũ:quãuis bonũ ſit in habitatione accendere ignẽ:propter depurationẽ aeris: ſed habitare in ſtubis & ſtuffis certe malũ eſt. Poſtmodũ intrante ſole æquinoctialẽ circulũ:& libram: tẽpus quod autũnũ dicimus:oritur melãcholicæ naturę. Tunc enim bonũ eſt habitare in ſtubis calefactis:ita quod ſæpe ſudores prouoceně. Sũme quoq́ꝫ cauendũ eſt ne frigiditas eo tẽpore corporis ſuperficiem attingat:quia humores mali congelareně: & per conſequens reddereně inobediẽtes naturę. Deinde cũ ſol intrat tropicum Capricorni:oriť hyems

dira,

dira, frigida & humida, qa vapores & fumi ex ocul tis terræ & aquis humectant aerem. Quapropter bonũ eſt eo tempore morari continue in calidis habitationibus, & bene operiri indumẽtis de pellibus vulpinis, quæ ſpecialiter in hoc morbo ſunt conuenientes. Attamen nõ ita punire licet miſeros, quẽadmodũ faciunt pſeudones medici. Hæc quantum ad primã partẽ dietæ ſufficiant. Nunc properandũ eſt ad ſecundã rẽ, non naturalẽ, quæ cibum & potũ cõprehendit. Relicto igitur ſpeculationis officio, ne perlongetur ſermo, ſciendũ eſt quod taliter cibãdus ſit æger, quod virtus nutriatur, & non morbus, vt dicit Galenus. Et illud proſequitur cũ patienti propinant cibi & potus ſubſequẽtes. In principio itaq; huius mali cõpetit regimẽ humectatiuũ, quod perficitur ex iure & ptiſana ordei, lentibus, paſſulis, amido, ſimiliter valet cibus factus ex ſeminibus melonũ, & cucurbitę, qa cõmuniter febrilis calor adeſt in principio morbi, quapropter humida cõferũt, vt ſaluetur Hippocratis dictũ i Aphoriſmis particula prima humidæ dietæ &c. Conferũt etiã carnes hędinæ, vitulinæ, caſtratinæ iuuenes, pullorum, cum ſucco granatorũ. Ex oleribus blitis, ſpinachia, borago, lactuca. Et plus cõpetunt talia cũ ſigna apparẽt coloræ aduſtæ. Potus vero ſit ptiſana hordei cum zucaro, aut ſirupus violarũ, aut aqua frigida. Si vero febris nõ fuerit multũ intẽſa, detur vinũ lymphatum. Eodẽ quoq; modo dietandus eſt patiẽs in augmento. Cũ vero puſcule exierũt ad cutis ſuperficiẽ, & grauedo aliquantulũ remiſſa eſt, tunc ſcies ægritudinẽ in ſtatu eſſe. Quare patientẽ bonis carnibus, & ouis ſorbilibus, lactuca, paſſulis, piſcibus petroſis cibare ſtudeas. Potus quoq; eius ſit vinum rubeum clarũ, bene lymphatũ. Et minus cibet̃ q̃ in principio

R

& augmento, dicit enim Hippo. in primo Aphoriſ. Quando in ſtatu eſt ægritudo, tenuiſſima diæta neceſſarium eſt vti. Neq; obliuioni tradas miſcere cũ cibis reprimẽtia acuitatẽ ſanguinis, cuiuſmodi iuiube ſebeſten, poma granata &c. Cũq; autẽ iam cœperint alleuiari acerrima & puſculæ cadere, tunc ſcias declinationem morbi adeſſe. Quare paulatim trãſire debes ad cibos ſicciores, quia in fine regimẽ exiccatũ aliquantulũ prodeſt. Semp tamen animaduertendũ eſt naturalis cõplexionis eucraſiã vel dyſcraſiam, quod ingenio periti medici cõmittendum eſt. Secundã rem naturalẽ cõdigne ſequitur tertia, quæ per ſomnũ & vigiliam ſignificatur. Somnus illorum ſit nocturnus, non tamen vltra ſex horas. Eſt enim talibus res valde cõueniens, quoniã vt teſtant principes medicinæ. Somnus virtutes naturales efficit fortes, intelligendo ſomnũ moderatũ, quia imoderatus ſomnus diſponit corpora ad peſſimas ægritudines. Vigilia vero moderata nõ minus cõfert, qa virtutes diſponit ad operationes ſuas exercendas. Superflua tamẽ vigilia corpus exiccat, & diſponit ad ethicã ſenectutis. Quare cum dolor adeo fortis fuerit, quod patiẽs nõ poterit dormire, medicus ſane põt procurare ſomnũ, cũ oleo violarũ vel nemiſario, vel cũ comeſtione lactucæ vel ſeminis papaueris. Nõ tamen vti licet ſoporiferis fortibus, cuiuſmodi iuſquiamus, mãdragora, opiũ &c. Vt igit ſatiſfaciã petitiõibus tuis, hic deſcribere decreui pomũ quoddã, quod patientibus ſuauiſſimũ ſomnũ pſtat olfaciendo ipſum, & tẽpora fricãdo cũ illo. Quo vti potes in fortibus doloribus, & nimiis vigiliis, cuius deſcriptio hoc eſt. Recipe croci opii thebaici, corticis mãdragorę ana drachmã vnã, terãtur ſubtiliter, & fiat pomũ cũ drachmis duabus, cerę albę. Quarta

res nõ naturalis, repletione & inanitione indicatur. Volens nãq; curare hunc morbũ, debet attẽdere an corpora ſint repleta vel nõ. Si repleta aut ſunt plectorica aut cacochimica. Si plectorica, qđ perpẽdere põt ex ſignis plectoriç medico notis, tũc illico flebothomãdus ẽ æger, ſi tps, virtus, ætas, & cõſuetudo flebothomiã admiſerint, qa ſm Aui. prio cañ. fen quarto flebothomia eſt vniuerſalis humorũ euacuatio multitudinẽ &c. Si vero fuerit corpus cacochimũ, pharmaco humores corruptos minuere licet poſtea indigeſta digerere, tãdẽ digeſta ſucceſſiue eradicare, nõ vna vice, vt fatui faciunt. Debet & medicus ſollicitus eẽ in pmeditãdo, an talis plectoria vel cacochimia ſit in vno vel in oĩbus mẽbris, & ne aliquã materiã ducat per incõueniẽtẽ regionem. Dicit nãq; Hippocras veritatis idagator in primo Aphoriſmo. Quę ducere oportet vndecũq; natura maxime repit, inde ducere p cõuenientes regiones. Et ex illis dictis potes iã oſtendere inanitionẽ. Multi etenim errãt in hoc morbo, cũ volũt euacuare humores per ſeceſſum, & natura intẽdit eos euacuare per aliã viã. Aut cũ faciunt flebothomiã, cũ natura iam operatur expulſionẽ materię ad cutis ſupficiẽ, & tales impediunt naturã & generant motus contrarios, q violenti nominãtur a phyſicis. Et illi plus replẽt corpora malis humoribus, q̃ euacuent. Oportet ergo, vt ſe ſtudioſum reddat medicus i hoc morbo ne naturã impediat, quia natura fortiter operat̃ in hoc malo. Quinta res eſt, motus & quies. Motus vel exercitiũ conueniunt in hoc caſu, qa color naturalis per ea cõfortatur, & augmentatur, fumos malos ex corpore expirare faciunt, corpus a ſuperfluitate mundificant. Quare laudabile eſt patientes hunc morbum gerere exercitiũ ſuaue (ſi ſaltem poſ-

ſunt)hincinde ſpaciando ante comeſtionē. Nequa-
quã tamen licet hoc fieri poſt comeſtionem. Quies
cõtrario modo ſe habet, quia infrigidat, & cõgelat
humores, iccirco ſi patientes hũc morbũ nõ poſſunt
ambulare, bonũ eſt loco exercitii vti fricatione, cũ
pãnis calidis, vel fomentationibus & balneis in ſtu-
phis, quæ omnia ſpecies exercitii ſunt. Sexta igitur
res & vltima eſt debita approximatio accidentium
animi, cuiuſmodi gaudiũ, triſtitia, timor, ira. Ira nã-
que calefacit, quare diſſoluit & ſubtiliat. Cõtrarium
vero timor & triſtitia faciũt. Quare oportet remo-
uere ea quæ infirmũ habẽt mouere ad animæ acci-
dentia iã enarrata. Quorũ duæ ſunt cauſæ, obiecta
ſcilicet & affectus. Multum quoque valet apud infe-
ctos ſolacioſis verbis incedere, ne ingruat pfunda
cogitatio de rebus triſtitiæ & timoris. Nã fere oẽs
inclinati ſunt ad tales animi motus, ratione humo-
ris melancholici in hoc malo peccantis.

Remedia curandi morbum Frantzigenum
per potiones. Caput ſextum.

SVperius publicaui tibi modũ operationis medi
cinæ in tribus conſiſtere, dieta ſcilicet, potione
& chirurgia. Expedita igit̃ prima parte, iniciã-
da erit ſecunda, in qua tibi monſtrabo modũ curãdi
morbũ præfatũ per potiones, intelligendo per po-
tionẽ omnia quæ per os ſumuntur in quacunque ſub-
ſtantia fuerint. Nihil enim te docere præſumã, niſi
quod ratione, auctoritate & experimẽto probaui.
Scias tamen quod cura huius mali difficilior eſt in
hodiernis diebus, q̃ nuperrimis fuit. Quod perpen-
dere potes in multis, qui elapſis annis aliquibus fa-
moſi fuerunt in ipſius cura, nunc autẽ paruũ profice
re valentes, cuius cauſam ego aſſigno duplicẽ. Pri-
mam ſcilicet Saturni efficax dominiũ, quod iã ſibi

vendicauit exquo materia poroſitatibus imbibita, congelatur & in lapideitatē conuertitur, quod vix remediū ſatis efficax inueniri poteſt. Secūda cauſa, quia homines amplius nō abominātur id malū, q̄re nolūt perſequi bona cōſilia & ſuſtinere dietā bonā.

Remedium primum & principaliſſimum.

SApiētis artificis eſt ordinate procedere in operationibus ſuis, ſic quod primo prima pertractētur, media poſt, & demū vltima, quæ ſunt finis. Igitur ante omnia oportet mediū allicere & exhortare laborantem hoc malo recurrere ad glorioſum & excelſum deū, qui eſt fons & origo principium & finis omnium, qui ſolus languores ſanat (vt Ioānes Meſue proteſtať). Facinora nāq; noſtra ſæpiſſime ſunt cauſa infirmitatis noſtræ, quāobrem inuocandus eſt Ieſus, vt ignoſcat, Maria ſemper benedicta virgo mater eius, vt miſericordiam imploret. Impoſſibile nāq; eſt curare morbū eius cauſa adhuc remanente, approbante hoc Galeno noſtro.

Medicina minoratiua materiæ peccantis in hoc morbo.

IN principio huius morbi detur medicis minoratiua materiæ. Et nō in declinatione, vt aliqui volunt, quia per hoc impeditur natura, & attrahiť ad interiora, id quod a natura tendit ad cutis ſuperficiem. Hoc tamen intellige, ſi venerit aliquis quem in breui inuaſit id genus peſtiferum, & huius medicinæ deſcriptio ſit talis. Recipe caſſiæ nouiter extractæ vnciam ſemis, electuarii de ſucco roſarum, electuarii diacatholicorū anna dragmas duas dragaganti grana quatuor, fiat hauſtus cum vncia vna aquę boraginis. Et propinetur in aurora actualiter calidus, & patiens ieiunet quatuor horas.

Aliud fortius.

SI vero per longum tempus durauerit, & tibi videtur habere medicinam minoratiuã fortiorẽ, Recipe caſſiæ extractæ cum aqua lactis vnciã vnam, epithimi, thimi, ana ſcrupulum vnũ, reubarbari agarici ana ſcrupulum dimidium, ſalis gemme, grana duo aqua lupulorum vnciam vnam, fiat hauſtus & propinetur vt prius dictum eſt.

Digeſtiua.

CVm autem hoc factum fuerit, te vertas ad materiæ digeſtionem, propinando per aliquos dies potum iſtũ mane & ſero, quouſq; in vrina ſignum digeſtionis apparet, cuius Recepta talis ẽ. Recipe ſirupi de endiuia, ſirupi de fumo terræ, ſirupi de cicorea, ana vnciam vnam aquarum, lupulorum, caſcutæ, boraginis bugloſſæ, ana vnciam vnã cum dimidia. Dentur omni vice tres vnciæ.

Aliud.

REcipe florum boraginis, bugloſſę, valerianę, thimi, ana manipulum vnum, radicum cicoreæ, endiuiæ, feniculi, ſeminum cõmuniũ frigidorum, ana manipulum dimidium, lupulorum, abſinthii, cuſcutæ, chamæpitheos, ana manipulũ vnũ cum dimidio. Buliant in libris aquarũ octo, vſq; ad cõſumptionem medietatis, & addatur zucari libra vna cũ dimidia, & coquãtur vſq; ad ſpiſſitudinem. Doſis eſt vncię duæ cum aqua lupuli omni mane & ſero, & tardet cibum aſſumere per horas tres.

Aliud cum materia multum fuerit groſſa & inobediens & quaſi chronica.

REcipe ſeminis feniculi, aneti, ana vnciã vnã, polypodii, quercini recentis drachmas tres. Hæc omnia iaceãt per noctẽ vnam in aceto, deinde coquãtur in libris aquarũ tribus vſq; ad cõſumptionẽ medietatis. & collaturæ addantur ſucci

fumiterræ, ſucci lapacii acuti, ana vncias quatuor. Quibus omnibus depuratis, fiat ſirupus cum melle librarū triū & aceto in quo ſteterunt radices. Dentur mane & ſero vnciæ duæ cum aqua decoctionis feniculi & maxime iuuabit.

Medicina eradicatiua.

CVmq; apparebit digeſtionis ſignū, licet eradicare materiā peccātē, nō tn̄ pharmaco forti, ne plus attrahas ad inferiora q̄ educes p eradicationē. Des igitur mane hoc electuariū. Reci. electri indi electuariū de ſucco roſaceo ana drachmā vnā & ſemis dragaganti quattuor grana. Aliud.

REcipe electuarii hamech drachmas tres aut quatuor ſecūdum quod tibi videbitur expedire, minuendum namq; & augēdum eſt quare medicus requiritur diſcretus in illis. Vel ſic.

REcipe pillularū de fu. terrę pillularū de lap. lazuli ana drachmā & ſemis, agarici trociſcati ſcrupulum ſemis, fiant pillulæ, xiii. & dentur in introitu lecti.

Item pillulę de reubarbaro laudātur in hoc caſu ſimiliter & pillulę de lap. armeno, vel pillulę idi &c.

Deſcriptio pillularum conferentium in hoc malo & ſunt expertiſſimæ.

REcipe yere rufini curtarici impialis ana dracmā vnā, turbit cologntidę hermodii, ana dracmā ſemis, eſulę ſcrupulū vnū, maſticis, bdellii ana ſcrupulū vnū & ſemis ſeminis feniculi, aneti ana ſcrupulū ſemis, pulueres illarū cōficiātur cū electuariis ſupradictis, & dētur vndecim vel tredecim, aut minus aut plures ſecundum quod exigit neceſſitas.

Medicinæ expellentes puſculas ad periferiā cutis cum ſint difficilis exitus.

HIs actis oportet iuuare naturaȝ ſummo ſtudio, quod puſculæ educantur ad ſup/ficiē cutis. Quod hac lege abſolues. Pa/tiens inter ſtuffam vel balneū factum, vt patebit infra, ſumat quoqꝫ in eo hauſtū vnum potus infraſcripti, & hoc fiat per tres dies ad omne minus. In exitu quoqꝫ balnei cooperietur pā/nis, ne ſubito infrigidetur. Tardet & poſtea come/ſtionem per duas horas.

Deſcriptio balnei conferentis in hoc caſu.

REcipe ebulorum, brancæ vrſinæ, ſeminis lini, maluæ, calamenti, mellíloti, camomille ana manipulum vnum, buliant in aqua, & caueat patiens, ne ſe humectet, quia malum eſt.

Aliud balneum.

REcipe biſmaluæ fœnugreci, origani, vrticæ, iuniperi, peritariæ ana manipulum vnum.

Deſcriptio decoctionis educentis puſculas.

REcipe ficuum citrinearū vncias ſeptē, lacte ablutas drachmas quinqꝫ, lenitū excorticis drachmas tres ſe. aniſi feniculi, dragaganti ana drachmas duas & ſemis. Coquantur in libra vna & ſemis aquæ donec remaneat pars tertia, de/inde coletur & dentur vnciæ duæ.

Aliud.

REcipe lentium excorticarum dactylorū im/maturorum dragaganti ana vnciam & ſe/mis, buliant in aqua pluuiali, quantum ſuffi/cit & propinetur colatura.

Quid amplius agendum ſit.

HIs omnibus factis, puſculis quoqꝫ expul/ſis, ſollicitus eſſe debet medicus ne con/uertantur in vlcera & excoriationes. Quare cōtinuo adminiſtrare debet de/

coctionem epithimi, quam Ioannes Meſue ſcribit. Similiter de tertio in tertiũ diem vti debet balneis ſupradictis, propinando ante introitũ balnei drachmam vnã, tiriace vel mitridati, quę valde conferũt, & mirabiliter proſunt. Ego nãq; vidi quandam matronam tiriaca curari, cui omnia alia remedia nihil profuerunt. Cũq; ita laboraſti per triginta dies, & patiens nõ curatus eſt, ſignum eſt, quod materia eſt nimis furioſa, & vix ſolo potu curabilis. Quarẽ oportet vt illico te vertas ad vnguẽta illa ſaluberrima, cum quibus multos curaui, vngendo quotidie bina vice, iuncturas in parte domeſtica, & in paucis diebus cadent puſculæ, niſi pugnet fortuna.

Deſcriptio vnguenti.

R, Ecipe ceruſæ vnciã vnã thuris, maſticis, litargirii ana vnciã ſemis, olei roſarũ loti, cũ pluribus aquis, & ducti diu in mortario plũbi cũ piſtillo plũbeo, quantũ ſufficit ad incorporandum.

Aliud.

RE Ecipe olei laurini, olibani, cerę nouę ana vncias duas, auxungię porcinę drachmas q̃nq; ſalis cõmunis vnciã vnã, ſucci fumiterrę, ſucci plantaginis, ana vncias quatuor, fiat vnguentũ.

Item vnguentum citrinum, vnguentum aureum, & apoſtolorum valent in hoc caſu.

Aliud vnguentum efficax valde in cruſtoſis & peſſimis puſculis.

RE Ecipe butiri recentis, terbentinæ, auxungiæ gallinæ, olei violarum ana vncias duas, litargirii plũbi vſti, ceruſæ, aloes epatici ana vnciam & ſemis, fiat vnguentum.

Vnguentũ ſanans plagas & veſtigia q̃ remanſerũt.

RE Ecipe oſſium aduſtorum, ſtercoris cumi, amidis, lupinorum, coſti, ariſtis rotundæ ana fiat

vnguentum cum auxungia porcina.

Item fricatio cutis cum furfure tritici multum valet in hoc caſu.

Hic ſubnotentur vnguenta empericorũ, Argento viuo commixta.

INers vulgus nõnunquã peritiſſimos medicos floccipẽdere nõ veretur cũ putãt quod eis lateant illa vnguenta, quibus medici porcini corpora inungũt. Certe dico tibi, quod nõ ſunt eis abſcondita, imo autem manifeſta, ſed propter nocumenta illorum eis vti nolũt. Deſcribam igitur tibi aliqua vnguenta illorũ medicorũ, vt ſentias, quod nõ ſint medicis ſecreta, quẽadmodũ fatent̃ illi emperici.

Vnguentum.

REcipe ſalis armoniaci drachmã vnã, baccarũ lauri vnciã vnã, aquæ vitæ vnciam & ſemis, thuris, litargirii ana drachmas duas, argenti viui extincti drachmas tres, auxungiæ porcinæ recentis quantum ſufficit. Aliud.

REcipe argenti viui extincti: climiæ argenti: ſulphuris viui: thuris: litargirii ana partes æquales: terantur: & ponãtur omnia in forti aceto: & iterũ exiccantur: poſtea terantur ſup lapidem cũ oleo roſaceo quantũ ſufficit. Aliud.

REcipe zinabrii picis Græcæ: ana drachmas duas: ſucci allei vnciam vnam: auxungiæ porcinæ vncias duas: argenti viui extincti: ſalis cõmunis ana vnciam ſemis terantur ſuper lapidem & fiat vnguentum. Aliud.

REcipe radicẽ calami aromatici: radicẽ men. radicem zedoariæ ana vnciam ſemis: baccarũ lauri vncias duas: argenti viui drachmas tres: olei laurini: olei roſarũ ana quantũ ſufficit.

Aliud.

RΕcipe ceruſæ:litargirii ana vnciã ſemis:ſan⸗guinis draconis: myrrhæ: maſticis olibani: ana drach.duas cãphorę drachmã vnã:argẽti viui drachmas q̃tuor:auxũgię porcinæ:olei lau⸗rini:olei oliuarũ ana vnciã ſemis:fiat vnguentũ.

De ſedatione dolorũ. Cap. VII.

MVltotiens euenit ꝙ patiẽtes hũc morbũ ſæuiſſimo dolore infeſtãtur: & p̃ſertim illi qui mendoſa cura curati ſunt ab illis medicis ſupradictis: quare redit dolor & tuberoſitas in mẽbris:& cõiter in fo⸗cilibus manuũ & pedũ &c. Vt igi᷑ sermõi parcã ſcire debes:qđ dolor tripliciter ſeda᷑:primo p cauſę ab⸗ſciſionẽ:ſcđo p reſolutionẽ:tertio ꝑ ſtupefactionẽ. Quãtũ igi᷑ ad primũ attẽdere debet medicus:vt ab⸗ſcindat cãm doloris:quæ ſ̃m Auic.nihil aliud ẽ:quã mala cõplexio vel mala cõpoſitio mẽbri imprimẽ⸗tis:& recipientis. Abſcindere igitur debet medicus hãc malã cõplexionẽ mẽbri mittentis &:recipientis potionibus euacuationibus:diæta vnguẽtis:fomẽ⸗tationibus &c.de quibus infra deo dãte exꝑta vide⸗bis remedia. Secũda vero dolorem ſedantia ſunt illa:quæ reſoluendo illũ mitigant: quorũ quædã id operãtur a complexione: quædam a proprietate. Et ex his ſunt:camomilla:mellilotũ:origanũ:ſerpil⸗lum:malua,biſmalua:fœnũgrecum:ſemen lini:ruta: ciminum:ſanſucus:calamentum &c. Tertia vero dolorem ſedãtia ſunt ea, quæ auferunt ſenſibilita⸗tem mẽbri:& vocãtur a medicis nartotica: quibus non licet vti:niſi cum magna cautella cum cætera nil proficiunt: ſunt enim res imminentis periculi. Vt igitur rem complectatricem habeas aliqua prę⸗electa remedia oculis tuis ſubiiciam.

Proceſſus ſedandi dolorem in materia calida & primo ſiruppus.

CVm mala complexio calida fuerit cauſa doloris, adminiſtrabis hunc ſirupum mane & ſero, cuius deſcriptio hæc eſt. Recipe endiuiæ, lactucæ, lupulorum, lenticularum, aquæ coriandri ana vnciam vnam, roſarũ, ſticados, radicis feniculi, pedis coruini, ana vnciam ſemis, zucari libram vnã, ſucci endiuiæ, ſucci citoniorum, & granatorum acetoſorum, ana vncias duas, aquæ libras duas, coquantur ſecũdũ verã artẽ, & cõdant cũ ſpodino & ſandalis.

Euacuatio.

REcipe catatarticis imperialis, diaprunis, electuariũ de ſucco roſarũ, ana drachmã vnam cum dimidia dragaganti grana tria, propinetur in aurora cum aqua endiuiæ, & ieiunet patiens tum per quatuor horas.

Confortatio membrorum.

DIebus ſequentibus accipiat mane & ſero huius confectionis rotulam vnam. Recipe ſpecierum triaſandali, ſpecierum diarodon abbatis, ana vnciam cũ dimidia, zuccari vncias octo, fiant rotulæ.

Fomentatio bona.

REcipe foliorũ roſæ, endiuiæ, camomillæ, buliant in aqua, & fomentetur locus cum illis, poſtea vngatur tali vnguento. Recipe olei roſarũ vncias duas, ſeminis lini, fœnugreci ana drac mas duas, pinguedinis gallinæ vnciã & ſemis, camphoræ drachmã & ſemis, fiat vnguentum.

Si vero materia doloris declinat ad latus frigiditatis.

REcipe radicum feniculi, vnciam vnam ſeminis aniſi, feniculi ana drachmas quatuor, fo-

liorum ſaluiæ ſiccatum drachmas quinq́, roſarum drachmas ſeptē, ſticados arabici drachmas ſex polipodii drachmasduas, mellis diſpumati librasduas aceti ſquiliti, vncias duas, fiat ſiruppus, de quo omni mane dentur vnciæ duæ. Euacuatio.

RECipe benedictę lax vnciam & ſemis, electuarium indi, drachmas duas, trociſcos alahandel ſcrupulū ſemis, fiat bolus. Vel ſic.

RECipe pillulatū de hermodactylis drachmā vnam fiant pillulæ vndecim cum electuario roſaceo. Et multa alia quæ prudens medicus hoc in caſu ordinare poteſt, ſecundum quod ſibi videntur tollerare, ętas, virtus, tempus & cōſuetudo.

Fomentationes.

RECipe melliloti, biſmaluæ, fœnugreci, camomillæ, ana manipulū vnum, decoquantur in aquā & fomentet locus. Calida quoq́ hæc omnia expreſſa ponantur ſupra dolorem.

Aliud.

RECipe brancæ vrſinæ, maluæ, ſeminis lini, mercurialis, ordei ana pugillos duos fiat vt ſupra dictum eſt.

Vnguentū ſedans dolorem, & mollificans nodos in lapideitatē conuerſos.

RECipe olei amygdalarū dulciū vnciam vnam & ſemis, pinguedinis anatis & gallinæ, ana vnciam ſemis, mucilaginis, fœnugreci, extractæ cum aceto drachmas ſex, ceræ albe parū fiat vnguentū, quo vti debes facta prius fomentatione, & emplaſtris cum malua biſmalua &c. fiat igitur illud ꝑ tres dies, habeas marchaſitā ignitā, quę forti aceto irroretur, & ſuper vaporē illū membrū læſum expande, & ipſum ex illo aceto laua. Et hoc duobus diebus facto, ad fomentationem primam cum vnctione illa

reuertere. Et ſic alternatis vicibus vnctionē & eua-
porationem cum marchaſita reiteras.

Vnguentum ad materiam groſſam.

REcipe caſtorei, myrrhæ, coſti ana puluerizen-
tur, & fiat vnguentum molle cū oleo roſaceo.

Aliud bonum.

REcipe ceræ, olei antiqui, olei irini ana vnciam
vnam, fiat vnguentum.

Aliud & eſt quoddā nobiliſſimū ſecretū.

REcipe vulpem pinguem excoriatā, inteſtinis
etiā euulſis, & impone de armoniaco, galba-
no, bdellio, thure, maſtice, ana vncias quinq;
fœnugræci, ſeminis lini, radicis alteæ, ana vnciam
vnā, pinguedinis vrſi pinguedinis gallinæ & anſe-
ris, ana drachmas duas ſuetur & aſſetur in veru, &
qđ inde diſtillať, vſui reſerueť, qa certiſſimū eſt.

Modus adminiſtrādi medicinas ſtupefaciētes.

SI vero cū omnibus illis dolor nō ceſſa-
uerit, & æger ad virtutis deſtructionē
timetur peruenire, cū magna ſollicitu-
dine te trāſire oportet ad narcotica, q̄
ſtupefaciēdo ſenſum mēbri auferūt, &
ſic dolorē ſedāt. Eorū autē iuuamentū non ſine ma-
gno nocumento eſſe pōt. Ait nāq; Galenus, quod
vſus taliū nō eſt niſi inſtare ad ſyntoma, augent.n.
hæc diſpoſitionē hanc & eā difficile ſolubilē operā-
tur, virtutē debilitādo, calorē, & ſpiritū obtūdēdo,
ſuffocando & detingendo, maxime ſi recentia ſint.
Ex quibus patet, quod male agunt emperici qui cū
illis operantur, gloriantes in hoc cū dicunt, hūc ho-
minem curaui à doloribus ſuis quem omnes docto-
res non potuerunt curare. Ach quid curaſti, nōne?
in poſterum videbis. Certe ita gloriantes & deli-
rantes ſunt ſynonima. Eſt nāq; commune omnibus

nihil ſcientibus quod ſe omnia ſcire arbitrãtur. Pe-nam igitur pauca remedia ſtupefactiua cum ſuis be zoarticis ipſa narcotica rectificanda.

Vnguentum.

R Ecipe opii, croci, ana drachmam vnã, ceræ albæ, drachmas duas, olei roſarũ vnciã vnã, fiat vnguentum.

Aliud fortius.

R Ecipe opii thebaici, corticis mãdragorę, radicis iuſqami, ana drachmas duas, ſpice nardi, croci, ana drachmã ſemis, olei nenuphariis, olei roſarum, ana vnciã ſemis, fiat vnguentum.

Canon notandus.

C Vm volueris narcoticis vti, primo icipias a leuioribus, vt oleũ nenufarinũ, iuſqami, violarũ, poſt ea vertas te paulatim ad fortiora. Item partes corporis inunctæ cũ illis poſt horam aceto irrorentur, & ſuauiter fricentur cũ pãno calido, ſufficiãt igitur dicta.

Caput octauum.

E Xpeditis duabus partibus operationis medicinæ in hoc morbo, diæta ſcilicet & potione, ſequitur nũc tertia, quæ eſt operatio manualis, vel chirurgia de curãdis vlceribus & reliquiis puſcularum dimittam igitur breuitatis cauſa varias demõſtrationes in hoc caſu conferentes, in primis nãq; non propoſui tam prolixum ſermonẽ producere. Scias igitur, quod vlcerum illorum, quædam ſunt aperta, quædam abſcondita ſub cute, & ſunt nodi, de quibus ſupra audiuiſti, qui cum maturati ſunt, in vlcera maligna conuertuntur. Paucas igitur conſiderationes penes illa vlcera te ſcire nõ pigeat. In primis nãq; cõſiderare licet complexionẽ hominis, quæ ſi bona fuerit, vlcus erit facilis curæ, ſin minus

contra. Secundo conſiderandũ eſt membrũ mandãs quod cõmuniter eſt epar, interdũ vero cerebrum & nerui. Quare oportet vt ſpeculatiuus ſit volens curare illa. Tertio conſiderandũ eſt vlcus ſecũdũ tres dimenſiones, longitudinem, latitudinem, & profunditatẽ. Quarto operatio cõſiderãda eſt quę oĩa dimitto eruditis in hac ſcientia relinquẽdo tibi remedia expta, cũ qbus ego curaui vltra ducẽtos hoĩes.

Primum remedium.

QVotidie dentur patienti vnciæ duæ ſiruppi de epithron, cum aqua agrimoniæ, & fumi terræ ana vncia vna.

Secundum.

IN prima quadra lunæ, permittẽtibus, tempore, ætate, & virtute, detur id laxatiuũ. Recipe caſſie extracte vnciam vnã, electuarii hamec vnciam cum dimidia.

Tertium.

IN vltima quadra, eodẽ modo detur id laxatiuũ. Recipe pillularũ de fumo, drachmam vnã ierc rufini, ſcrupulum vnum, fiant pillulæ tredecim obſeruatis omnibus quæ ſuperius narrata ſunt.

Quartum.

QVotidie fomentetur vlcus apertum cũ aqua decoctionis barbæ ſyluanę, agrimonię, chelidonię & lappacii acuti. Si vero non apertum fuerit, aperiatur cum ferro ignito.

Quintum.

POſt fomentationẽ mundificetur vlcus hoc vnguento. Recipe farinã ordei, ariſtologiæ rotũdæ ana vnciã & ſemis, mellis roſarũ vncias tres fiat vnguentum & ſuperponatur cum petra lini.

Aliud fortius.

REcipe brioniæ ariſt. rotundæ ana vnciã dimidiam ſalis nitri, tartari albi, ana drachmã vnã mellis quantum ſufficit.

Sextum.

Mundificato

MVndificato vlcere, vtere hoc vnguēto quod facit naſci carnē. Recipe thuris, maſticis, ſanguinis draconis, ſarcocollæ, ana drachmas duas calaminaris hæmatitis, ana drachmā vnam, Litargirii vnciā dimidiā plumbi aduſti, drachmam vnā & ſemis, ceruſę, tucię ana vnciā vnā, fiat vnguētum cum oleo roſarum quantū ſufficit.

Itē vnguētū citrinū, fuſtū & apoſtolorū optie valēt.

Item vnum ex ſecretis eſt, proicere in vlcus pulueres herbæ barbę ſyluanæ, qa mirabiliter & pluſq̄ credi poteſt: valet.

Et ſi vlcera ſunt valde dura, & melancholica, poteris addere huic vnguento ſupradicto dimidiam vnciam dragaganti.

Septimum.

DEſcriptio optimi vnguēti atq; mirabiliter ſanātis, & ſigillātis vlcera maligna, quod nō minus remouet quoq; cicatrices breuiſſimo qdē tēpore, facies aūt ſic. Recipe ſanguinis hominis ruſi, libras duas (nō tamē oportet ipſum ſanguinē ſumere ab vno tm̄ homine, ſed a pluribus hominibus, qa tāta quātitas incōparabilis eſſet ab vno homie) aloes epatici, drachmas quatuor, ſarcocollæ librā dimidiā, ſerapini, armoniaci, galbani, picis, maſticis thuris, maſculi, terbētinæ, boli armeniaci, ſanguinis draconis, olei roſatū, cerę, omniū ana vncias q̄tuor. Liquefactis ſingulis, buliāt & fiet optimū vnguētū. Quo vtere vt ſupra ſufficiēter dictū ē. Præualet.n. omnibus cæteris qbuſlibet vnguentis & emplaſtris vt tu quoq; proteſtaberis, ſi probare tentaueris.

Octauum.

MEdicamen valēs ad neruos, ſpaſmatos, cōtractos. In hac ægritudine.n. plerūq; ſpaſmant̄ nerui, & cōtrahuntur chordæ. Quare huic accidēti ita ſubuenis, Recipe adipis gallinę, anſeris,

medullarũ vituli,bouis, cerui,vrſi, vulpis, cũ illorũ auxungiis,ana vnciã dimidiam,armoniaci, bdellii, galbani ſtoracis liquidæ ana drachmas ſex olei de lilio drachmas duas,aceti paululũ, fiat cerotũ cum mucilagine ſeminis lini,fœnugræci,& cætæ quantum ſufficit.

Nonum remedium.

EPatis regio epitimet̃ cũ hoc epitimate, quod recipit ſandali albi & rubei ſpodii ana drachmas duas,abſinthii drachmã vnã,terãtur & fiat ſcutũ cũ cera. Similiter & occipitio ſuperponendus eſt ſacculus iſte. Recipe anthos, maioranæ floris ſticados arabici,ana vnciã ſemis. Hæc etiã fiant cęteris membris ſi timetur ex eis influxus ad vlcera. Quia illis affluentibus difficillime curabitur vlcus.

Decimum quod remouet maculas & reliquias remanſas.

REcipe ceruſæ lotæ amidi,farinæ fabarũ,cicerorũ,faſcelorũ,dragagãti, his omnibus pulueribus fiat vnguẽtũ cũ lacte muliebris & vngãtur veſtigia & maculæ,& cito abibunt.

Vndecimum remedium.

SEcretũ chariſſimũ ad vlcera virgæ cũ amplius nulla ſpes eſt,cũ quo ego ſæpius famã, & pecuniã impetraui. Quod ſic fit. Recipe puluerũ barbæ ſyluanæ vnciã vnã, myrrhæ thuris ana drachmas duas,oſſis ſepiæ drachmã vnã aſpergatur cum eo vlcus &c.

Concluſio.

HAbes iã ea quæ iã dudũ promiſi amicis & fautoribus quibuſdã optimis quæ ſi ad te puenerint,bona mẽte ſuſcipias rogo. Neq; etiã vilipẽdere velis hũc libellum,rudi ſtilo, & minus q̃ elegãter exaratũ. Ego enim quãuis amator elegãtiæ,nõ curo linguæ ornamẽta,quia homines nõ curãtur ab illis,vt

teſtat̃ Cornelius Celſus medicorũ exornatiſſimus cum dicit, Morbi nõ elegãtia, ſed remediis curãtur. Quapropter fructũ pro flore capere velis obſecro. Si vero id opuſculũ(quod vix aberit)manus oſorũ inibit, defendet me Valerii Maximi dictũ cũ ſcripſit hæc verba: Nõ eſt tanta felicitas quæ malignitatis dẽtes vitari poſſit. Non enim alterius opinionis id perfeci, quã vt amicis placerẽ, & cũctis hoc morbo laborãtibus, grata cõmoda publicarẽ. Vtiliora ꝗppe illa dicta ægrotãtibus, quã ſi ſcripſiſſem raptum Ganimedis, & colloquia ipſius cũ Ioue, aut Aeſculapii & Herculis litigiũ &c. Sit ergo finis opuſculo: Deo vero ſemper glorioſo & benedicto laus & victoria in æuum. Amen.

Finis epitomes de vlceribus
Laurentii Phriſii.

LECTORI S.

Ne ſubſequentes inutiliter vacarent chartæ, adiecimus quoq; iſtis pharmacis antidota, ꝗbus curãtur qui malã potionẽ(vnde graues ſæpe oriũtur infirmitates)ſumpſerint, ex Scribonio Largio, qui inter medicos veteres non minimum locum poſſidet.

Ad cicutam.

CIcutã ergo potã, caligo, mẽtiſq; alienatio, & artuũ gelatio inſequit̃, vltimoq; præfocãtur qui eam ſumpſerũt, nihilq; ſentiũt. Adiuuari aũt debẽt in initiis vino mero ſubinde quãplurimo caldo, & per ſe, & cũ pipere, & cũ ſtyrace poto. Atqui maxĩe ꝓdeſt lac aſininũ datũ, ſi minus, vacinũ, aut quodlibet. Oportet aũt & aluũ acri cluſtere ducere eorũ & ſup̃ vẽtrẽ imponere farinã extra ordeaceã, vel triticeã coctã ex vino caldã.

Ad Opium.

OPium potũ, quod quidã meconiũ vocãt ab odoris grauitate intelligiť papaueris.n.viridis, cuius ſuccus ẽ, qualitatẽ repreſentat. Facit aũt capitis grauitatẽ, gelationẽ & liuorẽ artuũ, ſudoreſq; frigidos manare. Præterea ſpirationẽ impedit, mentẽ ſoporat, ſenſuſq; ab alienat. Adiuuari porro debẽt qui biberũt, aq̃ cũ oleo in vinũ admixtis, ſæpius datis, & frequẽter reiectis p pinnã aut loꝝ vomitoriũ, Prodeſt & vini cyathus, & paſſi & olei cyathus eadẽ rõne datus. Itẽ vinũ & acetũ pari mẽſura datũ ex aqua mulſa cũ roſa eius mẽſuræ, ita vt iſta ſubinde cogant reiicere. Præterea caput roſa & aceto ſine intermiſſiõe cureť, eorũq; pedes aſſidue fricenť manibus ſiccis, aut linteo aſpero inuolutis. Prodeſt & ſinapi ex aceto tritũ circũdatũ pedibus cruribuſq;, & a ſomni tẽpore prohibere ne obſopiantur.

Ad Altercum.

ALtercũ, quod Græci υοσκυαμον vocant, qui biberũt, caput graue veniſq; diſtẽtũ habẽt, mẽte abalienabunť cũ quadã verborũ altercatione, inde.n.hoc nomẽ herba trahit altercũ, poſtea ſopiunť, & oi ſẽſu carẽt, liueſcẽtibꝰ mẽbris eorũ. Adiuuanť aũt lacte poto aſinino q̃plurimo, vel quodlibet alio recẽti p ſe, vel decocto. Sed ii prius aqua mulſa ſępius pota cogant p pinnã reiicere. Opio læſi ſimiliter curenť.

Ad Gypſum.

GYpſo poto ſtomachus, vẽterq; dolore vaſto vrgeť, frigidus ſudor ſubſequitur, oculi ſanguilẽti conſpiciunť, vrina alba reddiť, cõcreſcit in aliqua pte vẽtris qđ potũ eſt, & tactu q̃ſi ſanũ pcipiť. Adiuuari aũt debẽt q his malis vexant, lixiuio e ſarmẽto-

rũ cinere facto quãplurimo poto, Itẽ aqua thymũ, aut origanũ decoctũ habẽte. Ad ſpumã argẽti.

SPuma argẽti pota, q̃ Græci λιθαργυρον dicũt, vẽtris infert grauitatẽ, iſlãmatio/nẽ, poſtea dolorẽ cũ vrinæ difficili exi/tu, ꝓcedẽte tẽpore, coloris q̃dẽ q̃ſi plũ/bei ſunt, ꝑcipuæ hæc deformitas circa faciẽ deprehẽdit. Supputãt aũt plurimæ ꝑtes eorũ. Adiuuant ſm reiectionẽ aqua mulſa, acriq; curatio ne, pipere, myrrha, apii ſemine, põdere pari in vnũ mixtis, ex eoq; medicamento den. põ. vnius dare cũ vini cyathis tribus quatuor ve cotidie potis.

Ad ceruſſam.

CEruſſa, quã Græce ψιμμυθιον vocãt, qui biberũt facile deprehẽdunt, linguã.n. al/bã habẽt, cõmiſſuraſq; dẽtium albificã/tes. Preterea nauſeãt, reiiciũt poto me/dicamẽto, caligãt, magis, magiſq; verti gine quadã vrgent. Poſtea ſpiritus via intercludit: & ꝑfocant. Adiuuant aũt poſt vomitũ ab oleo, vel ab aqua mulſa, cremore ptiſanę caldo largiore ac/cepto, ſed bñ vncto. Itẽ lacte cũ melle poto. Facit & malua diſcocta, cõciſa, ſale & oleo pipereq; cõdita: & pro ſorbitione data ꝑ ſe, vel cum vrtica, herbaq; mercuriali. Proſunt & nucleorũ ꝑſicorum interiora ex vino trita atq; pota q̃ plurima. Itẽ lixiuia calda ex cinere ſarmẽtorũ facta. Ad coriandrum.

COriãdrũ datũ apparet quidẽ ab odore ſpirationis totiuſq; corporis. Redolet enim & hoc herbã vt infectũ. Intelligit aũt ex guſtu. Facit porro raucitatẽ, & mẽtẽ mouet. Adiuuari aũt debẽt q bibe rũt ex vino mero atq; plurimo, vel aqua maria, vel muria dura pota, Itẽ ouis anſerinis ſorbilibus plu/

rimum ſalis habentibus, vel iure gallinaceo, agnino ue quã pinguiſſimo, & ſalſiſſimo per ſe poto.

Ad leporem marinum.

LEporis marini guſtus nõ abſimilis illotis piſcibus, aut etiã putẽtibus, qui ſumpſerunt aũt ſtomacho veſicaq; adficiũtur, ita vt vrinã quidẽ difficulter, & cum dolore, purpureiq; coloris reddãt. Stomacho itẽ tẽto & dolẽti ſunt, aureſq; ab oĩ eſca, pcipuę piſce. Nauſeãt ꝑterea & ſubinde reiiciũt ſpumoſa, iterdũ billioſa aut ſanguilẽta, & maxime cũ ſimulauit, aut nominauit aliquis piſcẽ in ſomnis littoris pulſi fluctus videnť ſubinde audire. Oculi eorũ exulcerãtur, genæ inflãtur. Coloris mali, & veluti plumbei fiũt, minutatimq; per tabẽ quaſi phthiſici cõſumuntur. Adiuuari aũt debẽt hoc malo circũuenti lacte muliebri, vel eqno, vel vaccino, aut aſinino quã plurimo cotidie ꝑ ſe, aut cũ melle ſumpto. Prodeſt & maluæ ſorbitio bñ vncta & ſalſa. Itẽ proſunt malorũ punicorũ grana aſſidue data. Bene facit & pix cedria, ſi qs inde bina, terna ve cochlearia eius ſumpſerit ꝑ ſe, vel ex paſſi cyathis duobus tribuſue. Itẽ benefaciũt iuniperi tritæ quãplurimo cũ paſſo, aut per ſe datæ.

Ad Salamandrum.

SAlamãdra qbus data eſt, lingua exaſperať, corpus inualidũ fit, præter hoc torpet rigoribus quibuſdã, & liuoribus qũ maculis variatur. Adiuuari autẽ debẽt quibus impacta eſt melle quãplurimo per ſe, vel cũ reſina ex pinu, cuius etiã tenera folia cũ herba, quã Græci χαμαιπίτυν appellãt, decocta ex aqua mulſa proſunt. Itẽ lini ſeminis farina ex aq̃ mulſa ſumpta quãplurimum bene adiuuat.

Ad Aconitum.

Aconiti guſtus ē auſter atq; ſubamarus. Potū autē protinus facit corpus graue & diſplicēs. Mordet aūt ſtomachū, & cor adficit, itaq; ſudor eueſtigio inſequitur, multus & frigidus, maxime circa oculos & frōtē apparet. Inflātur inteſtina, & vēti plurimū emittūt, qui biberūt, capitiſq; dolorē habēt cū vertigine quadā, aſſidue quidē, ſed præcipue cū ſe e lectulo leuare conantur. Propriū eſt autē huius mali medicamēti protinus liuidos articulos & artus facere. Sed adiuuātur facile q̄ id ſumpſerūt, ruta quāplurima pota cū vino, itē iure gallinæ pinguis vel bubulæ. Prodeſt & his vinū chamæpythyn decoctā in ſe habens, itē acetū melle mixtū in quo ferri ſtercus, quod σκωριαν Græci vocāt, vſtum, prius inferueſcat ſæpius, & ita detur. Itē proficit abrotoni pondo ſextās ex vino datū, & origani pōdo ſextans eodē modo datū. Præcipue autē adiuuabit, ſi quis coagulū leporis, hinuli, & porci in vnum miſcuerit, & dederit ex vini hemina aut cyathis tribus den. pon. vnius vel victoriati pondus.

Ad Cantaridas.

Cantarides guſtum & odorem ſimilem pici e cedro factæ habēt. Potæ ſtomachi dolorem, morſuſq; excitant, præcipue veſicæ. Quamobrem qui biberunt eas, difficulter vrinam & cum ſanguine reddūt, exulcerata ſcilicet veſica. Præterea animo ſubinde linquuntur deficiuntq;. Adiuuantur autem cum ſæpius reiecerunt, paſſo cum oleo poto vel oī lacte, ſed debent plurimum eius ſumere. Item proſunt eis nuclei pini per ſe ſumpti, vel ex aqua mulſa aut ex paſſo triti & dati. Itē cucumeris ſemē purgatum, & lini ſemen ex paſſo datum. Adiuuat bene &

ius pingue agninũ, vel ex bubula factũ, & farina triticea pultis more cocta, plurimũ anſerini adipis habente. Prodeſt & ſamiæ cretæ den. pon. quatuor cũ paſſi cyathi quatuor mixtiſq; aqua datũ. Itẽ oleum irinũ ex ruta tritũ & potũ. Ad Bupreſtim.

BVpreſtis guſtus ẽ nitri ſimilis, facit autẽ tumorẽ, ſtomachiq; infinitũ dolorẽ, & inflat totũ corpus in ſpeciẽ hydropici. Adiuuãtur aqua ficus aridæ decoctæ, & ipſa ficu plurimũ ſumpta. Item paſſo plurimũ & lacte muliebri, & iure ſuillo pingui accepto, & vitri den. pon. quatuor cũ aquæ hemina dato, & cæteris quæ ſupra ad cãtaridas ſcripta ſunt.

Ad Dorycnion.

DOrycnion guſtũ quidã habet lactis, potũ vero ſingultus crebros facit, & vomitus frequẽter cõcitat. Reiiciunt aũt ab ſtomacho ramenta, q̃ ẽt ſimilima torminoſis, ſubindeq; aĩo deficiũt. Adiuuari aũt debẽt lęſi eo, lacte aſinino, eqno, bubulo, cõchiliis omnibus crudis atq; decoctis. Ad Ixiam.

IXia, quã quidã chamæleonta vocant, odorẽ habet, cũ ſumitur, ocyni pota aũt linguę tumorẽ facit. Mẽtẽ abalienat vẽtreq;, & oẽs naturales exitus ſupprimit. Adiuuãtur aũt læſi ab ea abſinthio poto cũ vino. Itẽ caſtorei den. pon. ii. dato ex vino cyathis quatuor, & rutæ frutibus quinq; vel ſex. Facit bene, & chamęlea den. pon. triũ ex vini cyathis tribus aq̃ mixtis, nec minus radix laſeris ex vino data. Tragoriganũ eodẽ modo datũ. Ad Ephemeron.

EPhemeron potũ protinus quidẽ totũ os prurire facit velut ſcylla tactũ, poſtea etiam adurit quaſi pipere mãducato, ſecũdũ hæc quoq; ſto-

machũ mordendo exulcerat atq; id biberint, primũ ab ore ſanguinẽ expuũt, deinde ex ſtomacho cruorẽ reiiciũt, poſtea ꝑ ſellas, & iã abũdãti⁹ eũdẽ deiiciũt. Adiuuabunt autem læſi ab eo polygonii ſucco quã plurimo per ſe poto, vel arido trito põdo libræ, dato cũ aqua. Præmacerẽtur aũt mala cydonia, aut vitis capreoli, aut myrti baccæ, aut eiuſdem folia.

Ad Toxicum.

TOxicũ cuius ſit guſtus haud facile quis dixerit. Verũ cũ potũ eſt, eueſtigio ciet dolorẽ omniũ interaneorũ infinitum, & velut telo traiectorũ, concitatq; mẽtis furorẽ: cogitq; exululare: & palpitare lingua ſimiliter decollatorũ capitibus: nihil.n.põt intelligi ex voce eorũ. Adiuuãtur aũt qui id biberẽt roſa pota: aut oleo irino: coactiq; frequẽtius reiicere. Itẽ aluo acri clypſo ſæpius ducta poſtea paſſo: lacte: & antidoto mitridatio.

Ad Pharicum.

PHaricũ & ipſum dicitur ex cõpluribus cõponi, guſtũq; habere nardi. Potũ aũt facit ſpaſmon: cito exanimat. Adiuuantur vero læſi ab eo ſaliunca: ideſt: nardo ſylueſtri quãplurima ex vino ſæpius data. Itẽ oluſatri radice aut ſemine ex vino dato. Benefacit & hoc medicamẽtũ galbani puri den.põdum: myrrhæ den.pon. vnius cũ paſſi cyathis quatuor datũ den.pon.vnius: & hoc ẽt ad oẽ medicamẽtum facit.

Ad Tauri ſanguinem.

TAuri ſanguinis potũ: quãuis quis difficile cælauerit: hũc tamẽ veſtigia cruoris relicta inter dẽtiũ cõmiſſuras produnt. Nauſeãt aũt & præfocant qui biberũt: cũ gelatur. Sed adiuuant aceto calido ſæpius poto & iniecto per ſe: vel cum nitro laſeriſue

radice.

Ad Lac potum.

LAc potum & gelatũ adore ſpirationis (ſi nõ confitebit̃ qui laborat) cognoſcet̃ præfocãtur autẽ & hoc homines. Adiuuari autem debent qui ab ea laborant, menta q̃plurima ſæpius ſumpta. Item coagulo agnino, leporino porcino, victoriati pondere ex aqua bis terue dato. Prodeſt & laſeris radix cum poſca, & aluus acri clyſmo ducta.

Ad Fungos.

FVngis venenatis cũ quis laborat, primũ nauſeat, nec quicquã magnopere reiicit poſtea ſtomachũ vẽtriſq; & prçcordiorum infinitos habent dolores, manant ſudores frigidi per artus, qui & ipſi gelãtur celerrime, niſi cito ſuccurrat̃. Adiuuãtur autem radice ea quam nos edimus, acri quãplurima per ſe, vel cũ ſale mãducata, eiuſq; ſemine, ſi ipſa nõ fuerit poto ex vino. Itẽ ruta ex aceto trita & pota ꝑficit. Nec minus lixiua cineris ex ſarmẽtis pota. Adiuuat & nitrũ aceto dilutũ & datũ, eodẽq; modo æris flos datus, & mel cũ dilutũ quãplurimũ deuoratũ. Oportet autem & oleo ante multo poto cogere eos reiicere quantumcunq; potuerint, & eodem caldo ſubinde artus perunctos expreſſius fricare.

Ad Irudinem.

IRudinẽ, quã quidã ſanguiſugã vocant, deuoratã, & adhærentẽ faucibus, eoq; ipſo moleſtiã, titillationẽq; quãdã præſtantem, excutere oportebit aceto q̃plurimo p ſe, vel cũ ſale aut nitro aut laſere. Idẽ faciũt & niuis glebulæ quãplurimũ deuoratæ.

FINIS.

LIBELLVS DE MORBO GALLICO QVI ITA PERFEĊte eradicare ipſum oſtendit, vt nunquam reuertatur nocumẽtum, in ore accidere nõ pmittẽs, neq̧ in lecto ſtare cogẽs cũ explanatione arboris ſignorum æditus per Ioannem Almenar Hiſpanum artiũ & medicinæ doctorem eximium.

TAm graui lãguẽtiũ morbo pietate cõpulſus, de tãta in curando ipſum medicorũ ignorãtia dolens, meaq̧ erga te beneuolẽtia motus mi chariſſime Luca ſũmi opificis auxiliũ imploro. Quatenus mẽtem meã in ſcribẽdo illuſtret, in curãdo mea ſequẽtibus remedia habilitatẽ pſtet, ĩfirmis in ſanãdo gratiã largiat. Conabor ergo tibi libellum tradere, quo ſanos a morbo Gallico pcaueã doceas, ĩfirmos taliter liberes vt nũquã morbus reuertatur, nec vti Empirici faciũt, ĩ lecto ſtare cogas, nocumẽtũ ĩ ore nullũ accidere pmittas, ĩcurabiles q reputãtur qñq̧ tales morbos mirifice ſanes, & in curãdo fiſtulas, cãcrũ, ſcabiẽ, leprã, & oẽs fere melancholicos morbos doctus efficiaris, neq̧ hoc a veritate alienũ putes, qm̃ ſi bñ pſpexeris, rõne & auctoritate id verũ eſſe cõprehẽdes, & ſi exptus fueris ad ſenſuʒ hoc patere cognoſces, nec me in hoc opuſculo niſi multis expiẽtiis cõprobata remedia ſcribere credas, vbi ſi qd minus bñ dixero ęquo aio feras, ſi aũt ex eo fructũ cõſequaris, deo laus & gloria tribuat, p mei tñ laboris mercede tibi & quibus hic labor pfecerit, dicere libeat. Te deũ ſuppliciter exoramus, vt q hoc nobis bñficiũ intulit, tuo bñficio muniat, vt ab oi animi & corporis miſeria liberet, & nos liberemur. Amẽ.

Diuiſio opuſculi talis.

In primo capitulo determinabitur de origine morbi eius definitionem concludendo.

In ſecundo de cauſarum ipſius indagatione.

In tertio de Signis.

In quarto de cura.

In quinto de Cautela in euitãdo hunc morbũ.

In ſexto de Solutione pulchrarum difficultatũ.

In ſeptimo pro his qui in medicina parũ exercitati ſunt, declarabo arborem ſignorum qua poſſint huius morbi & aliorum qualitatem cõprehendere, & ipſorum cauſas inueſtigare breui ac clariſſima via.

De morbi origine & diffinitione Caput Primum.

Conuenerunt ſapiētes quidam vt hic morbus qui apud Italos appellatur Gallicus, nūc dicatur Paturſa, quod interpretatur paſſio turpis ſaturnina, turpis enim morbus eſt, qa mulieres incaſtas ac religioſas reputari facit, & generaliter omnes deturpat. Et ſaturninus, quia a Saturno propter eius ingreſſum in ariete, aliis cœli diſpoſitionibus coadiuuātibus originē traxit. Et ſi illi influxus ceſſauerint, nō propter hoc morbū ceſſare neceſſe fuit, quoniam plura corpora infecta remāſerunt, a quibus alia inficiuntur, ex quo cōprehendi poteſt quod adhuc per multos annos hic morbus durabit, ideo caueant homines vt de aliis ſumpto exēplo de ipſis dici poſſit, felix quem faciunt aliena pericula cautum. Fuit autem diſpoſitio a cœleſti influxu tūc in corporibus impreſſa, humorū aduſtiua, ex parte ſigni arietis ꝙ calidū & ſiccū exiſtit, & per aduſtionem, humorū frigidorū & ſiccorum productiua, ex parte Saturni qui frigidus & ſiccus natura exiſtit, qui humores frigidi & ſicci ſiue melācholici, ꝑ aduſtionem geniti, pulſi ad varia loca, varios dolores infereunt, & ad cuti varia puſtularū genera producunt, definiatur ergo ſic. Morbus Gallicus ſiue paturſa eſt mala epidemialis diſpoſitio in mēbris corporis, pręcipue in hepate & venis & eorū humoribus exiſtens, ex qua veluti accidentia ſequuntur dolores & puſtulæ per vniuerſum corpus. Tangitur cauſſa efficiens quū dicitur epidemialis qa a cœleſti influxu procedēs. Formalis quū dicitur mala di-

ſpoſitio. Materialis quũ dicitur in mẽbris, etiã tan-
gitur differẽtia per hoc qđ dicit ex qua ſequunť do
lores &c. De finali aũt cauſa morbi, medicus corpo
ralis nõ ſe intromittit. Spirituales tñ medici debẽt
eſſe ꝓpter punitionẽ peccatorũ, quare q ab hoc libe
rari aut ipſum euitare procurãt, a delictis caueant
vt mẽtẽ ſuã deo applicẽt. Solus enim deus lãguores
ſanat vt inquit Meſ. in de appropriatis, ex qua diſ-
finitione plura ac vtilia ſequũtur correlaria. Primũ
qđ hic morbus eſt vnus & nõ plures vt quidã inſuf-
ficiẽter dixerũt, quoniã de ipſo nõ poſſet vnica dari
diffinitio, neq; vnicã ſemp cauſſam haberet efficiẽ-
tem, neq; vnica illi cõpeteret cura, neq; vnicũ habe
ret nomẽ, qđ incõueniens eſſet vt pro pte apparuit
& manifeſtius adhuc apparebit. Secũdũ correlariũ
quod male arbitrãtur qui de hoc morbo capitulum
inueniſſe credũt ſiue capitula vt de doloribus iun-
cturarũ & de aſſafati, quoniã illis nõ cõpetit diffini
tio ſuperius aſſignata, ꝑterea nõ omnes dolores q
fiunt, ſunt in iũcturis, neq; oẽs puſtulæ aſſimulãtur
aſſafati, quare neq; hic morbus in eſſe cũ illis cõue-
nit, neq; cura eius ad curã illorum reduci poteſt vt
inferius manifeſtabitur. Tertiũ correlariũ qđ qui
curãt tãtũ puſtulas, aut qui tãtũ ad dolores aduer-
tunt, imperfecte curãt. Quis enim pfecte põt cura-
re capitis dolorẽ aut nimiã linguæ ariditatẽ vel ſi-
tim quæ a febre proueniũt niſi prius curetur febris,
accidens enim ſequiť morbũ ſicut vmbra corpus vt
Gal. iii. de accidẽti & hoc pacto dolores vt puſtulę
curari nõ poſſunt, niſi prius hic morbus cui eť, quo-
niã iſta aut ſunt accidẽtia, aut ægritudines aſſocia-
tæ quæ ſequunť, principalẽ & curã illius pręſuppo-
nunt, vt Auic. in prima tertii, & pleriſq; locis oſten
dit, Quartũ correlariũ quod ſi quis coniungat curã

Empericorũ & curã iſtorũ qui regulariter opari cre dunt, vt Emperici vnguẽdo & vt medici purgãdo, quod adhuc inſufficiẽs eſt cura, qm̃ per illa medicamina non remouetur illa mala cõplexio quę in mẽbris impreſſa eſt, & hæc fuit cauſa quare multi crediderũt ſe eſſe ſanos & nõ fuerunt, & ſi aliquis ſanatus eſt hoc fuit quia per medicinas ſolutiuas & vnctiones fuerũt humores perfecte euacuati, quibus euacuatis natura fuit potẽtior ſupra morbũ vel ſupra malã illã cõplexionẽ & ipſam expulit, hoc tamẽ nõ factũ eſſet niſi virtus eſſet fortis & impreſſio fuiſſet modica, vbi aũt virtus fuit debilis & impſſio fortis nõ potuit hic morbus expelli, propter hãc diuerſitatẽ in virtute et impreſſione quidã potuerũt ſanari abſq; medicinis, qdam cũ medicinis, et quidam nullo modo ſanari potuerũt, nos autem oſtẽdemus modũ quẽ experientia et ratio docuit, ad ſanandũ omnes, remouendo cum medicinis nõ ſolum humorem actu faciẽtem dolores et puſtulas et ipſum qui paratus eſt facere, verum ipſam malam complexionem quæ humores inficit ipſis tamen prius euacuatis, vt regulariter facere conuenit et in hoc conſiſtit theſaurus curę, plura alia correlaria inferre poſſem, ſed quia ſuperfluum eſt prolongare ſermonem in rebus quæ in medicatione nullum afferunt iuuamentum, vt ait Galen. primo regiminis acutorum. ſatis de hoc dictum puto. Supereſt modo de cauſis determinare.

De cauſis morbi Gallici.

Caput. II.

CAuſarũ duplex eſt genus, quoniã qdã ſunt primitiuæ, quædam corporales, et iſte duplices quædam antecedens et quædã cõiuncta, primitiua põt eſſe in hoc morbo duplex principaliter.

Quarum prima eſt ſola influentia vel aeris corru-
prio per quam cauſam eueniſſe pie credẽdum eſt in
religioſis. Secunda eſt conuerſatio, vt per oſcula &
lactis aſſumptionẽ vt in pueris viſum eſt aut ꝑ coi-
tum vt in pluribus cõpertũ eſt & frequẽtiſſime eue-
niſſe, aliis autem modis & pręcipue a ſola influen-
tia vel aeris corruptione rariſſime, & etiã per alios
modos conuerſationis euenire potuit quod tuę cõ-
ſiderationi derelinquo. Satis eſt vt ſcias hunc mor-
bum eſſe contagioſum vt experientia docet & ra-
tione ſimilitudinis quam habet cũ morbis cõtagio-
ſis non aliter credẽdum eſt, vnde Auic. ſecũda primi
in complendo ſermonem de diſpoſitionibus ægri-
tudinum quædã ſunt quæ de vno ad aliud trãſeũt,
ſicut læpra, ſcabies, variole febres peſtilentiales, &
apoſtemata putrida. Cauſarũ vero antecedentium
qua duplex eſt genus ſecũdũ quod quatuor ſunt hu-
mores qui in materia huius morbi tranſire parati
ſunt propter eorũ indiſpoſitionẽ, aut qui impreſſio
nem morbi ſuſcipere apti ſunt vt ſanguis cholera,
phlegma, melãcholia. Cauſa vero cõiũcta ẽ duplex
quia quędã eſt ipſius morbi, & eſt humor qui primo
infectus aut alteratus a cauſis primitiuis inficit mẽ
bra & alios humores, & hinc dicitur, cauſæ primi-
tiuæ mouent antecedentes, ſed cauſa coniuncta ac
cidentium eſt humor ĩmediate cauſans dolores aut
puſtulas. Sed hic poſſet queri an mala qualitas exi-
ſtens in humore, qui eſt cauſa antecedẽs, poſſit eſſe
ægritudo & videtur ꝙ non, cũ ægritudo ſit paſſio
viuẽtis & humor non viuat. Ad quod reſpondetur
ꝙ humor exiſtẽs in hepate & venis infectus iſta ma
la qualitate poteſt eſſe ægritudinis ſubiectũ, dato
ꝙ illa mala qualitas adhuc nõ ſit cõmunicata mem
bro, quoniam ipſa poteſt lædere operationẽ dige-

ſtiuæ

ſtiuæ hepatis & venarũ vt humores corruptos ge⸗
neret, ergo p diffinitionẽ ęgritudinis patet ipſaȝ eẽ
ęgritudinẽ. Ad argumtũ aũt dicit̃, ꝙ ſufficit ꝙ viuẽs
ſit ſubiectũ denoiatiõis, ſiue illud qđ denoiat̃ ęgrũ,
nõ aũt oportet qđ ſit ſubiectũ inheſiõis, imo ſtat ꝙ
ipſe humor ſit ſubiectũ, cui ipſa ęgritudo inhęreat.
Et ſi dicat̃ quõ humor poterit eẽ antecedẽs & in eo
eſſe ſubiectiue ęgritudinẽ? Dico ꝙ erit cã antecedẽs
reſpectu dolorũ & puſtularũ, qa paratus fluere ad
loca dolorũ & puſtularũ & erit ẽt cã cõiũcta, p q̃to
cauſat malã cõplexionẽ in membro & erit ſubiectũ
ęgritudinis pro quãto habet diſpoſitionẽ p quã læ⸗
ditur opatio mẽbri & ipſum facit denoiari ægrum.
Hæc ſi bene cõſideres omnẽ difficultatẽ, quæ circa
diffinitionẽ fieri aut cõſiderari poſſet cõprehẽdes.

De ſignis morbi gallici. Cap. III.

SIgna ſunt læſio ſiue nocumẽtũ i virga & pcipue
corroſio ſiue nocumẽtũ qđ aſſimilat̃ carolis, gra
uitas capitis, & colli dolor q̃ paulatine expãdit̃
verſus humeros & ſpatulas vſq; ad iũcturas primo
brachiorũ deinde tibiarũ, & aliqñ fit in muſculis &
lacertis & aliis neruis q̃ ſunt in iſtis mẽbris & auget̃
dolor in nocte & de die diminuit̃. Cuius cã ẽ qa hu⸗
mores in nocte a natura mouent̃ ppter ipſam eẽ re
tractã & fortiorẽ & ẽt qa ratiõe humiditatis noctis
materia auget̃, aut rõne frigiditatis, de die aũt natu
ra diuertit̃ a ſenſibilibus & aliis, & nõ ita humores
mouet, tũ qa debilitata, tũ qa circa alias operationes
occupata, qa ẽt ſigna cauſarũ ex pte doloris & pu⸗
ſtularũ oſtẽdã, ex aliis aũt iã patebit i arbore ſigno⸗
rũ inferius declarãda. Si dolor eſt acutus & nõ mul⸗
tum tarde eminẽs, & puſtulę ſunt puę ad citrin itatẽ
tendẽtes vel vlcerãtes, & i cute aſperitas appareat,
a cholera ſunt, Si aũt dolor ẽ extrinſecus paulatine

eueniens,& puſtulæ ſunt late ad albedinē tendētes, a phlegmatæ ſunt, & ſi iſta apparēt & ſunt cū pruritu magnifico & aliquali ardore a phlegmate ſalſo ſunt. Si vero ad nigredinē tendunt & paruæ etiā ſunt a melācholia dolore maxime exiſtente pauco. Si aūt ad rubedinē tendūt, & dolor nō eſt multus, a ſanguine fiūt. Iſta tñ ſigna confundi reperies, ſi alia aſpexeris ſigna, qm̄ queadmodū raro accidit corruptio in humore vno ſolo, teſte Gale. primo regiminis acutorū, ita raro repies qđ ſolū appareāt ſigna ſignificātia ſup vnū humorē ſolū, quia oportet oia ſigno in mente colligere, & ea cōparādo ad ſe inuicem comprehendere, qđ magis dominatur & iuxta illius humoris dominium, ita curam ordinare.

PROGNOSTICA.

AD HVNC Morbū magis parati ſunt melācholici propter ſimilitudinē iuxta Ariſt. ſcđo de generatione, in habētibus ſymbolū facilior ē trāſitus, & Auic. Cōuerſio in genere ꝓportionali facilior eſt q̄ cōuerſio in cōtrariū ſcđa primi & maxime illi q ſunt melācholici per aduſtionē, ſcđo illi q ſunt cholerici, tertio ſanguinei ꝑp humorū abūdantiā, minus cæteris ſunt phlegmatici & horū omniū magis ꝑparati ſunt qui habēt corpora rara, & adhuc omniū magis illi qui malis humoribus repleti ſunt & q vtuntur cibis melācholicis, ſicut leguminibus, carnibus antiqs, & huiuſmodi. Et qñ hic morbus eſt recēs eſt curabilis, cū aūt antiquaᷣ difficilioris eſt curę, & tanto magis quāto antiquior qm̄ illa mala cōplexio cōtinue magis figitur, q̄re q hūc morbū patiunᷣ, q̄ citius poſſint liberari ꝓcurēt. Itē habētes puſtulas eminētes multas, & dolores paucos, facilius curanᷣ quā q oppoſito modo ſe habēt, & q nodos habēt qui gūme vulgariter appellātur difficilius cæteris curātur. Iuuenes

enim cæteris paribus ſiue adoleſcentes facilius cæ/
teris curanť. Vnde Galenus nõ eſt poſſibile illos qui
in ætate plus ꝓceſſerũt magis ſaluari q̃ adoleſcẽtes
ii.pronoſticorũ.ſupereſt modo ad curã deuenire.

De cura morbi Gallici. Cap. IIII.

CVram huius morbi per ſeptẽ intentiones com/
pleri arbitramur. Prima ẽ vẽtris lenitio. Scđa
minoratiua euacuatio. Tertia materiæ dige/
ſtio. Quarta ipſius euacuatio. Quinta mẽbrorũ al/
teratio. Sexta ipſorũ cõfortatio. Septima accidẽtiũ
correctio. Sed qa plus nocet error in ſex rebus non
naturalibus q̃ ſit iuuamẽtũ medicinarũ teſte Sera/
pione qnto practicę ſcđo capitulo, & Aui. amplius
ſcire oportet qđ nõ ois cõplexionis malitia ſuo me/
dicatur cõtrario &c. imo multoties ſufficit regimi/
nis bonitas, ideo regimẽ in ſex rebus nõ naturalibus
prępõnẽdũ ẽ. Vñ licet ſanis ẽt debeatur regimẽ, illud
appellať cõſeruatiuũ. Iſtud autẽ curatiuũ. Cũ igitur
omnis cura fit p cõtraria, vt Gal. iii. techni & Auic.
iiii. primi, & hic morbus ſit valde ſiccus, regimẽ de/
bet declinare ad humidũ, & qa quo ad eſſentiã eius
eſt calidus, qa aduſtiuus & quo ad humores frigidus
quia humores ſunt frigidi & ſicci oportet tẽperare
regimẽ in actiuis & in paſſiuis facere quod declinet
ad humidũ licet ꝓpter apertionẽ & humorũ ſubti/
liationẽ ac digeſtionẽ neceſſarium ſit adminiſtrare
calida, ipſis tñ oportet admiſcere aliqualiter frigi/
da & cõfortantia p̃cipue hepar & venas. Quare ſit
aer in actiuis parũper declinãs ad calidũ. In paſſiuis
autẽ abſolute declinet ad humidũ, ſit boni odoris &
euentatus, & põt fieri in æſtate artificialiter huiuſ/
modi ſternẽdo folia cãnę ſalicis, iũci, vitis, roſa, vio/
las, eis miſcẽdo laurum & res boni odoris, & omnia
iſta irrorando cum aqua. Circa cibum & potum di/

cta nõ debet eſſe ſubtilis. Vñ Hypp. tenues & certe diete in diurnis paſſiõibus difficiles quarto primæ particulę. Fit ergo pãnis non calidus nec pluris triũ dierũ bñ coctus & fermẽtatus. Vinũ ſit albũ, clarum medii ſaporis iter dulce & põticũ cũ aqua cocta debite pmixtũ, aut cũ aqua bugloſſę, boraginis, ſimiliũ & hoc pcipue in declinatiõe, qa in aliis temporibus poſſent plures materię duci ad loca dolorũ. Ideo ſi plures dolores adſint bibať rubeũ vſq; in declinatione. Carnes ſint ex caponibus iuuenibus carnoſis ſed nõ pinguibus & ex pullis & hedis & vitulis lactãtibus & agni annualis carnes faſianorũ pdicũ, & auicularũ paruarũ licet cõcedi pñt tñ meliores ſunt carnes domeſticorũ, qa magis de humido pticipantes. Ex piſcibus cõcedũtur pettę ſquamoſi viuẽtes in bonis aqs & ex ſupradictis põt fieri ferculũ vt cũ lacte amigdalarũ & ſeminũ cõmuniũ & ptiſana ordeacea eſt valde ꝯueniẽs, far ẽt & huiuſmodi. Ex herbis melior ẽ bugloſſa & borago ipſa vñ verſus. Borago bona q̃ dulcia ſunt tria dona. Semp vireſcis, & in omni tẽpore creſcis, Inqt Borago gaudia ſemp ago. Item cõceduntť ſpinachię & in pceſſu feniculus, petroſelinum cũ lactucis & ſpinachiis miſcẽdo, & ex his herbis & ipſa cicorea põt fieri ſalatuciũ cũ aceto paſſulato. Legumina oia pter cicera fugẽda ſunt & caules. Lacticinia oia fugiẽda ſunt, ſed lac fortaſſe cõcedi poſſet vbi nõ eẽt hepatis iflãmatio aut ſtomachi vbi timereť eius facilis corruptio, vñ Auic. in de cura leprę. Lac ẽ de cõuenientioribus medicinis, ergo propter cõformitatẽ quã habet hic morbus cũ illo poſſet cõcedi, oua cõueniũt ſorbilia aut in aq̃ decocta. Aromata pro cõfortatione mẽbrorũ, & in pauco vſu, & pcipue cinamomũ, cõcedi pñt, iõ in cibariis põt poni talis puluis. R. carui, aniſi, ameos, pe-

troſelini,apii,maratri,bethonicę,cimini,calamēti, pulegii,yſopi,ſpicę nardi,pipis añ.℥.i.maiorancę,fo lii balſamite,ozimi,cardamomi,galãgę,liqritię,añ. ℥.i.hic puluis maxie cõueniēs ē habētibus ſtomachũ debilē & cerebrũ frigidũ,lectificat cor,exacuit ſenſus,& mirabiliter memoriã cõfortat, fructus conuenietes ſunt tēperati. In actiuis aut parũ ad calidum declinãtes & humidi conueniũt,ergo mora matura & dulcia, vua matura,poma dulcia, apia muſcata, dactilina & huiuſmodi q̃ dari debēt cocta ſub prunis. Itē cõueniũt amigdalę,pruna damaſcena, pſica exſiccata & depilata,infuſa in vino granatorũ muzorũ.Sõnus ſit tēperatus,ſuperfluus.n. nocet iuxta Hippocratē Sõnus & vigilia magis mõ facta malũ. Scđa pticula afforiſmorũ,minus tñ malũ ē declinare ad ſupfluũ ſomnũ q̃ ad ſupfluã vigiliã,ſemp tamē ſtudeas facere qđ ſomnus ſit tēperatus,vñ Aui.tertia primi ca.ix.Sõnus tēperatus virtutē fortē efficit Meridianũ aũt ſomnũ fugiat niſi pre nimio dolore nõ potuiſſet dormire in nocte.Motus ante cibũ factus ē cõueniēs tēperatus,pulſis tñ ſuperfluitatibus primæ & ſecũdæ digeſtionis,melius tñ eſt declinare ad ſupfluã quietē q̃ ad ſupfluũ motũ,imo quando vtitur medicinis neceſſaria ē quies, & ideo iſti Emperici coguntur in lecto ſtare, virtus enim tunc totaliter attenta eſt ad morbi expultionem.

Vitãda eſt ira,furor,triſtitia,timor,ſolicitudo, cõfert letari gauderi,bñ ſperare de ſalute ſua cõfidere cũ amicis & dilectis cõuerſari.Coitus aũt ſit tēperatus,& celebrata tertia digeſtiõe.Vētrē habeat lubricũ,& ſi nõ natura,arte, diebus interpolatis faciēdo tale cliſtere.R.maluarũ, fumiterre, mercurialis añ. m.i.boragis.m.ſ. fiat decoctio de q̃ accipiat.q.s. & addat olei.℥.iii,ſalis,ʒ.ii,ſtomacho ieiuno iponat.

PRO prima igitur intẽtione. R. caſſiæ nouiter ex-
tractæ electuarii lenitiui añ. ʒ. v. & cũ ſaccharo fiat
bolus, aut diſtẽperentur iſta cũ aqua fumiterre, aut
aqua fructuũ, aut potes exhibere mãnæ caſſie añ. ʒ.
vi. & cũ p̃dictis diſtẽperaſ ꝑ diuitibus vel fiat tale
cliſtere. R. bliti mercurialis, malue, florũ camomille
añ. m. i. fiat decoctio cui addaſ hierepigre. ʒ. vi. caſ-
ſiæ ſacchari rubei añ. vnc. i. olei cõmunis. vnc. iii. ſa-
lis. ʒ. ii. adminiſtretur ieiuno ſtomacho.

PRO SECVNDA intẽtione quæ eſt materiæ mi-
noratio. R. florũ violarũ, florũ boraginis añ. ʒ. iii. li-
quiricie raſ. paſſularũ enucle. añ. ʒ. ii. prunorũ, ſebe-
ſten añ. numero. v. folliculorũ ſenę epithimi. añ. ʒ. i.
fiat omniũ decoctio de qua accipiaſ quãtũ ſufficit,
ad diſtẽperãdũ caſſie nouiter extracte, electuarii le
nitiui añ. vnc. i. electuarii Indi. ʒ. i. ſ. vel tãtũdẽ con-
fectionis hamech fiat bolus ſaccharo aut diſtẽperẽ-
tur omnia &c. vt ſupra vel. R. pilularũ fetidarũ de
fumo terræ añ. ſcrup. i. fiant pilulæ. iii. melle roſ. &
dentur poſt cœnã electuaria aut dentur de mane.

PRO TERTIA intẽtione quæ eſt materiæ dige
ſtio. R. ſyrupi de fumo terrę de bugloſſa añ. ʒ. vi. aq̃-
rum cicoreę endiuiæ, lupulorũ añ. vnc. i. & cõtinueſ
per quinqꝫ dies. Deinde detur ſolutiuũ poſitũ in ſe-
quẽti intẽtione, poſtea iterũ accipiat aliũ ſyrupũ, vt
gratia exẽpli. Recipe ſyrupi de ſtichados. vnc. i. de
fumo terræ. vnc. ſ. aquarũ boraginis lupulorũ & en-
diuiæ añ. vnc. i. trãſactis aũt ſex diebus aut ſeptẽ de
tur iterũ ſolutiuũ, & poſtea iterũ accipiat ſyrupum
adhuc fortiorẽ puta de epitimo cũ aqs feniculi pe-
troſelini &c. & ſi infirmus faſtidiſ ſyrupis, fiat talis
decoctio. R. radicũ apii, feniculi, petroſelini, bugloſ
ſæ, ruſci, ſperagi, ab eis extracto medullo, ligneo,
capillorũ veneris, florũ boraginis & meliſſę epithi-

mi,polipodii,thimi,paſſularum añ.partes æquales fiat decoctio & colet, & addito pauco aceti & modico ſacchari,iterũ vna bulitione bulliat & de ipſa accipiat patiens chiatũ vnũ,modo & ordine calidũ vt ſupra,& ſi de hac decoctione iã faſtidit infirmus denť tales aquæ ſaccaro.R. aquarũ ſcolopendriæ, feniculi,bugloſſæ, boraginis, fumi terræ añ. vnc.i. cũ modico ſacchari deť vt ſupra. Sed qa mate ria eſt adeo rebellis qđ nõ poteſt per intus ſuſcepta digeri,oportet quod ad extra applicenť quæ hanc materiã in digerẽdo iuuãt,adeo vt quãtũcũq; mate ria ſit digeſtioni inobediẽs, hoc modo digeratur.ſ. applicãdo per intus & per extra, nec de hoc mireris.ſ.de applicatione medicaminũ ad extra ad digerendũ,quoniã Gilbertus in cura tertianæ cõpoſitę ait oportet digerere materiã per fomẽtationes,emplaſtrationes,& huiuſmodi, talis ergo ſeruet ordo vt prima & ſecunda die accipiat ſyrupum patiens tertia autẽ die facias vngi cũ vnguẽto ĩferius deſcribendo omnes partes domeſticas tibiarũ & brachiorum & plantas pedũ & palmas manuũ,leniter tamẽ & parum apponendo de vnguento, & hoc quando vadit patiens dormitum& de mane accipiat etiam ſuum ſyrupũ,ita vt in ſexta die ſint accepti,ſex ſyrupi,& ſint factæ tres vnctiones,& tunc dabis medicinã ſolutiuã,& humores qui per os expelli deberẽt ad inferiora diuertẽtur, & ſic euitabiť nocumẽtũ in ore.In diebus autem ſequẽtibus ſimili modo vtaris fortificãdo tamẽ aliquãtulũ digeſtiuũ, & etiam vnguentum ponẽdo magis de teriaca, & argẽto viuo. Potes etiam illa loca fomentare cũ decoctione meliloti,radicum altheæ & ſimilium , & hoc faciendo de mane,& ſic erunt tria ingenia ſimul ad digerendum.ſ.ſyrupi,vnctiones,& fomentationes.

Sequitur modo deſcriptio vnguẽti. R. butyri. ℥. iii. axungiæ porci medię inter recẽtẽ & antiquã lib. i. teriacæ ætatis decẽ annorũ. ℥. i. ſ. mitridati. ℥. i. ar/genti viui. ℥. ii. ſ. lithargiri auri, ſalis cõis añ. ℥. i. fiat vnguẽtũ ex iſtis incorporãdo tm̃ de aqua fumiterrę & ſcabioſę quãtũ poterit incorporari, & hoc vnguẽtũ eſt ꝓpria medicina huius morbi, & vltimũ & maius ſecretũ qđ eẽ poſſet circa ea q̃ exterius applicãř, de his aũt q̃ ĩterius applicanř principalius & maius iſto eſt aqua diſtillationis teriacæ vt videbatur.

PRO QVARTA intentione q̃ eſt ipſius materiæ digeſtę euacuatio. In forma potabili primo. R. ele/ctuarii lenitiui, caſſiæ nouiter extractæ añ. ʒ. iii. electuarii Indi minoris, cõfectionis hamech añ. ʒ. ii. cũ aqua fructuũ vel cũ decoctiõe prius dicta, detur de mane dormiẽdo deſup per horã, pñt ẽt iſta diſtẽpe/rari aqua bugloſſæ, & endiuię, de fumoterrę & ſimilibus. q. s. vel loco caſſiæ ponẽdo mãne. ʒ. vi. pro di/uitibus, vel ꝑ ipſis diuitibus deř talis medicina. R. ligritie raſ. paſſularũ añ. ʒ. ii. ſebeſtẽ numero. iiii. flo/rũ boraginis bugloſſę añ. m. ſcđm foliculorũ ſenę numero. iiii. tamarin. ʒ. i. bulliãt ĩ aq̃ bugloſ. fumiterrę añ. q. s. de qua decoctione ſumãtur. ℥. ii. in qua ĩfundanř reubarbari ſcru. iiii. agarici ſcru. ii. ſpice gra. iiii. ſtent ꝑ octo horas in infuſione, & fiat expreſſio cui addař electuarii lenitiui. ʒ. vi. electuarii Indi minoris, cõfectionis amech añ. ʒ. i. ſ. & fiat potio q̃ ex/hibeař modo vt ſupra, hoc tñ gratia exẽpli dictũ ſit Pilulæ cõueniẽtes ſunt pilulæ de hermodactilis, de fumoterrę, Indæ, Aggregatiuę vt gratia exẽpli. R. pilularũ de hermodactilis, de fumoterræ añ. ſcru. i. fetidarũ ſcrup. ii. cũ ſyrupo de ſtichados fiãt pilulæ pro vna vice, quas accipiet patiẽs de mane & dor/miet deſuper per horas tres aut quatuor, oĩa iſta di

cta,gratia exēpli qm̄ tua intereſt ſecūdū exigētiam particulariū variare,ſi opus erit, iſta ſolutiua ſunt accipiēda in ſexta die, ꝓut dictū eſt in præcedenti intentione & eo ordine procedendum eſt.
PRO QVINTA intētione fiat balneum ſiue ſtufa cū aqua dulci in qua buliāt malua,biſmalua,melilotū,chamæmelū, roſæ, lapaciū fumus terræ,& hoc debet fieri poſt purgationē i die ſequēti. Hoc enim pacto fit coueniēs alteratio,qa humectatio,q̄ maxime requiſita eſt,& quū incipit ſudare accipiet infra ſcriptā aquā. R. radicis altheæ,fumi terræ,lapacii, inulæ.añ.lib.ſ. & minutim incidant̄ & ponantur in quatuor libris vini maluatici ad remolliendū p vnū diē & vnā noctē,poſtea addat̄ teriacæ ætatis decē annorū aut plus.℥.i.ſ.& ponat̄ in alēbico,& diſtillet̄ aqua,de qua accipiant̄.℥.iii.cū.℥.ii.aquæ bugloſſæ in principio vt dictū eſt, & iſta ſtufa reiteret̄ oībus ſex diebus trāſactis aut ſeptem, bibendo iſtā aquā, quæ eſt optima & ſingularis, & in hoc morbo magnum ſecretū,& vltimum eſt cauterium.
PRO SEXTA intētione quæ eſt mēbrorū cōfortatio. R. lætificātis Gale.℥.iii.diamuſci dulcis.ʒ.vi. aromatici gariofil.ʒ.ſ.electuarii regū.ʒ.i.conſeruæ bug.citoniorū,boraginis añ.℥.i. ſyrupi de pomis.q.ſ.fiat electuariū,de quo accipiant̄ de mane.ʒ.ii. vel coclear vnū. Itē. R. teriacæ andromachi habentis ętatē annorū.x.ad minus.℥.i.metridati.℥.ſ. ſeminis citri, boli armeni añ.ʒ.i. incorporent̄ oīa vltimata contritione,& cū aqua roſ.muſcata fiat electuariū, de quo accipiat ad quantitatē auellanæ vel.ʒ.i. Itē pōt fieri talis cōfectio ad reſtituēdū ſi debilis valde fuerit vt ſępe accidit. R. amigdalarū dulciū,auellanarū añ.℥.i.fiſticorū.vnc.ʒ.ſeminū cōmuniū frigidorum.ʒ.vi,ſacchari fini penidiorū,pulpe caponis añ.

vnc.iii.cum aqua roſata fiat confectio in morſellis.

Item ad hoc valent epithemata, ſacculi cordiales, & huiuſmodi quæ narrare prolixũ eſſet nimis.

PRO SEPTIMA intẽtione quæ eſt accidentium correctio pro doloribus, ſi nimiũ & intolerabiliter infeſtauerit. R. radicis lilii, ſeminis hioſchiami añ. ʒ.iii. ceruſſæ. vnc.i. medullæ cerui & vituli añ. vnc. ii. olei antiqui & ceræ. q.s. & fiat vnguẽtũ quo linať locus doloris, aut põt poni modicum opii, ſi vltima neceſſitas fuerit, & quoniã iſta narcotica nõ debent applicari niſi vrgente maxima neceſſitate, dicente Auic. xvi. tertii. In narcoticis timor & Meſ. ſi excuſare potes non propinare melius eſt, dimittantur ꝑ poſſe & prius tententur anodina, & vere ſedantia ſicut anetum, chamemellũ, melilotũ, althea, vitellũ oui, lac maxime humanum & huiuſmodi.

Pro puſtulis vtere prædicto vnguento, vel. R. terebinthinæ pinguedinis hirci añ. vnc.i. ceruſſę, litargiri auri aluminis vſti añ. vnc.ſ. olei laurini. vnc.ii. ceræ. q.s. fiat vnguẽtũ pro puſtulis vlceroſis, fiſtulis & cancro. R. nitri fuliginis, lithargiri tartari cocti ſub cineribus in frondibus cauliũ auripigmẽti, piperis, libani, vitellorũ ouorũ añ. vnc.iiii. radicis enulę, lapati acuti in forti lixiuio cocti añ. ʒ.ii. ſucci fumi terrę, ſucci lapati acuti & abſinthii, celidonię, enulæ, fabę gręcę abrotani, de oĩbus his ſuccis añ. vnc. iii. hellebori albi, ſaponis ſaraceni, ſulphuri, vini añ. ʒ.ſ. omnes ſucci bulliãt, depurẽtur & colentur & poſtea radices lapathi enu'æ tritæ ponantur, deinde ſapo poſtea puluis ſpecierũ, & tunc adde olei cõmunis axungiæ porci, & ceræ añ. ʒ.ii. argenti viui cum axungia extincti. vnc.i. & fiat vnguentũ quod erit mirabile ad ſupradicta. Pro gũmis vel nodis accipe radices altheæ et in vino albo coque et cũ axungia

gallinę tere et ſuppone. Itē. R. mucillaginis ſeminis lini, mucilaginis altheę añ. ʒ. ii. olei de ſpica, amigdalarū dulciū, camomillę añ. vnc. ſ. butyri. vnc. i. gūmi arabici, dragagāti añ. ʒ. i. cū cera fiat vnguentū ad mollificādū & reſoluēdū mirabile. Ad idē videlicet cerotū de mucillaginibus, yſopus humida & ſimilia. Itē ad oia iſta videlicet vnguētū qđ ſolet fieri ad ſcabiē vt Recipe terebinthinę bene lotę vncias q̄tuor butyri loti. vnc. ii. ſalis. ʒ. i. ſucci citrāgulorū, vitellorū ouorū añ. nu. iii. olei roſa. vnc. i. miſceant̄ oia ſim̄ & fiat vnguētū. Multa alia poſſem hic ꝯuenietia ſcribere, ſed qa remoto morbo pncipali, iſta oia faciliꝰ me remouētur, iſta ſufficiāt. Sed ꝑ nocumēto oris ſi acciderit. R. roſarū alb. & rub. añ. m. ſ. chamemellę, ſaluię añ. m. i. bulliāt in vino albo, & colet̄ cui colaturę addat̄ alumis vſti. ʒ. ii. diamorō mellis roſ. colati añ. vnc. ſ. vini granatorū. vnc. ii. miſceant̄, & lauet̄ os ſępe in die & debet eē vinū vna enguiſtara & media, & loco vini pōt poni aq̄ plātagis, ſolatri, & ſcabioſę, vel ſempuiuę, & pōt addi in decoctiōe cāphoræ gra. v. vel filonii. ʒ. ſ. plus aut minus ſm doloris exigētiā, ſ; vt dcm̄ ē, ab iſtis cauēdū ē narcoticis. Itē valēt fruſta cucurbitæ viridia ī ore recēta, valet ēt lauare os lactę miſcēdo cū eo aquā neufaris & ſolatri, & multa alia hic ponere poſſē, ſed qa ī ore nō accidet nocumētū ſi bñ & iuxta p̄dicta opatus fueris ſatis dictū ſit. Supeſt mō de mō euitādi morbū loq.

De cautela in euitādo morbū Gallicū. Cap. V.

QVi Gallicū morbū euitare ꝑcurāt imprimis a delictis caueāt. Vñ dici ſolet pp peccata veniūt aduerſa, & maxie a peccato luxurię cauere debet, nā dicit̄ Iob tertio, luxuria ignis eſt vſq; ad ꝯſumptionē deuorās, & ſpirituales medici dicūt ꝙ diuerſe ægritudines veniunt ꝑpter diuerſa pec-

cata,vt febris quotidiana ꝑpter peccatũ ſupbię,po dagra ꝑpter pigritiã,lepra propter luxuriã,& ſic de aliis.Quũ ergo iſte morbus lepræ aſſimilaẽ,luxurię attribuẽdus eſt. Sed qa hæc ad aliũ medicũ ptinẽt, ſatis dictũ ſit. Dicamus ergo qđ noſtra intereſt.ſ.vt caueat homo a nimia cõuerſatione cum infectis,& præcipue a coitu cũ infecta muliere,ẽ enim hic mor bus contagioſus,vnde Auicẽna ſecunda primi in cõ pleto ſermone in ægritudinibus ſic ait.

De ægritudinibus, q̃dã eſt quæ ab vno ad aliud trãſit ſicut lepra,ſcabies,variolæ, & febres peſtilẽ tiales,ẽt apoſtemata putrida,cũ ergo hęc ęgritudo aut leprę,aut ſcabiei ꝯformaẽ,ꝯtagioſã dicẽ ꝯuenit.

Itẽ cauẽdũ eſt ab his,q̃ humores malos generant, & p̃cipue q̃ multiplicãt humorẽ melãcholicũ vt oſtẽ ſum fuit in regimine p ſex rex nõ naturales, & ſi cõ tingat ꝙ accidat nocumẽtũ in virga ꝑpter coitum, ſtatim remediãdũ eſt cũ ſequẽti lauãda. Recipe ro ris marini,ſaluiæ,chamemelli añ.m.ſ.bulliãt ĩ vino albo cui poſtea facta colatura addaẽ vini granato rũ vnc.ii.mellis roſati vnc.ſ. madefiat virga ſeu lo cus infectus cũ hac decoctione,poſtea aſpergaẽ de ſuper talis puluis. Recipe lithargiri auri, ceruſſæ, yreos,tuthie nucũ cipreſſi añ.ʒ.i.puluerizenẽ opti me & poſt lauandã ponaẽ,& ſi hic puluis erit nimis fortis,addatur turis maſticis,mirrhe añ.ʒ.i. pro ma iori tñ ſecuritate,cũ coitũ pfecerit homo vel mulier ſe optime abſtergat circa pudibũda cũ camiſia aut alio pãno lineo mũdo, & caueat a pãnis ipſarũ mu lierũ,quoniã infecti ſunt, & poſtquã ita fecerit pro maiori adhuc ſecuritate abluet locũ cũ aqua calida aut vino albo, cauẽdũ enim eſt ab aqua frigida,qm̃ ipſa materiã cõpingit,vnde in fricatione coitus ad heret aliqua limoſitas,ſiue humiditas in virga,quę

eſt cã infectiõis virgę & corporis, igit̃ bonũ erit hoc vti regimine vt remoueat̃ illa ĩfectio ſeu ſordities.

De ſolutione difficultatum quæ moueri poſſunt circa hũc morbũ. Cap. VI.

CLarificatio, ſi quęrat̃, quare hic morbus ĩcipit a pudibũdis: dicũt quidã inepti quod ideo eſt, quia ibi magis abũdant humores corruptioni parati, ſed cõtra ſi hæc ratio eẽt ſufficiẽs omnes fere ægritudines ibi haberent initiũ, ideo dicat̃ quod inter mẽbra illa & morbi qualitatẽ talis eſt cõformitas, & hoc merito talis influxus, nõ enim quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatũ in determinatũ phyſicorũ prim. ſic. Hic morbus aptus eſt primo recipi in virga & deinde in collo capite & humeris & nõ in aliis locis, vnde ille influxus qui fuit illis tẽporibus, capiti & virgæ inimicabat̃. Et ſi querat̃ quare terminatur per os: reſpondet̃ quod hoc ẽ merito argẽti viui a ſua proprietate hoc faciẽs. ſ. trahendo humores verſus illas ptes. Aut melius quod argẽtũ viuũ ſua caliditate humores ſubtiliat & calefacit & hoc modo aptos reddit vt per ſuperiora eos natura expellat, vnde Paulus ponit ipſum calidũ & humidum in quarto, cui magis adhereo q̃ Auicẽ, qui ponit frigidum in ſecundo.

Et ſi querat̃ quare os fetet: dicẽdũ qđ hoc eſt ab argẽto viuo cuius proprietas eſt vt faciat fetere os fumus eius vt Auic. ſecũdo canone cap. ſuo. & ab eo etiã prouenit dolor capitis, & nocumentũ in ore, vt ex natura ſua colligit̃, accedit ad hoc humor qui eſt aduſtus putridus, & malus q habet facere eadẽ accidẽtia, ideo nimirũ ſi tãtus dolor, quare ſummũ remediũ eſt, vt quum incipit humor expelli per os, diuertatur cum medicinis per ſuperius & inferius exhibitis ad partes inferiores.

Et ſi queraẽ quare aliq quãtũcũq; parati ad ęgritudines melãcholicas merito cõplexionis & mali regiminis & coeũtes cũ iſtis infectis nõ inficiunẽ: dico qđ hoc fortaſſe eſt qa eorũ corpora ſunt magis dẽſa, & ex cõſequẽti difficulter impreſſionẽ recipiẽtia magis q̃ cętera, aut merito ꝓprietatis indiuidualis, quæ diuerſa in diuerſis reperiẽ, vt Auic. prima ꝑmi. Et ſi quæraẽ quare argẽtũ viuũ iuuat magis q̃ cæteræ medicinæ ꝑter diſtillationẽ theriacalẽ ſupius deſcriptã, dicẽdũ hoc eſſe a ꝓprietate, aut melius a qualitate manifeſta, qa calidũ & humidũ in vltimo, & morbus frigidus & ſiccus, qđ autẽ ſit morbus frigidus & ſiccus ꝑſuadeẽ, primo qa ſaturninus vt oſtẽſum eſt. Scđo qa cõpertum eſt humida iuuamẽtum præſtare & calida. Itẽ qa ſimilitudinẽ habet cũ lepra que eſt morbus frigidus & ſiccus & cũ aliis melancholicis morbis. Itẽ quia ægritudo longa, vnde Auic. prima tertii tractatu ſcđo, cap. vltimo, Egritudo cuius tẽpus ꝓlõgatũ ẽ, ẽ frigida ſm oẽm diſpoſitionẽ. Et confirmaẽ, qa raro videmus iſtã materiã putrefieri, & cauſare febrem, vnde Gale. nullius rei proprietas eſt vt putrefiat ex frigido neque ex ſicco, ſecundo de cõplexionibus, quare dicẽdum ẽ hoc eſſe propterea, quia frigida & ſicca ægritudo.

Et ſi quæraẽ quare ſæpe accidit, vt remedia aliqua videantur in principio cõferre, ſed poſtquã cõtinuantur, non perſeuerat iuuamentum.

Dicẽdũ hoc eẽ duplici de cauſa, quarũ vna eſt ex parte nature alia ex ꝑte ægritudinis, ex ꝑte nature qa in cõtinuatione faſtiditur & in renouatione gaudet. Alia eſt ex ꝑte morbi qa et ſi in principio remediũ cõtrarietur morbo, in ꝓceſſu ceſſat cõtrarietas propter aſſuefactionẽ, et ideo ait Auic. ab ipſo qđ cõſuetũ eſt nõ fit paſſio, quarta primi. Vñ videmus

aliqua animalia in prima obuiatione eē cōtraria et inimica, ſed poſtq̄ aſſuefit eoꝝ cōuerſatio, ceſſat illa inimicitia, et tūc domeſticatur, et ceſſat iter ipſa actio ſiue pugna, pariter iudicādū eſt hoc inter qualitates eē, et ſi dicat̄ cōtra, qa agēte debite approximato et paſſo bn̄ diſpoſito etc. de neceſſitate ſequitur actio. Reſpōdet̄ quod in hoc caſu bene ſequitur actio, ſed adeo pauca qđ nullius eſt momenti. Aut dicitur quod propter aſſuefactionē ceſſat diſpoſitio in patiente, ex quo ſeqtur quod permutatio medicinarum, dūmodo non egrediantur propoſitum maxime vtilitatis eſt, vt Auic. allegato loco.

Et ſi quęrat̄ vtrū phlebotomia ſit cōueniēs: dico qđ ī principio et anteq̄ materia ſit exparſa ad loca doloris, ex quo ipſa ē in venis et ſanguini mixta, maxime ſi ēt neqꝫ fuerit exparſa ad cutī ipſa ē cōueniēs ſi pticularia cōueniūt, in pceſſu autē nō ꝯuenit, niſi factis vel applicatis vnctionibus et aliis medicaminibus, qm̄ cū natura tētauit expellere humores, adiuta a medicinis, pmiſcuit cū ſanguie aliqd de ipſis, quare ad minus ventoſæ non vituperātur, ſed hoc cum cautella, ne humores frigidi magis incrudentur, aut calidi magis inflāmentur iuxta Auic. quarta primi. Caue ne ægrum ad vnam duarum perducas rerum aut humorum cholericorum ebullitionem aut frigidorum cruditatem. In hoc autem caſu magis timetur cruditas q̄ ebullitio, et ideo raro cōueniens eſt, et expertum eſt multis nocuiſſe potius quam iuuaſſe.

Et ſi q̄rat̄, dolores q fiūt, q̄liter appellari debent: Dico ꝙ vt plurimū extēſiui, vn̄ Aui. Doloris extēſiui cā ē vētoſitas, aut humor q neruū aut maſculū extēdit, ac ſi ipſum ad ſuas trahat extremitates ſcđa p̄rimi, nec veꝝ ē ꝙ quidā exiſtimāt ꝙ hic dolor ſit

frangitiuus, qa iudicāt hanc materiã eſſe inter oſſa & pāniculū fundātes ſe in dicto Aui. Cauſa doloris frāgitiui eſt aut vētoſitas q̃ interponitur inter os & pāniculū q tegit ipſum, & nō loquit̃ Aui. de pānicu-lo imediate tegente os, qa ille inſenſibilis eſt, ſed lo-quit̃ de illis q nō imediate adhærēt oſſi ſicut pāni-culus tegēs coſtas, aut craneū, & huiuſmodi, q̄re cū in illis locis nō fiat hic dolor, nō debet ſic appellari.

Et ſi queratur, puſtulæ q̃ fiūt in hoc morbo, qbus puſtulis magis ꝓportionant̃: dico q̄ illis q̃ vocātur aſafati ab Auic. qui ſic ait. Aſafati ē ſumma bothor vlceroſarū fen. vii. quarti can. c. de aſafati, tū ſæpe accidūt puſtulæ, q̃ aliis aſſimilātur, vt q̃ aſſimilātur nodis, fiſtulis, cācris eſſere, formicæ, & aliis fere oi-bus, vt cōſiderāti patet. Sed qa nominū diſputatio nō pertinet medico vt Aui. i. primi, doctrina ſexta v. c. in hoc ſermonē ꝓlongare nō intēdo, queādmo-dū alii q ignorātes eſſentiā morbi & cauſas ipſius & ex cōſequēti curam non niſi de nominibus fecerunt mentionem, quorum opus quare fuerit impreſſum comprehendere nequeo.

Et ſi queratur quare dolores augent̃ in ſecunda aut tertia die vnctionis: Reſpōdetur, quod tū hu-mores mouētur, tū quia ſubtiliātur in ſanatione ſeu digeſtione quæ fit merito vnctionis iuxta aphoriſ-mum ſecūdæ particulæ. In generatiōe ſaniei febres & dolores fiunt magis q̃ facta ſanie, & ideo optimū & ſingulare ſecretū ē, eo tūc adminiſtrare ſolutiuū vt anteq̃ humor per os expellatur, per deorſum eua cuetur, & ſic nocumentū in ore euitatur, vt ego ſæ-pius expertus ſum, aut ſi puſtula ſeu plagas vlcero-ſas habuerit, ibi attrahētia ponantur vt humor ide euacuetur, & ab ore diuertatur ex quo infert̃ quod verior eſt opinio quæ dicit argētū viuū eſſe calidū

q̃ quæ

ĝ quę dicit eſſe frigidũ, quum ratione ipſius humor ſubtilietur, & ponatur in motu, vt oſtẽditur. Sed cõtra ait ſtudioſus iuuenis Vincẽtius Aiax Siculus.

Argentum viuum cauſſat ægritudines frigidas vt epilepſiam, paralyſim & huiuſmodi vt Auic. ſecundo canon. & alii, ergo frigidum, quia ſimile non niſi a ſimili generatur, vt habetur in phy.

Ad quod reſpondetur qđ verum eſſet ſi de per ſe cauſaret has ægritudines, ſed has cauſat per accidens. ſ. debilitãdo, quũ ſit cõtrariũ cerebro & neruis rõne cõplexionis, qa calidũ & humidũ & naturalis cõplexio iuuať ſuo ſimili, & lediť cõtrario iuxta tertio techni, calidiora calidioribus indigẽt adiutoriis quare ob debilitatẽ, humores frigidos generant, & eos faciliter recipiunt cerebrũ ipſum dico & nerui, & ſic patet clare ſolutio, qa non conuenit quod aliquid generet ab eo diuerſum per accidens, vt frigidum, calidum, & calidum frigidum & ſic de aliis.

Itẽ quæſitũ fuit a quodã acutiſſimo iuuene Frãciſco de carmino, vtrũ argẽtũ viuum ſit cõueniẽs in hac ęgritudine quũ ſm mẽtẽ omniũ auctorũ inimicať neruis, & hęc ęgritudo ꝑ maiori pte ẽ in neruis.

Itẽ ait ipſe, fama quã oẽs famãt nõ omnino vana, ſeptima ethicorũ, ſed oẽs fere dicũt argẽtũ viuũ eſſe cõtrariũ, & vnctiones ꝑpterea vituperant, igiť &c. ad q̃ per me reſpõſum fuit qđ argẽtũ viuũ ẽ cõueniẽs propter rões ſuperius dictas, ſed ad primũ argumẽtum dico quod licet habeat in ſe aliquod nocumentum, tamẽ poſtq̃ corrigitur vt oſtenditur ſuo loco, non eſt tãtũ quin ſit multo maius iuuamentum.

Vel poſſet dici quod ideo argentũ viuũ eſt cõtrariũ neruis, qa eius cõplexio eſt cõtraria cõplexioni naturali neruorũ, & ita in ſanitate noceret ipſis neruis, ſed qa nerui ſunt diſcraſiati ad frigidũ & ſiccum

& per argentũ viuũ remouetur illa diſcraſia, donec reuertãtur ad ſuã eucraſiã, ideo poſſet dici quod abſolute ẽ cõueniẽs, vñ aliqua in ęgritudine cõueniũt, quæ in ſanitate diſcõuenirẽt, & traherẽt corpus ad lapſum præter naturalẽ. Ad ſecũdã rationẽ dico ꝙ notãter ait Ariſt. nõ oĩno vana, qa nõ vult qđ nullo modo ſit vera, habet enim aliqd veritatis ꝑ quãto argentũ viuũ, vt probatũ eſt, habet aliqd nocumẽti, nõ tamẽ ꝓpter hoc eſt ꝓhibendũ ex toto & maxime correctũ, ait enim Gal. xi. de ingenio ſanitatis, diffi-cillimũ eſt inuenire aliqđ auxiliorũ, quod nihil no-cens cõferat. Itẽ fuit quæſitũ ab alio, quare dolores magis multiplicãtur in iuncturis, q̃ in aliis alis locis cũ ex motu deberẽt magis reſolui? & fuit ſubtilis iu-uenis Iacobus Roger, ad qđ reſpõſum eſt, ꝙ magis facit vacuitas ad aggregãdũ q̃ motus ad reſoluẽdũ, vñ Auic. ſecũda Fen. primi Canonis. Amplitudo q̃ ẽ apud iũcturã, ẽ apta vt materia ad ipſam deſcẽdat.

De explanatione arboris ſignorũ. Cap. VII.

OMne ſignũ ægritudinis aut ſumitur a re non naturali, aut a re naturali, aut a re ꝑter natu-ram. A re nõ naturali, vt in quo aere ſtetit in-firmus, qbus cibariis, quo potu vſus ſit, quo exerci-tio, quo ſomno, qua vigilia, & ſic de aliis. A re natu rali vt cuius ætatis ſit infirmus, qualis ſit eius con-ſuetudo, qualis ars, qualis virtus, qualis complexio & huiuſmodi. A re præter naturam tripliciter, ab operatione læſa qualitate mutata, ab exeunte mu-tato. Ab operatione læſa tripliciter aut animali, vi tali, aut naturali. Ab animali dupliciter, motiua & ſenſitiua. Senſitiua dupliciter, interiori & exterio-ri, exemplum de motiua, vt qualiter poſſit moueri ſecundũ totum & ſecundum membra: exemplum de ſenſitiua exteriori, vt qualiter videat, audiat: olfa-

ciat,tangat, vt puta quem dolorem percipiat, quē ſaporē in ore ſentit. Exēplū de ſenſitiua interiori vt quales habeat imaginationes, quale iudiciū, qualē memoriā,qualia ſomnia. Exēplū de vitali,vt qualē pulſum,qualē anhelitū habeat,de animę paſſiōibus in ſex rebus nō naturalibus, fiat inqſitio. Si ſumitur a naturali operatione hoc dupliciter,aut ab opera/tione virtutum miniſtrantium aut miniſtratarum. Exemplū primi vt qualiter appetat, retineat,dige/rat,attrahat,atq; expellat,puta egerat,vrinet,mē/ſtrua habeat,coeat, ſub re nō naturali cōprehēdaṫ. Exemplū de adminiſtratis,vt qualiter nutriatur, & de omnibus iſtis operationibus,inueſtigando an ſit diminuta,an ablata,an corrupta operatio. A qua/litate mutata vt qualis ſit odor anhelitus infirmi, qualis ſudoris q̃lis vulneris,vlceris aut ſanici. Qua/lis ſit etiā color linguæ,oculorū,& totius corporis, qualis humiditas,qualis ſiccitas &c. aſperitas,leni/tas: durities,mollicies linguæ, vētris, & totius cor/poris. Ab exeūte mutato vt quātę & quales ſint ſup fluitas oculorū,nariū,auriū,palati. Qualis ſit vomi tus,& quātus,ac etiā eructatio,qualis itē vrina,ege ſtiones,capitis ſubaſſellarū pedūq; ſordicies, & to/tius corporis ſudor,allices,oſcitationes,nauſea,ſub uerſio ad naturales operationes expulſiuas reduci poſſunt,quia a natura tentāte expellere fiūt. Vnde ſigno ſanguinis iſta ſunt. A re nō naturali,qa vſus ē regimine multiplicāte ſanguinem,vt qa vtitur arte gaudioſa,ſicut cantator,aut hiſtrio,vel quia vtitur cibis multiplicātibus ſanguinem & potibus,vt ſunt oua ſorbilia,teſticuli gallorū,vinū optimum,& hu/iuſmodi. A re naturali quia carnoſus complexionis ſanguineæ adoleſcens ſeu iuuenis , & ſimilia . A re præter naturam,& primo ab operatione læſa gra/

uitas in origine oculorum & capitis, & tẽporum pulſatio, allices, oſcitationes, nauſea, dormitatio multa, & pfunda ſenſuũ turbatio, tarditas in cogitãdo, laxitudo mẽbrorũ abſq; labore, pulſus magnitudo velocitas & frequẽtia, repletio vaſorũ ſiue venę ſiue arterię fuerint. A qualitate mutata, rubedo in toto corpore, & maxime in venis oculorũ repletio ipſarũ, bothor in ore. Ab exeũte mutato, vrina rubea groſſa, aut rubea obſcura, aut rubea roſſea in egeſtionibus nõ apparet ſignũ, ſputũ eſt dulce aliqñ ſanguini mixtũ, exitus ſanguinis p nares aliqñ a gingiuis, aut mẽſtrua vel hemorroides vel p alia loca, ſudor fœtidus, ſicut hirci, ẽt multus, puſtulę ſanguineę, & his addit̃, ꝗa patiẽs ſomniat ſe videre res rubeas, ſanguinẽ fluere, natare in eo. Vnde q̃rto Coll. recitat̃ de Gale. quod p̃ceperat phlebotomari quẽdã ꝗ ſomniauit in dolio ſanguinis balneari, aliivero nolẽtes iniũxerũt ſibi exercitiũ & mortuus eſt.

SIGNA cholerę a re nõ naturali ꝗa vſus exercitio forti ſtetit in aere calido, vſus eſt cibariis calidis & ſiccis cholerã multiplicantibus &c. A re naturali ꝗ ı iuuenis cholericus & huiuſmodi. A re p̃ter naturã, & primo ab opatione lęſa, ꝗa habet infirmus ſitim multã, inq̃etudinẽ, dolorẽ in pte dextra frontis, & vehemẽtia lucis ei nocet, & q̃nq; habet famẽ ſincopalẽ, debilitas appetitus, nauſea, horripilatio ad modũ pũcturę acuũ, furor, mordicatio vehemẽs in exitu fecũ, ſimiliter & vrinę, pulſus velocitas cũ duritie, & tẽſione, hic põt cõſequẽter poni de ſomniis, quia potius attinet actioni leſæ, vt ꝗa videt res citrinas igneas, qđ facit rixas, & aliqñ ſõniat ſe volar̃. A q̃litate mutata, vt citrinitas faciei, & totius corporis oculorũ citrinitas, ſicut accidit ĩ ictericia oris amaritudo, linguę ſiccitas & aſperitas, nariũ aridi-

tas. Ab exeũte mutato vrina rufa, citrãgularis, ignea crocea, egeſtiõis croceę, ſputũ amarũ, vomitus cho/lericus viridis vel croceus & amarus, hũiditas nariũ & oculorũ acuta, cholerica & pauca auriũ v̄o mlta.

SIGNA phlegmatis a re non naturali, vt cibi re/pletio, ociũ, ſomnii plixitas &c. A re naturali, vt qa cõplexiõis phlegmaticę, piſcator, pinguis & huiuſ/modi. A re p̃ter naturam & primo ab actione læſa, paucitas ſitis, niſi vbi fuerit phlegma ſalſum, debi/litas digeſtiue etiã in tempore ſanitatis, oxiremia, ſomnus multus, pigritia, ocioſitas mẽbrorũ laxitas, põderoſitas oculorũ obliuio, dolor ĩ poſteriori pte capitis vertigo, ſcotoma, caſus appetitus, appetit⁹ acutorũ & acriũ, nauſea, eructatio, dolor grauati/uus, frigiditas in capite & ſtomacho pcepta eius no tabilis læſio, ibi. n. multũ aggregat̃ de phlegmate vt Aui. decima tertia tertii, & Meſ. inde appropriatis raritas, tarditas, & lenitas pulſus. A qualitate mu/tata, frigiditas pcepta, color albus in facie & corpo re ſupfluẽs albedo linguæ, mollicies eius ſuperflua, ſqualiditas corporis, tumor ẽt faciei cũ mollicie. Ab exeũte mutato, vrina alba, diſcolorata, palearis vel ſubcitrina, egeſtiones phlegmaticę, albæ, viſcoſæ, ſeu mucoſæ, aquoſæ & huiuſmodi, ſputũ viſcoſum, aquoſum, multiplicatio ſaliuę nõ amarę, ſed põticę multitudo ſupfluitatis egreſſæ p nares & palatũ, & additur ſomniare aquas, niues, pluuias, & huiuſmo di quæ ad operationes læſas reduci poſſunt.

SIGNA melãcholiæ, primo a re non naturali, vt quia vſus eſt nimia cogitatione ſollicitudine, timo re &c. puta cibis melancholicis & huiuſmodi. A re naturali qa complexionis melãcholicæ & cõſuetus incurrere ęgritudines melãcholicas & ſimilia. A re pręter naturã & primo ab actiõe læſa, qa in capite

ſentitur grauitas, & magis in parte ſiniſtra, ardor oris, ſtomachi deſideriū corruptū, & aliqñ caninū, vigiliæ multa, ſolitudo multa, læſio ſeu ægritudo ſplenis, vt dolor, & grauitas ſeu durities, taciturnitas, cogitatiões multę, fletus ſeu volūtas flēdi, fixio aſpectus, rugitus, pigritia, tenſio ypocūdriorū, paucitas ſomni, ſi nō fuerit cum phlegmate acredo, vel acetoſitas oris, prauitas pulſus cū duricie, corporis extenuatio. A qualitate mutata, fuſcedo i corpore apparens ſeu nigredo, corporis piloſitas, morphea nigra, & eſt fortiſſimū ſignū vt Auer. iiii. Col. in palpebra inferiori oculi maxime nigredo & limpitudo in eis. Ab exeunte mutata, vrina nigra vel ſubnigra ad obſcuritatē tendens, viridis, liuida, nigredo egeſtionū ſeu fuſcedo, paucitas ſputi, acredo eius, eructatiões acetoſę, ſanguis niger & coagulatus ſi exiuerit. Somnia ſunt multum terrorem inferētia. Etiā poteſt addi a iuuantibus & nocentibus.

Notandum tamen quod ea tria que Gale. ponit genera ſignorum. ſ. a ſubſtantialiter inhærētibus a caſibus & operationibus, ad iſta tria reduci poſſunt vel iſta tria ad illa, & ſi hic ponatur vt in arbore apparet a re naturali & non naturali a iuuantibus ēt & nocentibus quod poni poſſet, omnia tamen ad illa tria Gale. reduci pñt, vt patet recte cōſiderāti.

Finis libelli de Morbo Gallico æditi per Ioannem Almenar Hiſpanum artium & medicine doctorem eximium.

ANGELI BOLOGNINI LIBEB DE CVra vlcerum exteriorum. Et de Vnguentis, quę cõmunis habet vſus practicantiũ hodiernus in ſolutę continuitatis medela. De quorũ numero nõnulla in morbum Gallicũ inſerta ſunt, nõ debilibus tamẽ rõnibus incidentaliter approbata.

V iiii

ANGELVS BOLOGNINVS medicinæ doctor, Franciſco Gonzaga, Mantuæ Principi inuictiſſimo, ac illuſtriſſimo, fœlicitatem.

DVM ſupioribus annis Iluſtriſſime Princeps in maritima Venetorum claſſe primum, deinceps in Epidauri vrbe degerem, chyrurgum publico ſtipendio gerens, libuit mihi interdum aliquid ſubripere otii, & de Cura vlcerum exteriorum, breuē quidem, & ordinatum libellum ædere, cum exercēdi ingenioli noſtri gratia, tum afferendi frugem Lectoribus, prolixo, & inordinato nōnullorum profeſſorum artis ſermone faſtiditis. Quem libellum cum nuper Venetiis abſoluiſſem, & emittere deſtinaſſem; tu ſolus mihi princeps inuictiſſime occurriſti cui illum, tanq̄ alteri in terris Marti, & omnium virtutū auctori, & alūno dedicarē. Hortata eſt inſuper tua nobiliſſima Gonzaga familia, ex qua tanq̄ ex equo Troiano, tot clariſſimi Imperatores prodierunt, quorū tu maximus experimento cognitus es. Quippe non eſt alter hodie maioris nominis, nec potuit libellus noſter mortalium alicui præſtantius & cōmodius aſcribi, q̄ illi qui per bellicos labores ad gloriam tendit. Habebunt milites tui, ſi vlceribus ad vulnera conſequentibus, laborabunt, quomodo curari, & breuiter & canonicis documentis poſſint. Tuæ humanitatis erit munus mancipii tui ſerena fronte ſuſcipere, qui ſi ditior eſſem, tu plane munus lautius accepiſſes. Vale.

ANGELI BOLOGNINI LIBER DE CVRA Vlcerum exteriorum, duos habens tractatus, Primus eſt theorica pars, quatuor habens capitula.

Et eſt prologus quo proponitur intentio Libri, & diuiſio eius. Cap. I.

CHyrurgia artis medicæ, ſui antiquitate & certitudine, pars famoſiſſima, plures habet particulas, quarum vna eſt vlcerũ exteriorũ Curatio, de qua ĩ hoc libello agere intendimus. Curatio autẽ vlcerum in duobus maxime cõſiſtit, in cognitione videlicet eorũ, quæ cõſolidationẽ impediunt, & eorũ impedientiũ remotione, quo fit, vt hic libellus in duas partiatur ꝑtes. Pars vna conſiſtit in cognoſcẽdo impedientia. Altera in eorũ remotione. Prima quidẽ theorica eſt, cõtẽplatur enim ea, quæ impediunt videlicet quæ, & quot ſint. Ad hæc qũo noceãt, ſimiliter qũo cognoſcant̃. Secũda vero pars practica medicamina tã generaliter ꝙ ſingulariter adminiſtrare docet. His enim ſcitis, ꝓpoſitã habebimus intentionem ad amicorum noſtrorum ſatiſfactionem, qui me ſæpe ad hoc impulerunt.

Continet quot & quæ ſint impedientia conſolidationem vlcerum. Cap. II.

DIcimus igitur, quod ea quæ conſolidationem impediunt, aut ſe tenent ex parte vlceris, aut ex parte annexorum cum vlcere, ſi ex parte

vlceris, cũ vlcus cõmuniter deſcribať quod ē ſolutio cõtinui, a qua reſudat pus & ſanies. Aut ergo hoc ĩpediēs ſe tenebit ex pte ſolutionis cõtinuitatis, aut ſaniei. Si ex pte ſolutionis cõtinuitatis, vel erit merito figuræ ſolutionis cõtinuitatis fiſtularis, vel alterius figuræ fiſtulari proportionatæ, ſi ex pte ſaniei, aut merito ſubſtãtię, aut ſuę qualitatis. Si merito ſubſtantiæ, aut qa ſubtilis fluida, aut qa groſſa viſcoſa. Si merito ſuæ qualitatis, aut quia acuta & corrodēs p ſe & eſſentialiter, aut qa per accidēs. Et hæc de his, quę ex pte vlceris cõſolidationē ĩpediũt quæ duo fuere, videlicet figura & ſanies. Figura inquã, vel figura fiſtularis, vel alia. Sanies, vel groſſa, vel ſubtilis, aut acuta & corrodens p ſe, aut p accidēs. Impediētia aũt ex parte annexorũ, aut ſe tenēt ex parte eorũ quæ ĩmediate cõtraria ſunt cauſis ad cõſolidationē faciētibus, aut ex parte eorũ, q̃ cõtraria ſunt vlceri, in eo ꝙ ad deteriorē naturã q̃ vlcus habeat inquantũ vlcus diſponũt. Si ex parte eorũ, q̃ ĩmediate cõtraria ſunt cauſis ad cõſolidationē faciētibus, aut qa cõtraria cauſæ materiali, aut qa cauſę efficienti. Si cauſæ materiali, erit ſanguis a natura alienus, ipſi vlceri, & cuilibet mēbro, ēt ꝑ nutrimēto delegatus, q cõttariať ſanguini laudabili, reqſito ipſi vlceri ꝑ materia reſtituēdæ bonę carnis. Et tũc cõtrariať, qa peccãs in quãto, aut in quali. Si in q̃to aut qa ſupfluus, aut qa diminutus. Si in quali, & tũc iſtud erit, qa peccãs in cõplexione videlicet calida, frigida, humida, ſiue ſicca, ſimplici vel cõpoſita, cũ materia vel ſine materia. Si vero cauſæ efficienti, erit ſimiliter ea cõplexio, q̃ cõtrariať cõplexioni naturali vlcerati loci, tanq̃ cauſæ efficiēti. Et ſic cõtrariať qa nimis calida, ſiue frigida, humida, ſiue ſicca, ſimplex vel cõpoſita, materialis vel ſine materia. Si

ex parte eorũ, quæ vlceri cõtraria ſunt, in eo ꝙ ad deteriorẽ diſponãt naturã q̃ vlcus habeat aut vlceri contraria, ꝓut accidẽtia, aut ꝓut ægritudines. Si prout accidẽtia, accidẽtia erũt hæc, videlicet dolor fluxus ſanguinis. Si ꝓut ægritudines, ægritudines erũt apoſtema, oſtracatio carnis, ſupadditio carnis caro mollis, ſerpigo, corroſio, putrefactio, q̃ de ſe ſunt ægritudines loco vlcerato ſupuenientes. Et hęc ſint dicta de impedimẽtis ex pte annexorũ, q̃ ſunt in genere duo vti diximus, videlicet ipediẽtia ꝯtraria cauſis efficiẽtibus vel materialibꝰ cõſolidatiõis, aut impediẽtia cõtraria vlceri tanq̃ accidẽtia, aut tanq̃ ægritudines. Quæ igitur, & quot ſint impedientia vlceris conſolidationem dictum eſt.

Habet quonam modo præfata conſolidationem impediunt. Cap. III.

ENumeratis his, quæ cõſolidationẽ impediunt, nũc diuerſi ſunt docẽdi modi, qbus talia impedimẽta ipediunt. Dico igiť imprimis, ꝙ figura fiſtularis, & q̃cũq; alia tali figuræ ꝓportionata, cõſolidationi reſiſtunt, eo quia ex ipſis cõſequitur indebita tranſpiratio ſaniei in vlcere congeſtæ, quæ poſtea in eo vlcere, plus q̃ debeat, moram contrahens, nitroſitatẽ: & venenoſitatem adipiſcitur: quę ex parietum vlceris contractu: in eo maiorem concauitatem generat: & membrum debilitat: ad quod ſuperfluitates totius corporis tranſmittuntur. Saniei vero ſubſtãtia cõſolidationẽ impedit: qa ſubtilitas eius fluida: mẽbri vlcerati ſubſtãtiã cõtingendo: nimis eam humectat & remollit, & ſic putrefactioni diſponit: quum ea: quæ putrefiunt: molliora prius reddantur & laxa. Groſſities vero ſiue viſcoſitas: porris membrorum adhærens: membrum putrefacit & corrumpit: quod enim a putrido tãgitur

putreſit. Saniei vero qualitas acuta, & corrodens, tã per ſe, q̃ per accidẽs, cõſolidationẽ vlcerũ retardat, cũ humiditatẽ mẽbri, qua mediãte fit partium cõtinuatio, reſoluat & cõſumat. Sanguis autẽ peccans in quãto cõſolidationem impedit, ſuperfluus, calorẽ mẽbri ſuffocat naturalẽ. Diminutus vero, defectũ ponit nutrimẽti, vnde fruſtrat̃ natura pro generãda carne. At ſi fuerit peccãs in cõplexione, ſiue ſimplici, ſiue cõpoſita, ſiue materiali, ſiue ſine materia, tũc impedit cõſolidationem, virtutes naturales membri offendẽdo diminute, ablate, ſiue corrupte. Quũ enim mẽbri cõplexio ab aliquo offendit̃, neceſſe eſt aliquã, vel aliquas, & forte oẽs virtutes naturales deiici, aut diminui, vel corrũpi, cũ ipſa cõplexio ſit harũ virtutũ famula, ſiue miniſtra. Mala loci vlcerati complexio tã calida q̃ frigida, humida ſiue ſicca, ſimplex vel cõpoſita, materialis vel ĩmaterialis cõſolidationi obſtat, naturalẽ deiiciẽs cõplexionem qua ſicuti inſtrumẽto natura vtitur ad nutrimenti cõuerſionẽ in mẽbrorũ ſubſtãtiã, & rei ſuperfluæ & nociuæ expulſionem. Si impedientia cõſolidationẽ fuerint accidentia ſuperuenientia vlceri, de quibus vnũ eſt ſupfluus fluxus ſanguinis, tũc inanitione materia carnis reſtaurandæ, & ſpiritus neceſſitas ſubtrahitur, vnde cõſolidatio aufertur. Dolor autẽ virtutẽ totius corporis & mẽbri patientis proſternit, & humurũ defluxũ ad locũ efficit, quare cõſolidatio deficit neceſſario. Apoſtema etiã, quod eſt ægritudo vna ex tribus morborũ generibus cõpoſita, videlicet mala cõplexione, mala cõpoſitiõe, & ſolutione cõtinui, multomagis credendũ, qđ obuiet cõſolidationi, cũ plures ægritudines magis naturã moleſtent, q̃ vna ægritudo. Carnis oſtracatio cõſolidationẽ ꝓhibet, ex eo ꝙ talis oſtracatæ car-

nis porroſitates ſunt cõpactæ & conſtrictæ valde, vnde ineptæ ſunt tranſitu materiæ proportionatę carni generãdæ, & cõſolidationis perficiendæ Carnis ſimiliter ſuperadditio curatiõi oppugnat, tanq̃ quid ſuperfluum in corpore extra naturã artificio auferẽdũ. Caro aũt mollis, corroſio, & putrefactio cõſolidationẽ impediũt, cũ materia pro carne delegata, a carnis mollitie altereť, & a corroſione & putrefactione forma ſubſtãtialis mẽbri corrũpatur & deſtruať. Et hęc ſatis ſint dicta de diuerſis modis, q/bus pfata impediẽtia curationẽ vlcerũ impediunt.

De ſignis eorum, quæ conſolidationem impediunt. Cap. IIII.

ASSignatis ſpeciebus, & declaratis modis, quibus cõſolidatio impediať, ſubſequẽter ponẽda ſunt eorũ ſigna. At qa cõſolidationẽ impedientiũ nõnulla ſunt ſenſibus apparẽtia, itaq̧ ſignis non indigeãt, ſicuti ſanies ſubtilis fluida, ſimiliter ſanies groſſa, viſcoſa, fluxus ſanguinis, dolor, apoſtema, ſiue inflatio, caro mollis, caro ſuperflua, & ſimilia. Alia vero occulta, & ſenſib⁹ imanifeſta, ita q̧ ſignis indigẽt ea ſignificãtibus, vt fiſtularis vlcerũ figura, & ſimiliter quæcũq̧ alia figuræ fiſtulari pportionata, ſaniei qualitas, locum vlceratũ inficiens, mala cõplexio, ſanguis a natura alienus, corroſio, putrefactio, ideo cõdigne mihi viſum eſt hoc in loco tm̃ eorũ ſigna tradere, quæ occulta ſenſibus, & imanifeſta ſunt. Dicã igiť, q̧ figura fiſtularis, cuius pprietas eſt habere orificiũ ſtrictũ, & fundũ pro fundum, abſcõſum, & cauernoſum, & ſimiliter quæcũq̧ alia figura huic pportionata, denotantur per ſubtilem inquiſitionẽ cũ tentis, & probis de argẽto, de plũbo, de radicib⁹, de cereis cãdelis, ſeu coloratis iniectionibus. Saniei vero q̃litas acuta & corroſiua per ſe

comprehenditur ex his:nam color eius tēdit ad co/
lorem rubeum:ſiue citrinum: viridem:ſiue nigrum.
In ea quæ per accidens: & in ea:quæ etiam per ſe:
ſentitur arſura:& compunctio:rubor:& inflāmatio
vlceris:& partium ei adiacentium: ex qua contin/
git:quod quicquid ab ea de ſubſtantiali forma mē/
bri occupetur:deſtruatur & corrumpatur: adeo tā
naturæ malignantis exiſtit. Sanguis a natura alie/
nus peccans in quanto quia ſuperfluus:cognoſcitur
ex patientis carnoſa & robuſta habitudine:venarū
totius ſui corporis inflatione: ſeu repletione ſaniei
ab eo vlcere ſanguinolētæ emanatione. Si vero di/
minutus:ita quod non defluit ad vlcus materia: ex
qua caro generetur in eo vlcere: tunc ex oppoſito
cognoſcitur:videlicet macilenta:ſeu extenuata pa/
tientis habitudine:venarum totius ſui corporis ina
nitione:ſaniei ab eo vlcere q̃ vlcus requirat diminu
ta reſudatione. Si in quali:quia peccans in comple/
xione calida:tūc ſignificatur ex colore corporis: &
faciei:& oculorum:vergente ad nimiam citrinitatē
ſiue viriditatem habitudine ſicca:& extenuata:ſa/
nie colorata colore citrino: ſiue viridi. Et ſi peccās
fuerit in caliditate nimis ſuperflua: præfata ſigna
erunt vergētia ad fuſcedinem & nigredinē. Si vero
peccans fuerit in complexione frigida: cognoſcitur
diſcoloratione faciei & labiorum:ſanie cum ſubſtā/
tia groſſa viſcoſa: ſeu cum ſubſtātia ſubtili aquoſa
habitudine phlegmatica: phlegmatis abundantia.
Si in complexione humida indicatur ex colore cor
poris:tendente ad albedinem: ſanie ſubtili aquoſa:
tumore faciei & oculorum frequenti abundantia ſa
liuæ. Si in complexione ſicca demonſtratur ex co/
lore corporis vergente ad nigredinē: ſiue ſubnigre/
dinem:oculorum liuiditate: habitudine ſicca:ſanie

nigra:cinerulenta:lutoſa.Mala autem loci vlcerati complexio calida demõſtratur per ruborem:& per inflammationem:& per caliditatem extraneam vl/cerati loci:partiumq́ ei adiacentium:& per reſuda tionem ab eo vlcere:ſaniei rubeo: ſiue citrino:viri/di:ſiue nigro colore coloratæ. Frigida ſimiliter cõ/plexio manifeſtatur mẽbri & vlceris liuiditate:ſub/albedine : mollificatione:lociq́ frigiditate:quo ad tactum & patientis ſenſum : ſaniei groſſæ:& viſco/ſæ:& indigeſtæ:ſeu ſubtilis cum ſubſtantia aquoſa reſudatione:priuatæ tamen omni mordicatione & incendio.Humidæ vero diſcraſiæ & exuberãtis ſi/gna ſummuntur ex his:quoniam caro in tali vlcere: ad humidum ſuperfluum diſcraſiato: tendit ad laxi tudinem & mollitiem:quare eſt facta ſqualida:mol lis:& ab ea multa humiditas ſanioſa redundat. Sic/cam autem complexionem demonſtrant loci vlce/rati ſiccitas:durities: & aſperitas: ſaniei ſubtilitas: interdum & paucitas : membri & labiorum vlceris gracilitas: ſiue accidat a mala complexione calida exiccante:ſiue priuatione ſubſtantificæ humidita/tis.De putrefactione dicendum:cum alia ſit de pro ximo futura:alia iam facta ſit.Quę facta eſt alia ſit perambulans & procedẽs:alia ſit ſic in ſuo eſſe ſtãs. Signa igiť futuræ de ꝓximo eliciãtur ꝑ alteratione͂ coloris carnis:tendẽtis ad colore͂ malũ: videlicet li/uidũ:viride͂:ſiue nigrũ: & ꝑ diminutione͂ alique͂ ſen/ſus eius.Signa vero iã factæ: qm̃ color carnis iã fa/ctus eſt malus: & priuatus eſt locus vlceratus ſenſu oino:ita qđ dolor nõ ꝑcipiť : dato ꝙ ille locus pun/gatur:aut incidať.Signa iã factæ & perãbulantis a poſteriori denotať:quoniã ad partes circunſtantes ipſius putrefactiõis fit dilatatio.Et hæc ſatis dicta ſint de ſignis eorũ:quæ cõſolidatione͂ impediunt.

TRACTATVS SECVNDVS, ET eſt pars practica curationis vlcerū exteriorum. xvii. habens capitula.

De regulis, & modis generalibus curationis vlcerum. Cap. I.

QVæ nam, & quot fuerint impedimēta in vlceribus conſolidādis, & quot modis cōſolidationem impediant, ſimiliter & eorū ſigna, q̄bus nobis appareant, ex iā dictis & ꝑ poſſe ingenioli mei viribus cuiq; pſcrutāti ſatis innoteſcit. Reliquū autē eſt, vt accōmodata tradatur eruditio, qua vnū quodq; p̄dictorū, ne cōſolidationē impediat: prohiberi pōt. Hoc autē eſt: curā vlcerū docere: & hoc primo in generali: & ſub quadā ſumma: deinde in particulari magis. Pro qua eruditione dicendū: ꝙ tale cōſolidationis impedimentū prohiberi pōt triplici artis medicæ artificio: videlicet dieta potione: & chyrurgia. Dieta cibādo ægrū cibis: qui ſubſtantia: quātitate: & qualitate opponātur illis: quæ cōſolidationē impediunt. Potione vero totius corporis plenitudinē euacuante: materiā antecedētē eorum quæ cōſolidationē impediūt digerente: cōplexionē totius corporis rectificante: ſi mala fuerit: hepatis maxime: mēbrorūq; hepati deſeruientiū: vt ſanguinē laudabilē in quanto & quali generet. Chyrurgia, ſeu manualis opatio in generali vniuſcuiuſq; eorū, quæ cōſolidationē impediunt: ſubminiſtreť in hunc modum. Et primo ſi fuerit in cauſa figura fiſtularis: anihiletur: ſeu deſtruať: & ſi nō eſt poſſibile: tunc ſanies in eo vlcere ꝯgeſta: merito figure ipſius vlceris

expulſioni

expulſioni rebellis:anteq̃ nitroſitatē adipiſcatur ali quo ingenio : ad exteriora ipſius vlceris educeť. Si ſubſtātia ſaniei ſubtilis fuerit humectans: & remolliēs mēbri ſubſtātiā : & cōſequēter eā putrefactioni diſponēs:exiccatiuis:in gradu proportionato:quæ putrefactioni reſiſtunt:et humiditatē illā extraneā conſumunt : curetur.Si vero fuerit ſubſtātia ſaniei groſſæ viſcoſæ, orificiis porrorū carnis ſui viſcoſitate adherēs,& ſic mēbri ſubſtātiā putrefaciēs,medicinis,q̃ ipſam ſaniē attenuāt & diſſoluūt,& conſequēter eius groſſitiē & viſcoſitatē deſtruūt,ab orificiis porrorū carnis elōgeť.Si aūt q̄litas ſaniei acuta & corrodēs,medicinis acuitatē ipſius ſaniei refrigētibus,corrigať, nec nō ſaniei antecedēs materia ad oppoſitas ptes diſtrahať. Si in cauſa fuerit ſanguis peccās ſolo q̄to,qa ſuperfluus, plenitudo ſanguinis minoreť.Si peccās fuerit in quāto,qa diminutus,nutrimētū, quātulūcūq; ſit,loco vlcerato attrahať.Si peccās fuerit in quali,qa in cōplexione,q̄cūq; ſit illa contrariis rectificeť.Si ſuperfluus fluxus ſanguinis, loco a quo ſanguis fluit,reparetur, & ad oppoſitas partes diſtrahať. Si dolor,mēbri calor naturalis cōforteť, ſeu doloris cauſa abiiciať. Si in cauſa fuerit caro mollis,humidū ipſius extraneū exicceť. Si caro ſupflua,amputeť.Si caro oſtracata:cū eo qđ lenit & reſoluit,reſoluatur,& ſi reſolutioni repugnat abſcindať.Si apoſtema, fluens materia repellať, & fluxa reſoluať,& ſi indigeat, reſolutioni p̄pareť. Si in cauſa fuerit corroſio,materia antecedēs diuertatur,& fluxa,& ſimiliter loci malitia iā a materia cōiūcta impreſſa cōſumeť.Si putrefactio,quę iā facta eſt corruptū & putrefactū abſcindatur. Si vero eſt de proximo futura,ne oēs gradus,ad putrefactionē requiſitos acqrat, prohibeatur. Si aūt perambulās

fuerit putridũ remoueať, & ſubſequẽter humidũ ex/traneũ in mẽbri ſubſtantia impreſſum, merito cuius iterũ perãbulatio fieret, qď tamen nõ fuit p putridi abſciſſionẽ totaliter remotũ, diſſoluať. Sit ergo hęc dicta ſatis p documẽto curationis in genere, & ſub quadã ſumma qua vnũquodq; eoruз, q in vlceribus cõſolidationẽ impediũt, remoueri habeat. Nũc autẽ de vnoquoq; in pticulari dicẽdũ, pdicta tamẽ declaratio, videlicet quæ poſtremo artis medicæ inſtru/mento tantum enumerata ſunt.

De cura formæ vlcerum fiſtularis. Cap. II.

CVm in p̃habito igiť capitulo dictũ ſit, q figura vlcerũ fiſtularis phibeť ne cõſolidationẽ ipe/diat, eã figurã fiſtularẽ deſtruẽdo, & anihilãdo ſeu ſaniẽ expulſioni rebellẽ, merito formę vlceris ad exteriora ipſius vlceris, anteq̃ nitroſitatẽ adipiſca/tur, aliquo ingenio educẽdo. Hoc aũt in loco dicẽdũ erit in pticulari, q̃liter, quonãmodo talis figurę de/ſtructio & anihilatio pficiať, ſimiliter q̃ ſint ea ige/nia, ſaniẽ ad exteriora vlcerũ cũ tali forma educen/tia. Dicať igiť, q figura vlcerũ fiſtularis deſtruatur, ſecũdũ ſe totã, aut ſecũdũ aliquã ſui ptẽ. Secũdum ſe totã deſtruať ſecãdo figurã vlceris vſq; ad eius radicem. Ita qď nil de eius forma fiſtulari derelinquať, niſi vbi nõ eſt poſſibile, quoniã, ſi ibi adeſſent nerui, venę, & chordę, tuę ſectioni ſe interſecãtes, ſeu op/ponentes, ſeu os, aut magna loci diſtantia, ſeu cutis groſſicies. Tũc & eo caſu a tali exq̃ſita ſectione eẽt deſiſtẽdum, & ad aliã ſectionẽ ſeu alia ingenia deue niendũ. Secũdũ aliquã ſui partẽ figura vlcerũ fiſtu/laris deſtruatur, illius orificiũ dilatãdo, & amplian/do, ſeu portã in fundo vlceris cõſtituẽdo. Fiat itaq; figuræ vlcerũ fiſtularis ſectio ſecũdũ ſe totã, aut ſm aliquã ſui ptem cũ nouacula aut cauterio. Similiter

orificiivlceris dilatatio,& amplificatio cũ eiſdẽ,ſeu impoſitione tẽtarũ rarę & ſiccę ſubſtãtiæ exiſtẽtiũ; ſicuti de melegario,de ſambuco,de ſpõgia ꝑparata de radice ariſtolochię,de gẽtiana, & ſimilibus.Educaĩ vtiq; ſanies ingenioſæ ad vlcerũ exteriora expulſioni rebellis,merito figurę vlceris,altero iſtorũ modorũ, videlicet medicinis lauãtib⁹ & currẽtib⁹, curſu & lubricitate ſua,quã facit abſolutio,ſaniẽ ad exteriora vlcerũ educentibus, ſicuti ſunt hęc in mõ ablutionis adminiſtratę vꝫ aq̃ ordei,vinũ melitite, aq̃ maris,aqua aluminis,aq̃ cineris,decoctio iridis, decoctio cẽtauris,cũ vino nõ multũ vinoſo, licet ẽt prędicta alio mõ ſaniẽ advlcerũ exteriora excutiãt & hoc eã exiccãdo & abſtergẽdo,ſeu ꝓpulſione ipſius ſaniei ad exteriora vlceris, inſtitis mediãtibus, vna cũ plumaceolis ſup figurã fiſtularẽ decẽter cõprimẽtibus,aut ea ſituatiõe mẽbri, ꝙ orificiũ vlceris inferius exiſtat & fundum ſupius.Solet ꝑterea a quibuſdã ſanies ĩgenioſe ad vlcerũ exteriora educi, præparatione vlceris, ita ꝙ ab eo vlcere ſanies ad exteriora currat,& nõ retineaĩ,imo ꝙ ea libere euẽtetur & expiret,& hoc cũ tentis cãnulatis de braſſica,de plumbo,de argẽto,& ſimilibus.Expeditis his pro cura figuræ vlcerũ fiſtularis & ſimiliter cuiuſcunq; alterius figuræ fiſtulari proportionatæ, nũc ad regimẽ ſubſtãtiæ ſaniei tranſeundum eſt.

De cura ſaniei ſubtilis. Cap. III.

REgimẽ igiĩ humiditatis ſubtilis ſanioſæ, remolliẽtis ſubſtãtiã ꝑtis vlceratę, exiccatione perficiĩ,maiori & minori tñ ſecundũ ꝙ a loco vlcerato fit maior & minor humiditatis ſubtilis ſanioſę reſudatio.Pro qua exiccatiõe optima ſunt,& ſimplicia,& cõpoſita,videlicet bolus armenus,plũbũ vſtũ,ceruſſa,lithargyrũ,antimoniũ,plãtago,lan

ceola,tela aranei,galla,ariſtolochia cõbuſta,miro/
balanorum genera,cortex thuris,maſtiche mirrha,
aloe,ſarcocolla,reubarbarum,panis aſſatus,raſura
pãni vetuſtiſſimi.ſpõgia cõbuſta, ſymphitũ vel con
ſolida maior,cauda eqna,pix,reſina,alumẽ & ſimi/
lia. Itẽ aqua aluminoſa,aqua marina,aqua ardens,
aqua azurea,vnguẽtũ de ceruſſa,vnguẽtũ de minio
vnguẽtũ de tuthia,vnguẽtũ de plũbo,vnguẽtũ nigrũ
cõpoſitione patris mei, vnguẽtũ citrinũ vſuale,vn/
guẽtũ de lino,vnguẽtũ irinũ,vnguẽtũ đ calce,vnguẽ
tũ de pulueribus,vnguẽtũ bonũ ꝑ ſanie ſubtili exic/
cãda. Recipe vnguẽti de lithargiro , vnguẽti de ce/
ruſſa,añ.vnc.i.ſ.cerę albę vnc.ſ.miſce,diſſolutis pri
mo cera,& vnguẽto de ceruſſa,& vltimo vnguento
de lithargiro. Aliud Recipe ceruſſę lotę drachmas
vii.lithargiri.ʒ.iii.ſcorię argenti,vel climię.ʒ.ii.vi/
treoli drach.i.ſ.cerę albę vnc.ii.ſ.olei ro.vnc.vi. te
rebinthinę vnc.ii.fiat vnguẽtũ. Aliud.Re.lithargiri
bene puluerizati,cũ aceto & oleo ro.miſceať & im/
bibatur in mortario plũbeo,& bene agitetur cũ pi/
ſtillo ſuo,donec ad augmẽtationẽ deueniat,& albi/
ficetur. Deinde Re.antimonii: ęris vſti:balauſtiorũ
vermiũ terreſtriũ exiccatorũ:& puluerizatorũ:gal/
larũ ſanguinis draconis:aluminis: climiæ argẽti añ.
omniũ:terantur & cribrentur:& de eis quantũ ẽ ſex
ta pars vnguenti in mortario ponantur:& cũ piſtil/
lo incorporentur:donec bene vniantur adinuicem.
Aliud.Re.terebinthinæ ceræ reſinę añ.vnc.iii.olei
roſati vel cõmunis. vnc.iiii. pulueris ariſtolochiæ:
ro.mirrhæ: libani : aloes: maſtiches añ. drach.ii.ſ.
puluerizatis puluerizandis fiat vnguẽtũ. Aliud Re.
vnguenti baſiliconis:vnguenti de tuthia: vnguenti
de calce añ.i.miſce. Et alia plura tã ſimplicia q̃ cõpo
ſita:quæ in libris antiquorũ facile eſt reperire.

De cura ſaniei groſſæ & viſcoſæ. Cap. IIII.

SAniei vero groſſæ & viſcoſæ orificiis porrorũ carnis ſui viſcoſitate inherẽtis:& ſic mẽbri ſubſtantiã putrefaciẽtis regimẽ cõplicatur: a plicatione localiũ:quæ ſui ſubtilitate ſubſtãtię in ipſam ſaniẽ penetrãt:& ſuo calore eã attenuẽt:&diſſoluũt vnde deſtructa eius groſſicie & viſcoſitate: ꝓhibeť ipſius ſaniei orificiis porrorũ carnis adherẽtia: qua mẽbri ſubſtãtia corrũpebatur:q̃ ſimiliter ſaniei groſſę & viſcoſę attenuatio & diſſolutio intendatur & remittatř ſm diuerſitatẽ quãtitatis ſaniei ſubtiliandæ:& ſimiliter ſecũdũ diuerſitatẽ ſaniei peccãtis in groſſicie:& viſcoſitate maiori & minori:de quibus optima ſũt farina ordei:fabarũ:cicerũ:orobi:lupinorũ:alkanna:ariſtelochia:hyperycon:acetũ: cinis anethi:fermẽtũ:crocus:laurus:iris:vel ireos: cẽtauriũ:gẽtiana,abſinthiũ:apiũ:baurach:mel:& oẽs medicinę hñtes aliq̃lẽ amaritudinẽ:vel acuitatẽ:q̃ ſemper cũ melle pręparẽtur. Itẽ aqua lactis:aqua ordei aqua mellis:aqua cineris: vinũ melititę mundificatiuũ de melle,vnguẽtũ viride:herbarũ totius cõmunitatis:mũdificatiuũ cõmune:mũdificatiuũ de iride vel ireos mũdificatiuũ de apio vnguẽtũ de cẽtaurio vnguẽtũ pro ſanie groſſa attenuanda bonũ. Recipe mellis ro. terebintinæ nõ lotę:añ. vnc. ii. thuris:myrrhæ añ. drach. iii. miſce. Aliud re. mellis terebinthinæ nõ lotæ:añ. vnc. ii. coquãtur ad ſpiſſitudinẽ aliqualẽ:deinde adde:myrrhæ:ſarcocollę:aloes:iridis añ. drach. i. ſ. Aliud. R. terebintinę clarę. ℥. vi. mellis ro. co. ℥. iiii. ſ. myrrhæ:iridis:ariſtolochiæ lõgæ añ. drach. iiii. farinę ordei. q. ſ. ad inſpiciendũ:diſſoluta prius terebintina cũ melle & vltimo additis pulueribus fiat vnguẽtũ. Aliud re. iridis:ariſtolochię:añ. ℥. iii, terãtur optime:& miſceãtur tãta q̃titate mel

lis, ꝙ ea cōglutinet, & in forma vnguēti adducat. In maiori groſſicie & viſcoſitate, R. mellis, ℥.ii. viridis æris. ʒ.v. miſce. Itē aliud re. fecis olei ro. aceti puri, mellis añ. ℥.i. ariſtolochiæ longæ aluminis ſciſſi iri/dis ceruſſæ añ. ʒ.i.ſ. viridis æris. ʒ.ii. miſce oīa adin uicem, valet præterea vnguentum græcum maius vnguentum ægyptiacum.

De cura q̄litatis ſaniei acutę & corodētis. Cap. V.

REGIMEN curatiuū qualitatis ſaniei acute & corrodētis tā ꝑ ſe q̄ ꝑ accidēs, quę humidita/tē mēbri, qua mediāte ſi mēbri partiū cōtinua tio, reſoluit & cōſumit ꝑficiat, p̄habito cōueniēti re gimine in ſex rebus nō naturalibus, p̄habitaq; eua/cuatione materiarū peccātiū, & defluētiū diuerſiōe, & ſimiliter cōſtrictiōe viarū & ductuū, per quę talis materia poſſet deferri & deflui ad locū vlceratū. Si fuerit q̄litas acuta & corrodēs ꝑ ſe, vnguēto de ce/ruſſa albo vnguēto de lithargiro, vnguēto rubeo cā phorato, vnguēto de bolo, vnguēto d tuthia vnguē to de ceruſſa cocto. Vnguentū bonū ꝓ cura q̄litatis ſaniei acutæ & corrodētis. Re. tuthiæ lotę, ceruſſę lotæ añ ꝑtes æquales pulueri zētur, & in mortario plūbeo cū aq̄ plātaginis, cū piſtillo ſuo diu ducātur, addita terra ſigillata, & aliquāto boli armeni, & cū cera ſufficiēti, & oleo roſato fiat vnguētū. Aliud. R. lithargiri drach. viii. in mortario cū aceto tā diu du cat̃, donec infleẽ, tumeſcat & albeſcat, & cū drach. iii. ceruſſæ, & drach. ii. terrę ſigillatę, pulueris gallo rū, roſarū añ. ʒ.i. cū oleo ro. & cera fiat vnguentum. Aliud Re. gallarum, arnogloſſæ ſiccæ añ. drach. v. olei ro. vnc. v. ceræ albe vnc. ii. terebinthinę vnc. ii. miſce, & fiat vnguētū in bona forma. Si aūt fuerit ſa niei q̄litas acuta & corrodēs ꝑ accidēs abſcindat̃ cu ra, q̄ ē cura cāę, vtputa, ſi fuerit ĩ cā figura vlcerū ſi/

ſtularis,ad quã ſeqꝛ̃ idebita trãſpiratio ſaniei,q̃ diu/tius i loco d̃cta,ad̃pta ẽ nitroſitatẽ & acuitatẽ, tũc cureꝛ̃ curatiõe data cap.ii.ptis huius nr̃ę practicæ. Et hęc de cura q̃litatis ſaniei acutę,& corrodẽtis,tã per ſe q̃ p accidẽs dicta ſint, Nũc vero ad curationẽ eorum,quæ imediate contrariantur cauſis ad con/ſolidationem facientibus dicendum eſſe videtur.

De cura ſanguinis peccantis. Cap. VI.

SAnguis aũt peccãs dr̃, vt ſupra habitũ ẽ, aut qa peccãs i q̃to,aut i q̃li.Et ſi i q̃to,aut qa ſupfluus, aut qa diminut⁹.Et ſi i q̃li,aut qa peccãs i cõple xiõe,vꝫ cali.frig.humi.ſiue ſicca,ſimplici vel cõpoſi ta,cũ materia vel ſine materia.Si igiꝛ̃ ſãguis peccãs fuerit i q̃to,qa ſupfluus, cura perficiaꝛ̃ dieta tenui, phlebotomia ſanguis mioratiua,& extractiõe ſan/guinis peccãtis i q̃to ab vlcere & eius circuitu ſan/guiſugis,ſcarificatiõe & ſilib⁹.Si ſãguis peccãs fue/rit i q̃to qa diminut⁹, curatio cõpleaꝛ̃ dieta lata & groſſa,boni & multi chymi gñatiua,trahaturq; nu/trimẽtũ ad locũ vlceratũ frictiõibus, fomẽtatiõibus maluę,biſmaluę,violarũ,donec mẽbrũ iſleꝛ̃ & rube/ſcat piceis emplaſtris,quorũ forma vna erit hęc.R. picis naualis,picis græcæ,reſinæ, pini ana. partes æquales,diſſoluantur in cazola ad ignẽ,deinde per ſtamen in aqua frigida colentur, & manibus inun/ctis oleo emplaſtrum malaxetur,& vſui reſeruetur. Si ſanguis peccans fuerit in quali, quia in comple/xione calida materiali,euacuetur materia calida,ſi fuerit ſubtilis,cum reubarbaro,mirobolanis,prunis tamarindis,pulpa caſſiæ,aqua pomorum granato/rum,manna. Et ſi neceſſe fuerit cum electuariis de ſucco ro. de pſilio meſue, de prunis, de ſebeſten. Si autem fuerit groſſa per aduſtionem cuꝫ electuario lenitiuo,diacatholi cõfectiõe hamech,diaſena,caſ/

ſia vigorata cũ ſena:pilulis indis:pilulis de fumo ter
ræ:aqua lactis:ſena:& ſimilibus. Hoc ſemp attẽdẽ/
do:qđ ante euacuationẽ materia calida ſubtilis di/
gerat̃ cũ ſyrupo ro.de endiuia:acetoſo ſimplici:oxi
zacchara:nenupharino: violato cum aqs endiuiæ:
violarũ:acetoſę:ordei:hepaticæ:plãtaginis:cucur/
bitæ:portulacæ:nenupharis:ſolatri: & ſimiliũ.Ma
teria aũt groſſa p aduſtionẽ cũ ſyrupo de pomis:de
bugloſſa:de lupulis:iuleb violato:& aliis talib?.No
tãdo tñ qđ ſemp vitæ regimẽ i cibo:& potu:& aliis
rebus nõ naturalibus:ſit ꝓportionatũ peccato i his
& in aliis.Et ſi forte i his affuerit febris: tãto magis
prædicta augeãtur in gradu frigiditatis:aut minuã
tur:quãto febris fuerit validior:aut remiſſior. At ſi
peccãs fuerit in cõplexione calida ſimplici vel cõpo
ſita ſine materia:tũc alterantia ſola p̃fata ſine eua/
cuatione ſibi cõueniũt. Cæterũ ſi peccatũ fuerit in
mala cõplexiõe frigida materiali : tũc materia ipſa
euacuet̃.Si fuerit phlegmatica cũ aloe agarico:po/
lipodio:turbit:electuario de dactilis:electuario in/
do:pilulis aggregatiuis:pilulis de agarico pilulis co
chiis:diaturbit:bñdicta : p̃parata prius materia cũ
ſyrupo de biſantiis completo:ieleniabin:oximellæ
ſimplici & cõpoſito:ſyrupo acetoſo cõpoſito: dia/
rodõ & aliis:cũ aqs feniculi:boraginis:apii:meliſſę:
maioranæ:mẽtæ:abſinthii:aq̃ mellis:& ſimilibus:q̃
quidẽ alterãtia & ſimilia cõferunt ẽt in mala cõple/
xione frigida ſine materia:exceptis euacuatiuis.Si
peccãs autẽ fuerit in cõplexione humida materiali
curet̃ cura p̃dicta imediate:& ſi peccãs fuerit in cõ/
plexione humida ſine materia:ſola digerẽtia cõue/
niunt:euacuatiõe excepta. At ſi peccãs fuerit in cõ/
plexione ſicca materiali:cura erit p euacuationem
materiæ melãcholicæ nõ aduſtæ:cũ rectificatione

mēbrorū illā generātiū. Et ſi imaterialis fuerit:cura eſt cū calidis & humidis. Et hæc pauca de cura ſanguinis peccātis dicta ſint. Nūc ad curā malæ cōplexionis partis vlceratæ trāſeundum eſt.

De cura malę cōplexiōis ptis vlceratę. C. VII.

PRo cura igit̃ male cōplexiōis ptis vlceratæ dicat̃, qđ ſi in ꝑte vlcerata peccauerit mala cōplexio calida, ſiue materialis, ſiue imaterialis fuerit, localib⁹ curet̃, vnguēto videlicet de ceruſa albo vnguēto de tuthia, vnguēto de plūbo, aq̄ roſata, ſucco plātaginis, ſucco ſolani, ſucco đ ſempuiua. Si mala cōplexio frigida, vnguēto baſilicone, vnguēto citrino vſuali, vnguēto de dialthęa cōpoſitiōe patris mei, vnguēto fuſco, lotiōe vini boni tepidi, aq̄ cineris, aq̄ aluminis. Si mala cōplexio humida, curetur exiccatiuis iam dictis, & aliis vigoratis in ſiccitate, ſecūdū qđ locus vlceratus magis & minus abundat humiditatibus, & ſimiliter ſecūdū diuerſitatē corporū & mēbrorū, in q̄bus exiſtūt vlcera, ſicuti vnguēto viridi herbarū, vnguēto gratia dei, vnguēto de diapalma, vnguēto de dialthea cōpoſitione nr̃a, ſeu cū hoc, qđ ſūme valet in oī mēbrorū cōplexione. R. olibani, maſtiches, aloes añ. drac. ii. picis gręcæ vnc. i. ſ. ariſtolochiæ lōgæ cōbuſtæ drach. i. ſ. olei ro. ℥. iii. terebinthinæ cerę añ. vnc. ii. fiat vnguētū. Aliud re. olibani, maſtiches, aloes ſarcacollæ, ſanguinis draconis, boli armeni, pulueris molēdini, oīa puluerizētur ſubtiliter, & p pānū ſubtiliter cribra, & cū terebinthina miſce, donec ad ſubſtātiā dēſam deueniāt. Aliud re. vnguēti apoſtolorū vnc. i. viridis ęris drac. i. miſce. Si aūt peccauerit mala cōplexio ſicca. i. parū humida, curet̃ vnguēto baſilicone: vnguēto de pice, vnguēto fuſco, vnguēto diaglione nigro diſſoluto i cazola, ideſt cochleari ferreo, cui addat̃ ꝑ q̄libet

℥.diaquilonis drach.i.pulueris roſaꝝ,ſeu cũ hoc.R. maſticis,olibani,picis gręcę,boli armeni añ.ʒ.i.ſepi arietini.℥.ii.cerę.℥.5. olei ro.℥.ii. miſce & aliis leuibus exiccatiuis pmiſſis ſemp materierũ peccãtium euacuatiõe,ſi fuerit cũ materia, & defluẽtiũ diuerſione,& ſimiliter cõſtructione viarũ, & ductuũ,per quæ tales materię pñt deferri,& deflui ad locũ vlceratũ,ſiue a toto corpore plenitudinẽ habẽte defluãt ſiue ab aliquo mẽbro nobili & forti,plenitudinẽ habente. Pro notitia ſupiorũ aduerte,ꝙ in oĩ pte vlcerata ppter ipſius debilitatẽ aggregat̃ humiditas ſupflua.nõ ſolũ p viã paulatinę cõgeſtiõis, ĩmo & aliqñ p viã defluxus,ſiue a toto corpe defluat, ſiue ab aliquo mẽbro nobili & forti plenitudinẽ hñte,q̃ hũiditas ĩ loco aggregata,virtutis loci dbilitate putrefit,& ĩ ſaniẽ ꝯuertit̃.Et ſi talis hũiditas multa,& malę q̃litatis extiterit,reddit vlcus ſemp cõpoſitũ cum alia ęgritudie,puta correſione,ſiue putrefactione, oſtracoſitate,ſeu alia diſpõne, ꝯſolidationẽ vlceris phibẽte. Aduerte ſcdo,ꝙ ĩ oĩ mẽbro vlcerato,& maxime vbi q̃rit̃ carnis gñatio & incarnatio,debemus admĩſtrare medicias ſm duplicẽ reſpectũ, pmo qdẽ hñdo reſpectũ ad cõplexionẽ corpis & mẽbri,ĩ quo exiſtit vlcus,vt cõplexionẽ ipſius naturalẽ a pte ſuę ſĩitudinis ꝯſeruẽt.Si.n.ĩ curatione morbi,cõplexio naturalis mẽbri & corpis nõ ꝯſeruaret̃:morbus non poſſet deſtrui,cũ cõplexio naturalis mẽbri ſit inſtrumẽtũ ppriũ,quo mediãte natura mẽbri vtit̃ ad ꝯuerſionẽ nutrimẽti ĩ mẽbrorũ ſubſtãtiã,& rei ſupfluę & nociuę expulſionẽ.Scd'o hñdo reſpectũ ad morbũ, vt ipſum a pte ſuę cõtrarietatis deſtruãt.Poſitis his pro cura eorũ, quæ cõtrariãtur cauſis ad cõſolidationẽ faciẽtibus,nũc de cura eorũ,quæ vlceri cõtrariãtur,put ſunt ei accidentia,dicendum eſt.

De cura doloris. Cap. VIII.

CVm doloris cura diſtinguat̃ penes ipſius dolo/ris intẽſum, & remiſſum, necnõ penes diuerſitatẽ ſuę efficiẽtis cãæ. Idcirco nõ abſq̨ rõne per nos dolor diſtinguet̃ inqetũ & clamoſum. Et clamoſus in eũ, cuius acumẽ ĩducias cõcedit, & in eũ cuius acumẽ ĩducias nõ cõcedit, quorũ dolorũ cã i pte vl/cerata cõiter eẽ affirmat̃ mala cõplexio, aut ſolutio continui, ſeu vtrũq̨ ſimul. Et cũ vlcerata mẽbra ſm quadruplicẽ poſſint labi cõplexionẽ, vt in p̃habitis dictũ ẽ. Et cũ cęteris ẽt in efficiẽdo dolorẽ vehemẽ/tiora ſint caliditas & frigiditas, qa citius ĩpreſſurę, ideo impreſentiarũ tãtũmodo de dolore a mala cõ plexione calida, & ſimiliter a mala complexione fri gida contingente dicemus. Dicimus igitur, quod ſi doloris cauſa fuerit mala complexio calida, cuius tamen doloris acumen inducias concedit, pręmiſſis vniuerſalibus, valet vnguentum de litargiro, vnguẽ tũ de ceruſſa album cum camphora, vnguentum de minio, vnguentum de tuthia, vnguentum de plum/bo, vnguentum rubeum camphoratum, album oui conquaſſatum cum oleo ro. & lithargiro & redacta ad formam linimẽti in mortario plũbeo cũ piſtillo ſuo, qđ vnguẽtũ poſtea buliat lẽto igne in lib. i. ſucci ſemperuiuæ vſq̨ ad ſucci cõſumptionẽ. Valet præ/terea album oui conquaſſatum cum oleo ro. empla ſtrum de paruis maluis, & plãtagine coctis & piſta/tis cũ cribratura furfuris & oleo ro. bolus armenus cum terra ſigillata, oleo ro. & aceto, ſuccus ſolatri, ſeu ſemperuiuæ cum aceto. Item valet hoc aliud in caſu. Re. ceræ albæ vnc. iiii. olei ro. vnc. x. ſandalo/rum alborum, & rubeorum roſatum mirrhæ, libani maſtiches añ. drach. ii. camphoræ drach. ſ. terebin/thinæ. ℥. ii. ſ. fiat vnguentum. Si vero doloris cau/

ſa fuerit mala cõplexio frigida, valet vnguẽtũ fuſcũ vnguẽtũ baſilicõ, vnguẽtũ citrinũ vſuale. Si aũt doloris cã fuerit ſolutio ꝯtinui, cuius doloris ſimiliter acumẽ inducias cõcedit, p̃miſſis ſemp̃ vniuerſalibus valẽt ea q̃ quẽcũq; dolorẽ indifferẽter ſedãt. Ea autẽ ſunt, q̃ calorẽ mẽbri naturalẽ multiplicãt & cõfortãt calor.n.naturalis mẽbri cõfortatus repugnat oĩ rei nocẽti, vti vitellus oui terebinthina & crocus, terebintina cũ oleo ro. oleũ abietis cũ oleo ro. hæc ad ĩtra vlcus applicẽtur cũ ẽt aliq̃li exiccatione humiditatẽ medicinarũ humectãtiũ refringẽte p̃ticipẽt, merito cuius ẽt vlceri cõueniũt. Ab extra vero oleũ ro. cũ amygdalino, oleũ de kyro, butirũ recẽs, piguedo recẽs, pulli gallinæ, anatis, porci, & ſimiliũ, yſopus humida, oleũ de oliuis maturis, fex olei, oleũ ro. oleũ violarũ, oleũ chamemellinũ, oleũ vulpinum, munia, oleũ de ſamo, mucilaco. ſ. lini, fœnugręci emplaſtrũ valẽs in caſu. Re. foliorũ maluarũ. M. i. ſ. farinę. ſ. lini, fœnugręci añ. vnc. ſ. olei chamemellini, liliorũ alborũ añ. drach. vi. olei ro. ℥. iii. mucillaginis altheæ vnc. i. ſ. farinę ordei. q. ſ. cũ duob⁹ vitellis ouorũ fiat emplaſtrũ. Si vero doloris cauſa fuerit mala cõplexio, & ſolutio cõtinui ſimul, cuius doloris ẽt acumẽ inducias cõcedit, ex iã dictis habita ẽ curatio. Nũq̃d cura cõpoſitę ęgritudinis ſumit̃ ex curatiõe ſimpliciũ ęgritudinũ ipſaꝫ inquã cõpoſitã cõponẽtiũ. Quare ſuppoſitis vniuerſalibus ad ĩtra vlcus applicent̃ ea, q̃ ſunt vere & ꝓprie doloris ſedatiua, exiccatiuis aliq̃liter, & laudabilibus cõmixta, ab extra vero extraneatę cõplexiõis remotiua. Si tñ doloris acumẽ ĩducias nõ cõcedit loco dolẽti, & circũdolẽti narcotica applicẽtur, vt emplaſtrũ ſatis leue de ꝯtritis foliis papaueris albi, & vrgẽte magis dolore applicet̃ emplaſtrũ, vꝫ de foliis mãdragorę, emplaſtrũ de fo-

liis iuſqami cũ puluere chamemeli, philonũ ẽt pſicũ illinitũ, theriaca recẽs emplaſtrata. Ex oleis, oleũ de mandragora, oleũ de papauere, oleũ de nenuphare cũ opio ſucco hyoſcyami, opiũ diſſolutum cũ lactæ ouillo, ſeu mulieris & ſimilia. Et hæc de cura doloris dicta ſint. Nunc de cura ſuperflui fluxus ſanguinis dicendum eſſe videtur.

De cura ſuperflui fluxus ſanguinis. Cap. IX.

PRo regimine curatiuo ſupflui fluxus ſanguinis, cũ ſanguis nõ niſi a venis effluat, iprimis ẽ ſciendũ, ꝙ diuerſitas ĩ mõ ſiſtẽdi ſãguinẽ ñ ſolũ ſumiť penes diuerſitatẽ cãę facientis talẽ fluxũ vt ſi fuerit corroſio, vel putrefactio, ſeu ab extrinſeco eueniẽs ſolutio, verũ ẽt ſecũdũ ꝙ vena a qua ſanguis egrediť eſt ꝓfunda in mẽbro, aut ſupficialis occulta, aut manifeſta, magna aut pua. His p̃miſſis dicať, ꝙ ſanguinis fluxus curatiõis genere, duabus intẽtionibus pficiť, videlicet diuerſiõe, & reparatiõe loci, a quo ſanguis fluit. Diuerſio qdẽ fit aliqñ p ſanguinis euacuationẽ ad oppoſitã ptẽ, vti p phlebotomiã, ventoſas ſcarificatas, ſanguiſugas q̃ tñ modificari debent ẜm virtutis & ętatis tenorẽ, aliqñ cũ p̃fatis abſq; euacuatiõe & cũ ligaturis, vẽtoſa ſup hepate & ſplene, quæ mirabilis ẽ. Loci aũt reparatio, a quo ſanguis fluit, ſic cõpleť, vt ſi fuerit in cã corroſio ſiue putrefactio, tũc locus, a quo ſanguis fluit, cauterizeť cum ferro ignito, ſiue medicina cauterizãte, & eſcarã inducẽte, vt cũ hoc. R. vnguenti populei drach. ii. vitrioli vſti drach. i. argẽti ſublimati drach. i. ſ. miſce, & locus, a quo ſanguis fluit tãtũmodo repleať, ſiue cũ hoc alio. R. argẽti ſublimati lapidis hematitis, vitrioli ro. lithargiri añ. & fiat puluis, & cũ albumine oui, & puluere iſto licinia liniãtur & loco applicentur. Exiccatiõe aũt cauterii fit rectificatio corroſio

nis,& putrefactiõis,& exiccatiõe, & corrugatione ptis,a qua ſanguis egredit̃,facta p cauteriũ,fit ſanguinis fluxus reſtrictio,quare nil cauterio pſtãtius in cura fluxus ſanguinis eueniẽtis a corroſione,ſiue putrefactione. Si aũt vena fuerit parua, manifeſta & ſupficialis, tũc cũ acu, & ſerico perforetur ſub & ſupra venã,& ligetur vena,dũmodo apoſtema,ſiue dolor nõ cõtradicat,quoniã ſtante dolore,ſeu apoſtemate,talis ligatio phibẽda eſt. Et in medio inciſionis ponat̃ medicamẽ,habẽs has proprietates,videlicet,quod ſit cõgelans, vt ſanguinis fluentis fiat ingroſſatio,necnõ inuiſcãs, vt fiat ſanguinis ſup caput venæ cõglutinatio,& exiccãs,vt fiat ſupfluitatum defluxarũ,& cõgeſtarũ cõſumptio, & cõſequẽter ſolutę cõtinuitatis icarnatio,qua mediãte fit vera,& ppria ſanguinis fluxus reſtrictio. Cuius medicaminis deſcriptio talis ẽ. R. thuris albiſſimi viſcoſi,aloes,ſanguinis draconis,boli armeni aã. ptes eq̃les,puluerizẽtur ſubtiliter,& cũ albo oui miſceãtur, & ſtuelli,ſiue licinia in eo medicamine tingãtur,& ĩ inciſiõe ponãtur,in circuituq; vlceris,& ſupra ſtuellos ponãtur ſtupæ plures ĩ aq̃ roſata,ſeu cõi,& aceto madefactæ,& aliq̃liter expſſę, & cũ ligatura ſatis cõprimẽte ligent̃,dimittaturq; vlcus, a quo ſanguis egredit̃,cũ illa ligatura vſq; ad tres vł quatuor dies,qm̃ an̄ illud tẽpus nõ putat̃,q; natura fecerit tãtum de carne,q; ſit ſufficiẽs ad opilãdũ venã. Si vero vena fuerit magna,reparet̃ locus p ĩpletionẽ corporis venarũ,cũ ſtuellis linitis,ĩ ſupradicto medicamine ſine aliis ĩfradicẽdis. Et ſi vena fuerit pfunda, ĩmanifeſta,magna aut pua, ſiue alterius diuerſitatis diuerſificantis curationẽ fluxus ſanguinis repet̃ locus ille mõ iſto ſatis cõi huic,& aliis ẽt diuerſitatibus in fluxu ſanguinis cõtingẽtibus,videlicet ponẽ

do digitũ ſup orificiũ venę, dũmodo talis impoſitio ſit poſſibilis, & aliquãtulũ tenere, donec ſanguis ali quo mõ cõgelet, deinde ponant ſtuelli plures liniti ĩ albumie oui, agitato cũ aliqb⁹ ex medicinis dicẽdis iã dictas ꝓprietates hñtibus, & cũ ligatura decẽter cõprimere, ligent, Medicię ſimplices, incõpoſitione medicinaꝝ, p reſtructiõe fluxus ſanguis faciẽtiũ cõ numerant hæc, vꝫ tela aranei, terra ſigillata, cortex thuris, pentaphyllõ, plumæ gallinæ cõbuſtæ, bolus armenus, cinis raſure chartarũ cõbuſtarũ, coreãdrũ torrefactũ, cauda eqna, cornuũ raſura: cinis lignoꝝ ſtipticoꝝ: corrigiola: oĩa oſſa ꝯbuſta: puluis reubar bari torrefacti: pilus leporis ꝯbuſtus: ſanguis draco/ nis: ſpõgia ꝯbuſta & puluerizata: virga paſtoris: ſan guinaria fuligo furni: Karabe: acatia: folia ſalicis: galla ꝯbuſta extĩcta ĩ aceto: lapis hematitis: ꝯſolida maior: raſura pãni vetuſtiſſimi: lanugo adhęrẽs cor ticib⁹ caſtanearũ a pte itriſeca: thus gũmoſuꝫ: aloe gipſuꝫ: farina volatilis molẽdini: anilũ: viſcus: gũmi arabicũ dragagãtũ: raſura corrigiaꝝ: vel coriorũ a pte itrinſeca: oẽs ſpẽs gũmi. Ex medicinis cõpoſitis fluxũ ſanguis cohibẽtib⁹: ꝑma forma erit hæc. R. pi lorũ leporis torrefactoꝝ ſcrop. ſ. boliarmeni. ℥. i. ſ. ſanguis draconis: terre ſigillatæ añ. drach. i. thuris gũmoſi drach. ii. miſce & fiat puluis. Scđa forma: gy pſuꝫ cũ albumie oui & munia. Tertia forma. R. gal larũ torrefactarũ: boli armeni. ʒ. ſ. libani: aloes: ma/ ſtiches: ſanguis draconis: pilorũ leporis minutim ici ſorũ añ. ſcru. i. miſce & fiat puluis. Quarta forma cõ poſitorũ. R. gypſi vnc. i. munię: telę aranei: caliginis furni: boli armeni: dragagãti añ. ʒ. i. miſce. Et hęc de cura accidẽtiũ: cõſolidationẽ vlcerũ prohibentium ſic dicta ſufficiãt. Nunc autem ad curationẽ acceda mus eorum: quæ ægritudines denominantur.

De cura apoſtematis. Cap. X.

DE apoſtemate, qđ ē ægritudo vna ex tribus morborū generibus, cōpoſita videlicet mala cōplexione, mala cōpoſitiōe, & ſolutione cōtinui, incidētaliter p̄mittēdū, ꝙ cura eius diſtinguit̄ ſecūdū diuerſitatē tēporis ipſius apoſtematis, ſecūdū diuerſitatē materię apoſtematis, necnō ſcđm diuerſitatē locorū, i qbus fiūt apoſtemata. Quare hoc p̄miſſo, intēdēs hoc in loco ptractare tātūmodo de cura apoſtematis vlceri, ex defluxu humorū cōtingentis, cū ſcđm plurimū, ad ipſum vlcus cōſequatur apoſtema calidū ſanguineū, dicat̄, qđ ſi tale apoſtema fuerit in p̄ncipio, ſuppoſita dieta, conueniēti diuerſiōe, & humorū peccātiū minoratiōe, & nō p̄termiſſa cura vlceris, curet̄ ſuperponēdo emplaſtrū ex grano dulci, integro, decocto cū vino pōtico, cū cortice ſuo, ſeu emplaſtrū de malis cetoneis, & piris decoctis in aq̄, & vino rubeo, & poſtea in mortario cō tritis, & incorporatis cū puluere mirthi, ſiue emplaſtrū de lētibus decoctis, & roſis cōtuſis & incorporatis cū terebinthina, & puluere corticū granatorū. Si aūt apoſtema fuerit in augmēto, curet̄ emplaſtris p̄dictis, qbus adiungat̄ farina fabarū, ordei, tritici, & chamemelli. Exiſtente aūt tali apoſtemate in ſtatu curet̄ emplaſtro ex foliis abſinthii, & maluarū, decoctis in vino dulci, & piſtatis cum ſapa, & cribratura furfuris. Et ſi apoſtema tēdat in viā exiturę, tūc maturatiuis appoſitis, adiuuāda ē ſaniatio, & de maturatiuis ꝓprie in iſto caſu ē emplaſtrū de foliis maluarū decoctis in aq̄ & in mortario cōtritis cū farina. ſ. lini, fœnugræci & axūgia porci recēti, & ſimiliter emplaſtrū ex farina tritici, aqua, oleo, & croco, & facta ſanie pforatione ſaniati loci extrahat̄, ſeu ſi ad orificiū vlceris talis ſanies declinare videatur,

tunc

tunc tentis ſeu expreſſione, aut ligaturis ad eũ de-
ducatur. Si aũt apoſtema vlceri ſuperueniens eſſet
aliud a phlegmone, tunc quæratur cura poſita tra-
ctatu noſtro de apoſtematibus. Et hæc ſatis ꝑ nũc
dicta ſint de cura apoſtematis vlceri ex de fluxu
humorum contingentis.

De cura oſtracatæ carnis, ſeu calloſæ
& duræ. Cap. XI.

POſita cura apoſtematis, de cura oſtracatæ car-
nis agendum eſt. Curatio aũt eius diſtinguitur
ſecundũ intenſum & remiſſum duriciei talis car-
nis, nã carnis oſtracatæ alia eſt duriciei intẽſę, alia
remiſſæ. Ea igitur quæ remiſſa eſt medicinis leniẽ-
tibus, in qbus ſit reſolutio aliqualis curari & recti-
ficari poteſt. Cæterũ carnis duriciei intenſæ cura
perficitur altero iſtorũ modorũ, videlicet inciſione
cũ nouacula, aut cauterio, & ſi cauterio, aut caute-
rio actuali. aut potẽtiali, cõſiderata primo anotho
mia loci, qa vbi eſſet timor de diſruptione alicuius
venæ, ſeu arteriæ & cõſimiliter de effuſione ſangui
nis, eligẽda potius eſſet carnis oſtracatę remotio ꝑ
cauteriũ potẽtiale, q̃ per inciſionẽ cũ nouacula, aut
cauterio actuali, nã per cauteriũ potẽtiale fit remo
tio carnis oſtracatę, & prohibitio effuſionis ſangui
nis, ſi diſruptio venæ, ſeu arteriæ fieri contingat, &
quonãmodo cõſidera. Præterea ſi talis caro oſtra-
cata ſecũdũ totã eius ſubſtantiã non fuiſſet abſciſſa,
applicatione inciſionis, ſiue cauterii actualis, tunc
maior fiet ab ægris abhominatio reiterationis cau
terii actualis, & inciſionis cũ nouacula, q̃ potẽtialis
quare magis dilectũ apud me eſt cauteriũ potẽtiale
q̃ inciſio, & q̃ cauteriũ actuale. Medicamen per me
pluries expertũ, quod pro efficaciſſimo habui a pa-
tre meo, R. lithargiri, lapidis hematitis, vitrioli ro-

mani añ.drach.ii.argenti ſublimati.ʒ.ii.ſ. miſce. Et pro pleniori notitia medicaminũ in caſu valentiũ, recurras ad ea, quæ ſcribũtur in de amputanda carne ſuperflua eximiæ, ſiue miræ quantitatis. Carnis vero duriciei remiſſæ curatio cõpleatur inferius dicendis, incipiendo primo a ſimplicibus, deinde gradatim procedẽdo ad cõpoſita, ex ſimplicibus, & primo ex oleis, oleũ liliorũ alborũ, oleum amygdalarũ dulcium, oleũ de lumbricis, oleum vulpinum, oleum de granis ſeſami, fex olei, œſipus humida ex mucilaginibus, mucilago altheæ.ſ.lini, fœnugręci, ex pinguedinibus & vnctuoſis, pinguedo gallinæ, anſeris, vituli, bouis, cerui & ꝓprie medullæ eorũ, & adeps hirci & aſini, & rapaciũ.ſ.leonis, vrſi, leopardi, lupi, vulpis, & rapaciũ ex auibus.ſ.aquilæ, vulturis, & ſimilium, & meliora earũ ſunt, quæ ſunt minoris antiquitatis, & exiccationis, & vehemẽtioris humiditatis. Ex cõpoſitis præparatis, vnguentum baſilicon, vnguẽtũ diaqlon albũ cũ gũmis, & ſine gũmis, vnguẽtum de medulla cruris vituli, vnguentum mollitiuũ, vnguentum de mucilaginibus, yſopi cerotum, emplaſtrum bonũ pro remittenda duritie carnis oſtratæ duritiei remiſſæ, de farinis.ſ.lini, fœnugræci, cepis lilii, pinguedine gallinæ, porci ſine ſale, yſopo humida, oleo lilii, chamemella, & medulla vituli. Aliud.R.medullæ cruris vaccini, olei ro.omphacini, ceræ parũ miſce. Aliud.R.medullæ cruris vituli mucillaginis.ſ.cetoniorũ, dragaganti, olei amygdalarum dulciũ cum cera, & modico terebintinæ fiat vnguẽtum. Aliud.R.œſipi humidæ, adipis anatis, gallinæ, cerui, mellis, añ.ceræ.q.ſ. Aliud.R. caput vnũ caſtrati, ſemi contritum, & in vino dulci decoquatur vſq; ad carnis diſſolutionem, & ꝙ ſupernatauerit collige, & vſui reſerua, Aliud, R, medullam

cruris equi bulitā in vino albo dulci, vt ſupra de ca-
pite caſtrati, collige & reſerua. Aliđ. R. vnguēti đ ce
ruſſa, medullę cruris vaccę, adipis anatis galliæ an̄.

De cura carnis mollis. Cap. XII.

POſtquā de curatiōe oſtracatæ carnis eloquuti fuimus, nūc de cura carnis mollis dicendū erit. Dicimus igitur, ꝙ cum mollicies carnis conſequatur ad malam membri vlcerati complexionem, ſeu ſanguinis delegati maliciam, aut vlceris inſufficientem mundificationem ꝙ pro eius curatione, ſi fuerit in cauſa mala complexio, corrigatur medicinis deſcriptis capitulo ſeptimo huius partis noſtrę practicæ. Si delegati ſanguinis malicia, caſtigetur aſſignatis ca. vi. Si vlceris inſufficiens mundificatio mundificetur antidotis, quæ humiditatē extraneā, ad quam mollitio carnis conſequitur exiccant, & conſumunt poſitis capitulo tertio, & quarto, & tertiodecimo in de amputanda carne ſuperflua quātitatis paucę, huic artificioſe ſuppoſito, nā ad carnis mollitiē, niſi ꝓhibeaт̄ carnis ſupadditio cōſequitur.

De cura carnis ſuperadditæ atqȝ ſuperfluæ. Cap.. XIII.

SIcuti carnis creatio, & vlceris cōſolidatio actione naturæ fiunt. Ita & per oppoſitum amputatio, & carnis ſuperfluæ diminutio, de qua ad p̄ſens agitur ſermo noſter, non fit actione naturæ, ſed medicinarum applicatarum qualitate. Et ideo cum medicinæ tales ſint diuerſorum modorū, quia quædam debiles, quædam fortes, quædam magis fortes, ne ex earum applicatione contingat error, prætermittendum erit, ꝙ diuerſitas in applicanda medicina carnis diminutiua, ſumitur penes diuerſitatem quantitatis diminuendæ carnis, necnon penes diuerſitatem nobilitatis, ſeu ſenſilitatis

membri ſuper quod cadit generatio carnis ampu-tandæ, vt in dura matre, & ſimilibus, hoc pmiſſo, ſi caro amputanda, ſiue diminuenda fuerit quātitatis paucæ, diminuatur medicinis his ſatis debilibus, videlicet alumine rochino vſto, permixto cū bolo aut ſine bolo, alumie zucharino & hermodactilis ſimul tartaro, nucleis dactilorū vſtis, cinere cōchiliū combuſtorum, cinere quercus, cinere ficus, borace, nuce candida ſale & melle, aqua aluminoſa cū ſale, aqua ardenti ſola, aqua ardenti cū ſulfure & ſale, ſemine vrticæ, ſempertaria, vnguento apoſtolorū. Si vera caro amputāda fuerit quātitatis notabilis, ampute-tur medicinis ſatis fortibus, videlicet radice, vel cinere vitis albæ, radice aſphodelorū, vitriolo romano, viridi æris, vnguēto apoſtolorū fortificato cum viridi æris, vnguēto ęgyptiaco, vnguētis viridibus vigoratis cū ſale gēma, aqua roſata cū viride æris, aqua ardenti cū viridi æris, vt Re. aquæ ardētis. ℥. ii. viridis æris, drach. ii. miſce. Aqua mirabilis in remotione carnis ſuperfluæ quātitatis notabilis. Re. argēti ſublimati drac. ii. aluminis rochini, ʒ. v. aquæ ro. ſiue plātaginis. ℥. vi. miſce & bulliant ad cōſumptionē quartę partis. Si autē caro amputāda fuerit eximiæ, ſiue mirę quātitatis, amputetur medicinis prædictis fortioribus, videlicet trociſcis calidiconis, trociſcis ex alkali, & calce nō extīcta, permixta cū aqua in forma luti, & redacta ad formā trociſcorum, puluere ex alumine zucharino, thure, & arſenico, & calce viua, puluere ex calce viua & melle ſimul malaxatis in modū paſtæ, & redactis ad formā madgaleonis, qui in paſta tritici reuoluāt, & in furno decoquatur aqua, per quā fit ſeparatio auri ab argēto, oleo de vitriolo, aqua roſa. in qua argētum fuerit ſublimatū diſſolutū vnguento ex argēto ſub-

limato.ʒ.ii.ſ. vnguento populeo.ʒ.i. puluere ex li-thargiro, lapide hematitis, vitriolo romano, argẽ-to ſublimato partibus æqualibus, expertũ per me pluries. Re. aquæ roſatæ, ſucci limonũ añ.℥.ii. argẽ-ti ſublimati.ʒ.iii. ceruſſæ.ʒ.ii.ſ. miſce & bulliant ad cõſumptionẽ quartę partis. Aliud expertũ Re. ſalis nitri, vitrioli romani, aluminis añ.℥.ſ. argenti ſubli-mati.ʒ.ſ. aquæ plantaginis.℥.vi. aceti acris.℥.ii. mi-ſce & bulliãt modo præſcripto. Idẽ ſciendũ, qđ loco medicinarũ hoc tertio in loco deſcriptarũ, ab aliqui bus laudatur, carnis ſuperfluæ amputatio ꝑ caute-rium actuale, a nõnullis per inciſionem, ab aliis per compoſitionem iſtorum duorum modorum ad in-uicẽ, videlicet cauterii actualis, & inciſionis in hũc modum, ſumptis forficibus bene & notabiliter inci dentibus, & in ignem poſitis vſq; ad rubificationẽ earum ſic per illos, eo inſtrumento taliter præpara to, caro amputãda amputatur, poſitis nõnullis cau ſticis, q̃bus caro ſuperaddita remoueri habeat. At pro eorum applicatione erudita, dicimus quod in remotione carnis ſuperfluæ vtendũ eſt potius me-dicinis, a mordicatione denudatis, q̃ quibuſcunq; aliis, niſi neceſſitate ductus, in qua neceſſitate ad-huc meliores erunt & laudabiliores illæ, quæ erunt minoris mordicationis, præterea notãdum etiam, ꝙ quum remotiua carnis ſuperfluę mordicantia ap plicantur, linitio facta circum circa mẽbrum in par te ſana cum vnguento defenſiuo communi ſolo ſeu vnguento populeo ſecum admixto, aut ſuccis frigi-dis, vt plantaginis, ſolatri, ſemperuiuæ, & his ſimi-libus multum iuuatiua eſt. Ex dictis iã clare demon ſtratum eſt, quis ſit modus carnis ſuperfluæ curati-uus. Nunc autem ad curam ſerpiginis ſiue prurigi-nis accedamus.

De cura ſerpiginis, ſeu pruriginis in circuitu vlceris contingentis. Cap. XIIII.

CVm non raro contingat, partes vlcerum circū adiacentes ſuperficialiter vlcerati multis & paruis vlceribus, ſituſq; inordinati, cum earū partium punctione & arſura, ex quibus vlceris cōſolidatio difficultatē cōſequit̄, ideo priuſq̄ modus curatiuus prænominatæ diſpoſitionis explicetur duo erunt præmittenda, & primū φ talis diſpoſitionis cauſa poteſt eſſe intrinſeca, aut extrinſeca. Intrinſeca ſcd'm plurimū, ſanies ab vlcere reſudans acuta mordicatiua, cuius ſaniei materia dicitur cholera aduſta, ſeu phlegma ſubtile choleræ aduſtæ admixtum locū vlceratū, & partes adiacentes inundans, & eas cōtingendo ſui acuitate ſuperficialiter vlcerans. Extrinſeca vero cauſa vti calefaciētiū appropinquatio magis q̄ diſpoſitio vlceroſa & mēbri natura requirant humores in loco cōtentos diſſoluentiū & acuentiū, nec nō antecedentē materiā ad locū attrahentiū. Scd'o præmittēdū, φ poſita hac diſpoſitione duo ad inuicē cōiungūtur, quorū quilibet neceſſario trahit ad ſe curā, videlicet mala cōplexio calida, & ſuperficialis vlceratio. Diſpoſitiōi igitur huic ſuccurrendū dieta, cauendo a ſalſis & ab acutis & potione materiam peccantem euacuatione, & hoc maxime, ſi cauſa fuerit intrinſeca. Item ſuccurrendū in recenti ſerpigine localibus alterātibus malam cōplexionem calidam & exiccantibus ſaniē ſubtilē ab vlcere ſuperficiali reſudantem, & ſecundum quod trahit ad ſe curam magis vna paſſio iam dictarum q̄ altera, ſic compoſitum antidotū in exiccatione prædominetur, ſeu in alteratione malę cōplexionis calidæ, ſecundum prædominiū vnius iſtarum diſpoſitionum ſuper alteram, Et quia accōmo-

data ſiccitas ad curationem vlcerum non ſemper requiſita ſtat cum frigido, quare nimirum ſi calida cum frigidis in aliquibus dicendis admiſcemus, imo in tali diſpoſitione conſequitur multotiēs ex applicatione pure infrigidātiū, humoris cōſtipatio, ſuęꝙ malæ caliditatis reacentratio, quæ poſtea eſt cauſa deterioris malignitatis ipſius morbi, de quorum alteratiuorum & exiccantium in recenti ſerpigine eſt linimentum ex lithargiro, ceruſſa lota, oleo ro. cum aceto forti, confectum in mortario plūbeo cū piſtillo ſuo. Item vnguētum album cum aceto acri. Item aliud. R. radicum lapathi, celidoniæ recentū añ. ℥. i. aluminis vſti, ſalis cōmunis añ. ʒ. ii. ſ. cū axungia porci rancida & ſalita, & ſucco plantaginis fiat linimentum in mortario contritis conterendis. Certa autem experientia ſcio etiam iſta in caſu valere, quorum aliqua iuuatiua ſunt ſui exiccatione alia exiccatione & ſtipticitate ſimul, videlicet oleū de tartaro, oleum de frumento, oleum de vitellis ouorum, aqua maris, decoctio acetoſæ, aqua fabrorū, in quo ferrum extinguitur, aqua exiſtens ſub rota fabrorum vbi acuuntur ferramenta ſiue inſtrumenta. Vnguentum bonum per me cotidiana experientia comprobatum, quo patiens volis ſuis ambarum manuum locum ſerpiginoſum, ſiue pruriginoſum inungat, & taliter fricetur, donec vnguentum ingrediatur & imbibatur in membrorum ſubſtantiā, & quonāmodo tale vnguentum taliter adminiſtratum ſit ſerpiginis curatiuum conſidera. Re. axungiæ veteris. ℥. iii. tartari thuris ana. vnc. ſ. argenti viui extincti cum ſaliua. vnc. ii. ſucci abſinthii. q. ſ. miſce & fiat vnguētū i mortario abſqꝫ igne. Itē aliud R. axūgię porci. vnc. iiii. aceti acris. vnc. ii. argēti viui. vnc. ii. ſ. diſſoluat axūgia ad ignē, & buliat aliquā

tulum cum aceto, & per pannum coletur, & in mor/tario diu aceto conteratur, & incorporetur, deinde adde vltimo argentum viuum cum ſaluia extinctũ & modo præfato locus ſerpiginoſus etiam inunga/tur. Item aliud. R e. ſepi caſtrati, medullæ bouis añ. ℥. ii. ſucci ſaluiæ. ℥ i. ſ. argenti viui. vnc. ii. thuris. ʒ. vi. miſce & fiat emplaſtrum abſq; igne, mortificato prius argento viuo cum aceto acri. Cõuenit etiam in inueterata ſerpigine pro eius cura, p̃habitis vni/uerſalibus, euacuatio materiæ cõtentæ in loco per ſcarificationem, ventoſas ſcarificatas, ſanguiſugas, & per ſimilia. Et dum neceſſe fuerit, conuenit etiam apertio vene reſpicientis locum tali ſerpigine infe/ctum, vt ſi in coxis fuerit ſaphenæ, ſi in brachiis ſal uatellæ, & ſic de aliis corporis partibus deinde ad localia iam dicta deuenire. Et hæc ſatis de cura ſer/piginis, ſiue pruriginis in circuitu vlceris euenientis dixiſſe ſufficiant. Quis autem ſit verus modus cor/roſionis curatiuis ex ſequenti capitulo quiſq; ſuffi/cienter intelligere poterit.

De cura corroſionis. Cap. XV.

COrroſio, quæ eſt diſpoſitio, in qua humiditas terminans inter partes membri reſoluitur, ita q᷑ partes mẽbri remanẽt diſcontinuitate abſq; hoc, q᷑ humiditas quæ remanet in membro ſit cor/rupta, cuius cauſa forte dicitur cholera aduſta, quę propter ſui acuitatem & aduſtionem fraudulentiã adipiſcitur, ſeptem his inſtrumentis curetur quorũ primum erit prohibitiuũ, ne materia faciens corro ſionem multiplicetur, ſecundum erit minoratiuum materierum corroſionis antecedentium, tertiũ erit diuerſiuum materierum corroſionis defluentium, quartum erit eductiuum ab vlcere, & a partibus vl ceri proximis materiæ corrodentis, quintum erit

remotiuum carnis corroſæ, in qua forte etiam malitia corroſionis fundatur, ſextum erit alteratiuum male complexionis calidæ derelictæ, partim ab humore corrodente, partim a medicina cauſtica, qua mediante facta fuit remotio carnis corroſæ, ſeptimum erit exiccatiuum ſuperfluitatum in loco exiſtentium. Primum itaq; inſtrumentum perficiatur debito regimine in ſex rebus non naturalibus vergente ad frigidum, & humidum. Secundum inſtrumentum ſubminiſtretur euacuatione facta per ſeceſſum, educente choleram aduſtam, pro quo recurras ad capitulum de cura ſanguinis peccantis in cõplexione calida nimis ſuperflua. Tertium inſtrumẽtum cõpleatur phlebotomia partis oppoſitæ, eductione omni die ſuperfluitatum primæ digeſtionis cum cliſteri, vel ſuppoſitorio, ſi ſponte non educerẽtur, Et omni alio modo diuerſionis ex ventoſis frictionibus, refrigeratiõe partis ſuperioris, cum ſuppoſitione medicinarum frigidarum ſtypticarum vti ſolani, plantaginis, materiam fluentem ingroſſantium, & vias & ductus per quę fluit materia cõſtringentium, necnon & membrum confortantium, vt a ſe materiam depellat, & non recipiat. Quartũ ſimiliter inſtrumentum perficitur educendo materiam cum ſcarificatione vlceris, & partis circũ adiacentis ſeu applicatione ſanguiſugarum ſuper membro. Quintum inſtrumentum perficiatur cauterio actuali cum ferro ignito, ſiue potentiali cũ hoc, Re. argenti ſublimati drach.ii.ſ. vnguenti populei, vel dialtheæ (quod multum acuitatem ſublimati refringit) drach.i. miſce. Sextum inſtrumẽtum vnguento de minio vnguento de ceruſa albo, vnguẽto de ſucco ſolatri, vnguento de tuthia, vnguẽto rubeo camphorato, & ſimilibus, Septimum vero & vltimũ in-

ſtrumentum compleatur vnguentis prędictis, ſiue cum hoc & melius. Recipe vnguenti de tuthia, vnguenti de calce. ana. vnc. i. miſce, ſeu cum hoc. Recipe aluminis, fecis, aceti, pulueris gallarum añ. partes æquales. Valet præterea ſua exiccatione, repercuſſione, & membri confortatione aqua plantaginis, ſiue vinum meliitum decoctionis aluminis. Poſita cura corroſionis, de cura putrefactionis dicendum eſt.

De cura putrefactionis. Cap. XVI.

QVum putrefactio in vlcere, quæ ē corruptio ſubſtantiæ membri abſq; eius diſſolutione, cōſequatur ad corruptionem complexionis membri, ſeu ad prohibitionem aduētus ſpiritus ad membrum, ideo antequam ad curationem putrefactionis accedamus, connumeranda erunt a quibus membri complexio corrumpitur, & ſimiliter, a quibus fit prohibitio aduentus ſpiritus ad membrum. Membri complexio corrumpitur in genere ab omni eo, quod ſibi contrariatur quia qđ corrũpit, corrũpit a ſuo cōtrario in ſpecie, ſicuti a ſaniei ſubſtātia, ab humoris tranſmiſſi ad vlcus malignitate, & venenoſitate, ab intēſa ab intrinſeco, ſeu ab extrinſeco euenienti caliditate, frigiditate ſeu humiditate a venenoſorum morſu, vt canis rabidi, ſcorpiōis, vipere & ſimilium a venenatæ ſagittæ, ſiue rei alterius veneno infectæ diſruptione, ſiue pũctura. Prohibitio aduentus ſpiritus ad membrum vtiq; in genere fit ab omni eo, quod in viis tranſitus, per quos deferuntur ſpiritus, opilationem inducit, ſicuti in ſpecie a materia incuneata, & conſtricta, ſiue per cauſam primitiuam, ſiue antecedentem, ab immoderata frigiditate, a forti & exaſperata ſtrictura,

ſiue illaqueatione, a materiæ coniunctæ exceſſiua quantitate, ſeu multitudine, a materia coniunctæ groſſitie & viſcoſitate. Aſſignatis cauſis tam in ge/nere q̃ in ſpecie putrefactionis in vlcere euenientis. tali quali modo dictum eſt. Nunc autem dicendum conſequenter, ꝙ cura putrefactionis diſtinguitur ſecundum quod ea putrefactio eſt de proximo futu/ra, aut iam facta eſt, & quæ iam facta eſt, aut ſecundum ꝙ eſt perambulans & procedens ad partes vi/cinas corrumpendo per viam corruptionis complexionis membri, aut ſecundum quod non eſt peram/bulans nec procedens partes vicinas corrumpendo ſaltē pro tēpore, ſed ſic in ſuo oſſe ſtans. Cura itaq; putrefactionis, quæ eſt de proxima futura perficia/tur, ne talis putrefactio omnes gradus ad putrefa/ctionem acquirat, vt ſi in cauſa fuerit ſaniei ſubſtā/tia, perficiatur antidotis deſcriptis, cap.iii. &.iiii. huius noſtræ partis practicæ. Si in cauſa fuerit ab intrinſeco ſeu ab extrinſeco eueniens caliditas, cu/ra compleatur ſucco ſolatri, ſucco plantaginis, al/bumine oui conquaſſato cum aqua ro. Si frigiditas decoctione chamæmeli meliloti, & ſimilium. Si humiditas, aqua cineris, aqua aluminis, emplaſtro ex farina ordei, orobi, fabarum, aqua cineris, aceto, & melle, & aliis exiccatiuis fortioribus forte. Si vero fuerit in cauſa humoris malignitas, & vene/noſitas, ſeu rei alterius extrinſecæ venenatæ morſura, diſruptio, ſiue punctura, tunc talis malignitas & venenoſitas eradicetur & conſumatur, cauterio: ſeu ſcarificatione, appoſitione ventoſarū ſup loco, ſuctiōe cū ore & aliis. Si materia icuneata & cōſtri/cta, relaxetur ſcarificatiōe loci, & circūuicinę ptis. Si in cā fuerit fortis & exaſperata ligatura, diſſolua/tur, & a tali deſiſtaſ. Si materię cōiūctę multitudo

minoretur ſcarificatione: ſeu ſanguiſugarum ap-
poſitione. Si vero materię coniunctæ viſcoſitas &
groſſities fuerit in cauſa, tūc ipſius fiat ſenſibus diſ-
ſolutio ſcarificatione loci, & circūuicinę partis. Cū
ra vero putrefactionis, quę iam facta eſt, & nō per-
ambulans, nec procedens ad partes vicinas corrum
pendo, ſaltem pro tempore, ſed ſic in ſuo eſſe ſtans
compleatur abſciſſione putrefacti cum nouacula,
ſeu quouis alio modo corruptum abſcendente, ſum
pta indicatione de profunda & ſuperficiali abſciſ-
ſione, ſecūdū ꝙ talis putrefactio magis & minus in
membro profundatur. Cura autem putrefactionis:
quæ eſt perambulans & procedens in hunc modum
adminiſtretur, inciſione corrupti iuxta ſanum acci-
piendo etiam de parte ſana, & conſequenter cauſti
catione reſidui: cum igne: & melius: aut medicinis
cauterizantibus: vt humidum extraneum in mēbri
ſubſtantia forte derelictum: quia non per inciſionē
& amputationem totaliter remotum aptuꝫ partes
vicinas ſanas corrumpere & inficere conſumatur &
exiccetur: ſeu cū his: quæ in illam humiditatem ex-
traneā exiccando & conſumendo cauterio propor
tionātur: ſicuti vitriolo romano: calce viua: ſeu vn-
guento tali. Re. vitrioli rubei. ℥. x. aluminis drach.
iiii. calcis viuæ drach. v. pſidiæ drach. v. thuris dra.
xi. gallarum drach. i. ſ. ceræ drach. xl. olei drach. vi.
pinguedinis vituli. ℥. xl. incorporentur more vnguē-
ti. Item valet hoc aliud. Re. aquæ primæ, vnc. x. cal
cis viuæ: argenti ſublimati: aluminis añ. vnc. i. miſce
& buliant ſimul ad ignem: donec ad ſubſtantiā den-
ſam deueniat. Item etiam vnguentum ægyptiacū:
& ſimilia. Hæc itaqꝫ de cura putrefactionis & vni-
uerſaliter earum diſpoſitionum: quæ in vlceribus
ſuperueniunt: dicta ſint.

De cura corruptionis oſſium. Cap. XVII.

CVm ad vlcera multotiens conſequatur oſſium corruptio:qua exiſtente:vlcus in carne nō poteſt ſanari: niſi prius oſſis corruptio eradicetur:ideo & rationabiliter: data prius vlcerum cura in calce huius noſtri libelli: curationem corruptionis oſſium aggreſſus ſum: non diſtinguendo tamen putrefactionem a corroſione:cū curatio: quæ perficitur poſtremo artis medicæ inſtrumento:pro ſui maiori parte penes hęc nō diuerſificetur. Dico igit̄ ꝙ corruptionis oſſium curatio diſtinguitur ſecūdū: ꝙ talis corruptio ē de proximo futura: aut iā facta eſt:& ſecundū:ꝙ eſt in oſſe magis & minus profunda:aut magis & minus ſuperficialis ſimiliter ſecundum diuerſitatem membrorum: in quibus fundata ſunt oſſa:vt in capite:dorſo:coxendicibus: iuncturis:& conſimilibus. Scita hac diuerſitate: dicendū ſecundo:quod oſſis corruptio:quæ de proximo futura eſt:denotatur ex iſtorum præſentia: videlicet apoſtematis:naturæ inobedientis: doloris in loco: & cum perſeuerantia infeſtantis:coloris oſſis naturalis:coloris liuidi:conditiones aſſumētis:carnis vlceratæ in corruptionem tendentis: vlceris ſub imperio annui ſe ſupponentis. Oſſis corruptio quæ iā facta eſt:denotatur:quoniam ſecundum plurimū & quaſi ſemper:facta eſt oſſis denudatio a panniculo eum naturaliter cooperiente: quæ comprehenditur ex facili penetratione carnis & pāniculi vſqꝫ ad ipſum os:tenta plumbea ſiue argentea mediāte. Itē caro:quę ſuper ipſum exiſtit os:facta eſt mollis:nec non ſanies ab vlcere emanans eſt cum fœtore:& facta prætenuis. Si igitur oſſis corruptio fuerit futura de proximo curetur: ne omnes gradus ad corruptionem acquirat: & hoc remotione ſuæ cauſe fa

cientis talem corruptionem, circa quã fiat diligens conſideratio. Si autem oſſis corruptio iam facta ſit & ſuperficialis exiſtat, eradicetur frictione ſeu ſcalptura ipſius oſſis corrupti, vſquequo peruenias ad vltimum corruptionis eius, cognita oſſis corrupti eradicatione, dum eius fit frictio, ꝙ ſanguis ex eo egreditur. Si vero corruptio ꝓfunda fuerit, abſcindatur ipſum os corruptum, fricando ſeu ſcalpendo, & ſubſequenter cum cauterio actuali cauterizãdo, vt inde ſi quid humidi fuerit extranei, nõ iam ex toto per frictionẽ remoti, apti particulas vicinas adhuc inficere, exiccetur, & conſumatur. Et ſi oſſis corruptio profunda vſq; ad ſui medullam comprehendatur, curetur ipſum os, malleo & ſcalpello, ſeu aliis inſtrumentis conuenientibus, concauando & remouendo cum ſui medulla. Si vero oſſis corruptio fuerit vniuerſalior, ita quod totum os ſit corruptum ſerratura totius oſſis deſtruatur. Si oſſis corruptio exiſtere videatur in capite, dorſo, anchis ſiue iũcturis, aut mẽbris nobilibus propinquis, annihiletur medicinis complexionem ipſius oſſis conſeruantibus, & humidum corruptum & extraneum in oſſis corrupti ſubſtantia contentum exiccantibus & conſumentibus, ſicuti cum vnguẽto de agarico, cuius hęc fertur eſſe deſcriptio. Re. ſalis agarici, tartari ana fiat puluis, & cum melle vnguẽtum ſiue cũ hoc alio. Re. ariſtolochiæ rotundæ, yreos, myrrhæ, aloes, corticis plantæ opopanacis, cambil aduſti, ſcoriæ æris, corticis pini añ. miſce, & fiat puluis, ſeu cũ melle vnguentum. Item valet in caſu radix dragonteę, betonica, radix peucedani puluerizata, radix vitis albæ cum vino emplaſtra, euforbium puluerizatũ, vitriolum romanum, & ſimilia. A nõnullis vero fit humiditatis corruptæ in oſſis ſubſtantia contentę

conſumptio & reſolutio medicinis his, quæ caute-rio proportionantur, videlicet oleo feruenti, radi-ce aſpodelorum ignita valde, cum vino ſulfure igni to, Aqua per quam fit ſeparatio auri ab argento. Tu tamen de membri vlcerati nobilitate, & ad mẽ bra nobilia propinquitate, & ſimiliter de prædicto rum medicamiuum fortiori & debiliori potẽtia cõ-ſidera, ne ex eorum applicatione in membro vlcera to cadat error. Quot igitur ſint impedientia cura-tionem vlcerum, & quibus diuerſis modis impediãt, & per quæ ſigna impedientia occulta cognoſcãtur quæ ad theoricam pertinent curationis vlcerum. Ad hæc autem quæ ſint, & quot ſint ingenia aufe-rentia præfata impedientia, quia tria. ſ. potio, dieta, & chyrurgia, tam generaliter in quadã ſumma, q̃ particulariter circa vnumquodq; quod ad practicam attinet in hoc noſtro compendioſo libello, qui de cura vl-cerum exteriorum inſcribitur, quæ eſt chyrurgiæ pars ſufficienter dictum eſt.

ıg. Bolog. Libri de Cura vlcerum.

F I N I S.

ſequitur Liber de vnguentis.

ANGELVS BOLOGNINVS

Franciſco Caballo Brixienſi ingenuarum artium:ac phiſicæ facultatis eminentiſſ. fœlicitatem.

VT veteres ſcriptores inſequar mi Caballe ſuauiſſ. ac hippocraticæ facultatis ſpecimē & ſplendor:qui lucubrationes ſuas maximis viris doctrineq; pręditis inſcribebant. Eorum alii id agere ſolebant:vt aliquid ſibi promererentur. Alii vt iudicium de ſe ſentirēt. Alii ob alias cauſas:Sic & ego Caballe amantiſſime opuſculum hoc qualecūq; ſit tibi viro clara virtute:ſumma ingenii:memoriæq;: fœlicitate & gloria maximo ac prædito dedicare decreui:vt amorē erga te meum firmum: incuſſum: & non longa intercapedine abolitū recognoſcas. Rogo itaq; vt opuſculū hoc: & me: tuo numine tueri velis. Egredere igitur audaciter libelle mi tanto fœlix auſpicio. Vale.

Vincentius Ferealdus Brixienſis.

Qui magnis adhibere cupit medicamina morbis
Sæpius Angelicum perlegat iſtud opus.

ANGELI

ANGELI BOLOGNINI LIBER DE VNguentis, quę cõmunis habet vſus practicantium hodiernus in ſolutę continuitatis medela, ſeptem habens capitula.

Et eſt prologus in quo ponitur intentio huius libri. Cap. I.

CVm in florẽtiſſimo Bononiẽſi ſtudio, a Senatu Bononiẽſiũ ſtipẽdio adductus fuerim, vt Chyrurgiæ Principis lectiones nõ paucę ſcholaſticorũ multitudini publice pſiterer. Eorũ, & doctorũ qdẽ, maior pars igeminatis in dies pcibus, vt quę vnguẽta cõis habeat vſus practicãtiũ hodiern⁹ in ſolutę cõtinuitatis medela. Et quonãmõ & via ea vnguẽta, ſolutis cõtinuitatibus applicata i illis opationes a medico intẽtas inferãt. Deinde in quo tpe ſolutis cõtinuitatibus applicãda ſunt. Poſtmodum quonã mõ & quo in loco applicari habeant. Adhuc qto tpe i eorũ applicatiõe ꝯtinuãdũ erit. Vltio eoꝝ deſcriptionẽ & cõponẽdi modũ. Deſcribere vellẽ & eis ceterę qꝫ ſtudioſę iuuẽtute iprimi curarẽ ſępiſſime me efflagitauit. Aſſiduis igit̃ eorũ debitis ac pcibus nõ obtẽperare arbitratus igratiſſimũ, his paucis non omnia ſed quę opportuniora & meliora ad rem viſa ſunt dicens parco contentus.

Continet quot & quæ ſint vnguenta, quæ ſunt in cõmuni practicantiũ vſu in vniuerſali & ſub q̃dã ſumma. Cap. II.

VNguẽtorũ q̃ ſunt in cõi practicãtiũ vſu ꝓ curã dis ſolutis cõtinuitatibus. Quædã ſunt q̃ pluribus mẽbris. Quędã q̃ pluribꝰ ſolutis cõtinuitatibus ſunt cõia. Alia q̃ vni determinato membro. Nõ nulla vni ſoluti cõtinuitati tm̃ ſunt ꝓpria. Quæ pluribus mẽbris pluribuſq; ſolutis ꝯtinuitatibus ſũt cõia. Dicunẽ eẽ hæc, vz vnguẽta defenſiua, vnguẽta digeſtiua vnguẽta mũdificatiua, q̃ vnguẽta nõ magis vni ꝑticulari mẽbro determinato q̃ alteri. Et ſimilr̃ nõ magis vni ꝑticulari ſolutę ꝯtinuitati determinatæ q̃ alteri ſunt appropriata nec ꝓ illis ꝓcipaliter inuẽta, iõ in hac ꝑte cõia dicunẽ. Quæ vni membro determinato ſunt ꝓpria, ſiue illi appropriata ſunt vnguẽta capitalia, q̃ pro curãdis ſolutis cõtinuitatibus in capite tm̃ cõtingẽtibus ꝓcipalr̃ fuerũt iuẽta. Quæ vni ſolutæ ꝯtinuitati ſimilr̃ ſunt ꝓpria & appropriata, ſunt vnguẽta Mercurialia, q̃ vtiq; ꝓcurãda vlcera quadã ſcabie miro quodãmõ repta ſunt.

In quo continetur de vnguentis defenſiuis. Cap. III.

A Cõioribus rõnabiliter incipiẽs tanq̃ notioribus. De vnguẽtis defenſiuis dicẽdũ, quorũ officiũ & opatio ẽ quũ frigidis & ſtipticis ſint cõpoſita. Frigiditate ſua & ſtipticitate ſanguinẽ fluẽtẽ & humores admixtos ſanguini, cõgelare, cõdẽſare, & ingroſſare, & ſic ex eorũ tali acq̃ſita ſubſtãtia, ineptos fluxui reddere, nec nõ ſubſtãtiã mẽbri patiẽtis inſpiſſare, poroſitateſq; ipſius cõſtringere, caliditatẽ eius attractiuã refringere, virtutes membri lęſi vnire. Et vnitas fortiores in ſuis opationibus reddere, vz in expellẽdo maxime, Et ſic ex his defluentes

humores loco ſoluto copulari prohibere. Virtus.n. vnita fortior eſt ſe ipſa diſperſa, quod idē eſt omnis potentia manens impartibilis maior eſt. Humoribus itaq; in fluxu ſeu de ꝓximo influere exiſtētibus, applicētur defenſiua in parte ſana, videlicet ea ꝑte que exiſtūt viæ & ductus per quos defluunt humores & ſpiritus ad locū læſum. Quibus defenſiuis cōtinuandum erit donec & vſq; humorū defluxus ceſſauerit, quod comprehendi poterit priuatione doloris. Delitefcentia tumoris (ſi apparuerint) bonitate ſaniei in ſubſtantia & qualitate, ipſiuſq; proportionata vlceri quantitate, quorū plurimæ deſcribētur formæ, quarum prima forma erit vnguenti defenſiui cōmunis quæ talis ē. Re. olei ro. vnc. i. ſ. myrtini vnc. ſ. ceræ albæ drac. vi. b. p. boli ar. vnc. ſ. ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ añ. ʒ. i. ſ. Contere[n]dorum vnumquodq; per ſe primo, ſubſequenter cōmixta in vnum in mortario ſubtiliſſime conterantur (& non ab re dum dicitur vnguentum ſubtile & emplaſtrum groſſum) & per ſetonē ſubtilem tranſmittantur, diſſolutaq; cera in oleis ad ignē lentum & fere infrigidatis dentur pulueres ducendo tale cōmixtum continue baculo, vſq; ad vltimam infrigidationem. Vltimo in aqua roſata, ſeu aceto roſato infundatur & abluatur. Tale autē defenſiuum ſub tali forma adminiſtratum, conſuetum eſt non remutari niſi de tertia in tertiam diē, applicando ipſum eo modo & loco quibus ſupra. Solet præterea a quibuſdam pro vnguento defenſiuo communi, & aliis vnguentis defenſiuis particularibus in nonnullis particulis humani corporis (licet in omnibus etiam) linimētum vnguento ſupraſcripto proportionatum adminiſtrari. Cum non in illis particulis accommodate vnguentum adminiſtrari poſſit,

cuius forma erit hęc. R. olei ro. ℥. ii. boliāt. ℥. i. aceti drach. i. miſce, & in mortario tale aggregatū ducat̃, factaq́ eorū ſimpliciū ad inuicē bona pmixtiōe, eo linimēto ptes circūſtantes vulneri ſiue vlceri ſpatio triū digitorū illinant̃. Coopta pus tn̄ ſolutiōe cōtinui tētis, liciniis, ſeu faldellis & petiis emplaſtratis vnguēto ſeu vnguētis ſolutę cōtinuitati illo tūc tpe cōueniētibus & oportunis. Quę linitio oī tpe medelæ pſtitę reiterāda ē. Ab aliis vero tpe magni ęſtus & caloris, ſeu īfirmorū īopia loco vnguēti defenſiui & ſimiliter linimēti de qbus ſupra, ſubminiſtrant̃ nōnullę defenſiuorū formę, ſub forma embrocę. Quarū pma erit hęc. Re. ſucci ſolatri ptes duas plātagis ptē vnā, aceti parū miſce. Infuſa petia vna ī tali aggregato & aliqualiter expſſa ptes circūſtātes ſolutę cōtinuitati embrocent̃, & extenſa ſupra mēbrū vſq́ ad tps mutatiōi cōgruū pmittat̃. Et iterū ībibita in tali medicamēto applicet̃. Coopta pus ſoluta ꝯtinuitate tētis, faldellis, vt ſupra hitū ē. Alia forma. R. aq̄ roſatę. ℥. iii. aceti. ℥. 5. miſce, & applicet̃ vt ſupra. Alii aliter defenſiua loco & tpe qbus ſupra applicanda applicāt, & hoc mō tali, vȝ loco ex oleo ro. circūq́ inūcto eidē pulueres ſanguis draconis, & boli armēi hincide ſup aſpergūt & eorū digitis nō valde cōprimentibus prædictos pulueres leniunt & diſſoluūt.

In quo tractat̃ de vnguētis digeſtiuis. Cap. IIII.

DEſcriptis nōnullis in defenſiuorū materia, de qbus in phemio nos declaraturos eē dixim⁹. Nūc de vnguētis digeſtiuis dicēdū, quorū officiū & opatio ē, tā in vulneribus, q̄ in vlceribus īdigeſtis & crudis, ſui caliditate cū hūiditate & vnctuoſitate pmixta, pparare ad expulſionē, caliditate digeſtiuā vigorādo (multiplicato calore naturali) & humiditate & vnctuoſitate diſponēdo ad alteratione

ſimilē illi q̄ fit in generatione ſaniei cū putrefactiōe ꝑmixta molliēdo & leniēdo. In vulneribus dico ſanguinē & ſuꝑfluitates admixtas ſāguini, cōgelatū ſeu cōſtrictū in extremitatibus venarū notabiliū, & capillariū ꝑtiū ſolutarū, & in locis ꝓximis ambiētibus ipſaꝫ ſolutā cōtinuitatē. Quę ſanguis congelatio & cōſtrictio ꝯſequuta fuit, applicatiōe albuminis oui, ſiue frigiditate aeris circūdātis, ſeu alia de cā. Et ſimiliter p̄parāt ad expulſionē ſuꝑfluitates q̄ aggregant in loco, ꝑtim ꝑ viā defluxus, virtute expulſiua forti mēbrorū potētiū ſuas ſuꝑfluitates ad mēbrum debilē expellere, ꝑtim ꝑ viā cōgeſtionis, virtute digeſtiua & expulſiua debili mēbri patiētis. In vlcerationibus vero crudis & indigeſtis p̄parāt ad expulſionē humores digeſtiōi rebelles ſui cruditate, Ethe teoginitate ſeu forte multitudie. Exiſtētibus igitur vulnere in ſua ſcđa ſiue tertia die vlceratiōe īdigeſta & cruda in ſuo tp̄e applicētur digeſtiua replēdo vulnus ſiue vlcus tētis faldellis ſeu liciniis & petiis ī ipſo digeſtiuo itinctis. Quibus digeſtiuis ꝓcedendū erit in eorū admiſtratiōe donec & vſq; quo tibi viſum fuerit ſanies ex ipſa ſoluta cōtinuitate ꝓportionata reſudari. Quę vt plurimū ī vulneribus hyemis tp̄e ſextā ſiue ſeptimā, in æſtate q̄tā ſiue ſextā diē inſequit. In vlceratiōibus vero ꝓcedēdū donec præ cęteris dolor & tumor delituerint cū p̄ſentia ſaniei laudabilis in ſubſtātia & quātitate, quorū digeſtiuorū plurimę deſcribent formę, quarū ꝑma erit vnguēti digeſtiui cōis, q̄ talis ē. R. vitellorū ouorū, numero i. olei ro. ℥. i. miſce. Alia forma. R. terebithinę. ℥. i. ſ. vitellorū ouorū numero. q. olei ro. ℥. ſ. miſce. huic cōpoſito potes addere parū croci, ſi placet, & erit magis in ſuis opatiōibus efficax, & in ſedatiōe doloris pręſtās, Alia forma, R, terebintinę lotę. ℥. ii. vitello/

rum ouorum numero.ii.croci ſcrop.ſ.olei ro.vnc.ſ. farinæ ordei.q.s.vt bonæ formæ & compoſitionis reddat. Alia forma magiſtralis.Re. axungiæ porci liquefactæ ſiue butyri vnc.i.ſ.ceræ albę terebintinæ añ.vnc.ſ.croci ſcrup.ſ.diſſolutis axũgia ſiue butyro & cera ſimul & vltimo terebintina & quaſi infrigidatis deť crocus & ducať aggregatũ ex his baculo donec ad vltimã infrigidationẽ deueniat. Itẽ alia forma ſatis mihi domeſtica in vlcerib⁹,& ĩ vulneribus ẽt a tertia ſiue.iiii. die, citrã admiſtrãda cũ hũiditate & vnctuoſitate exiccatiõi pmixta pticipet,R.vnguẽ.baſilico ſerap.℥.i.dialtheę.℥.ſ.miſce.

In quo tractatur De Vnguentis mundificatiuis. Cap. V.

CVm vnguẽta mundificatiua ea denominanda ſint,quæ ſolutas cõtinuitates mũdas reddunt. Ea ppter nõ ĩmerito hoc in loco dicẽdũ eẽ puto.Mũdificatiuũ tripliciter ſumi poſſe vȝ large,ſtricte & ſtrictiſſime.Si large ſumať ſic oĩa vnguenta q̃ habẽt mũdare ſolutas cõtinuitates ſiue mundẽt eas a ſanie,cruſtis eſcaris,ſiue ſquamis,carne molli carne putrida,carne oſtracata,& ſic de aliis mũdificatiua dici poterũt. Si autẽ ſtricte ſumať mõdificatio ex vnguẽtis celebrata pprie ſolutæ cõtinuitati vlceroſæ tantũ cõpetat.Sic ea dici poterũt mũdificatiua ſtricte quæ habẽt ipſum vlcus mundare ab altera duarũ ſuperfluitatũ ſolutas cõtinuitates vlceroſas inſequẽtiũ. Ex quarũ præſentia tale vlcus interdũ ſortiť denomiatiõnẽ,vt a ſanie ſubtili qua vlcus viruletũ denominať,ſeu a ſanie groſſa qua vlcus ſordidũ.Si ſtrictiſſime ſic ea vnguẽta quę habẽt mũdare ſolutas cõtinuitates vlceroſas a ſuis propriis ſuperfluitatibus ſimul & collectiue vȝ a ſanie ſubtili & groſſa ſimul,q̃ duæ ſupfluitates ſecũdũ plurimũ

ſolutas cõtinuitates vlceroſas inſequunť. Nõ cõtra/
hentes tamẽ tale vlcus ad aliquã differẽtiã determĩ
natam mũdificatiua ſtrictiſſime denominãda ſunt.
Data hac mũdificatiuorũ diſtinctione, De mũdifica
tiuis ſtrictiſſime ſumptis, de qbus in hac parte prin/
cipaliter ſit ſermo noſter, ſubſequenter de ſumptis
ſtricte, vltimo de ſumptis large dicẽdũ erit. Officiũ
itaq; & operatio vnguẽtorũ mũdificatiuorũ ẽ ſolu/
tas cõtinuitates mũdas reddere. Et cũ in ſolutis cõ/
tinuitatibus vlceratis, vt ſupra dictũ ẽ, duæ ſupfluí/
tates inueniri ſoleãt, vna ſubtilis altera groſſa. Sub
tilis q̃ exiccãtibus curať. Groſſa quæ attenuantibus
& diſſoluẽtib⁹, hoc ẽ abſtergẽtib⁹. Quapropter mũ
dificatiuũ ſtrictiſſime ſumptũ ex exiccãtibus & ab/
ſtergentibus ſimul & collectiue cõponi habeat. Ap/
parẽte itaq; in vlcere ſanie ſubtili & groſſa repleať
vlcus tentis, lichiniis, ſeu faldellis emplaſtris vnguẽ
to mundificatiuo ipſis ſupfluitatibus ꝓportionato
ſecũdũ p̃dominiũ vnius ſuperfluitatis ſuper alterã.
Quibus cõtinuandum erit donec locus mũdificatus
fuerit ꝙ nõ falſo cõprehendere poteris, dum ſaniei
diminuta quãtitas ipſiuſq; in ſubſtãtia & qualitate
pfecta laudabilitas affuerint, quorũ plurime anno/
tabunť formæ, quarũ prima erit hæc Re. terebinti/
næ. ℥. ii. mellis roſati colati. vnc. i. myrrhæ. ʒ. i. thu/
ris ſarcocollæ an̄. ʒ. ii. Vnũquodq; eorũ quæ conte/
renda ſunt in mortario per ſe primo, ſubſequẽter cõ
mixtis in vnũ ſubtiliſſime ɔterãtur. Factaq; deinde
bona permixtione adinuicẽ mellis & terebintinę in
cazola ad ignẽ lentum. Et ab igne depoſitis & pene
infrigidatis dentur pulueres ducendo tale cõmixtũ
baculo vſq; ad vltimam infrigidationem. Alia for/
ma. Recipe vnguenti raxini vnc. ii. mellis roſati co/
lati vnc. i. diſſoluto vnguento in cazola ad ignẽ len/

tum & addito melle ducẽdo ea baculo, fiat illorũ ad inuicẽ pfecta mixtio. Alia forma & dicit̃ vnguẽtum de dialthæa pr̃is mei. R. terebinthinę vnguẽti dial/ theę añ. ℥. i. cerę, reſinę pini añ. drach. v. ſcrup. i. buti ri, boli armeni añ. ℥. i. ſ. floris æris drach. i. ſ. miſce. Alia forma. R. vnguẽti baſiliconis. ℥. ii. mellis ro. co. ℥. i. fiat eo mõ quo ſupra. Et hęc pauca ex vnguentis mũdificatiuis ſtrictiſſime ſumptis cõnumerata ſuffi ciãt. Nũc ex vnguẽtis mũdificatiuis ſũptis ſtricte nõ/ nulla cõnumerãda erũt. Quorũ aliq̃ erũt ꝯſumptiua ſaniei ſubtilis. Alia diſſolutiua & attenuatiua ſaniei groſſę, hoc ẽ abſterſiua. Et eorũ q̃ erũt conſumptiua ſaniei ſubtilis. Alia erũt ad caliditatẽ ꝺclinãtia. Alia ad frigiditatẽ. Quę vero erũt cõſumptiua ſaniei ſub tilis, & ad caliditatẽ declinãtia, eorũ pr̃a forma erit hęc, & dicit̃ vnguẽtũ reſinatũ. R. reſinę pini terebin tinę ceræ citrinę olei cõis añ. ℥. iii. diſſoluta cera, & reſina, & oleo & vltio terebintina in cazola ad ignẽ lẽtũ & colatis p ſetariũ ĩfrigidari pmittat̃ & vſui ſer uet̃. Alia forma & dicit̃ vnguẽtũ baſilicon maius, ſi/ ue vaſilicon, ſeu ĩperiale, ſiue macedonicũ. R. ceræ albę. ℥. ii. reſinę, pini terebintinę añ. vnc. ſ. ſepi vac/ cini, pici naualis, thuris myrrhę añ. ʒ. ii. ſcrup. ii. olei cõis. vnc. iii. Quę ſunt cõterẽda ꝑmo p ſe ſubſequẽ/ ter ſimul, & in vnũ in mortario cõterãtur, deinde in cazola ad ignẽ lẽtũ oleũ, ſepũ, cerã, reſinã, vltio tere bintinã, ſubſequẽter picẽ ĩponito, & oĩbus diſſolutis & colatis p petiã ſiue ſetariũ & fere ĩfrigidatis dent̃ pulueres & cũ baculo tale aggregatũ tã diu ducito donec ĩfrigidet̃. Alia forma & dicit̃ vnguẽtũ aureũ. R. cerę nouę, vnc. i. olei cõis. vnc. iiii. terebĩtię. vnc. ſ. picis grecę. ʒ. ii. thuris maſtiches añ. ʒ. i. ſcrop. i. cro ci ſcrop. ſ. ſubtiliſſime pulueriʒet̃ maſtiche, pix, & thus. Vnũqđq; iſtorũ p ſe ꝑmo, ſubſequẽter mixtis ĩ

vnũ in mortario, & diſſoluta cera in oleo & vltimo terebintina, & pene infrigidatis dent̃ pulueris, ſubſequẽter crocus, ducẽdo tale cõmixtũ baculo, donec eorũ ſimpliciũ fiat pfecta mixtio, & tãdẽ vltimata infrigidatio. Quę aũt erũt ſaniei ſubtilis ꝯſumptiua ſiue exiccatiua, & ad frigidũ vergentia, eorũ forma pria erit hęc, & dicit̃ vnguẽtũ de ceruſſa albũ. R. olei ro. ceruſſę pulueri zatę p ſetariũ añ. vnc. ii. cerę albę ʒ. vi. Diſſoluta cera in oleo in cazola ad ignẽ lẽtũ & ab igne depoſitis, & q̃ſi ifrigidatis, pone ceruſaʒ puluerizatã, & vltio lauet̃ cũ aq̃ ro. Alia forma. R. olei ro. ceruſſę puluerizate p ſetariũ cerę albę añ. vnc. i. fiat eo mõ quo ſupra, p̃ter ꝙ nõ lauet̃ cũ aq̃ ro. neq; re alia. Alia forma. R. olei ro. ceruſſę puluerizatę vt ſupra, cerę albę terebintinę añ. vnc. ii. Diſſoluat̃ cera in oleo, deinde terebintina qbus diſſolutis, & q̃ſi infrigidatis, adde ceruſſam, & vſui reſerua. Alia forma. R. cerę albę olei ro. ceruſſę puluerizatę p ſetariũ terebintinę, añ. vnc. ii. minii. vnc. i. ſ. diſſoluta cera in oleũ, & vltio terebitina & pene frigidatis adde ceruſſam & miniũ cõmixtis in vnũ, & ducat̃ tale aggregatũ baculo donec vltimate infrigidet̃. Alia forma & dicit̃ vnguẽtũ de plũbo p me ſaturninũ. R. antimonii ceruſſę añ. vnc. ſ. plũbi vſti lithargiri, terebĩtinę añ. vnc. i. olei ro. vnc. ii. cerę albæ vnc. i. ſ. Quæ ſunt cõterẽda ſubtiliter eo mõ quo ſupra ꝯtere & p ſetariũ ſubtilr̃ cribra, diſſolutaq; cera in oleo & vltimo terebintina, qbus diſſolutis, & pene frigidatis dẽt̃ pulueres, & ducat̃ tale aggregatũ baculo, donec eorũ fiat pfecta mixtio & vltiata infrigidatio. Alia forma & dicit̃ vnguẽtũ de tuthia ſiue diapõphilicõ. R. olei ro. cere albę añ. vnc. v. ſucci granorũ, ſolatri vnc. iiii. ceruſſę lotę. vnc. ii. plũbi vſti, tuthię p̃paratę añ. vnc. i. thuris. vnc. ſ. q̃ ſunt terẽda in mortario,

ſubtiliter tere eo modo quo ſupra & per ſubtilē ſe-
tariū trāſmittātur, diſſolutaq; cera in oleo & quaſi
infrigidatis dent̄ pulueres ducēdo tale aggregatum
baculo, donec vltimate infrigidet̄, poſtremo ponat̄
tale vnguētū in mortario cū ſucco ſolatri, & tā diu
cū piſtillo ducat̄, donec ſucci & vnguēti adiuicē fiat
perfecta vnio & incorporatio & vſui ſeruet̄. Et qa
multotiēs accidit applicatione iā dictorū vnguēto-
rū & aliorū ſimiliū, licet hæc ad frigidū & ſiccum ſit
vergētia, in ſolutis cōtinuitatibus caro mollis gene
rari ex eorū ſubſtantia vnctuoſa & oleaginoſa re-
molliēte partis vlceratæ ſubſtātiā, ideo hoc in loco
dignū mihi eſſe videt̄ nōnulla vnguēta enumerare,
vt ab errore prefato tuearis, quorū ſubſtātia nō ita
oleaginoſa & vnctuoſa exiſtit, imo in ſubſtātia q̄ſi
ceratis ſimillima ē, & eorū prima forma erit vnguē-
tū de minio, cuius deſcriptio talis ē. Re. olei ro. ſiue
cōmunis terebintinæ an̄. vnc. ii. ceræ citrinæ. vnc.
iiii. minii vnc. vi. ſubtiliato minio in mortario & p
ſetariū trāſmiſſo diſſolutiſq; cera & vltimo terebin̄
tina in oleo ad ignē & fere his tribus ifrigidatis & p
petiā colatis det̄ miniū, ducēdo tale aggregatū ba-
culo vſq; ad infrigidationē vltimā. Alia forma vn-
guēti ſubſtātiæ tenētis mediū inter molle ſeu oleagi
neū & durū ſiue terreſtre & dicit̄ vnguētū de ceruſſa
coctū. R. ceruſſæ puluerizate p ſetariū ceræ albiſſi
mæ an̄. vnc. i. olei cōis. ℥. iii. terebintinæ. ℥. i. diſſolu-
ta cera in oleo, & vltio terebintina in cazola ad lē-
tū ignē, & ab igne depoſitis, & q̄ſi infrigidatis detur
ceruſſa, vltio vero loco manibus in aq̄ ro. iſuſis ma-
laxet̄ & vſui tuo reſeruet̄. Alia forma vnguēti p̄fatæ
ſubſtātiæ aliis qbuſcūq; eiuſdē tn̄ rōnis p̄uales & dr̄
vnguētū nigrū deſcriptiōe p̄ris mei. R. ceruſſe pulue
rizate p ſetariū, lithargirii puluerizati ſubtilr̄ ana

vnc.i.ſ.ceræ citrinæ vnc.ſ.olei cōis.vnc.iiii.ſ.Poſi-
tis cera & oleo i cazia vna capacitatis ſatis magnæ
ad flāmā ignis lignorū & nō carbonū,& tā diu teneā
tur ſup ea donec illa notabilr̄ ferueāt, & ſubſequen
ter ponātur in illis feruētibus ceruſſa, & lithargirū,
& ducanť ↄtinue baculo,ea feruēdo ne fundo caziæ
adhæreāt,& intātū bulliāt vſq̄ quo tale aggregatū
ad colorē liuidū deueniat,& tūc ſubito ponať gutta
vna ipſius aggregati ſup marmore aut ferro ſeu re
alia frigida & infrigidari ꝑmittať.Infrigidata cōſi-
derare habeas vtrū,talis gutta ſit ſubſtātiæ mollis
& oleaginoſæ,ſiue duræ & terreſtris, ſeu inter iſta
duo tenētis mediū, vʒ inter molle & oleaginoſum,
ſiue durū & terreſtre.Si vero extiterit ſubſtātiæ te-
nētis mediū iter illa duo iā dicta, tūc tādiu tale ag-
gregatū ferueat,donec ad colorē nigrū deueniat.Si
ſubſtātiæ duræ & terreſtris fuerit,tūc deť aliquātu-
lū de oleo,& tāto tp̄e buliat donec p̄dictā ſubſtātiā
& colorē aſſumat ſupaddēdo de oleo bis ſiue ter &
forte pluries ſm̄ opportunitatē. Tn̄ cōſiliū meū eſt
circa hoc qđ, eſto magis parcus in effundēdo oleū,
q̄ abūdās.Melius eſt reiterare vices olei,q̄ indebitā
quātitatē infundere.Si aūt ſubſtātiæ mollis & olea
ginoſæ affuerit,tūc taliter ferueat,donec colorē ni-
grū,& ſubſtātiā inter illa duo iā dicta,tenētē mediū,
attingat. Quæ vero erūt ſaniei groſſæ attenuati-
ua & diſſolutiua,hoc ē abſterſiua. Eorū p̄ma forma
erit vnguēti mūdificatiui de melle cuius deſcriptio
talis ē.Re.mellis roſati vnc.i.iridis ſubtiliſſime pul-
uerizati.ʒ.ii.miſce. Alia forma & erit vnguēti mun
dificatiui de ſucco apii.Re.terebintinæ.vnc.ii.mel
lis roſati colati.vnc.i.ſ.ſucci apii vnc.i.fariæ ordei
q.s.Fiat in cazola ad lentū ignē p̄fecta mixtio mel-
lis terebintinæ, & ſucci ad inuicem, & in fine adde

tantūdē farinę ordei donec ad formā vnguēti extē
ſibilis deueniat. Alia forma & erit vnguēti mūdifica
tiui de ſucco abſinthii. Quę fit eodē mō quo fit vn
guētū de ſucco apii, ſint hęc (de vnguētis mūdificati
uis ſumptis ſtrictę) dicta ſatis. De vnguētis mō mū
dificatiuis large, nōnulla aſſignāda erūt. Quorū pri
ma forma erit vnguēti mūdificatiui ſolutę ꝯtinuita
tis, vlceratę a carne molli, nō iā hn̄te aliquē putrefa
ctiōis gradū. Sed bn̄ de ꝓximo ad putrefationē di
ſpoſita, & tale dicit̄ vnguētū apaſtolorū ſeu venereū
cuius deſcriptio talis ē. R. cerę albę, reſinę pini, ar
moniaci an̄. ℥. xiiii. opoponacis floris ęris an̄. ℥. ii. ari
ſtologię lōgę, thuris, bdelii an̄. ℥. vi. mirrhę galbani.
an̄. ℥. iiii. lithargiri vnc. i. olei cōis lib. i. Quę ſunt pul
uerizāda prio ſeroſuȝ & diuiſim pulueriz ent̄ ſubti
liter. Subſequēter cōmixtis in vnū, deinde diſſolutis
in oleo ad ignē lētū, reſina & cera p ſetariū colatis &
quaſi infrigidatis dent̄ ꝑdicti pulueres, eos in ſimul
permiſcēdo. Poſtmodū addant̄ gūmi ꝑparata ꝑpa
ratione qua ꝑparari ſolēt. Vltio īceſſanter tale ag
gregatū baculo ducat̄ & īfrigidari ꝑmittat̄. Alia for
ma cōſimilis ꝑfatę in operationibus, & dicit̄ vnguētū
damaſcenum. R. vnguēti reſinati vnc. i. floris æris.
ſcrop. i. Diſſoluto vnguēto in cazola ad ignē lētū &
ab igne depoſito & pene īfrigidato det̄ flos ęris, du
cēdo tale aggregatū baculo, donec eorū fiat īſepata
mixtio & tādē vltia īfrigidatio. Forma vna vnguēti
mūdificatiui ſolutę cōtinuitatis vlceratę a carne iā
hn̄te gradū cōfirmatū. Immo gradus corruptiōis &
putrefactiōis. Qd̄ vnguētū, vt qdā aiūt, & ego cum
eis, ꝓhibet ambulationē, facit cadet̄ ꝙ ē putrefactū
& ſeruat illud qd̄ ſequit̄ ipſum. Tale vero vnguētū
ægyptiacū denominatur, cuius deſcriptio. R. mellis
crudi aceti æris, alumis rochini, floris æris an̄, vnc,

i.pulueri͡zanda ſubtiliter in mortario pulueri͡zenť, vt ſupra de aliis. Subſequẽter oia in mortario ducã tur donec eorũ fiat mixtio cõcedẽs, deinde ponanť i cazola ad ignẽ lẽtũ, ducẽdo cũ ſpatula tale aggregatũ, & ſeparãdo illud a parietib⁹ cazolę ne cõburať, & tã diu bulliat donec ad colorẽ rubrũ, & ſimiliter ad ſubſtãtiã dẽſam & nullo mõ rarã & fluxilẽ deueniat. Si.n. tale aggregatũ eẽt ſubſtãtiæ raræ & fluxilis duo nõ opportuna in eius adminiſtratiõe ꝯtingeret, vnũ qđ in eo ſolutæ cõtinuitati applicito, in ſpatio tpis minimi ad actũ fluxilitatis reduceret. Et ſic i ea tã puo tpe nõ opatiões a medico exoptatas inferret. Aliud quũ de rõne grauis & terreſtris ſit inferiora petere (cõſeruato eo vnguẽto in aliquo vaſe) Alumẽ, mel, & flos æris, tanq̃ terreſtria grauia & groſſa ipſius vaſis fundũ peterẽt. Acetũ vero & maxie ipſius aceti ſubſtãtia ſubtilis ſupficiẽ. Quare dũ crederes tale aggregatũ admiſtrare, tm̃mõ p te acetũ admĩſtrareť. Derelicta baſi & radice ipſi⁹ aggregati qa melle, alumine, & flore æris, niſi p te pus eorũ pmixtio fieret. His vero rõnibus moti, cõfirmamus eius ſubſtãtiã dẽſam & terreſtrẽ vtiliorẽ & magis collaudãdã fore. Forma vna vnguẽti mũdificatiui ſolutæ cõtinuitatis vlceratæ a carne oſtracata, calloſa, & dura, qđ vnguẽtũ diaberich a qbuſdã denominať. Per me martiale, cuius deſcriptio talis eſt R. argẽti ſublimati, vnguẽti populei ſeu dialtheæ, quæ q̃ dialthea multũ acuitatẽ ſublimati refringit añ ptes æq̃les quo ad oculũ cõterať ſubtilr̃ ſublimatũ i mortario, ſubſequẽter addať vnguẽtũ dialtheæ ſeu populeũ & tã diu ſimul cõteranť donec eorũ fiat mixtio cõcedẽs, & hæc ſatis, ex vnguẽtis q̃ pluribus mẽbris pluribuſq; ſolutis ꝯtinuitatib⁹ ſunt cõia. Nũc aũt tractãdũ erit de vnguẽtis, q̃ vni determiato mẽ

bro,& ſimiliter de illis, q̃ vni ſolutæ cõtinuitati tũ ſunt propria,& primo de illis q̃ vni determinato mẽbro ſunt ꝓpria ſiue appropriata. Et anteq̃ ad ea deueniamus ne ab enumeratione vnguẽtorũ malã cõplexionẽ remittẽtiũ & ſimiliter vnguẽtorũ carnem generãtiũ,& vnguẽtorũ incarnãtiũ, & vnguẽtorum cicatrizãtiũ defeciſſe videat. Dicat̃ ꝙ pro vnguẽtis malã cõplexionẽ remittẽtibus recurrat̃ ad ea, quæ de vnguẽtis mũdificatiuis saniei ſubtilis ſcripta ſũt, pro vnguẽtis vero ſua ꝑmaria intẽtione carnẽ generãtibus,& pro vnguẽtis incarnãtibus, & pro vnguẽtis cicatrizãtibus, cũ mũdificatiõis tẽpore & i actu mũdificãdi ſæpe cõtingat, ꝑter me dici intẽſionẽ & medicaminis applicati virtualẽ operationẽ in vna parte ſolutæ cõtinuitatis vlceratæ caro generari, ĩ alia cicatrizari, in altera mũdificari. Quapropter ĩ attẽta cõſideratione horũ effectuũ diu permanens arbitratus ſum has operationes actione naturæ fieri remotis tñ impedimentis, vt tota medicorũ ſchola tenet,& adhuc a cõtinuiſſima,& frequẽti illorũ effectuũ cõſideratiõe nõ deficiẽs,& circa magis mihi neceſſaria ꝑ nũc occupatus, his de cauſis dicat̃ ab enumeratiõe vnguẽtoꝶ iã dictorũ nũc ſupſedẽdũ eſſe.

In quo tractat̃ de vnguẽtis capitalibus. Cap. VI.

NOn poſſum nõ admirari, quũ ꝑores poſteriores ꝗ medici huius antiꝗ, certæ,& non deceptoriæ, neceſſariæ & ꝯtinuo Honoratæ artis. Nõ cuilibet determinato mẽbro vnguẽta ꝓpria & appropriata inuenerint, ſicuti capiti, ꝓ curandis ſolutis cõtinuitatibus in eo ꝯtingẽtibus inuenere, ꝓ quo vnguẽtũ ex quãpluribus ꝓprietatibus cõſtitutuꝫ omni ſtudio cõpoſuere, videlicet aromaticitate exiccatione, caliditate,& attractiõe. Aromaticitate, vt fiat ipſius mẽbri dilatatiõe animæ & ſpiritus

cõfortatio,exiccatiõe vero ſupfluitatũ cõſumptio, cõplexiõis naturalis mẽbri cõſeruatio. Oẽ.n.ſimile a ſuo ſimili cõſeruat̃,caliditate innati caloris mẽbri naturalr̃ debilis vigoratio,ↄſeruatio,& multiplicatio,attractiõe aũt ſupfluitatũ extranearũ i pfundo ſolutæ cõtinuitatis exiſtẽtiũ, ad exteriora euulſio. Ecce q̃ poſteriores medici hac tẽpeſtate noſtra elaborauere in inueſtigatione pfati vnguẽti, pro ↄſeruatione cõplexionis,& vigoratione caloris naturalis iſtius mẽbri,pſupponẽtes ea, maxime forte baſi & fundamẽtũ fere reqſitæ curationis. Quod vnguẽtum adminiſtrãdũ erit,dũ ſanguis ex ipſa ſoluta cõtinuitate penitus fuerit reſtrictus, qa ſua ſcd'a die cõputata ab hora pcuſſionis emplaſtratis ex eo lichiniis ſeu faldellis,& magna vna petia occupante de pte ſana p ſpatiũ quatuor digitorũ ſm omnẽ differẽtiã poſitionis.Quæ lichinia, faldellæ, & petiæ emplaſtratæ in oleo roſato infundant̃, & aliqualr̃ exprimãtur,& loco actu calida taliter pparata applicẽtur,donec appareat in loco ſoluto,aliqualis digeſtio,& doloris penitus remiſſio.Et tũc oleo poſtpoſito eo ſolo vnguẽto ↄtinuetur,donec & vſqꝫquo ab accidẽtibus malis tutus fueris,& caro iã cuti q̃ſi adæq̃ta fuerit,& ad alia medicamẽta,eiuſdẽ tñ rõnis deueniẽdũ erit.His duabꝰ rõnibus moti,pma cũ natura tali pmutatione gaudeat.Scd'a vt videaris nõ vno ſemp medicamẽto pcedere, ſed diuerſis, ex qbus ifirmi & aſtantiũ ſpes ſalutis corroboratur,& tũc ad cerota trãſeũdũ,q̃ vnguẽtis pſtãtiora erũt in cura.Stante carne iã q̃ſi adæquata cuti,& hoc cum nõ oleaginoſitate & vnctuoſitate participẽt, qbus ſit aliqualis refractio aromaticitatis, & exiccationis vnguentorum,deſcriptio eius talis eſt.Re.terebintinæ,reſinæ pini,olei cõis ſiue roſati,ceræ nouæ

añ.vnc.vi. bethonicæ matriſſiluæ añ. lib.ſ. hoc eſt vnc.vi. vini albi potētis & odoriferi ad aliqualē dulcedinē tendētis.q.s.p ſepultura herbarū,bethonicā & matriſſiluā minutim īcidito,deinde ea in mortario aliq̄liter cōtūdito,& ſic p̄parata ivino albo odorifero infundito, q̄ duo ſtent in tali infuſione p dies tres naturales & forte plures miſcēdo p̄dictas herbas & vinū oī die bis ſiue ter. Poſtea p̄dictū vinū cū prædictis herbis ſumito,& i caldario ſiue cazia magna & ſimiliter terebintinā oleū reſinā & cerā imponito, & tā diu ad lentū ignē ſimul bulliāt pmiſcendo ea baculo ne fundo caziæ adhæreāt donec vini fiat cōſumptio poſtmodū p ſetariū ſiue petiā raræ ſubſtātiæ colenť & exprimanť in catino vitreato,& in eo infrigidari pmittanť. Infrigidatis iterū ponanť i vna cazia ad ignē & diſſoluanť,quibus ēt diſſolutis addanť ſarcocolle,myrrhæ añ.ptē vnā gūmi, elenii partes.iii. Ita q̄d vni libræ vnguēti correſpōdeant iſtorū triū pulverizatorū vnc.ii. & aliqualr bulliāt. Et iterū colētur,& vnguentū ex his iā dictis ſimplicibus & modis conſtitutū vſui ſeruetur. Forma vna ceroti capitalis præ aliis nobilior cōſtituať ex modis & ſimplicibus iā dictis adinuicē proportionatis præter oleo,qbus vnguentū capitale præſcriptum conſtituitur. Quo cōſtituto manibus oleo inunctis malaxetur & vſui ſeruetur. Alia forma ceroti capitalis. Re. reſinæ pini,ceræ añ.vnc.vi. terebintinæ. vnc.xii.ſucci bethonicæ, plantaginis,apii, añ.lib.i. bulliāt ſucci ad inuicē cum cera reſina in cazola ad ignē lentū & quaſi ſuccis cōſumptis & exiccatis deť terebintina,qua diſſoluta & aliqualiter p ebullitionē cū illis incorporata colenť,& vſui cerotū cōfectū reſeruetur. Et hæc de vnguentis & cerotariis q̄ vni determinato mēbro ſunt ppria ſiue appropriata.

In ouo

In quo tractat̃ de vnguẽtis mercurialib⁹. Ca. VII.

POſitis nõnullis vnguẽtis & cerotis quæ mẽbris apropriãtur. Hoc aũt in loco tractandũ erit de vnguẽtis & cerotis q̃ vlcerib⁹ appropriata ſũt. Et maxime cuidã ægritudini vlceroſæ mali modi. cui applicatis vnguentis, q̃ aliis vlceribus applicari ſolẽt, potius cõpertũ ẽ nocumẽtũ q̃ iuuamẽtũ. Cuius tã abſurdæ diuerſitatis dubius, & multo tpe in eius cõſideratione anxius cõmorãs. Tãdẽ experimento rõne cõprobato viſum ẽ p me & alios q̃ plures, iam dictæ ægritudinis curã fieri applicatione medica-minũ corpus a ſupfluitatibus indeſinẽter mundãtiũ (Neglectis iã dictis localibus & aliis). Qua de re nõ erit erroneũ dicere & ſine heſitatione credere hanc ægritudinẽ a materia antecedẽte & forti & ꝯtinue eã fouẽte depẽdere. Cuius cura, vt habitum eſt, erit euacuatio illi debita & ꝓportionata, q̃ vero ea ſit i his & aliis in hac pte incidẽtaliter dicẽdis cõſidera. Et pmo qd̃ euacuationũ p medicos ſeniores & iu-niores adinuẽtarũ. Aliæ fiunt aſſumptione, ſolutiui aſſumpti p os in forma pilulari, cõfectionis, electua rii, pulueris, vel ſub alia forma. Nonnullæ linitione iliorũ & vẽtris inferioris cũ vnguẽto arthanite vel laxatiuo. Certe linitiõe extremitatũ. Quę vero fiũt aſſumptiõe ſolutiui aſſumpti p os. Et ſiſr linitiõe vẽ tris. Quæ p os de qbus ſermocinãdũ ẽ educũt ſolũ-modo humorẽ ad quẽ cõuertunt̃. Pro eo tpe quo fit retẽta & digeſta medicina ſolutiua in corpe. Cuius digeſtionis terminus cõiter eſt circa horas octo. In quo tẽpore iterdũ educunt̃ oẽs humores fere peccã-tes, (licet raro). Interdũ eorũ pars, educẽdo eos per ſeceſſum & nõ regione alia. Quę euacuatio mea ſen tẽtia in vno videt̃ diminuta, in alio erroneã. Dimi-nuta, qa nõ educit cõtinue & ſucceſſiue ſupfluitates

&

donec corpus reddiť mũdũ. Poſito.n.interuallo(vt res exigit)inter aſſumptionẽ vnius medicinę ſoluti/uæ & aliã in tpe aũt intermedio fiet reaggregatio. (Dico in hac magna cã.)tãtæ humiditatis in corpe quãtæ facta fuit euacuatio p priorem medicinã, & forte plus. Præterea nõ educit pluralitate regionũ, ſed tm̃ vnica. Pluribus.n.humoribus peccãtibus va/riæ ſubſtãtię & decẽtis in loco lõginquo, & forte re belli a via ſeceſſus, nõ fiet eorũ debita & appropria ta euacuatio. Vnica regiõe, qa p ſeceſſum. Erronea qm̃ nõ inueniẽdo humorẽ ad quẽ cõuertiť, & in quẽ eſt propriũ agere, educit humiditates radicales, & illas eliquat & diſſoluit. Et ſic ẽ cã magni terroris & multarũ ægritudinũ, ſenii & mortis tẽpeſtiue, & in actu euacuandi ſæpe accidit qđ mouet humores & illos nõ euacuat. Et ſi euacuat laborioſæ euacuat, aut euacuat plus q̃ oportet. Et facta euacuatione accidit interdũ, febris, dolor capitis, vertigo, debili tatio viſus, debilitatio ſtomachi, ſitis, ſingultus, do/lor ſtomachi, diſenteria, egeſtio ſanguiea, tineſmos laxitudo, & debilitatio corpis. De quorũ accidẽtiũ ſupuẽtu nullus admireť. Cum medicina, qua fit talis euacuatiõis modus, malignitate & venenoſitate p/ticipet(qa forte aliter non educeret.)Ni igiť mirũ ſi trãſeũdo p os & mẽbra nobilia, p̃fata accidẽtia ſub/ſequãtur. Quæ aũt fiũt linitiõe extremitatũ educẽt ſupfluitates peccãtes tãtũmodo & ægritudinẽ fouẽ tes ſiue ſint, a, ſiue, b, educẽdo eas cõtinue & ſucceſ/ſiue die noctuq; donec corpus reddiť mundũ vnica regiõe ſiue pluribus qbus habilius & cõmodius tales ſupfluitates euacuari p̃nt. Et q̃uis hi p̃nominati effe ctus & opatiões ex tali mõ euacuãdi ꝯſequẽtes, vere aere digna ſint nõ minima admiratiõe. Ea ꝓpter vt admirãtiũ aius ſedeat, erit innoteſcẽdũ hos effectus

& opatiões nõ fieri vi medicinę educẽtis illũ humo-
rẽ peccãtẽ. Sed vi virtutis expulſiuæ mẽbrorũ pnci-
paliũ expgefactę & irritatę a qualitate linimẽti ad
expellẽdũ nocitiua ſupflua. Ac ſi iraſcẽs incitaretᷣ vt
furiat. Opus. n. naturę prę aliis rõnabilibus validiꝰ,
& incolumius. Itẽ innoteſcẽdũ ſcd'o, qđ nõ raro ac-
cidit virtute exiccatiua linimẽti, quo fit p̃nomiatus
euacuãdi modus, cõſolidatio vlcerũ iã dictorũ fieri,
abſq; vllo ſigno ſenſibili euacuatiõis. (Et nõ ab re.)
Exiccatis eni extremis ptibus exiccatᷣ totũ corpus.
Sicuti infrigidatis extremis ptibus oẽs totius cor-
poris ptes infrigidãtur. Accidẽtibus vero timoroſis
ex hac linitione ſiue euacuatione apparẽtibus illis
ſuccurrẽdũ erit de facili. Et hoc p remotionẽ cauſæ
extrinſecus applicatæ. Quod nõ fieri cõtingit i eua
cuatione facta vi medicinæ aſſumptæ p os. Et ſi qs
mordaci dente de vlceribus in ore eueniẽtibus ex li
nitione præfata talem modũ euacuãdi accuſauerit.
Taceat, Maiorũ ſuorum documentis, dicentium in
cura ſcabiei antiquæ & vlceroſæ diſenteriam pro-
uocari. Similiter in cura ſcrophularum, inteſtinorũ
excoriatione apoſtema ſcrophuloſuȝ curari. In paſ
ſionibus oculorum poſteriorẽ partem colli ignitam
acu & ſetone perforari. In magnis cauſis quia in le-
pra venena intrinſecus exhiberi (quod maius eſt.)
Quam miræ & excellentis virtutis exiſtat in pręfa-
ta ægritudine euacuationis modus linitione extre-
mitatũ adminiſtratus, vere. Non mihi ſi linguę cen-
tum ſint oraq; centum, ferrea vox ſufficienter enar
rare poſſem. Sed pro poſſe noſtro debili hęc pauca
de eius virtute & opatiõe ſatis dicta ſint, (Hoc vno
nõ omiſſo.) Quod tuũ erit ex p̃fatis euacuãdi mo-
dis vnũ in hac dura & ſęua & vltima ęgritudine, qđ
magis cõcedẽs videatur eligere & illũ in infirmorũ

languētiū ſubſidiū afferre. Deueniēs mō ad linitiōis modū. Dicat̃, qd̃ primo p̄parētur loca in q̄bus fieri habeat talis illinitio tali p̄paratione, qd̃ fiat habilior virtutis linimēti ip̄reſſio, & cōſequēter effectus exoptatus facilior, vȝ fomentando manus & pedes. Manus a cubitis & ſupra cubitos p quatuor digitos vſq; ad palmā manus. Pedes a genibus & ſupra genua p q̄tuor digitos vſq; ad plātā pedis decoctione hac vȝ. R. calamēti, origani, mēthę, ruthę, marubii, foliorū lauri, ſcabioſę, lappatii acuti, feniculi ān. m. i. bulliāt hæc in ſufficiēti q̄titate aquę vſq; ad conſumptionē tertiæ ptis, & ſtuffent̃ mēbra p̄dicta oī ſero circa cām horæ melācholiæ vergētē verſus horam phlegmatis. Quū in tali ægritudine multū p̄dominet̃ phlegma humeri melācholico admixtū. Qd̃ perſuaderi pōt ex dolore & anguſtia infeſtātibus & ſe mouētibus hora motus humorū peccātiū. Nā patiētes talē diſpoſitionē ægritudinē. Incipiūt moleſtari a doloribus & anguſtiis circa caſum horæ melācholiæ cōtinuādo p totā horā phlegmatis, qa incipiūt moleſtari a vigeſima ſiue vigeſima ſecūda hora perdurando p totā noctē q̄ ſunt horæ p̄dictorū humorū. His locis p̄paratis ad ſuſcipiēdas virtutes linimēti. Subſequēter ea pānis lineis calidis abſtergātur. Et dei nutu inūgat infirmus p ſemetipſum loca fomētata eo in loco calido ſedēte vt puta iter duos ignes vnguēto i extremitatibus digitorū tepefacto. De quo infra Iunctis his ptibus faſciētur loca illa cū faſcia calida. Suprapoſita p̄us ſtuppa canabina, cōtinueturq; talis faſciatio donec cōtinuatur talis inūctio. Et continuet̃ talis inunctio vſq; ad diē q̄rtā ſiue q̄ntā incluſiue & forte plus. Donec dētes dolere inceperint, ſiue phlegmata per gingiuas notabiliter diſſolui ſiue ſup̄fluitates peccātes alia regiōe ſenſi-

biliter ſeu inſenſibiliter euacuari, Et tũc a tali lini-
tione deſiſtẽdũ erit. His aũt apparẽtibus abſtergã-
tur & mũdent̃ loca inuncta a tali linimẽto cũ pãno
lineo rudi & nouo cauẽdo infirmũ ſummope a prin-
cipio linitionis vſq; ad finẽ curę a frigore. Ita quod
nõ egrediat̃ domũ donec ceſſabit fluxus phlegma-
tis & aliarũ ſupfluitatũ euacuatio. Et ne pnomina-
tus euacuãdi modus in aliqbus caſibus videat̃ fallax
& mẽdoſus erit attẽdẽdũ. Quod forti ægritudie ap
parẽte, & medicamini tuo reſiſtẽte, virtute exiſtẽte
robuſta ſatis, nõ ẽ abſurdũ totũ corpus ſtuffari & li-
nitionẽ noſtrã vſq; ad humeros, & ilia forte & dor-
ſum terminari. Subſequẽter infirmum pãnis calidis
inuolutũ in molli lecto collocari, & cũ ſacculis cale-
facti ordei circũdari. Et ecõtra virtute debili exñte
& ęgritudine infeſtãte, ab his iã dictis euacuãdi mo
dis erit deſiſtẽdũ, & a leuioribus p eius cura pcedẽ-
dũ. Seu localibus appropriatis de qbus infra, palliã
dũ. Quare inæqualiter librãdo fortitudinẽ virtutis
& ægritudinis, & liniẽdi modũ inter ſe. Interdũ tui
honore, linimẽti veneratiõis cõſeruatiõe ĩfirmi vti-
litate, nõ erit inutile. Et ſi q̃rat̃ q̃nã poſt talẽ inũctio-
nẽ dieta competat vtrũ ſubtilis & tenuis, an groſſa?
Reſpõdeo mea ſñia (vt ſupra dictũ eſt). Cũ effectus
& opationes ex linitione iſta cõſequẽtes nõ fiant vi
medicinæ educẽtis illũ humorẽ peccãtẽ. Sed vi vir-
tutis expulſiuæ mẽbrorũ expgefactę & irritatæ ad
expellẽdũ nocitiua a q̃litate talis linitiõis. Iõ omni
poſſe oportet naturã totius cõfortare & cõſeruare,
vt cõfortata & vigorata fiat potẽtior in expellẽdo
nocitiua ſupflua. Et cũ a re nulla p̃ſtãtius & veloci⁹
virtus confortet̃ q̃ a bono & laudabili cibo & potu.
Quare in caſu erit æger cibãdus cibariis generati-
uis boni laudabilis & nõ putreſcibilis chymi, vti car

ne gallinarũ, caponũ, pullarũ iuuenũ, hœdi lactãtis, castrati iuuenis, perdicũ, faſianorũ, auicularũ cũ roſtro ſubtili, ouis gallinarũ coctis, pręterquã elixis & frixis. Itẽ potus eius ſit vinũ ſuauius qđ haberi põt ſine admixtione aquę. Tale autẽ vinũ ẽ naturę amiciſſimũ, & maxime vinũ albũ ſubtile aromaticum & ad bibẽdũ ſuaue, & ẽ de eo đ quo ſanguis & ſpiritus quaſi nullo medio generat̃. Ad pleniorẽ doctrinã, euacuationis linitione extremitatũ ſuccedẽtis, cum incidẽtaliter in ſupioribus tactũ ſit, de eius accidẽtibus vnicuiq; intellectui pauorẽ inferẽtibus, & ſimiliter de eorũ cura p remotionẽ cauſę extrinſecus applicatę, erũt hæc cõſiderãda videlicet quæ & quot ſint talia accidẽtia, deinde cũ quibus & qualibus ea curãda ſunt. Accidẽtia cõnumerãtur hæc, videlicet dentiũ & gingiuarũ dolor, gutturis aſperitas & inflãmatio, phlegmatis ex gingiuis ſuperflua euacuatio. Fluxus phlegmatis ex gingiuis ante tẽpus reſtrictio, phlegmatis nõ in ſuo tẽpore a gingiuis expulſio. Maſticationis cibi difficultas. Virtutis debilitatio. Vẽtris conſtipatio. Coloris faciei mortificatio. Primũ itaq; accidẽs curetur cum ſucco abſinthii & albo oui ſimul mixtis, ex qbus partes inunctæ inungantur. Cureturq; ex lacte ouillo tepido ipſum os colluẽdo. Secũdũ accidẽs cũ melle roſato, melle ſimplici, aqua ordei, aqua lactis. Tertiũ accidẽs caſtigetur cũ boloar. diſſoluto cũ ſucco lanceolæ, & ex iſto cõpoſito colluat̃ os, & eo inungantur loca inũcta prius, ſiue teneat in ore frigidã aquã ſeu ſuccum ſolatri & ſic fiet reſtrictio fluxus. Quartũ accidens cũ maſticatione ſtaphidis agriæ, ſiue tapſiæ, hoc ẽ piperinæ. Quintum vero accidens corrigatur cum fomentatione partium quæ prius fuerunt inunctæ ex rore marino, ſaluia bullitis in aqua. Sextum acci

dens cum dieta ſorbilli ex bono brodio,cõtuſo,ſtil-
lato.Quibus ſi admiſceãtur cordialia nõ erit inuti-
le.Septimũ accidens deſtruatur cũ ſaccharo ro.Bu-
gloſſa ro.boraginato.Cibis bonis & cordialib⁹,epi
timatibus cordialibus,electuariis cordialib⁹, & po
tibus cordialibus.Octauum vero accidens cũ cliſte-
ri cõmuni,ſeu ex brodio pulli cũ ſaccharo & vitellis
ouorũ & ſale. Et vtatur ſaccharo violato dũ adeſt
ventris conſtipatio cũ virtutis debilitate.Nonũ ac-
cidens anihiletur cũ gummi arabica axungia vrſi,
oleo roſato añ.& miſce,totum cum pauco balſami,
& inungantur manus,facies,& tempora,& tũc red-
detur color naturalis & pulcher.Et hęc breuiter de
cura accidẽtiũ dicta ſint.Interroganti vero cauſaꝫ.
Vnde eſt ꝙ ex præfato liniendi modo fit ſecundum
plurimũ,ſuperfluitatũ euacuatio per ſputum, licet
interdũ per ſeceſſum,ſudorem, & vrinæ fluxũ: Di-
catur quod exiſtẽte nõ raro materia huius ęgritudi
nis a prædominio phlegmatis, Natura ſagax regio
nẽ euacuationi phlegmatis,& maxime a capite de-
ſcendentis, & ſimiliter humoris curſu phlegmatis
expulſi ſi quis fuerit,hanc non rebellẽ videlicet per
ſputũ imo ſibi ſolitam & familiarem experta ẽ, ſiue
dicatur linitionẽ prędictam ſui proprietate occul-
ta dẽtibus & gingiuis nocere,& ea debilitare. Qua
parte debilitata fit in ea aggregatio ſuperfluitatũ
ægritudinẽ apoſtemoſam conſtituẽtiũ, partim per
viam defluxus,partim per viam cõgeſtionis.Cuius
ægritudinis apoſtemoſæ materia cõiuncta in aliq-
bus calore naturali calori extraneo ꝑdominãte ſup
puratur. In nõnullis calore extraneo calori ꝓprio
prędominãte corrũpitur.Et ſic quicquid ab ea cor-
ruptione tãgitur,ſimiliter corrũpitur. Quare facta
in eo loco ſolutione cõtinui,& porta ex exitura ſiue

putrefactiõe, debilitate adhuc ꝓcedẽte (vt res exi-
git) fit inde ꝑ ſputũ rõne hac ſupfluitatuȝ expulſio,
& ſic earũ euacuatio. Miror etenim in caſu ſi ita eſt
ex hac ſolutiõe vlceroſa phlegma nõ alteratũ eua-
cuari. Aſſignata interrogãti hac cã. Nũc aũt deſcri-
bẽda erit ea linimẽti ex intẽtione nr̃a ꝯſolati deſcri-
ptio. Quo inũctis extremitatibus ẽ oium mẽbrorũ
principaliũ corroboratiuũ, mẽbrorũq; illis deſeruiẽ
tiũ cõfortatiuũ, necnõ mẽbrorũ qbus applicaẽ vigo-
ratiuũ, ſpiritus & animæ dilatatiuũ, cũctarũ virtu-
tũ ſed expulſiuę maxie oium mẽbrorũ ad expellẽdũ
nocitiua incitatiuũ, ſupfluitatũ peccãtiũ cõtinue &
ſucceſſiue die noctuq;, donec corpus reddiẽ mundũ,
vnica regiõe ſiue pluribus eductiuũ. R. Laridi pul-
chri nõ rãcidi, gladio minutim raſcati. ℥. viii. gario.
benzeim añ. ʒ. ii. cinamomi nucis muſcatæ ſtoracis
calamẽti añ. ʒ. i. ſ. corticũ citri, croci añ. ʒ. ii. corticũ
paradyſi. ʒ. iiii. euforbii ſcrup. iiii. aquæ roſ. ℥. vi. ce-
ræ albæ minutim inciſæ, ſed tpe eſtatis. ℥. ſ lauetur
lardo in aq̃ ſcabioſæ duabus vicibus cõtinue abiiciẽ
do aquã deinde laueẽ tribus vicibus cũ aq̃ ro. optĩa,
eodẽ mõ quo lotus fuit in aq̃ ſcabioſæ, continue illã
aquã abiiciẽdo, poſtea gariofili & alia ſupraſcripta
bene puluerizata cũ lardone in aq̃ ro. Infundanẽ ꝑ
diẽ naturalẽ, poſtremo ĩ vaſe duplici buliãt vt puta
per balneũ marie, obturato bñ orificio vaſis vſq; ad
cõſumptionẽ aquæ ro. ꝑ horã, vltimo ꝑ petiam lini
ſubtilis colẽtur & infrigidari ꝑmittãtur. Deinde ad-
de ſibi de mercurio terreſtri quãtũ infra deſcribiẽ, ĩ
mortario, lineo ducto adeo vt minima pars mercu-
rii tãgat minimã partẽ ſupraſcripti vnguẽti. Præpa
reẽ mercurius hoc mõ. Re. mercurii terreſtris. ℥. iii.
mercurii ſublimati. ʒ. ii. ſucci citrãgulorũ vnc. ſ. fel-
lis tauri, ſaliuæ hominis ieiuni, q. s. ſubtilieẽ aliqua-

liter mercurius cũ ſputo, deinde ponatur mercuriꝰ ſublimatus in mortario, diligẽtiſſimeq́; cõterat̃, adꝛ dẽdo de ſucco citrãguli & aliis ſupraſcriptis. R. laridi ex intẽtione nr̃a ꝑparati vnc. vi. Mercurii terreſtris in naturã cœlicolæ cõuerſi. vnc. iii. miſce & fiat vnguẽtũ in mortario lapideo ſiue ligneo, ꝑ diẽ inteꝛ grã cõterẽdo, ita qđ minima ꝑs vnius ſimplicis contingat minimã ꝑtẽ alterius. Forma vna vnguẽti mercurialis ſubſtãtiæ tenẽtis mediũ inter molle & durũ qđ ꝑ me cerotũ mercuriale denominat̃, cuius offm̃ & opatio, erit mẽbrũ cui applicat̃ permaxime vigorare, & cũctas virtutes ꝑncipaliter mẽbri læſi, & ſeꝛ cũdario mẽbrorũ qbus tale mẽbrũ alligat̃ irritare digeſtiuã & expulſiuã præ cęteris. Qđ vnguẽtũ adminiſtrãdũ erit, hora ꝑma qua ad infirmũ perueneris. Extẽſum ſup petia vna capacitatis magnæ, ita qđ cõprehẽdat notabiliter de ꝑte ſana mẽbri vlcerati ipſum vlcus ambiẽte. Repleto vlcere prius lichiniis faldellis emplaſtratis vnguẽto de quo infra. Quod cõtinuãdũ erit, donec locus penitus cõſolidatus fuerit. Cuius deſcriptio talis ẽ. R. linimẽti ſupraſcripti vnc. iii. mercurii cœlicolæ. vnc. ii. cerę. vnc. ii. ſ. terebintinę. vnc. ſ. Alterat̃ linimẽtũ ſupraſcriptũ cũ mercurio cœlicola in mortario ligneo cum piſtillo ſuo, eodẽ mõ quo ſupra. Deinde diſſolutis ĩſimul cera & terebintina in cazola ad ignẽ lẽtũ, & ab igne depoꝛ ſitis, & q̃ſi infrigidatis, det̃ linimẽtũ mercurio ſupraſcripto admixtũ, illius infũdẽdo partẽ poſt partem. Forma vna vnguẽti mercurialis quo lichinia & falꝛ dellę emplaſtrent̃. Cuius officiũ & opatio erit vlcus a ſuis ꝑpriis ſupfluitatibus emũdare & ſubſequẽter nõ primaria ſui intẽtione, ſed ſecũdaria carnẽ geneꝛ rare. R. laridi ex intẽtione nr̃a ꝑmaria ꝑparati vnc. vi, mercurii terreſtris, vnc, iii, alumis rochini vſti, ʒ.

vi. corticum thuris pulueriżati, ʒ. iii. miſce. Sint iſta cõnumerãda ſatis de vnguẽtis & cerotis quæ vlceribus appropriata ſunt. Et licet q̃plura dicta incidẽtaliter tamẽ in de vnguẽtis mercurialibus viſa ſunt. Vere id nõ abſq; ratione factũ arbitrãdũ eſt, Cũ nõnulli ad pauca reſpicientes aſſerant curationẽ verã & ratione cõprobatã iam dictorũ malignorũ vlcerum vnguẽtis mercurialibus minime fieri poſſe. Nec ea vnguẽta ĩ humano corpore canonice admiſtrari debere. Qua de re vt p̃fata & alia clari⁹ elucidenť.

Quęrẽdũ erit & p̄mo, vtrũ vnguẽta mercurialia pro curãda diſpoſitione iã dicta & aliis in humano corpore adminiſtrari habeãt? Pro quo dicẽdũ, ꝙ ſic cũ Galenus, Auicẽna, Meſue, cæteriſq; talibus vſi fuerint, indieſq; cõmunis medicorũ cœtus vtať ẽt, & hoc inunctis pulſibus pro curãda ſcabie. Et ſi dicatur, ꝙ in cõpoſitione vnguẽtorũ pro curanda ſcabie, Mercurius nõ ingreditur, neq; adminiſtratur in tãta doſi, quẽadmodũ adminiſtrať in vnguẽtis pro curãdis vlceribus p̃fatis, in qbus doſis mercurii ſatis adaucta eſt. Dicẽdũ ꝙ ſicut non eſt ꝓportio ęqualis inter ſcabiẽ & hãc ęgritudinẽ, vlceroſam cũ hęc ęgritudo ſit ſęua, & vltima, & mali modi, ſic nõ debet eẽ æqualis ꝓportio mercurii in vnguẽto qđ adminiſtratur ad ſcabiẽ, & in vnguẽto quod adminiſtratur ad iã dictã ægritudinẽ. Vltima quidẽ ſeu fortis ęgritudo, fortib⁹ ſeu vltimis ĩdiget adiutoriis ꝑ ſui cura.

Quæratur ſecundo, vnde eſt quod vnguẽta mercurialia curant ſcabiem, & præhabitam ægritudinem, inunctis pulſibus tantũmodo? Dicẽdum ꝙ curant ſcabiem & præhabitam ægritudinem, euacuãdo materiam antecedentem eorum ſicuti dicitur a maioribus noſtris de vnguẽto experto ad ſcabiem, ipſius Meſue.

Quæratur tertio, ꝓpter quid eſt, & vnde hoc accidat ex talibus vnguẽtis talis euacuatio fieri eo mõ quo dicitur? Dicẽdũ, ꝙ irritãdo ſua qualitate expulſiuã morborũ principaliũ, fit talis euacuatio. Inunguntur.n. partes valde, & ſumme principalibus allegatæ neruis, arteriis, & venis magnis mediãtibus. Sicuti dicitur de vnguẽto arthanite Meſue ꝙ expulſiuam inteſtinorũ ſtimulãdo & irritando euacuat.

Quæratur quarto, vtrũ linimento iã dicto q̃cũq; ægritudo de repletione curari poſſet? Quũ per nos tot & tanta de eius virtute & operatiõe dicta ſint. Dicẽdũ quod ſic, dũmodo virtus ſit fortis, & ægritudo non acuta, nec cum malis accidentibus in aliquo tempore ſui proximi complicata. Et hoc ideo cum de facili infirmus in tẽpore ĩfeſtationis accidẽtium, & in principio paroxiſmorũ deficere poſſet. Natura a tot & tantis infeſtata. (Nonne vnuſquiſq; magis ſe vno inimico notabiliter ledente poteſt ſe defendere q̃ a pluribus?)

Quæratur quinto, vtrũ mẽbra principalia ex tali linitione ledantur? Dicendũ ꝙ nõ lædũtur lęſione qua nõ corrigi ac rectificari poſſit, quũ cauſa poſſit abſcindi & remoueri, quia ſe tenens ab extrinſeco. Nec nõ quũ poſſint applicari per intus & extra principalia membra vigorãtia & cõfortantia. Et adhuc natura a ſuperfluitatibus exonerata nõ deficit poſtea in neceſſariis, q̃a maxime in vigoratione principalium. Et ſicuti dictum eſt remiſſe ledũtur. Quũ mercurii qualitas ſatis ſit refracta & conſolata. Si quis diligentiſſime compoſitionem noſtram inſpexerit. Vti dicitur de ſcamonia i electuario ſucci ro. coloquintida, helleboro, agarico, turbit in aliis.

Quæratur ſexto, vtrũ tale medicamen venenoſitate participet? Dicendũ quod ſic, refracta tamẽ.

Quærat̃ ſeptimo, vñ eſt qđ a talibus vlcerationi bus abſoluti, poſt aliqđ tp̃s, vtputa p̃ annũ, de nouo in vlcerationes incurrũt: Dicẽdũ qđ nõ obſeruato debito regimine, in ſex rebus nõ naturalibus, multi/ plicatiſq; ſuperfluitatibus, & ſuperueniẽte iterũ cã ab extrinſeco, tales iterũ in vlcerationes incurrunt, ſicuti accidit in aliis ægritudinibus pticularibus, vt pleuriſi. Et vniuerſalibus, vt febre. Cognitũ.n.ẽ ex/ perimento talem morbum eſſe contagioſum.

Quærat̃ octauo, vñ eſt qđ in aliqbus caſibus cu/ ratio reddit̃ mẽdoſa: nã illa vlcera videtur q̃ſi exic/ cari & in breui tpe reſcindi. Dicẽdũ qđ cõtingit ex iis v3 qđ nõ facta fuerit euacuatio cõpleta & ſuffi/ ciẽs, ſed in cõpleta & diminuta, qa diminuta fcã fuit illinitio, ſeu qđ forte ĩfirm⁷ expoſuit ſe frigido aeri in tpe euacuatiõis, vñ materiæ añcedẽtes obturatis porroſitatib⁷ & cõſtipatis, nõ potuerũt exalari & ex pirari, q̃re đlegate ad locũ đbilẽ fuerũt cã recidiuæ.

Quærit̃ nono, vtrũ inueniãtur alia medicamina ſimilẽ q̃litatẽ habẽtia, ita qđ ex eorũ approximatio ne ad mẽbra, inducãt talẽ euacuationem: Dicẽdũ q͏ ſic, nõ tñ a natura p̃fati medicaminis denudata val/ de, vt ſuffumigia q̃dã adminiſtratio vſitata culpari poterit, & cauſam cõſidera. Pertrãſit ſiquidẽ ſubti/ liata ſubſtãtia ingredientiũ ſuffumigii cõpoſitionẽ, immediate ſuper principalia & eius deſeruientia.

Quærat̃ decimo, vtrũ vnguẽtis mercurialibus eo modo quo dicitur vtẽdũ ſit: cõſtitutũ.n.eſt q͏ nullo modo talia vnguẽta ſuper principalibus applicãda ſint, & cũ irritãdo naturã mẽbrorum principalium, irritatio talis nõ poſſit fieri, niſi virtus ipſius cadat ſuper principalia, igitur non eis eo modo vtendum eſt. Dicendũ q͏ ſi cadũt ſuper mẽbra principalia, re/ miſſe tamen cadunt extremis partibus inunctis, &

ſic virtus eorum ad principalia remiſſe accedit.

Quæratĩ vndecimo, vtrũ ſit euacuãdũ repente & multũ queadmodũ faciũt vnguēta mercurialia, vt q̃ plures verbo vno aſſeruere? Talis.n.euacuatio fallax eſt & naturæ inimica. Paulatina vero certa & vera. Dicēdũ ꝙ talis euacuatio nõ eſt repētina, q̃re nõ eſt fallax nec naturæ inimica. Fit.n. talis euacuatio actiõe naturę potētiã ĩ materiã hñtis vt ſupponitur, & non medicinæ. Si nãq; fieret actione medicinæ, tunc repentina & multa euacuatio eſſet fallax & naturæ inimica.

Quęratur duodecimo, vtrum huius ægritudinis vlceroſæ, & maxime cum dolore, vigilia complicatæ, negligenda ſeu differenda ſit curatio? Dicendũ quod non. Nam dolore infeſtante, vigiliaq;, & ægritudine (vt compertum eſt) contagioſa exiſtente, indies totum corpus corrupta, maligna, ſeu venenoſa & ad euacuationem inobediente ſuperflua materia inficitur, humores exacuuntur, innaturalis ſiccitas adducitur. Et ſic totum corpus diſſolutum & cõſumptum redditur. Hæc & quantula & qualiacũq; ſint, pro virili noſtri ingenioli, vt noſtrorum deſiderio ſcholaſticorum ſatiſfaceremur, ædidimus, quibus ſi hæc haud ingrata fore cognouerimus, licet credimus pro iunioribus vtilia, nos ad maiora cœlis fauentibus accingemur. Vale medicorum decus ac mi optime fautor.

FINIS.

LIBELLVS DE VLCERIBVS continet duos tractatus.

Tractatus primus eſt theorica pars, quatuor habens capitula.
Eſt prologus, in quo proponitur intentio libri, & diuiſio eius. Cap. I.
Docet inueſtigare quæ, & quot ſint impedientia cõſolidationem vlcerum. Cap. II.
Oſtendit, quonam modo præfata conſolidationem impediant. Cap. III.
Eſt de ſignis eorum, quæ conſolidationem impediunt. Cap. IIII.
Tractatus ſecundus, eſt pars practica curationis vlcerum exteriorum. XVII. habens capitula.
De regulis & modis generalibus curationis vlcerum. Cap. I.
De cura forme vlcerum fiſtularis. Cap. II.
De cura ſaniei ſubtilis. Cap. III.
De cura ſaniei groſſæ & viſcoſæ. Cap. IIII.
De cura qualitatis ſaniei acutæ, & corrodẽtis tam per ſe q̃ per accidens. Cap. V.
De cura ſanguinis peccantis. Cap. VI.
De cura malæ cõplexionis ꝑtis vlceratę. Cap. VII.
De cura doloris. Cap. VIII.
De cura ſuperflui fluxus ſanguinis. Cap. IX.
De cura apoſtematis. Cap. X.
De cura oſtracatæ carnis ſeu calloſæ. Cap. XI.
De cura carnis mollis. Cap. XII.
De cura carnis ſupfluę & ſupadditę. Cap. XIII.
De cura ſerpiginis ſiue pruriginis. Cap. XIIII.
De cura corroſionis. Cap. XV.
De cura putrefactionis. Cap. XVI.
De cura corruptionis oſſium. Cap. XVII.

LIBELLVS DE VNGVENTIS
continet ſeptem capitula.

Eſt prologus in quo ponitur intentio libri. Cap.I.
Continet quot & quæ ſint vnguenta, quæ ſunt in communi practicantium vſu in vniuerſali & ſub quadam ſumma. Cap.II.
In quo continetur de vnguẽtis defenſiuis. Cap.III.
In quo tractatur de vnguẽtis digeſtiuis. Cap.IIII.
In quo tractat̃ de vnguẽtis mũdificatiuis. Cap.V.
In quo tractatur de vnguẽtis capitalibus. Cap.VI.
In quo tractat̃ de vnguẽtis mercurialibus. Ca.VII.

ANTONII SACCI
Parmeñ. artium ad me-
dicinæ Doctoris.

Ordine q̃ pulchro, mira & breuitate ſecundum
Angelicum hoc quæſo conſpice lector opus.
Hoc duce membrorum ſanantur vulnera ſæua
Horrida quo, ſcabies & metuenda fugit.
Hoc locus, ordo, via, & modus, & medicamina tp̃s
Noſcitur, & quicquid poſtulat ipſa ſalus.
Ergo opus hoc doctus legitet indoctus, & errent
Nec timeant, curas Angelus ipſe docet.

Venetiis per Ioãnem Patauinum & Ven-
turinum de Ruffinellis. Anno do-
mini M D XXXV.

12451

XIX

119

H535
L695d

399 **Liber de Morbo Gallico,** in quo diversi celeberrimi in tali materia scribentis, medicine continentur auctores videlicet, N. Leonicenus, Ulrichus de Hutten, Petrus Andreas Mattheolo, Laurentius Phrisius-Joannis Almenas Hispanus, Angelo Bologninus, £4 4s Venice, J. Patavinus and V. de Ruffinellis, 1553

8vo. Vellum. According to Proksch (Litt. uber d. Vener. Krank 1) this is the second collected edition of tracts on Syphilis published at Venice. Extremely rare.